

Національна академія наук України
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

На правах рукопису

Романина Ірина Романівна

УДК 811.161.2'282.2(477.83/.86)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТІВ ПРО ЧУДА
В НАДДНІСТРЯНСЬКОМУ ГОВОРІ

10.02.01 – українська мова

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Науковий керівник —
Ястремська Тетяна Олександрівна,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник

Львів – 2015

ЗМІСТ

Список умовних скорочень	4
Список обстежених населених пунктів та їх умовних скорочень	5
Список джерел ілюстративного матеріалу та їх умовних скорочень	8
Вступ.....	14
Розділ 1. Текст як об'єкт діалектологічних студій.	19
1.1. Історіографія дослідження діалектних текстів	22
1.2. Текстові категорії як критерії аналізу діалектного тексту	30
1.2.1. Категорія цілісності	32
1.2.2. Категорія зв'язності	32
1.2.3. Категорія членованості.....	36
1.2.4. Категорія інформативності	37
1.2.5. Категорія модальності	39
1.2.6. Категорія антропоцентричності	40
1.2.7. Категорія континууму	41
1.2.8. Категорія інтертекстуальності.....	42
1.3. З історії вивчення наддністрянського говору	43
1.3.1. Наддністрянський говір у дескриптивних дослідженнях.....	45
1.3.2. Лексикографічне представлення наддністрянського говору	50
1.3.3. Наддністрянський говір на картах лінгвістичних атласів	51
1.4. Основні методи дослідження діалектних текстів	52
Висновки до 1 розділу	58
Розділ 2. Структурна специфіка діалектних текстів	60
2.1. Діалектні тексти про зцілення	62
2.2. Діалектні тексти про кару	84

2.3. Діалектні тексти про чудотворні місця і предмети	101
2.4. Діалектні тексти про чудесні знаки.....	119
Висновки до 2 розділу	133
Розділ 3. Текст як джерело дослідження діалектної системи	137
3.1. Фонетичні риси наддністрянського говору.....	137
3.2. Морфологічні риси наддністрянського говору.....	141
3.2.1. Іменник.....	141
3.2.2. Прикметник	142
3.2.3. Числівник.....	143
3.2.4. Займенник	144
3.2.5. Дієслово	146
3.2.6. Прислівник.....	149
3.3. Лексичні риси наддністрянського говору	151
3.3.1. ТГЛ «Людина та її життя»	154
3.3.2. ТГЛ «Духовна культура»	158
3.3.3. ТГЛ «Матеріальна культура»	171
3.3.4. ТГЛ «Простір і час».....	174
3.3.5. ТГЛ «Природа»	176
3.4. Синтаксичні риси наддністрянського говору	178
3.4.1. Словосполучення	181
3.4.2. Просте речення.....	181
3.4.3. Складне речення.....	183
Висновки до 3 розділу	187
Висновки	190
Список використаних джерел	194
Додаток А.....	215

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

відм. — відміна	н.п. — населені пункти
Д.в. — давальний відмінок	напр. — наприклад
див. — дивись	О.в. — орудний відмінок
діал. — діалектне	одн. — одна
ДТ — діалектний текст	ос. — особа
ж.р. — жіночий рід	перев. — переважно
З.в. — знахідний відмінок	пол. — польське
заст. — застаріле	пор. — порівняй
ін. — інше	прийм. — прийменник
к. — карта	Р.в. — родовий відмінок
ком. — коментар	рум. — румунське
літ. — літературне	с.р. — середній рід
ЛСГ — лексико-семантична група	ТГЛ — тематична група лексики
М.в. — місцевий відмінок	ТК — текстова категорія
майб.ч. — майбутній час	теп.ч. — теперішній час
мин.ч. — минулий час	тс. — те саме (значення)
мн. — множина	цит. за — цитовано за
Н.в. — називний відмінок	ч.р. — чоловічий рід
н.п. — населений пункт	

СПИСОК ОБСТЕЖЕНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ТА ЇХ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Львівська область

- Бб — м. Бібрка Перемишлянського р-ну
БК — с. Білий Камінь Золочівського р-ну
Брн — с. Бориничі Жидачівського р-ну
Брс — с. Борусів Жидачівського р-ну
Брщ — с. Борщів Перемишлянського р-ну
Врб — с. Вороблевичі Дрогобицького р-ну
Гл — смт Глиняни Золочівського р-ну
Гр — с. Грушів Дрогобицького р-ну
Дб — с. Добрівляни Жидачівського р-ну
Дл — с. Дуліби Жидачівського р-ну
Дм — с. Демня Миколаївського р-ну
Дн — с. Дунаїв Перемишлянського р-ну
Жл — с. Жуличі Золочівського р-ну
Жн — с. Женів Золочівського р-ну
Жр — с. Жирова Жидачівського р-ну
Зг — с. Загірочко Жидачівського р-ну
Зл — с. Заліски Жидачівського р-ну
Км — с. Кам'яне Жидачівського р-ну
Кн — с. Кунин Жовківського р-ну
Кр — с. Крехів Жовківського р-ну
Лгд — с. Лагодів Перемишлянського р-ну
Лн — с. Лани Перемишлянського р-ну
Лпв — с. Липівці Перемишлянського р-ну
Лт — с. Літиня Дрогобицького р-ну
Лщ — с. Ліщини Жидачівського р-ну
Мд — с. Майдан Жовківського р-ну

- Мх — с. Махнівці Золочівського р-ну
 НС — с. Нове Село Городоцького р-ну
 Пдл — с. Підліски Жидачівського р-ну
 Плг — с. Плугів Золочівського р-ну
 Плн — с. Поляни Золочівського р-ну
 Пм — с. Поморяни Золочівського р-ну
 Пр — с. Перегноїв Золочівського р-ну
 Рз — с. Розворяни Золочівського р-ну
 См — с. Смереків Жовківського р-ну
 Срд — с. Середкевичі Яворівського р-ну
 Ун — с. Унів Перемишлянського р-ну
 Уш — с. Ушня Золочівського р-ну
 Фн — с. Фійна Жовківського р-ну
 Цт — с. Цитуля Жовківського р-ну
 Чж — с. Чижичі Жидачівського р-ну
 Чк — с. Чайковичі Самбірського р-ну
 Юш — с. Юшківці Жидачівського р-ну
 Яс — с. Ясенівці Золочівського р-ну

Івано-Франківська область

- Вр — с. Верхня Калуського р-ну
 Гм — с. Гуменів Калуського р-ну
 Зб — с. Збора Калуського р-ну
 Лг — с. Луги Рожнятівського р-ну
 Нг — с. Негівці Калуського р-ну
 Пдс — с. Підсухе Рожнятівського р-ну

Тернопільська область

- Бр — с. Баранівка Бережанського р-ну
 Бщ — с. Біще Бережанського р-ну

- Вб — с. Вибудів Козівського р-ну
- Вм — с. Вимислівка Козівського р-ну
- ВП — с. Велика Плавуча Козівського р-ну
- Жк — с. Жуків Бережанського р-ну
- Зр — с. Заруддя Зборівського р-ну
- Кз — с. Козівка Козівського р-ну
- Лв — с. Лавриківці Зборівського р-ну
- Лпш — с. Лапшин Бережанського р-ну
- Прч — с. Поручин Бережанського р-ну
- Шб — с. Шибалин Бережанського р-ну

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ЇХ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- Арк.ВП — Аркушин Г. Голоси з Волинського Полісся / Григорій Аркушин. — Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. — 542 с. + 2 DVD.
- Арк.П. — Аркушин Г. Голоси з Підляшшя : тексти / Григорій Аркушин. — Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2007. — 536 с.
- АУМ — Атлас української мови : у 3 т. / [ред. кол. : І. Г. Матвіяс (голова), Я. В. Закревська та ін.] — К. : Наук. думка, 1988. — .—
Т. II : Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. — 1988. — 520 с.
- БГ — Буковинські говірки : хрестоматія діалектних текстів / [уклад. : Н. Руснак, Н. Гуйванюк, В. Бузинська]. — Чернівці : Рута, 2006. — 383 с.
- ГБор. — Бідношия Ю. І. Говірки Бориспільщини : сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови / Ю. І. Бідношия, Л. В. Дика. — К. : Інститут української мови НАНУ, 2008. — 480 с.
- Герман — Атлас українських говірок Північної Буковини [Текст] : фонетика, фонологія / К. Ф. Герман — Чернівці : Видавнича спілка «Час», 1995. — 410 с.
- ГЗП — Говірки Західної Полтавщини : збірник діалектних текстів / [упоряд. Г. Мартинова]. — Черкаси : [б.в.], 2012. — 324 с. + CD «Говірки Західної Полтавщини».
- ГІУ — Говірки історичної Уманщини та суміжних земель / [ред. Т. М. Тищенко]. — Умань : РВЦ «Софія», 2008. — С. 81–246.
- ГКиїв. — Говірки Південної Київщини : збірник діалектних текстів / [упоряд. Г. Мартинова, З. Денисенко, Т. Щербина]. — Черкаси : [б.в.], 2008. — 369 с.
- ГМаш. — Говірка села Машеве Чорнобильського району / [уклад. : Ю. І. Бідношия, Л. В. Дика]. — К. : Довіра, 2003. — 455 с.

- Гриц. — Грицак М. Скарби гуцульського говору : Росішка (вівчарство у текстах) / Микола Грицак. — Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2008. — 320 с.
- ГС — Гуцульські говірки : Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. — Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 1997. — 232 с.
- ГУМ — Говори української мови : збірник текстів / [за ред. Т. В. Назарової]. — К. : Наук. думка, 1977. — 592 с.
- Гуц. — Гуцульщина : лінгвістичні етюди. — К. : Наук. думка, 1991. — 305 с.
- ГЧерк. — Говірки Черкащини : збірник діалектних текстів / [упоряд. : Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран]. — Черкаси : [б.в], 2013. — 881 с. + CD «Говірки Черкащини».
- ГЧЗ — Говірки Чорнобильської зони : тексти / [упоряд. П. Ю. Гриценко та ін.]. — К. : Довіра, 1996. — 358 с.
- ГЧЗО — Говірки Чорнобильської зони : системний опис / П. Ю. Гриценко, Г. В. Воронич, Л. І. Дорошенко та ін. — К. : Довіра, 1999. — 271 с.
- ЕСУМ — Етимологічний словник української мови : у 7 т. / [ред. кол. : О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін.]. — К. : Наук. думка, 1982. — .—
 Т. 1 : А – Г / [уклад. : Р. В. Болдирєв та ін.]. — 1982. — 632 с.
 Т. 2 : Д – Копці / [уклад. : Н. С. Родзевич та ін.]. — 1985. — 572 с.
 Т. 3 : Кора – М / [уклад. : Р. В. Болдирєв та ін.]. — 1989. — 552 с.
 Т. 4 : Н – П / [уклад. : Р. В. Болдирєв та ін.]. — 2003. — 656 с.
 Т. 5 : Р – Т / [уклад. : Р. В. Болдирєв та ін.]. — 2006. — 704 с.
 Т. 6 : У – Я / [уклад. : Г. П. Півторак та ін.]. — 2012. — 568 с.
- Жег. — Жегуц І. Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті / І. Жегуц. — Мюнхен, 2001. — 87 с.
- Лес. — Лесюк М. Мовний світ сучасного галицького села / Микола Лесюк. — Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008. — 328 с.
- Мигол. — Миголинець О. Українські закарпатські говірки : збірник текстів / Ольга Миголинець. — Ужгород : ВЕТА-Закарпаття, 2002. — 64 с.

- ММАГ— *Studia nad dialektologią ukraińską i polską. Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ* / [oprac. i przygot. do druku M. Karaś] // *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*. – Т. CCCLXXVI. – Kraków ; Warszawa : Nakł. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1975. – 244 s.
- Нікол. — Ніколаєнко І. Ткацтво Східної Слобожанщини : реалії і легенди / Ирина Ніколаєнко // *Діалектологічні студії. 5 : Фонетика. Морфологія. Словотвір* / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – С. 311–325.
- ОКДА — *Общекарпатский диалектологический атлас : Вступительный выпуск*. – Скопје : МАНУ, 1988. – 184 с.
- ОЛА — *Общеславянский лингвистический атлас : Серия фонетико-грамматическая*. – Вып. 1–5. – Белград ; Москва ; Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Загреб ; Скопје, 1988–2008 ; *Серия лексико-словообразовательная*. – Вып. 1–9. – Москва ; Warszawa ; Минск ; Kraków, 1988–2009.
- Осташ — Осташ Р. Словник говірки села Стриганці Тисьменицького району Івано-Франківської області / Р. Осташ, Л. Осташ // *Діалектологічні студії. 9 : Запозичення та інтерференція* / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2010. – С. 347–410.
- Паньк. — Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей. Звучня і морфологія / Іван Панькевич. – Praha : Nákl. Sboru pro Výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi, 1938. – Ч. I. – 546 с.
- Пирт. — Пиртей П. С. Короткий словник лемківських говірок / П. С. Пиртей ; [упоряд. і підгот. до друку Є. Д. Турчин]. – Івано-Франківськ : Сіверсія МВ, 2004. – 364 с.
- Піпаш — Піпаш Ю. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / Юрій Піпаш, Борис Галас. – Ужгород : [б.в.], 2005. – 266 с.

- ПУС — Польсько-український словник : у 2 т. / [ред. кол. : А. І. Генсьорський, Л. Л. Гумецька (гол. ред.), І. М. Керницький та ін.]. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1958–1960. — Т. 1–2.
- Сабад. — Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району / Іван Сабадош. — Ужгород : Ліра, 2008. — 480 с.
- Сватів. — Сватівщина. Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / [упоряд. : К. Д. Глуховцева, Є. С. Дзюба, В. С. Курило та ін.]. — Луганськ : Осіріс, 1998. — 134 с.
- СП — Святе Письмо Старого та Нового Завіту / [пер. І. Хоменка-Плюти]. — United Bible Societies, 1990.
- Староб. — Старобільщина : Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / [ред. З. С. Сікорська ; упоряд. К. Д. Глуховцева та ін.]. — Луганськ : Шлях, 2000. — 128 с.
- СУГ — Східнослобожанські українські говірки : Нотатки до мовного портрета переселенців з Лемківщини / [за ред. К. Д. Глуховцевої]. — Луганськ : Луганський нац. педагогічний ун-т ім. Т. Шевченка, 2006. — 109 с.
- СУМ — Словник української мови : в 11 т. / [ред. кол. : І. К. Білодід та ін.] / АН УРСР. — К. : Наук. думка, 1970–1980. — Т. I–XI.
- СЦОТ — Пуряєва Н. Словник церковно-обрядової термінології / Наталія Пуряєва. — Львів : Свічадо, 2001. — 160 с.
- УГПЗН¹ — Говірки південно-західного наріччя української мови : збірник текстів / [упоряд. Н. М. Глібчук]. — Львів : Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. — 155 с.
- УГПЗН² — Українські говірки південно-західного наріччя : тексти / [упоряд. Н. М. Глібчук]. — Львів : Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. — 238 с.
- УГР — Павлюк М. Українські говори Румунії. Діалектні тексти / М. Павлюк, І. Робчук. — Едмонтон ; Львів ; Нью-Йорк ; Торонто : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. — 782 с.

- УГСС — Розповіді з Підкарпаття : Українські говірки східної Словаччини / [підгот. О. Лешка, Р. Шішкова, М. Мушинка]. – Нью-Йорк ; Прага ; Київ : Euroslavica, 1998. – 320 с.
- УЗГ — Українські закарпатські говірки. Тексти / [упоряд. та передм. О. Миголинець, О. Пискач]. – Ужгород : Ліра, 2004. – 400 с.
- УСГ — Українські східнослобожанські говірки : сучасні діалектні тексти / [ред. : К. Д. Глуховцева ; упоряд. : К. Д. Глуховцева, В. В. Лєснова, О. І. Ніколаєнко]. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2011. – 424 с.
- Хіб. — Хібєба Н. Повір'я та звичаї бойківського весілля. 2. / Наталія Хібєба // Діалектологічні студії. 9 : Запозичення та інтерференція / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2010. – С. 548–553.
- Шелем. — Шелемех В. Діалектні тексти про страви з Надсяння / Віра Шелемех // Діалектологічні студії. 8 : Говори південно-західного наріччя / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2009. – С. 315–332.
- Шило — Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Гаврило Шило. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2008. – 288 с.
- Ястрем. — Ястремська Т. Традиційне гуцульське пастухування / Тетяна Ястремська. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 424 с.
- AGB — Atlas gwar bojkowskich / [pod. red. J. Riegera]. – Wrocław. – T. I–VII. – 1980–1990.
- Bronik. — Bronikowska R. O czarach, urokach i bosorkach. Texty z Łemkowszczyzny / R. Bronikowska // Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie / [pod kier. J. Riegera]. – Warszawa : Semper, 2002. – S. 366–381.
- Czyż. — Czyżewski F. Polskie i ukraińskie teksty gwarowe ze wschodniej Lubelszczyzny. Rozprawy Slawistyczne / F. Czyżewski, S. Warchoł. – Lublin, 1998. – 497 s.

- Leška — Leška O. Govor sela Ublja Vostočnoj Slovakii / O. Leška. – Praha : KCJ ČSAV, 1973. – 394 s.
- Lew. — Lewicka U. Słownictwo wsi Terka na pograniczu łemkowsko-bojkowskim / U. Lewicka // Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Łemkowszczyzna a gwary nadszańskie / [pod kier. J. Riegera]. – Warszawa : Semper, 2002. – S. 107–180.
- VPR — Šišková R. Vyprávění a písně Rusínů z východního Slovenska : Jihokarpatská ukrajinská nářečí v autentických záznamech / Růžena Šišková, Mikuláš Mušinka, Jozef Hrušovský. – Praha : Slovanský ústav AV ČR, 2009. – 312 s. + 2 CD.

ВСТУП

Релігійний світогляд упродовж століть був важливим елементом формування національної свідомості українців, основою їх духовного розвитку. На часі вивчення духовної культури українського народу та його уявлень про чудесне.

Чудо є свідоцтвом та джерелом віри. Народні вірування в чудо, розуміння чуда репрезентують мовну картину світу етносу загалом і кожного мовця зокрема, тому що мова відтворює образ реального світу, яким його бачать її носії.

Переваги дослідження діалектного мовлення за допомогою тексту очевидні: з одного боку, текст дає змогу зафіксувати для нащадків унікальне мовлення наших прабатьків, почути з їхніх уст історію, а з іншого — проаналізувати всі мовні рівні говору, виявити «поведінку» діалектних явищ. Цінність та евристичність діалектних текстів незаперечна, оскільки вони відображають не тільки систему говірки, а й позалінгвальну дійсність. Саме тому за останнє десятиліття українську діалектологію збагатили збірники діалектних текстів, які уклали й підготували до друку П. Гриценко [ГЧЗ], Г. Мартинова, Т. Щербина [ГЗП, ГКиїв.; ГЧерк.], Ю. Бідношия, Л. Дика [ГБор.; ГМаш.], Т. Тищенко [ГІУ; 181], К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко [Сватів.; Староб.; СУГ; УСГ], Ф. Чижевський [Сзуж.], Г. Аркушин [Арк.П; Арк.ВП], Н. Гуйванюк, Н. Руснак [БГ], І. Сабадош [Сабад.], О. Миголинець [Мигол.], О. Пискач [УЗГ], М. Лесюк [Лес.], М. Грицак [Гриц.], М. Павлюк, І. Робчук [УГР], М. Мушинка, Р. Шишкова [VPR; УГСС] та ін. Опубліковані тексти відтворюють мовлення носіїв різних діалектів української мови, проте наддністрянський говір представлений досить фрагментарно (І. Верхратський [37, с. 87–109], Г. Шило [202, с. 207–227], П. Приступа [153 с. 114–133], Н. Глібчук [УГПЗН¹, с. 74–131; УГПЗН², с. 36–113]).

Теоретичною базою слугували роботи вчених у галузі лінгвістики тексту (Р.-А. де Богранд, В. Дресслер [211], І. Гальперін [44], І. Ковалик [107; 108],

Т. А. ван Дейк [215], З. Тураєва [186], А. Загнітко [94; 95; 130], Є. Бартмінський [209; 210], П. Гриценко [67–70; 187], О. Селіванова [165–169], І. Кочан [114], Н. Валгіна [34], М. Голянич [57], С. Небжеговська-Бартмінська [220], Т. Єщенко [88] та ін.).

Попри реальне зростання кількості розвідок, об'єктом аналізу яких є діалектний текст, вивчення плану змісту і плану вираження, систематизації, визначення функцій мовних та позамовних засобів, а також структурно-семантичних особливостей залишаються поза увагою вчених.

Актуальність дисертації зумовлена передусім відсутністю комплексного дослідження діалектних текстів (далі — ДТ) наддністрянського говору південно-західного наріччя української мови, потребою удосконалити методику аналізу ДТ за текстовими категоріями (далі — ТК), а також виокремити різнорівневі говіркові риси текстів — записів живого мовлення, яке нівелюється під впливом літературної мови.

Вибір тематики текстів зумовлений усталеним християнським світоглядом наддністрянців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах планової теми відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України «Українська історична та діалектна лексикологія і лексикографія» (шифр 0108U010868).

Мета дисертації — дослідити структурно-семантичні особливості діалектних текстів наддністрянського говору про чуда на підставі текстових категорій.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- подати історію вивчення наддністрянського говору;
- зафіксувати ДТ про чуда та систематизувати їх за тематичним принципом;
- окреслити методику дослідження ДТ;
- визначити текстові категорії, які є основою аналізу ДТ;
- проаналізувати структуру ДТ про чуда за текстовими категоріями;
- виявити різнорівневі риси наддністрянського говору.

Об'єкт дослідження — діалектні тексти наддністрянського говору.

Предмет дослідження — структура й семантика діалектних текстів про чуда в наддністрянському говорі.

Джерельною базою дисертації слугували експедиційні записи автора — діалектні тексти про чуда, записані впродовж 2010–2012 рр. Мережа обстежених говірок — 62 населені пункти, зокрема пов'язані із чудотворними місцями (села Унів, Крехів, Плугів, Грушів, Бориничі та ін.). Діалектні тексти (163 тексти) зафіксовано від інформаторів, які були безпосередніми свідками чуда або дізналися про чудесні події від інших людей. Тексти подано у фонетичній транскрипції. Корпус текстів сформували ідіолекти 82 носіїв говору — 73 жінок і 9 чоловіків 1923–1968 р.н. Усі тексти записано на електронні носії, які зберігаються у фонотеці відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Для аналізу діалектних особливостей використано «Атлас української мови» (том 2), спеціальні діалектологічні праці, а для з'ясування семантики — діалектні й етимологічні словники.

Методи дослідження. У роботі застосовано *описовий* метод (характеристика структурно-семантичних особливостей текстів), *зіставний* (порівняння мовних виявів текстових категорій у ДТ), *метод моделювання* (аналіз вербальних і невербальних виявів текстових категорій у ДТ) та *прийом кількісного аналізу* (встановлення частотності вживання слів). За допомогою *методу контекстуального аналізу* зафіксовано говіркові риси на всіх мовних рівнях. Діалектний матеріал, що став основою джерельної бази дисертації, зібрано *експедиційно-польовим* методом.

Наукова новизна дисертації:

— *уперше* до наукового обігу залучено діалектні тексти наддністрянського говору про чуда та проаналізовано їх структурно-семантичні особливості;

- *удосконалено* підходи до визначення текстових категорій для аналізу власне ДТ; методику вивчення діалектних текстів відповідно до текстових категорій;
- *подальшого розвитку набуло* вивчення діалектних рис на підставі текстів-записів живого мовлення діалектоносіїв.

Теоретичне значення. Результати й узагальнення роботи можуть бути використані для характеристики тематичних ДТ за текстовими категоріями і для аналізу структури й семантики текстів; для дослідження питань діалектної текстології та для опису системи говору.

Практичне значення. Матеріали поповнять фонди записів діалектного мовлення, фоно- й текстотеку говорів південно-західного наріччя; стануть надійним джерелом для укладання словника наддністрянського говору, зведеного словника українських говорів, а також для написання методичних посібників із діалектології і текстології.

Особистий внесок здобувача. Усі результати наукового дослідження отримано самостійно.

Статей, написаних у співавторстві, немає.

Апробація результатів дисертації. Дисертацію обговорено на засіданнях відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (2010–2014).

Основні положення роботи викладено в доповідях, виголошених на міжнародних наукових конференціях: «Північноукраїнське наріччя в історії української мови» (Житомир, 2010), «Język ukraiński poza granicami Ukrainy» (Люблін (Польща), 2010), «Україна протягом століть. Карпатський регіон: історія, мова, культура» (Горлице (Польща), 2010), «Лінгвістичне портретування сучасного соціуму» (Вінниця, 2012), на Міжнародному діалектологічному семінарі «Актуальні проблеми діалектології» (Львів, 2012) та на засіданнях Мовознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 2011–2015).

Публікації. Різні аспекти досліджуваної теми викладено в 10 публікаціях, 5 із яких опубліковано у фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України, 2 — у закордонних виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі списку умовних скорочень, списку обстежених населених пунктів та їх скорочень, списку джерел ілюстративного матеріалу (54 позиції), вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (225 позицій) та додатку А «Діалектні тексти про чуда в наддністрянському говорі». Загальний обсяг дисертації — 214 с., із них 193 с. — основного тексту. Додатки подано на 112 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ДІАЛЕКТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

Поняття «текст» (із лат. *textum* ‘тканина; зв’язок; сполучення’) — багатозначне і багатовимірне, адже водночас є об’єктом дослідження різних мовознавчих дисциплін, зокрема текстології та лінгвістики тексту. Дотепер поняття «текст» мовознавці трактують неоднозначно: як «зв’язна мова, письмове чи усне повідомлення, що характеризується змістовою і структурною завершеністю, орієнтацією автора на певного адресата» [87, с. 182]; «писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлювань, об’єднаних смисловими і формально-граматичними зв’язками [...] та спільною тематичною і сюжетною заданістю» [11, с. 679], чи «цілісна семіотична форма лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегрована, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсаму культури» [169, с. 601].

Уперше в українській лінгвістиці текст як акт мовлення став об’єктом зацікавлення І. Ковалика, який визначав його як «послідовність звукових, графемних елементів у синтаксичних структурах, які виражають комплекс пов’язаних між собою думок (суджень)» [108, с. 414]. Дослідник виділяє три основні типи тексту як лінгвальної величини: «як проміжна ланка процесу комунікації або як сума, сукупність чи множина фраз, або визначається як структурна і смислова єдність» [108, с. 412]. І. Кочан слушно наголошує на множинності інтерпретацій поняття «тексту». Здебільшого його визначають як «максимальну одиницю мови найвищого рівня мовної системи; продукт мовлення; одиницю, що виражає судження; цілісне і зв’язне повідомлення; суму, сукупність і множину фраз; структурну і смислову єдність» [114, с. 31]; як «цілісну знакову форму організації мовлення» [167, с. 28]. Текст як дискурс визначає М. Голянич, вважаючи, що це «динамічне утворення, в якому приховано взаємодіють семантичні, когнітивні, прагматичні й інші компоненти

значення» [57, с. 47; пор.: 203], пов'язуючи його з мовленням, комунікативним і мислетворчим аспектами. Також дослідниця зауважує, що зростає значення комунікативно-діяльнісного підходу до мови, сприяючи переорієнтації не тільки лінгвістичних, а й багатьох філософських, культурологічних, психологічних, літературознавчих проблем, серед яких однією з найважливіших є «співвідношення мови і мислення, змісту і форми, слова і образу» [57, с. 249]. У сучасній лінгвістиці текст окреслюють як «витвір мовної комунікації», як «фрагмент конкретної соціальної дійсності», як «історичний документ» [88, с. 37], деякі засади лінгвістичного аналізу тексту запропонували також Н. Миронюк [143], М. Крупа [118], В. Кухаренко [119] та ін.

У російському мовознавстві текст часто ставав об'єктом наукових студій та дискусій [29; 38; 145; 148; 182; 184; 189; 190]. І. Гальперін уперше визначив поняття тексту як окремого лінгвістичного об'єкта, його статус та основні ознаки. Учений вважає, що текст — це «витвір мовленнєвотворчого процесу, що характеризується завершеністю, об'єктивований у формі письмового документа та літературно адаптований відповідно до цього типу документа» [44, с. 18].

Зауважмо, що більшість дослідників не поділяє думки І. Гальперіна про суто письмовий характер тексту як його обов'язковий параметр. Проте окреслено основні тенденції у вивченні тексту. Зокрема В. Одинцов визначає текст як «упорядковану групу речень або їх аналогів, які завдяки семантичним і функціональним відношенням елементів репрезентують завершену смислову єдність» [150, с. 103]. З. Тураєва поглибила дослідження, зазначивши, що текст — структурно-семантична єдність, «певне впорядковане різноманіття речень, об'єднаних різними типами лексичного, логічного та граматичного зв'язку, здатне передавати певним чином організовану та спрямовану інформацію» [186, с. 11]. Суттєвий внесок у лінгвістичний аналіз тексту зробила Н. Валгіна, кваліфікуючи його як «об'єднану за смислом послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є зв'язність та цілісність» [34, с. 7]. Деякі вчені вважають, що текст — це знак комунікативної ситуації,

його центральна ланка, тобто «вербальна реакція на ситуацію, продукт мовленнєво-мисленнєвої діяльності» [116, с. 141]. Текст як складне знакове утворення вивчає М. Брандес [31, с. 74], а Ю. Лотман розглядає текст на синтагматичному рівні як структурне ціле, акцентуючи на його ієрархічності, яка характеризує поняття як складну конструкцію підсистем; для нього текст — вияв комунікації, це код (мова) плюс історія [131, с. 15; див.: 221].

У працях західноєвропейських лінгвістів розуміння тексту не зводиться суто до мовного плану вираження. Зокрема М. Філіпс зауважує, що текст — «складний феномен, який не обмежується структурами мовного вираження» [222, с. 4]. М. Мейєнова розуміє текст як «одноразову і закриту структуру, що створює власні значення, і відкритий світ, що виявляє себе через ставлення до інших текстів у широкому розумінні цього слова, тобто до всіх знакових цінностей» [цит. за: 114, с. 31]. Досить «образне» визначення тексту, передусім фольклорного, пропонує Є. Бартмінський, а саме: текст — зафіксована мовленнєва діяльність, цілісна одиниця спілкування, це «макрознак, *продукт мови* зі складеною, *поліфонічною* структурою» [209, с. 17]. С. Небжеговська-Бартмінська зазначає, що текст у лінгвістиці досліджують у двох напрямках: як «лінійну спільність, конкретну реалізацію, інтенційно замкнуте ціле» та як «мовно-комунікаційну єдність, яка має власні правила, що дає змогу говорити навіть про «граматику тексту» [220, с. 12; пор.: 147].

Діалектний текст — специфічне явище, дещо відмінне від тексту «традиційного». ДТ насамперед покликаний зафіксувати живе мовлення носіїв конкретного говору, це графічний вияв потоку мовлення носіїв говору.

Діалектні тексти, які демонструють мовлення в динаміці, потребують інших засад аналізу. За останні кілька років українську діалектологію поповнили праці про текст як простір вияву діалектних явищ (П. Гриценко, М. Делюсто) [68–70; 77–78], про лінгвокогнітивні та прагматичні параметри ДТ (Н. Руснак) [161–164], типологію висловлювань у діалектній оповіді (Н. Литвинова) [126–129] та ін.

П. Гриценко, наголошуючи на тому, що в ДТ відображено реальні процеси діалектного мовлення, визначає текст як «*модель* досліджуваної говірки, що лежить в основі моделювання говірки як системи» [187, с. 7]. Н. Руснак указує на його «троїсту природу» (текст — мовлення — дискурс), адже ДТ — це «живе діалектне мовлення, породжене дією одиничного мовленнєвого акту» [163, с. 18] та «діалектний дискурс, який функціонує у певних ситуативних (комунікативних) умовах, які й зумовлюють його структурно-семантичну організацію» [163, с. 23]. Н. Литвинова називає ДТ лінгвістичним феноменом, що характеризується «усністю, ситуативною віднесеністю, орієнтованістю на аудиторію, спонтанністю, уживаністю загальноприйнятих мовленнєвих стереотипів» [129, с. 6], а М. Делюсто — «мовним простором, що відбиває реальне співвідношення елементів говіркової структури у їх синтагматичних зв'язках» [77, с. 4].

Використовуючи традиційну класифікацію текстів І. Кочан [114, с. 49–50], характеризуємо ДТ як натуральні та неадаптовані, адже важливою умовою цілісності та цінності ДТ є відсутність будь-якої зміни у вихідному тексті, зі змішаною прагматичною функцією (домінує — інформативна, частково виражена — дидактична та оцінна), усний за формою мовленнєвої презентації та монологічний або діалогічний за формою спілкування.

На нашу думку, ДТ — фрагмент говіркового мовлення носія діалекту, зафіксований на письмі чи аудіо-, відеоносіях, спонтанно творений, цілісний, тематично окреслений; це одиниця комунікації, зумовлена ситуативним та культурним контекстом, а також інформативна одиниця, первинна форма комунікації, специфічний мовленнєвий жанр, відмінний від художнього чи фольклорного.

1.1. Історіографія дослідження діалектних текстів

Потребу записувати й публікувати діалектні тексти вчені усвідомлювали від початку ХХ ст. Зокрема В. Гнатюк, записуючи й аналізуючи особливості лемківських говірок, подав зв'язні діалектні тексти — казки, легенди, жарти,

які ілюстрували живе мовлення лемків [52]. І. Панькевич зафіксував «взірці бесіди» — лемківські, бойківські, гуцульські розповіді та пісні зі 109 сіл у студії «Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей» [Паньк., с. 407–746]. Тексти як додатки до описів говірок містять праці І. Верхратського (діалектні фольклорні тексти, переважно пісенні) [37], М. Пшепюрської-Овчаренко [156, с. 153–183].

У монографії П. Приступи «Говірки Брюховицького району Львівської області» подано записи текстів, а саме зразки мовлення носіїв говору та фольклорні матеріали. Додаток містить оповідання, розповіді, спогади, анекдоти, жарти, приказки, казки, коломийки, веснянки, жнивні пісні [153, с. 114–133]. Діалектні тексти входять до узагальнених праць — студій Ф. Жилка, Г. Шила, Д. Бандрівського, В. Курашкевича (44 українські діалектні тексти), А. Москаленка, Ф. Клімчука [92, с. 238–243; 202; 10, с. 98–102; 216, с. 133–160; 144; 105, с. 116–127], проте вони незначні за обсягом та слугують лише ілюстративним матеріалом. Я. Рудницький у виданні «Українська мова, її початки, історія й говори» опублікував розповіді діалектоносіїв північного наріччя [160, с. 61–63]. Зауважмо, що згадані наукові розвідки не представляють корпусу ДТ конкретного наріччя чи говірки, тому що «для характеристики діалектів використовували поодинокі записи зв'язного мовлення, а також уривки з художніх творів» [4, с. 3].

Першим виданням фонду діалектної текстографії є «Хрестоматія по малорусской диалектологии», у якій М. Дурново «зібрав зв'язні оповіді, записані «від руки» у різний час діалектологами, фольклористами та етнографами» [3, с. 4].

Важливим здобутком розвитку діалектної текстографії став збірник «Говори української мови. Тексти» (1977) [ГУМ], який підготували працівники відділу діалектології Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні. У ньому наведено зразки діалектного мовлення, записаного на території України (206 н. пп.), та поза її межами (26 н. пп.).

1996 року вийшов друком збірник текстів «Говірки Чорнобильської зони» [ГЧЗ], цінність якого полягає в тому, що записані середньополіські говірки (зараз переселенські), функціонують в іншому діалектному оточенні, зберігаючи при цьому риси рідних говірок. Експлоратори зафіксували тексти, які «відтворили не лише власне мовний образ говірки, а й життя діалектоносіїв — картини побуту, фрагменти традиційної культури, вірування, обряди, особливості світосприйняття» [ГЧЗ, с. 10].

Чотиритомний збірник текстів «Говірка села Машеве Чорнобильського району» (укладачі: Ю. Бідношия, Т. Воронич, Л. Дика та ін.), є «першою спробою повного монографічного опису говірки одного села в контексті системно-цілісного вивчення й фіксації комплексу матеріальної і духовної культури уражених Чорнобильською катастрофою територій» [ГМаш. I, с. 5]. Великі за обсягом тексти дають змогу аналізувати не лише всі мовні рівні говірки, а й процеси мислетворення, системні та регіональні риси діалектного мовлення, текстотворення та їх стилістичні особливості. Задля залучення якнайширшого кола читачів матеріали подано у фонетичній транскрипції та у транслітерації. Записані ДТ охоплюють такі теми: село й околиці, Чорнобильська катастрофа, господарювання, природа, традиційна духовна культура, людина, її життя.

Ю. Бідношия та Л. Дика 2008 р. опублікували збірник текстів говорів полісько-середньонадніпрянської перехідної смуги «Говірки Бориспільщини: сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови» [ГБор.], у першій частині якої подано транскрибовані тексти [ГБор., с. 38–266], а друга частина — пам'ятки мови з Бориспільщини XI – середини XX ст.

Інформацію про північний діалектний континуум доповнюють збірники текстів «Голоси з Волинського Полісся» Г. Аркушина [Арк.ВП], у яких тексти подано фонетичною транскрипцією та транслітеровано українською графікою. ДТ тематично різнопланові, інновацією є вміщені відеозаписи 2009–2010 рр., що поглиблює роботу дослідника, не оминаючи увагою позамовних чинників текстотворення.

Південно-західне наріччя представлене низкою збірників, зокрема, хрестоматія «Буковинські говірки» [БГ], яку уклали Н. Руснак, Н. Гуйванюк та В. Бузинська, містить 390 ДТ буковинських, гуцульських та подільських говірок (із перевагою перших). Фактичний матеріал подано тематично: господарство та побут, календарні та родинні свята, обряди тощо. Тексти великі за обсягом, характеризуються відсутністю діалогів.

Розширюють текстографічну базу й видання з експедиційних студентських записів «Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти» [УГПЗН¹, УГПЗН²], які упорядкувала Н. Глібчук. Збірники містять матеріали із 27 н. пп., переважають розповіді про весільний обряд, про походження назв сіл, про традиційні промисли та спогади про життя.

Діалектне мовлення гуцулів, зафіксоване у формі ДТ, уміщене у збірниках «Гуцульщина. Лінгвістичні етюди» [Гуц., с. 271–290] та «Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті» [Жег.].

Говірку с. Ковалівка Коломийського району Івано-Франківської області, яка поєднує риси гуцульського й покутського говорів, фіксує праця М. Лесюка [Лес.]. Значну частину книги займають транскрибовані ДТ — спогади корінних жителів села, а також давні колядки, пісні та ін.

Записи діалектного мовлення із с. Росішка Рахівського району Закарпатської області представлено у книзі «Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство у текстах)» [Гриц.], які репрезентують культуру традиційного полонинського пастухування.

Переселенські говірки стали об'єктом дослідження у праці «Східнословобожанські українські говірки. Нотатки до мовного портрета переселенців з Лемківщини» [СУГ] за редакцією К. Глуховцевої, у якій досліджено особливості функціонування лемківського говору переселенців, які проживають на Слобожанщині.

Відомі тематичні добірки текстів про явища матеріальної чи духовної культури носіїв діалекту: бойківське весілля [Хіб., с. 548–553]; щоденну й обрядову їжу [Шелем., с. 315–332] та ін. Відзначмо також «Словник

закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» І. Сабадоша [Сабад., с. 430–476], який містить значну кількість ДТ — зразків говіркового мовлення.

Лемківські тексти про чари та уроки подано у студіях польських науковців [Bronik.], а в розвідці про лемківсько-бойківське пограниччя — тексти різнотематичної спрямованості: про чари, Різдво, будівлі, домашнє господарство, весілля [Lew., с. 177–180].

Збірники «Розповіді з Підкарпаття: Українські говірки східної Словаччини» [УГСС], а також «Розповіді і пісні русинів Східної Словаччини» [VPR] поповнили текстотеку говорів південно-західного наріччя. Тексти подано латинською фонетичною транскрипцією з примітками українською мовою, вміщено ілюстрації та інформацію про обряди українців Словаччини.

Північне наріччя репрезентовано у виданні «Polskie i ukraińskie teksty gwarowe ze wschodniej Lubelszczyzny» Ф. Чижевського, в якому вміщено карти й історію обстежених населених пунктів, а також тексти, записані від мовців, що розмовляли українською та польською мовами [Czyż.], а також Г. Аркушина «Голоси з Підляшшя», у якому подано тексти про звичаї, обряди, сім'ю. Ці записи мають особливе значення, тому що «автор шукав відповіді в самих підляшуків, якою мовою вони говорять» [Арк.П, с. 16]. У цих працях представлено говірки, носії яких після Другої світової війни «залишилися на захід від польсько-українсько-радянського кордону» [123, с. 5; детально див.: 26]. Дотепер говірки різною мірою збереглися і функціонують у Польщі та у Словаччині.

Важливою та ґрунтовною є праця «Українські говори Румунії. Діалектні тексти» [УГР], у якій представлено транскрибоване мовлення діалектоносіїв із 32 українських сіл. Українські говірки в Румунії є продовженням ареалів тих діалектів, які існують на території України, але завдяки острівному розташуванню зберегли низку архаїчних особливостей у фонетиці, морфології, лексиці, синтаксисі, що виразно демонструють ДТ.

Південно-східне наріччя представляє збірник «Старобільщина», у якому зафіксовано діалектне мовлення жителів Старобільського району (сіл

Шульгинки, Омелькова, Лозовівки, Чмирівки, Підгорівки, Антонівки) [Староб.]. Упорядники (К. Глуховцева, В. Курило та ін.) презентують фольклорно-діалектні записи з 9 н. пп. Цінним доповненням для створення образу говірки є подані мікротопоніми (ойконіми, гідроніми) та народна творчість (приказки, загадки, повір'я).

Праця «Говірки Південної Київщини: Збірник діалектних текстів» [ГКиїв.] містить транскрибовані тексти із 55 населених пунктів Південної Київщини. ДТ тематично різнопланові, подані за мікроареалами, що дає змогу класифікувати ці говори, окреслити основні діалектні риси.

Особливості середньонаддніпрянських говірок представляє збірник «Говірки Західної Полтавщини». Оповіді тематично різнопланові — земля і господарювання (обробіток поля, жнива, хатня робота, приготування страв, ремесла), людина і її життя (дитинство, війна, голодомор, духовна культура) [ГЗП].

Специфіку середньонаддніпрянсько-степової діалектної межі розкривають «Говірки Черкащини. Збірник діалектних текстів». Аналіз ДТ, зауважують упорядники, виявив велику кількість мікроареалів мовних явищ, які не засвідчені в наявних лексикографічних та лінгвогеографічних джерелах [ГЧерк.]. ДТ збірника зв'язні, різнотематичні, здебільшого у формі діалогів-спогадів, спрямованих висвітлити життя черкащан, особливості їх матеріальної та духовної культури.

ДТ, записані впродовж 1998–2010 рр. від мешканців Луганської області, здебільшого з північних районів, що історично належали до Східної Слобожанщини, вміщено у виданні «Українські східнослобожанські говірки: Сучасні діалектні тексти» [УСГ]. Матеріали репрезентують історію краю, вірування, звичаї, обряди, спосіб життя, господарську діяльність, домашнє господарство.

Відзначмо також тематичну добірку про матеріальну культуру — традиційне домашнє ткацтво [Нікол.].

Для ДТ, створеного в умовах живого спілкування, визначальними є зовнішні чинники, зокрема невтручання експлоратора у процес творення тексту. П. Гриценко наголошує, що «залежно від того, «своїм» чи «чужим» для діалектоносія є експлоратор, може формуватися структура оповіді, кількість і характер метамовних вставок та ін.» [69, с. 7]. Отже, однією з основних ознак ДТ є нерозривність мовлення експлоратора. Зразки суцільних текстів представлено у збірниках [БГ; ГМаш.; ГЧЗ; УГПЗН¹; УГПЗН²] та тематичних добірках [Нікол.; Хіб.; Ястрем.; Гриц.], укладачі яких дотримуються саме такого принципу репрезентації діалектного матеріалу, подаючи здебільшого монологічні тексти, діалоги між діалектоносіями й експлораторами в них майже відсутні. Такі матеріали методологічно найзручніші для аналізу, тому що структурна цілісність демонструє архітектоніку і внутрішню організацію тексту.

Традиційно впродовж багатьох років діалектні матеріали фіксували за спеціальними питальниками відповідно до об'єкта дослідження та обраної тематики. Проте робота з питальником передбачає форму «запитання — відповідь», що порушує одну з основних ознак тексту — цілісність.

Питальники, які традиційно слугували основою для укладання діалектних словників, не можуть передбачити всіх можливих лексем та їх значень, часто за «упізнаваною в літературному стандарті формою лексеми нерідко стоїть інше, невідоме за словниками значення, або інший відтінок чи ступінь узагальнення/деталізації семантики. На такі відмінності вказують насамперед контексти» [67, с. 243; пор.: 192].

Текст подає діалектні явища в широкому контексті, розкрити граматичні та семантичні характеристики слів. На важливості дослідження монологічних, суцільних ДТ наголошує П. Гриценко [див.: 67; 69]. Текст може впливати на мовні одиниці, які його формують, дає змогу виявити нові, додаткові елементи і побачити дотепер не виявлені явища граматичної системи, які поза текстом проаналізувати неможливо.

Дедалі частіше діалектологи обирають предметом наукового зацікавлення текст як закриту систему складної внутрішньої організації, усі елементи якої тісно пов'язані між собою. Говіркова система з її мовними рівнями та особливостями найповніше реалізується в діалектних текстах, які фіксують риси, не засвідчені в атласах, словниках та наукових студіях.

Досліджуючи ДТ, можемо виявити багатозначність, контекстуальну синонімічність, а також особливості значень слів, які потребують широкого контексту, адже «те, що становило окремий відтінок значення слова чи було потенційно присвоєне йому на основі іншого, близького йому вербалізованого класу, може імплікувати новий зміст, визначати взаємодію семантичних ознак, коригувати співвідношення периферії і ядра інтенціоналу контрольного слова, «рематизувати» зміст висловлення» [57, с. 46].

Вважаємо, що саме текст як цілісне утворення прогнозує роботу дослідника на міждисциплінарному рівні. Тексти можна розглядати крізь призму інформації, яку він зберігає, тому вони можуть бути цінними джерелами відомостей не тільки для лінгвістів, а й для істориків, фольклористів, етнографів і культурологів.

Записані матеріали віддзеркалюють народну категоризацію буття і світобачення інформаторів — носіїв говірки, оскільки «саме в синтаксичній системі, в будові фрази втілюється спосіб мислення, мовні інстинкти індивіда, що належить до певного етносу. Найкраще дух мови, спосіб національного мислення відображено в народній складні» [73, с. 245; пор.: 2; 6]. Обраний ракурс зображення дійсності репрезентує об'єктивну реальність, а також і мовну свідомість автора тексту, його індивідуальну картину світу.

Діалектний текст може бути не тільки джерелом дослідження різних мовних рівнів, йому притаманні особливі ознаки, які відрізняють його від інших типів текстів (фольклорних, художніх, наукових, публіцистичних) [див.: 163, с. 15–23], тому що він «репрезентує реальне буття мови, склад, функції мовних одиниць, динаміку їх форми і змісту; це реальність мови, не затиснена і

не трансформована вузькими берегами нормативних приписів і обмежень» [69, с. 16].

1.2. Текстові категорії як критерії аналізу діалектного тексту

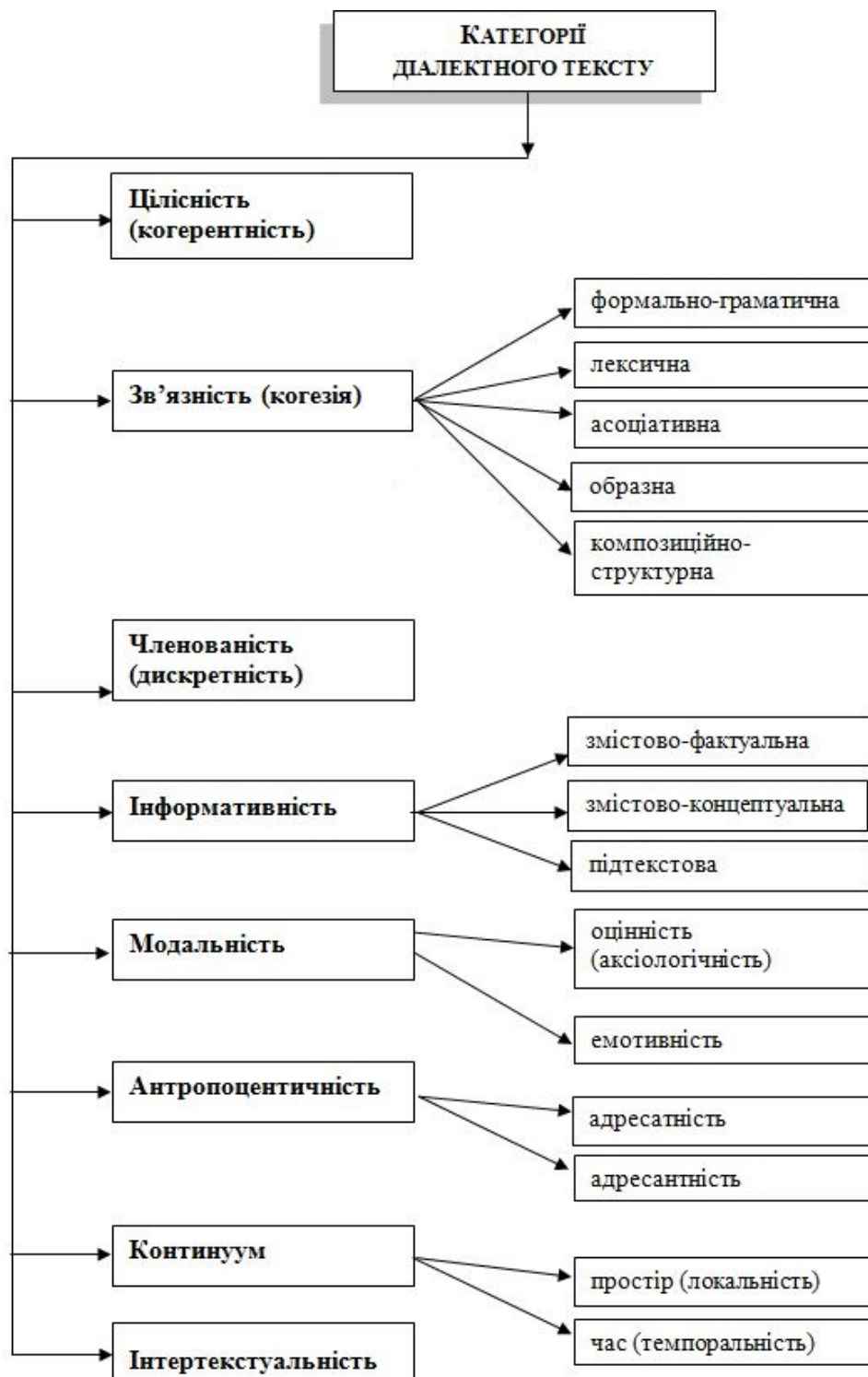
Критеріями аналізу тексту, зокрема діалектного, є специфічні категорії — основні параметри й ознаки тексту, які під час творення та сприймання інтегрують його частини в інформаційне ціле і відображають його мовну структуру. Текст як системну одиницю характеризує комплекс специфічних ознак, які називають «структурно-семантичними властивостями» [108, с. 414], «текстовими категоріями» [44; 114; 161, с. 9], «конструктивними ознаками» [34, с. 30] чи, як прийнято в західному мовознавстві, «параметрами текстуальності» [211, с. 57].

Проте й дотепер проблема виділення та визначення текстових категорій залишається дискусійною. І. Ковалик, трактуючи ТК як «комплекс структурно-семантичних властивостей», окреслює такі: «лінійність, зв'язність, змістово-структурна цілісність, завершеність, інформативність» [108, с. 414]. З. Тураєва та Т. Єщенко пропонують виділяти два типи категорій — структурні та змістові; до структурних З. Тураєва зараховує зв'язність, інтеграційність та прогресивність [186, с. 15], а Т. Єщенко — зв'язність, цілісність, дискретність [88, с. 141]; змістовими, на думку дослідниць, є інформативність, антропоцентричність, референційність, інтертекстуальність, континуум [88, с. 141; пор. також: 71]. Н. Руснак виокремлює три типи текстових категорій: системні (зв'язність, цілісність та підкатегорія — завершеність), антропоцентричні (інформативність, комунікабельність і підкатегорії — адресантність та адресатність) та мисленнєві (релятивні й модальні) [163, с. 74–76]. О. Селіванова зауважує, що «розв'язання проблеми текстової категорійної ієрархії сприяє насамперед обґрунтуванню природи тексту та його статусу в системі одиниць мови та мовленнєвій діяльності» [169, с. 495].

На підставі аналізу ДТ про чуда, записаних у наддністрянських говірках, окреслено вісім текстових категорій, а саме: цілісність, зв'язність, членованість,

інформативність, модальність, антропоцентричність, континуум та інтертекстуальність, які відображають структурні і семантичні особливості діалектного тексту (див.: схему 1.1.).

Схема 1.1.

1.2.1. Категорія цілісності

Категорія цілісності — когерентності (від англ. *coherence* ‘зв’язок; зв’язність; зчеплення’), яку більшість дослідників виділяє як одну з найважливіших [див.: 44; 114; 166; 186; 204; 211; 212], зумовлена єдністю тематичного, модального, концептуального аспектів вираження [34, с. 45], стосується змістової і комунікативної організації й реалізується через інтеграцію, модальність та завершеність [див.: 44; 224].

І. Гальперін трактує інтеграцію як спосіб творення цілісності, однак не тільки на горизонтальному рівні (зв’язність), а й на вертикальному (пресупозитивні та асоціативні відношення).

Категорія цілісності є обов’язково вираженою в тексті, вона зумовлена авторською інтенцією і пов’язана із творенням тексту. Цілісність властива тільки завершеному текстові. Ця категорія виявляється у змістовому, структурно-граматичному та комунікативному аспектах. Змістову єдність забезпечує спільність теми, вживання повторів, концептів, у явищах референції та імплікації.

Структурно-граматична цілісність полягає у граматичній узгодженості всіх компонентів тексту, а комунікативна — у «смісловому і граматичному підпорядкуванні кожного наступного речення в попередньому, від відомого до нового» [114, с. 33].

Зауважмо, що категорія цілісності є основною у вивченні тексту як макрозаказ, вона тісно пов’язана з мовно-культурною картиною світу і репрезентована в текстах передусім за допомогою концептів [див.: 43; 167, с. 201; 214], які називають посередником між людиною і культурою [40, с. 132].

1.2.2. Категорія зв’язності

Текстова категорія зв’язності — когезія (від англ. *cohesion* ‘зв’язок’, ‘зчеплення’) — дає змогу з’ясувати засоби зв’язності в тексті, збагнути текст у єдності елементів, зрозуміти принципи поєднання його частин. До проблеми зв’язності тексту звернулись у 70-их роках ХХ ст. в руслі структурно-

граматичного напрямку мовознавства. До наукового обігу термін *когезія* запровадили М. Гелідей і Р. Гасан, визначивши його як «властиве текстові семантичне поняття. Коли розуміння одного компонента в дискурсі залежить від іншого, саме когезія допомагає декодувати, зрозуміти його» [217, с. 4–5].

Згодом Р. Богранд і В. Дресслер серед семи критеріїв текстуальності виділили когезію (зв'язність) та когерентність (цілісність) [211, с. 7].

За визначенням І. Гальперіна, когезія — це особливий вид зв'язку, що забезпечує єдність та «континуум, тобто логічну послідовність (часову і/або просторову), взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, дій» [44, с. 74].

Когезія як текстова категорія співвідносна з категорією зв'язності. Деякі дослідники, зокрема І. Кочан, розглядають когезію як «тип і засіб зв'язності» [114, с. 35]. І. Ковалик аналізує зв'язність у двох аспектах: як властивість тексту, що, по-перше, «відображає, передає або створює наявність спільного в двох або більше фактах, явищах» та, по-друге, «відображає в процесі мовлення факти, явища як завершене у смисловому відношенні ціле» [108, с. 412]. При цьому, якщо перше означення пояснює власне зв'язність, то друге, очевидно, стосується іншої текстової категорії — цілісності. За типом зв'язку мовознавець виділяє зв'язність радіальну, «коли окремі частини тексту приєднуються «пучковидно» з темою усього тексту», і лінійну, «коли окремі частини зв'язані безпосередньо, залежать одна від одної» [108, с. 412].

Дослідники неоднозначно трактують поняття когезії та окреслюють кілька її видів. І. Кочан виділяє лінійну та вертикальну зв'язність: лінійна базується на лексичному і граматичному зв'язку, вертикальна полягає в тому, що «окремі частини тексту пов'язані пучкоподібно — через тему, заголовок, власні назви та ін.» [114, с. 34].

Н. Руснак розглядає зв'язність як системну текстову категорію, визначену семіотичним характером ДТ, і зазначає, що текстові притаманні два типи зв'язності: лексична та логіко-граматична [163, с. 77].

О. Селіванова виокремлює такі типи зв'язності: граматичну (формальні показники узгодження роду, числа, часу, синтаксичних позицій, займенників),

семантичну (виражена в «семній ітеративності» поєднаних слів), асоціативну (використовується з метафорою), конотативну (ґрунтується на оцінці та емотивності інформаційного простору тексту), структурну (корелюється з композицією в художньому тексті), референційну (співвіднесення змісту тексту з інформацією про світ, буттям) та прагматичну (налаштування адресанта, адресата на конкретний комунікативний реґістр, що забезпечує спільний результат комунікації) [167, с. 214–222].

І. Гальперін виділив формально-граматичну когезію (сполучники, дейктичні компоненти), лексичну (повтори слів), стилістичну (послідовне повторення стилістичних особливостей у структурах надфразних єдностей та абзаців), образну (опис за допомогою низки метафор), ритмічну (організація ритміко-фонетичного аспекту твору), асоціативну (приховані, підтекстові зв'язки) та композиційно-структурну (вставки, відступи переривають послідовність викладу й логічну організацію повідомлення та ін.) [44, с. 74–85].

Н. Валгіна виділяє локальну зв'язність, яку визначають міжфразові синтаксичні зв'язки (займенники, видо-часові форми дієслів, лексичні повтори, сполучники), і глобальну, що забезпечує змістову цілісність (ключові слова). Дослідниця зауважує, що ця категорія «виявляється через зовнішні структурні показники, через формальну залежність компонентів тексту» [34, с. 30].

Три типи зв'язку в текстах пропонує визначати Г. Солганик: «ланцюговий» (кожне наступне висловлювання розвиває попереднє), «паралельний» (усі висловлювання паралельні зачинові, один суб'єкт і кілька предикатів) та «приєднувальний» (у висловлюванні додаткова інформація приєднується до основного повідомлення) [175, с. 103–113].

Зауважмо, що в нашому дослідженні термін «зв'язність» вжито як синонім до терміна «когезія», а «цілісність» — до «когерентність», яку розглядаємо як окрему категорію.

Аналіз ДТ про чуда дав підстави визначити такі види зв'язності, як формально-граматична, лексична, асоціативна, образна та композиційно-структурна.

Засобами формально-граматичної когезії в діалектних текстах є частини мови, які забезпечують зв'язок між частинами тексту (особові і вказівні займенники, ступені порівняння прикметників). Сполучники у ДТ є не лише граматичними, а й логічними виявами зв'язності, тому що виражають відношення залежності, поєднання подій, альтернативності, збігів. Вони не позбавлені своїх системних якостей, а виконують і текстотворчу функцію [44, с. 79]. Текстовий континуум також реалізують часові форми дієслів та прислівники часу.

Лексичними засобами когезії є повтори слів, а також синоніми й антоніми. Через лексичний повтор реалізуються підтипи лексичної когезії, зокрема дистантна та контактна (суміжна) [44, с. 76]. Контактна когезія зумовлює повтор у попередньому і наступному висловлюванні або в надфразній єдності; дистантну характеризує розташування повторюваних елементів на певній відстані (напр., у першій і останній підтемі). Лексичні повтори в ДТ здебільшого є тотожними, також можуть бути виражені також різними лексемами, зберігаючи спільне семантичне наповнення. Такі лексичні повтори «урізноманітнюють виклад інформації, акцентують найважливіший квант інформації» [161, с. 10].

ДТ властиві також форми когезії, притаманні здебільшого художнім творам, — асоціативна й образна. Виявом асоціативної когезії є ремінісценції, «натяки», алюзії на фольклорні пісні, історичні факти чи легенди. Часто вони є тими пресупозитивами, без яких неможливо розуміти і прочитати подальший текст [див.: 8]. Н. Руснак зауважує, що «асоціативний принцип приєднання відповідає послідовності понять, які виникають у свідомості, і є однією з характерних особливостей діалектного мовлення» [162, с. 45]. Образна зв'язність тексту, на думку І. Гальперіна, «це втілення абстрактного поняття в конкретних предметах» [44, с. 80–81; пор.: 99]. Вона виражена за допомогою системи образів (позитивних чи негативних) та образів-символів. Образна та асоціативна когезії тісно переплетені між собою та взаємозумовлюють одна одну.

Вставні висловлювання, т.зв. «авторські відступи», які є характерними для діалектних текстів, трактуємо як композиційно-структурний вияв когезії [44, с. 82]. У ДТ вони можуть слугувати другим планом, а часом і мікротекстом — «текстом у тексті». У деяких випадках такі вставні повідомлення є несуттєвими для розкриття теми, а інколи доповнюють її. Такі конструкції репрезентують також категорію інтертекстуальності. Цей тип зв'язності реалізуються також за допомогою прийому анафори — вживання однакових структур у зачинах надфразних єдностей.

1.2.3. Категорія членованості

Категорія членованості (дискретності) виражається в можливості поділу тексту на частини. І. Кочан зауважує, що традиційно виділяють такі ознаки членованості текстів: «глибинні та поверхневі, концептуальні і методичні, змістові та технічні, об'єктивні і суб'єктивні» [114, с. 38]. За «принципом логічної організації мовлення» дослідники виокремлюють такі елементи: складне синтаксичне ціле, абзац, висловлювання, надфразова єдність [88, с. 150; пор.: 108, с. 415; 114, с. 38–41].

Поділ на частини за тими чи іншими ознаками відбувається з огляду на тип, жанр тексту, його стильову належність. ДТ у суті своїй первинно є текстом усним, тому дискретність у досліджуваних текстах специфічна.

Найбільш поширеним і виправданим для ДТ є глибинне членування, що полягає в поділі на мікротеми, та — якщо це дозволяє текст — смислове, завданням якого є виявити вступ, основну частину, закінчення (особливості композиції тексту).

Для подальшого декодування ДТ важливе «смислове акцентування» [88, с. 151] — наголошення на конкретній частині тексту, яку автор вважає ключовою і вагомою. Зауважмо, що збереження суб'єктивної, авторської дискретності — актуальна проблема в сучасній діалектології. Завдання дослідника — графічно відтворити інформацію, первинно виражену

позамовними засобами, яка дасть змогу реципієнтові «адекватно сприйняти ментальну проекцію» [88, с. 150].

Ця категорія передбачає виокремлення одиниці членування, якою для ДТ як зв'язної мовленнєвої єдності є висловлювання — «найменша комунікативна одиниця, смислове закінчене ціле, відповідно граматично та інтонаційно оформлене» [108, с. 418].

Об'єктом лінгвістичного (зокрема й діалектного) аналізу часто є складне синтаксичне ціле (надфразна єдність) — «частина тексту, що репрезентує найбільшу в його складі синтаксичну одиницю, яка характеризується мікротематичністю, лексико-граматичною та інтонаційною однорідністю» [88, с. 1534 пор.: 183]. Надфразна єдність, як зазначає О. Селіванова, є одиницею смислового рівня, тоді як висловлювання — мовного, формального [167, с. 206]. Деякі дослідники ототожнюють поняття надфразної єдності та абзацу [див.: 108, с. 415; 114, с. 39–40]. Однак, на нашу думку, абзац як графічну ознаку писемного тексту не можна аналізувати у структурі ДТ, що є усним витвором, натомість у межах ДТ виокремлено надфразні єдності, які поділяємо на висловлювання.

1.2.4. Категорія інформативності

Категорія інформативності — змістова категорія, що репрезентує спосіб, ступінь та повноту передачі інформації. І. Гальперін розрізняє такі типи інформації в тексті: змістово-фактуальну, яка завжди виражена вербально і відображає об'єктивну реальність, змістово-концептуальну як вияв індивідуально-авторського розуміння та переосмислення фактів, подій та процесів і підтекстову — приховану [44, с. 28]. Співвідношення цих типів інформації визначає вид тексту, його жанрову специфіку, особливості авторського стилю. Категорія інформативності — «акумулятор інформації і канал її передавання» [88, с. 167]. Інформаційний простір тексту актуалізується в поверхневій і глибинній структурах, може бути виражений експліцитно та імпліцитно. О. Селіванова визначає фактуальність як «вербалізоване

повідомлення про події, процеси, явища у світі тексту, яке моделюється у свідомості автора та інтерпретується у свідомості адресатів» [167, с. 212; див.: 157; 168].

Намір автора, його суб'єктивно-оцінне ставлення й відображення світу в тексті реалізується як концептуальна інформація. На думку вчених, вона співвіднесена з ідеєю тексту та формує її глибинний смисл. Процес розкриття теми відбувається через переосмислення, інтерпретацію всього тексту [44, с. 37]. Способами вербального вираження теми є передмова, епіграф, епілог. У ДТ маркерами такого виду інформації часто є експресивно-емоційна модальність, оцінні висловлювання. Тематична специфіка досліджуваних ДТ про чуда зумовлює те, що інформативність здебільшого є концептуальною, адже відображає ставлення автора тексту до повідомлюваного.

Підтекстова інформація є імпліцитною, невербально вираженою. Асоціативні зв'язки, багатозначність, порядок слів, символічність формують нові смисли.

І. Гальперін виділяє два види підтекстової інформації — ситуативну, що виникає у зв'язку із раніше описаними фактами, та асоціативну, що виявляє здатність людини пов'язувати текстову інформацію з особистим чи суспільним досвідом [44, с. 45]. Хоча підтекст є задумом автора та імпліцитно наявний у тексті, проте це тільки «додаткова інформація, яка виникає через здатність адресата «бачити» текст» [44, с. 42].

О. Селіванова також виділяє дві підкатегорії інформативності — аксіологічність та емотивність. Аксіологічність зумовлена характеристикою описаних подій, персонажів. Для її реалізації суттєві «норми та оцінки соціуму, у які занурені автор, текст і адресат» [167, с. 203]. На нашу думку, оцінність та емотивність пов'язані з суб'єктивною модальністю.

Будь-який текст є інформативним, тому лінгвісти розуміють інформативність як «ступінь новизни та несподіваності елементів тексту» [114, с. 23], а також зазначають, що «найвищу інформативність мають ті надфразні

єдності, які називають предикативними, найменшу — ті, які називають релятивними» [114, с. 23].

1.2.5. Категорія модальності

Дослідники текстів із-поміж диференційних ознак тексту виокремлюють категорію модальності [132; 133; 169]. Зокрема Д. Малявін модальність визначає як «суб'єктивно-оцінне ставлення автора до факту, який він описує» [135, с. 58]. І. Гальперін вважає, що «суть модального відношення полягає в тому, як мовець мислить, реалізує та кваліфікує своє повідомлення, як ставиться до дійсності» [44, с. 113]. В. Бондаренко визначає модальність як мовну категорію, яка «вказує на характер відображених у змісті речення об'єктивних зв'язків і на ступінь достовірності змісту того ж речення з погляду мовця» [30, с. 55].

Категорію модальності диференціюють на два типи логіко-граматичних зв'язків — об'єктивну модальність, що відображає відношення змісту повідомлення до об'єктивної дійсності, та суб'єктивну модальність, що передає ставлення мовця до змісту висловлювання.

Однак зауважмо, що текстова модальність — дещо ширше поняття, яке не обмежується граматичними показниками способу дієслова, «модальність тексту — це суб'єктивно-оцінне ставлення автора до факту, який він описує» [135, с. 58]. На думку В. Телії, «людина живе у світі текстів, у них вона відкриває не тільки об'єктивну дійсність, але й саму себе, тому що за кожним текстом стоїть і світ предметів, явищ, подій; і світ ідей, почуттів» [198, с. 179]. Тому в дослідженні основну увагу зосереджено на суб'єктивну модальність. Засобами її вираження є повтори, модальні слова, вставні слова, модальні частки, вставлені конструкції, порядок слів, вигуки, інтонація [39, с. 367].

Модальність розуміємо як ставлення мовця до описуваного повідомлення і пов'язуємо з поняттями аксіологічності та емотивності — «категорія оцінності входить як складова до категорії суб'єктивної модальності поряд із емоційністю, експресивністю» [198, с. 16]. ДТ про чуда властива емотивність

(емоційність), яка «співвідноситься з опредметненими в ньому емоціогенними знаннями та актуалізується через емотивно навантажені текстові компоненти» [50, с. 1], та оцінність (аксіологічність), що виражає авторське ставлення, ціннісні уявлення, формує систему оцінок («добре» — «погано»). Емотивність та оцінність спрямовані на слухача, їх завдання — впливати на сприйняття тексту.

Мовознавець В. Телія виділяє власне оцінні висловлювання, «націлені на повідомлення про ціннісну значимість для автора мовлення означеного у висловлюванні, щоб зорієнтувати реципієнта в конкретній життєвій колізії або в деякій абстрактно уявній ситуації» [198, с. 32], та експресивно забарвлені, які «впливають на реципієнта емотивно, із суб'єктивних позицій» [198, с. 32].

Емоційну лексику традиційно поділяють на три групи — слова, що безпосередньо передають почуття, емоції; слова з емотивним значенням (виражено граматично) та емотиви-експресиви (вигуки) [7; 198]. У тексті емотивність та оцінність виражені на всіх мовних рівнях. Вважаємо, що у ДТ про чуда ці поняття взаємозумовлені та переплітаються.

1.2.6. Категорія антропоцентричності

Категорію антропоцентричності представляють поняття адресанта (творця тексту, мовця) і адресата (того, хто отримує інформацію, реципієнта). Обидва поняття є однаково важливими.

З одного боку, «справжня сутність тексту завжди перебуває на межі двох свідомостей, двох суб'єктів [...] свідомості того, хто сприймає, у жодному разі не можна нейтралізувати» [13, с. 310]. З іншого — мовець — «своєрідне осердя тексту, яке концентрує усі його категорії, пронизує єдиним світоглядом, визначає композиційно-структурну форму» [88, с. 188].

Саме прагматичний аспект ДТ визначає цю категорію [див.: 167, с. 228], у контексті якої виділяють підкатегорії адресантності та адресатності [161, с. 11].

1.2.7. Категорія континууму

Ця категорія стосується представлених у тексті підкатегорій простору (локальність) і часу (темпоральність) [див.: 88, с. 176; 114, с. 32; 186, с. 86]. Рух і зміна часо-простору реалізується через прогресію (динаміку) і стагнацію (статіку) [186, с. 81] чи через «синтез когезії та перервності» [44, с. 92]. ДТ, які ґрунтувалися б тільки на прогресії — «постійному і послідовному перебігу подій» [88, с. 176], — майже не фіксуємо. Водночас поширеною є т.зв. стагнація, призупинення поступу, що виявляється через вставки, описи, авторські відступи. Сповільнення часу в тексті зумовлюють ретроспекція (спогади, повернення до минулих подій) та проспекція (передбачення, опис прийдешнього). Здебільшого у ДТ домінує ретроспекція — повернення до картин минулого, натомість проспекція не є зображенням майбутнього, як у художніх текстах, а натяк-прогнозування.

Традиційно розрізняють континуум нехудожніх і художніх текстів. В останніх хронотоп, як один із найважливіших елементів у «побудові смислової структури тексту» [88, с. 179], здебільшого є ускладненим. Мова відображає час не лише за допомогою дієслівних форм. Вона, як основний спосіб відображення об'єктивної реальності, має цілий спектр засобів для вираження часових відношень.

Для позначення загального поняття мовного часу, що пронизує всі рівні мовної системи, існує поняття «темпоральності». Ця підкатегорія перебуває на стикові морфології і семантики. Ядром темпоральності є мікросистема видо-часових форм дієслова, а периферія представлена лексичними показниками часу.

Мовна репрезентація часу реалізується в різнорівневих мовних засобах. Темпоральність, як і локальність, у текстах може бути трьох видів: об'єктивна (відтворення реального часу), концептуальна (подієва) та художня [див.: 34; 186]. Поняття простору передають у текстах насамперед іменники-топоніми, дієслова руху і статіки, прислівники місця, прийменникові конструкції із

просторовим значенням. Часові поняття репрезентують передусім прислівники часу, словосполучення, описові конструкції.

1.2.8. Категорія інтертекстуальності

ДТ не існує поза соціумом, культурою, етнічною спільнотою, він зітканий із різних «структур, які є [...] відголосками чогось, що було прочитано, побачено, зроблено, пережито» [12, с. 39]. Це дає підстави дослідникам виокремлювати категорію інтертекстуальності як загальну властивість текстів. Інтертекстуальність як категорію тексту досліджували з погляду філософії мови, мовної діяльності людини і культури загалом (Р. Барт, І. Ільїн), як загальний простір, у якому створюються та існують тексти (Ж. Дерріда) [28; 124; 213; 216].

Інтертекстуальність розглядають не тільки в рамках вузького розуміння лінгвістичного явища (тобто запозичень у формі цитат, непрямой мови), а більш широко, як таку, що виявляється через використання одиниць, які називають концепти, поняття, і позначають прецедентні феномени, які беруть участь у формуванні та оформленні знання.

Інтертекстуальність реалізується в можливості автора апелювати до інших джерел знань. ДТ є частиною семіотичного простору, що постає перед нами як «багатошаровий перетин різних текстів, які разом складаються в певний пласт, зі складними внутрішніми співвідношеннями, із різним ступенем із просторами перекладності» [131, с. 30]. Її проявами в ДТ є алюзії, ремінісценції, цитати, вічні образи, текст у тексті. Такі вияви інтертексту розширюють і поглиблюють смислове поле ДТ, додають нових змістових відтінків.

Діалектний текст — складне, багатоаспектне мовне явище, що потребує системного дослідження. На нашу думку, критеріями аналізу ДТ є саме текстові категорії, адже вони є параметрами аналізу його структурно-семантичних особливостей (цілісність, зв'язність, інформативність), комунікативно-прагматичного (антропоцентричність), когнітивного (інформативність,

інтертекстуальність) аспектів ДТ. Текстові категорії дають змогу проаналізувати структурні та семантичні особливості тексту.

У тканині тексту ТК взаємодіють, переплітаються та доповнюють одна одну, при цьому деякі категорії мають ідентичні засоби вираження.

1.3. З історії вивчення наддністрянського говору

Наддністрянський говір — це один із центральних говорів галицько-буковинської групи південно-західного наріччя української мови, який, як зазначав Ю. Шевельов, відіграв «ключову роль у ширенні інновацій на північ (у надсянські говірки) та на південь (у буковинсько-покутські) в межах підпольської (та підмолдавської) України» [199, с. 969]. Натомість О. Горбач вважав, що наддністрянські говірки «виникли з поширювання покутсько-буковинських та надсянських фонетичних процесів на західний масив подільських говірок (14–16 вв.)», але трактував їх як «мовне запліччя львівського культурного осередку» [60, с. 1676].

Ф. Жилко висловив міркування, що наддністрянський говір, поряд із буковинським та карпатським, «виділився» у XV–XVI ст. [цит. за: 149, с. 240], проте Ю. Шевельов зазначає, що «існування цієї діалектної одиниці простежується від кінця XIII ст.» [199, с. 970]. Дослідники називають його «мовотворчим ядром Західної частини України» [113, с. 307], зауважують, що він «становить головний, центральний масив південно-західного діалекту української мови» [123, с. 223].

Наддністрянський говір охоплює значну частину Львівської (окрім північної частини та крайнього заходу), північну частину Івано-Франківської та західну Тернопільської областей України, а також північно-західні частини Перемишльського та Замостського воєводств Польщі [див.: 16, с. 219–220; 60, с. 1675; 66, с. 356–357; 92, с. 109–116; 97, с. 7; 123, с. 223–225; 139, с. 74]. Цей говір територіально є найбільшим серед говорів південно-західної групи, тому, за даними АУМу, дослідники умовно розділяють його на північну та південну

частини по р. Дністер та на західну і східну частини по лінії р. Свіча — Золочів [139, с. 78–80].

Проблема визначення меж говорів дотепер є однією з найактуальніших [пор.: 16; 97; 139, с. 60–61; 214; 206, с. 86–89]. Наддністрянський говір межує з південноволинським, подільським, покутським, бойківським та надсянським говорами, проте, зважаючи на неоднозначність щодо визначення меж говорів та дискусії, на нашу думку, доречно окреслювати смуги перехідних говорів. До питання окреслення меж наддністрянського говору неодноразово зверталися дослідники, а саме: К. Дейна [214], О. Горбач [60], Г. Шило [202], І. Матвіяс [139], З. Бичко [20; 21; 23], Т. Ястремська [206]. Зокрема Т. Ястремська зазначає, що найскладніше окреслити межі (перехідні зони) у місцях скупчення наддністрянського, надсянського і бойківського говірів [206, с. 87] у південній частині Старосамбірського р-ну, яка «продовжується в південно-західній частині Самбірського р-ну, південному сході Мостиського р-ну і далі простягається в Яворівському р-ні» [206, с. 88] як надсянсько-наддністрянська межа. Наддністрянсько-покутську зону перехідності визначають як смугу в південно-західній частині Тисменецького та Богородчанського районів Івано-Франківської області [139, с. 77]. К. Дейна визначив межу наддністрянських і подільських говірок, а також частково наддністрянських і південноволинських, зазначаючи, що останні зумовлені історичними кордонами [214, с. 72]. І. Матвіяс наддністрянсько-південноволинську межу проводить по лінії Белз – Буськ – Золочів – Залізці – Збараж – Підволочиськ [139, с. 60–61]. Зауважмо, що вже К. Дейна та Г. Шило говірки між Серетом та Збручем зараховували до наддністрянських, адже попередні дослідники, зокрема І. Зілинський, вважали їх подільськими [97, с. 16].

На позначення цієї групи говорів у діалектології відомі два терміни «наддністрянський говір» та «опільський говір», що співвіднесені із назвами регіонів — *Наддністрянщина* та *Опілья* [детально див.: 21; 104, с. 138; 146, с. 1676] (див.: таблицю 1.1).

Вживання термінів

«наддністрянський говір» (НГ) та «опільський говір» (ОГ)

Дослідник	рік	НГ	ОГ
Верхратський І.	1912		+
Ганцов В.	1923	+	
Зілинський І.	1933	+	+
Наконечний М.	1941	+	+
Дейна К.	1957	+	+
Шило Г.	1957	+	
Кисілевський К.	1962	+	
Курашкевич В.	1963	+	+
Горбач О.	1966	+	+
Бичко З.	1997		+

Обидва терміни («опільський», «наддністрянський») вживав І. Зілинський [97, с. 7], К. Дейна та З. Бичко назву «опільський говір» вважали більш вдалою, оскільки «над Дністром лежить ряд інших говорів» [21, с. 9; 214, с. 142]. Відзначмо, що польський лінгвіст В. Курашкевич, окрім «опільський» та «наддністрянський», вживає також термін «галицький» говір («gwary opolskie, zwane galicyjskimi lub naddniestrzańskimi») [219, с. 67].

У роботі надаємо перевагу усталеному в діалектології термінові «наддністрянський говір».

1.3.1. Наддністрянський говір у дескриптивних дослідженнях

Дослідження наддністрянського діалектного обширу сягає початку ХХ ст. і пов'язане із працею І. Верхратського «Говір батюків» [37], у якій на підставі власних записів діалектного мовлення проаналізовано граматику, словотвір, систему наголошення слів. На важливість цієї студії, вичерпний науковий опис

матеріалів указує низка мовознавців, зокрема Д. Бандрівський, П. Приступа, О. Горбач, М. Лесів [10, с. 45; 58, с. 157; 123, с. 225, 153, с. 78; 229] та ін.

Важливим внеском у вивчення наддністрянського говору стали праці І. Зілинського «Проба упорядкування українських говорів» [98] та «Карта українських говорів з поясненнями» [97], у яких завдяки методу лінгвогеографії детально охарактеризовано фонетичну систему говорів. Учений підготував «карту нового типу, на якій більші та менші діалектні групи окреслювалися б, за сучасною термінологією, пасмами ізоглос» [80, с. 26]. І. Зілинський уклав «Питальник до лінгвістичного атласу української мови» та разом зі своїми учнями вивчав говори з метою укладання «Мовного атласу Галичини, Холмщини та Підляшшя». Мережа атласу охоплювала населені пункти, які репрезентували лемківські, надсянські, наддністрянські та волинські говірки. Згодом назву було змінено на «Мовний атлас Галичини» [ММАГ, с. 5]. На жаль, атласу не було створено, хоча й укладено 29 пробних карт. Частина матеріалів до Атласу опублікували Й. Дзендзелівський та М. Карась [ММАГ; 82, с. 658]. Видані матеріали І. Зілинського записано за чотирма питальниками (зокрема з 18 населених пунктів Наддністрянщини). Це неоціненне джерело та «історичний документ, що містить загальні і локальні назви [...], важливі для лінгвогеографічних досліджень, фонетики, морфології, частково для словотвору» [ММАГ, с. 6–7].

Діалекти української мови, зокрема наддністрянський, вивчали й польські мовознавці. Найважливіші фонетичні явища, проблеми словозміни та дієвідмінювання дослідив К. Дейна [214]. В основі його праці «Gwary ukraińskie Tarnopolszczyzny» — власні записи зразків діалектного мовлення зі 170 сіл Тернопільщини. Автор «показав поширення явищ в сусідніх говорах, дав 8 синтетичних карт, які показують 66 явищ» [223, с. 12]. К. Дейна одним із перших помітив відсутність чітких меж між діалектами, наявність діалектного суміжжя. Матеріали дослідника, датовані 1935–1939 роками, досі є актуальними та вагомими у вивченні динаміки змін мовних процесів в окресленому говірковому просторі.

Грунтовною працею є монографія Г. Шила «Південно-західні говори на північ від Дністра», у якій на підставі фонетичних та граматичних явищ здійснено опис діалекту, його історії, меж та проведено порівняльний аналіз рис говору з іншими говірковими системами. Також подано зразки діалектного мовлення та словник [202].

П. Приступа в розвідці «Говірки Брюховицького району Львівської області» проаналізував говірки на північ від Львова — сіл Зашків, Малі Підліски, Рокитне, В'язова, Крехів, Мокротин. Окреслити географію діалектних явищ, зв'язків, взаємовідношень різних особливостей цих говірок з іншими говірками української мови було метою праці дослідника, який описав стан говірок, проаналізував фонетичну систему (вокалізм, консонантизм), морфологічні та синтаксичні особливості говору [153].

Наддністрянські говірки як найбільший і центральний говірковий масив Галичини [59, с. 174] досліджував і О. Горбач, який зібрав матеріал та детально проаналізував так говірки наддністрянського говору, зокрема «Говірки Теробовельщини» [59, с. 173–208], «Говірка Комарна й Комарнянщини» [58, с. 157–172], «Північно-наддністрянська говірка й діалектний словник с. Романів Львівської обл.» [61, с. 56–156]. Основу студій «Говірки Теробовельщини» становить здебільшого лексика, оскільки матеріал було зібрано за питальником в еміграції; це передусім «записи й усні відповіді за питальником від уродженців цієї місцевості: с. Дарахів, с. Залав'є, с. Ілавче, с. Романівка, с. Слобідка, с. Струсів, с. Янів тощо» [200, с. 77]. Для порівняння залучено відповіді на його «квестіонар майже з усіх сумежних повітів Галичини, Буковини, Волині й Східнього Поділля, зібрані тоді ж на еміграції» [59, с. 175]. О. Горбач наголошував на неоднорідності наддністрянського говору, зокрема про експансію південноволинських фонетичних процесів (на території Теробовельщини) [59, с. 174]. Зауважмо, що, характеризуючи говірки, дослідник часто намагався подати й генезу фонетичних чи морфологічних явищ.

У студії про говірки Комарнянщини мовознавець визначив межі наддністрянського говору, описав історію його дослідження й основні діалектні монографії «про окремі гнізда та варіанти наддністрянських говірок» [58, с. 158]. Аналізуючи говірку, учений виокремив її найважливіші риси на всіх мовних рівнях. Відзначмо скрупульозність порівняно невеликої за обсягом праці, адже О. Горбач, аналізуючи конкретне явище, проводив паралелі з іншими говорами південно-західного наріччя.

У студії про говірку с. Романів і навколишніх сіл охарактеризовано мовлення (на рівні фонетики, морфології, словотвору), зосередивши увагу на антропонімії терену [61]. Роботи О. Горбача є важливим джерелом для сучасного аналізу наддністрянського говору в діяхронії, тому що «спостереження над говіркою нашого родинного села Романів і сусідніх: Підгородища, Коцирів, Селища, Підяроків, Підсоснів, Миколаїв, Городиславичі, Дзвенигород, Відники, Гаї — стосуються 1920-х і 1930-х рр. та закінчилися 1943 р., як не враховувати листовних запитникових контактів з мовцями у справі лексики в 1960-х рр.» [61, с. 58].

Об'єктом зацікавлення низки дослідників є перехідні говірки наддністрянсько-бойківського порубіжжя: говірки Західної Дрогобиччини [155], говірки Підбузького району Львівської області [10]. Зокрема Д. Бандрівський не тільки показав вплив наддністрянського говору на говірки північної частини Підбузького р-ну, а й окреслив фонетичні, морфологічні, словотвірні та синтаксичні риси у зв'язку з говірками суміжної Наддністрянщини [10, с. 3].

Фонетичні явища наддністрянського діалекту, характер його зв'язків із суміжними говорами, зокрема його вплив на бойківські говірки, описав А. Залеський у праці «Вокалізм південно-західних говорів української мови» [96]. Учений не лише пропонує власне бачення проблеми, а й полемізує з попередніми дослідниками (зокрема Я. Яневом, Г. Шилом, Д. Бандрівським). Цікавими є його спостереження над реалізацією фонемі [o] у перед- і після наголошених позиціях, висновки щодо чинників, які зумовили відмінність у її

функціонуванні [96, с. 60–68], та перезвуку [a] > [e], виокремлення шести фонетичних позицій, які вносять відмінності в характер наслідків перезвуку [96, с. 90–91, 98–101].

Характеристику вокалізму с. Грабівка Калуського р-ну Івано-Франківської області подано в студії Л. Калнинь [101; 102], де модель фонологічної системи «базується на аналізі діалектних систем мовлення сіл, що репрезентують наддністрянський, надсянський та бойківський говори південно-західного наріччя» [102, с. 19]. Аналіз проведено на двох рівнях — виділено склад звуків мови, встановлено правила їх сполучуваності, визначено склад фонем та архіфоном, їх дистрибуцію і позиційне чергування [102, с. 22–23], запропоновано власні спостереження щодо позиційного розподілу голосних [102, с. 73–96], проаналізовано систему приголосних у співвідношенні з приголосними та голосними, матрицю поєднання голосних, приголосних та пауз [102, с. 221–262].

На сучасному етапі вивчення наддністрянського говору активізувалось, зокрема лексики (ткацька лексика, назви їжі та посуду) [20; 21; 35; 201], структурної організації й ареалогії [22], фразеології верхньонаддністрянських говірок нижньої течії річки Бистриці [159] та ін.

Актуальними та нагальними є дослідження динаміки говірок [33; 64; 112]. С. Вакульчук проаналізувала три часові зрізи — записи, зроблені в 1935–1938 рр. і зафіксовані в монографії К. Дейни, матеріали II тому АУМу, записані протягом 1948–1968 рр., та власні польові записи, здійснені у 2009–2011 рр. [33, с. 53–54].

У студіях Т. Ястремської порушено проблему динаміки діалектних явищ у тексті на прикладі наддністрянських говірок [205; 207]. Цінним доробком є дослідження Д. Гринчишина, у якому виявлено давні фонетичні та морфологічні риси, відбиті в пам'ятках української мови XIV–XVII ст., що збереглися в говірці с. Потік Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл. [63].

Наддністрянський говір представлений у загальних курсах з української діалектології [16; 81; 92; 139; 154; 171; 178].

Деякі з аналізованих праць містять і діалектні тексти. Зокрема повір'я, оповідання, загадки є частиною студій І. Верхратського та Г. Шила [37, с. 87–109; 202, с. 207–227]. Записи текстів подає П. Приступа, а саме: оповідання, розповіді, спогади, анекдоти, жарти, приказки, казки, коломийки, веснянки, жнивні пісні [153, с. 114–133]. Студії Д. Бандрівського та Ф. Жилка також містять додатки із записами суцільних текстів [10, с. 98–102; 92, с. 238–243], проте вони незначні за обсягом та можуть слугувати лише ілюстративним матеріалом.

1.3.2. Лексикографічне представлення наддністрянського говору

Водночас із системним описом говору розпочалося його лексикографічне опрацювання. Можемо припустити, що автором першого словника наддністрянського говору є І. Верхратський, який умістив «Словарець» у праці «Говір батюків» [37], який охоплює близько 2,5 тисячі словникових статей.

Лексику, зібрану в «Мовному атласі Галичини» І. Зілінського, опрацьовано у вигляді порівняльного словника, який має «виразний лінгвогеографічний аспект». Словник фіксує стан українських говорів 30-х рр. ХХ ст. [ММАГ, с. 21]. Словникові статті розміщено тематично. Укладачі намагалися подати усі зафіксовані синоніми, навести їх фонетичні, граматичні та словотворчі варіанти, паспортизацію. Недоліком може бути лише «неповна семантична відповідність об'єднаних в одну словникову статтю слів-відповідей, [...] адже питання ставились у вигляді окремих слів» [ММАГ, с. 20]. Праця містить 1035 словникових статей, які об'єднані тематично і подано відповідно до питань «Квестіонарів», а також незначний за обсягом «Словничок діалектизмів» (близько 350 слів) та Індекс.

О. Горбач уклав діалектний словник свого рідного села — села Романів Львівської області, акцентуючи на численних запозиченнях. Автор зазначає, що словник допоможе з'ясувати особливості галицького варіанта літературної мови та дослідити запозичення [61, с. 76]. Лексику південно-східного гнізда наддністрянських говірок представлено в його «Словнику діалектної лексики

Теребовельщини», який фіксує матеріали із 6 сіл, зібрані письмово й усно за питальником [59, с. 209–255]. Містить майже 3 тисячі словникових статей (без ілюстрацій).

«Словник діалектної лексики с. Грабовець Стрийського р-ну Львівської обл.» З. Бичка [24] містить близько 700 слів, передусім ненормативні, нелітературні слова (відповідно до «Словника української мови»).

Сьогодні найбільш повним виданням, що репрезентує лексичний склад говору, є «Наддністрянський регіональний словник» Г. Шила [Шило], який подає лексику із близько 500 населених пунктів. Проте мережу обстежених населених пунктів окреслено надто широко — діалектний матеріал, окрім наддністрянського говору, частково репрезентує південноволинські, надсянські та бойківські говірки, що межують із наддністрянським. Також дослідник використав матеріал із праць І. Верхратського, Я. Янева, К. Дейни та І. Зілинського [Шило, с. 14]. Автор зазначає, що його лексикографічний доробок «дає багатий матеріал не тільки для вивчення лексики цих говорів, відповідних системних явищ (омонімія, полісемія), а й для дослідження фонетики, словотвору, фразеології» [Шило, с. 14].

Склад і семантичну структуру лексики однієї говірки подає «Словник с. Стриганці Івано-Франківської обл.», фрагменти якого опубліковано (літери А–Г) [Осташ].

1.3.3. Наддністрянський говір на картах лінгвістичних атласів

Джерелом для досліджень наддністрянського говору є й лінгвістичні атласи. «Атлас української мови» (АУМ) — фундаментальна праця, що стала основою для створення сучасної класифікації говорів та діалектологічної карти української мови, яка відображає «елементи мовної системи у їх системно-структурних і генетичних зв'язках» [АУМ II]. У 40–50 роках ХХ ст. у населених пунктах, які ввійшли до мережі АУМу, записано діалектні явища на основі питальника, що охоплював усі мовні рівні. Мережу наддністрянського

говору формує 55 н.пп. [АУМ II]. У другому томі АУМу відображено акцентуаційні особливості, фонетичну й морфологічну парадигму, діалектний словотвір та лексичний матеріал.

Деякі перехідні бойківсько-наддністрянські та надсянсько-наддністрянські говірки охоплює «Atlas gwar bojkowski» Я. Пігера [AGB].

Діалектний матеріал, записаний у 9 населених пунктах наддністрянського говору, увійшов до «Атласу українських говірок Північної Буковини» [Герман] та відображає взаємозв'язки між сусідніми говірками — буковинсько-покутськими, гуцульськими, наддністрянськими та подільськими.

Населені пункти з території Наддністрянщини залучено й до мережі міжмовних атласів. Зокрема «Загальнокарпатський діалектний атлас» — регіональний атлас, що виявляє результат інтерференції діалектів карпатського ареалу на лексико-семантичному рівні, подає матеріал із 15 н. пп. наддністрянського говору [ОКДА; 194] та «Загальнослов'янський лексичний атлас», який містить відомості з 8 н.пп. Атлас виходить у двох серіях: фонетико-граматичній (видано 6 випусків) та лексико-словотвірній (видано 9 випусків) [ОЛА].

1.4. Основні методи дослідження діалектних текстів

Кожен із розділів мовознавства має свій об'єкт і предмет вивчення, які потребують для їх дослідження не лише загальнонаукових і загальномовних, а й спеціальних методів аналізу й опису конкретних мовних явищ.

Питання методики та принципів лінгвістичного аналізу тексту цікавили багатьох учених, які обґрунтували прийоми та методи аналізу мовних явищ [86; 94; 107; 115; 141; 165; 166].

Метод лінгвістичного аналізу тексту — це «спосіб дослідження та опису тексту як об'єкта мовознавчої науки» [88, с. 29]. Методологічну основу аналізу становлять «фундаментальні положення про зв'язок мови і мислення, мови і суспільства, про соціальну сутність мови і її функцій» [176, с. 212].

Особливого значення для лінгвістичних студій набувають проблеми системності, зокрема для з'ясування специфіки використання засобів вираження. Методологічні принципи — «загальні філософські положення про мову як сутність людини, як вид і результат суспільно усвідомленої діяльності. Ці положення зорієнтовані на те, що оскільки українська мова є породженням духовної і виробничої діяльності українського народу, то, отже, вона зберігає історичну пам'ять української нації, несе в собі й розвиває його ментальність — національну свідомість, самобутність світобачення і світовідчування» [141, с. 11]. Проведено такі етапи аналізу:

— з'ясовано співвіднесеність ДТ із системою інших текстів — визначено жанр, тип, основні характеристики ДТ як мовленнєвого жанру; спосіб його формування (ДТ як мовленнєва реакція діалектоносія на запитання дослідника, адже це спонтанний, неклішований текст);

— виявлено тематичні мікроструктури ДТ, способи їх входження в основну тему тексту, охарактеризовано концептуальний чи символічний простір ДТ або його підтекстову інформацію;

— визначено текстові категорії, що творять ДТ як єдине ціле.

У дослідженні текстів важливим є *синтаксичний* аналіз ДТ для окреслення моделей діалектних конструкцій, виявлення їх типів. Використано також *лексикологічний* аналіз: лексику, яку містить корпус проаналізованих текстів про чуда, охарактеризовано в межах тематичних груп, а саме: «Людина та її життя», «Духовна культура», «Матеріальна культура», «Назви просторово-часових понять» та визначено лексико-семантичні групи і підгрупи.

Використано *семасіологічний* аналіз для визначення чи уточнення семантики діалектних назв, зокрема в тих випадках, коли поза контекстом це зробити складно. Адже саме ДТ дають змогу виявляти семантичні та лексико-семантичні зв'язки, які часто розкриваються саме в контексті.

Для аналізу ДТ про чуда використано *інформаційно-смісловий метод*, що забезпечує «аналіз смислового розгортання тексту, спрямований на вивчення процесу смислоформування на основі представленої інформації. Під

інформацією тут розуміються знання про світ, втілені в тексті з позицій визначеного естетичного ідеалу автора. Результат відображення цієї інформації в свідомості адресата — смисл тексту, під яким розуміють структуру лінгвістично оформлених смислових фрагментів тексту, які корелюють із дійсністю, тобто смислова структура тексту» [176, с. 229].

Для аналізу ДТ важливим є метод діалогічної інтерпретації, використання якого передбачає кілька етапів, зокрема:

— дослідити «діалогічність тексту з особистістю адресата в соціокультурному контексті» [88, с. 29], адже автор «присутній» у мовній тканині ДТ і не можна оминати увагою культурного виміру, авторського бачення проблем;

— інтерпретувати «текст із особою адресата» [88, с. 29], що в ДТ не завжди можливо. Зауважмо, що наша наукова мета опосередковано передбачає заглиблення у внутрішній світ мовця, «втручання» у його життя. Свідомість інформатора, його світогляд у ДТ виражені через модальність, авторські відступи, звертання.

Функціональний аналіз застосовано у двох площинах: прийом т.зв. контекстуального аналізу, щоб встановити змістову та смислову значимість окремих елементів, визначити функції одиниць у контексті (лексем, словоформ, висловлювань) для реалізації різних способів категорій цілісності та зв'язності. При цьому взято до уваги, що мовний знак — це одиниця, наділена не тільки матеріально вираженим змістом, а й смислом (вираженим і не вираженим формально). За допомогою цього методу встановлено значимість тексту в соціокультурному контексті, його характеристику як окремого мовного феномена і щодо інших типів текстів. Також реконструйовано авторський суб'єктивний задум, мотиви та рецептивну спрямованість тексту, інтерпретовано інформацію, закладену в тексті, стратегію впливу діалектоносія на слухача.

У дослідженні застосовано *описовий* метод для:

1) характеристики структурно-семантичних особливостей текстів;

2) виділення одиниць аналізу діалектного мовлення (фонем, морфем, лексем, висловлювань),

3) класифікації та інтерпретації одиниць;

4) виявлення діалектних рис, характерних для наддністрянського говору.

У межах описового методу застосовано прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації. Прийоми зовнішньої інтерпретації поділяють: а) за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні); б) за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації). Прийоми внутрішньої інтерпретації — це різні способи вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних і синтагматичних зв'язків.

Метод системного опису полягає насамперед у тому, щоб представити масив мовних фактів як реалізацію визначених типів, що формують систему. За допомогою цього методу узагальнено спостереження над фактичним матеріалом, зокрема виділено лексико-семантичні, граматичні та фонетичні особливості наддністрянського говору. Завдяки описовому методові досліджено семантичну структуру лексем, виявлено синонімічні зв'язки в тематичних групах лексики та ін.

Парадигматичний метод дав змогу виявити словоформи та подати їх характеристику, «зазначити комплекс граматичних категорій і граматичних значень, виражених цими словоформами» [114, с. 21]. Його доповнює *синтагматичний* метод, який використано для аналізу сполучуваності досліджуваних одиниць, їх контексту.

Отримані в результаті аналізу компоненти тексту (лексеми, словосполучення, висловлювання та надфразні єдності) проаналізовано не ізольовано один від одного, а як одиниці, що утворюють об'єднання з різноманітними структурними та семантичними відносинами. У цьому полягає *метод компонентного аналізу*.

Визначаючи кількісні показники мовних явищ (ключові слова, повтори, частотність вживання слів), використано *статистичний* метод, який дає змогу «осягнути кількісні характеристики об'єкта дослідження, побачити за

кількісними ознаками якісні, розкрити одну з рис діалектики у мовних явищах — перехід кількісних показників у нову якість» [141, с. 18].

Діалектологічний аналіз здійснено в синхронній площині. Опис окремих явищ наддністрянської говірки відображає сучасний стан мовної системи діалекту.

Зауважмо, що на першому рівні — нагромадження фактів — визначальним є принцип достовірності та повноти джерельної бази. Діалектні тексти, що стали основою джерельної бази дисертації, зібрано *експедиційно-польовим* методом, за допомогою якого обстежено 62 населені пункти Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей. Експедиційні матеріали зафіксовано на електронних носіях, розшифровано і транскрибовано. Добірку ДТ, які репрезентують мовлення носіїв наддністрянського говору, формують 163 цілісні тексти, які слугували основою аналізу структурно-семантичних особливостей ДТ.

Існує два види опитування — анкетування та інтерв'ю [51, с. 89]. Оскільки нашим завданням був запис цілісних ДТ, використано метод відкритого інтерв'ю, яке «заздалегідь передбачає лише головну канву майбутньої розмови» [51, с. 90]. Це евристичний метод, пов'язаний зі збором та документацією матеріалу, отриманий методом пасивного спостереження, адже необхідно отримати максимально достовірний мовний матеріал (спонтанне мовлення). Завдання дослідника на цьому етапі — не втручатися в мовну поведінку діалектоносія.

Для збору діалектного матеріалу використано кущовий метод, який «передбачає базовий пункт, звідки учасники експедиції виїжджають у найближчі поселення» [51, с. 63]. Такий підхід вважаємо виправданим, тому що центрами в нашому дослідженні стали місця об'яв Богородиці, села поблизу цілющих криниць, джерел, монастирі та церкви із чудодійними іконами. Найбільш цінний і вагомий матеріал фіксуємо в безпосередніх локаціях чудесного чи в населених пунктах поблизу.

Виділено базові пункти обстежень: с. Крехів (н.п. Майдан, Кунин, Смереків, Фійна, Цитуля), смт Глиняни (н.п. Перегноїв, Женів, Розворяни), с. Бориничі (н.п. Борусів, Добрівляни, Дуліби, Жирова, Ліщини), с. Унів (н.п. Лагодів, Лани, Липівці), с. Плугів (н.п. Поляни, Поморяни, Махнівці), с. Верхня (н.п. Збора, Гуменів, Негівці), с. Біще (н.п. Баранівка, Жуків, Лапшин, Поручин, Шибалин). Діалектні матеріали з інших населених пунктів зібрано *маршрутним* способом.

Запис діалектних матеріалів передбачає застосування низки соціолінгвістичних прийомів для виявлення взаємозв'язку між мовою та соціумом, адже обов'язковою частиною інтерв'ювання є запитання соціологічного характеру, зокрема про вік, місце народження, освіту, професійний статус. Усі респонденти здебільшого похилого віку, які не перебували тривалий час поза своїм говірковим оточенням.

Якісні характеристики тексту залежать і від присутності інших осіб під час розмови. Наголосімо на перевазі записів від близького родича оповідача, до якого той має повну довіру [4, с. 5].

Аналізовані в роботі ДТ здебільшого записано без сторонніх осіб, що дало змогу експлораторові поводитися вільно, невимушено, відверто, адже тематика досліджуваних текстів передбачає і втручання в особисте життя мовця. На нашу думку, тексти, записані в присутності інших, окрім експлоратора, осіб, провокували «стрибки» в тематичній послідовності, звертання, що порушують зв'язне мовлення.

Зауважмо, що для аналізу ДТ як цілісності, вияву інтенцій діалектоносія, важливою залишається проблема відсутності графічного позначення логічного та емпатичного наголосу [ГБор., с. 28]. Саме інтонація, смислове наголошення є важливим у декодуванні змісту ДТ, значущих для експлоратора понять у тканині зв'язного тексту.

Висновки до 1 розділу

Однією з найактуальніших проблем сучасної діалектології є дослідження діалектних текстів, які є надійним джерелом для аналізу говіркових явищ на різних мовних рівнях. Водночас вивчення ДТ як структурно-семантичної єдності дає змогу виокремити особливості його творення та сприйняття, специфіку вербальних та невербальних виявів.

Про важливість записування й публікації ДТ свідчить більше як 20 збірників текстів, виданих окремою книжкою або як додаток до праць, що демонструють мовлення діалектоносіїв усіх наріч української мови, проте наддністрянський говір представлений досить фрагментарно.

Діалектні тексти, які демонструють мовлення в динаміці, потребують інших засад аналізу, адже ДТ усні за формою мовленнєвої презентації і неадаптовані, не тотожні художньому, науковому чи фольклорному текстам.

За останні кілька років українську діалектологію поповнили праці про текст як простір вияву діалектних явищ, про лінгвокогнітивні та прагматичні параметри ДТ, типологію висловлювань у діалектній оповіді та ін.

Основними критеріями аналізу тексту є текстові категорії, які під час творення ДТ та сприймання інтегрують його частини в інформаційне ціле і відображають діалектну структуру тексту. Зазначмо, що проблема виділення текстових категорій дотепер залишається дискусійною.

Беручи до уваги різні підходи мовознавців щодо трактування ТК (І. Ковалик, І. Кочан, Т. Єщенко, О. Селіванова, Н. Руснак та ін.), виокремлено вісім категорій діалектного тексту, а саме: цілісність, зв'язність, членованість, інформативність, модальність, антропоцентричність, континуум та інтертекстуальність, а також подано засоби їх вираження. Ці текстові категорії, на нашу думку, якнайкраще відображають особливості структури діалектного тексту.

Значеннєвий простір тексту, його підтекст, значущість кожного висловлювання та намір мовця стали підставою для тематичної класифікації ДТ про чуда. У корпусі аналізованих текстів виділено такі тематичні групи: тексти

про зцілення, тексти про кару, тексти про чудотворні місця і предмети, тексти про чудесні знаки.

Наддністрянщина як ареал обстеження неодноразово була об'єктом зацікавлення етнографів, істориків і діалектологів. Зібрано й опрацьовано студії дослідників говору (І. Верхратський, І. Зілинський, К. Дейна, Г. Шило, Д. Бандрівський, П. Приступа, О. Горбач, А. Залеський, З. Бичко та ін.), представлено його фіксацію на картах атласів та у словниках, з'ясовано основні проблеми, пов'язані передусім із визначенням меж говору та простеженням його динаміки. Однак існує чимало тем, опрацювання яких розширить емпіричну та теоретичну бази, дасть змогу різноаспектно представити наддністрянський говір, серед яких — аналіз ДТ про чуда, який репрезентує ментальний континуум носіїв аналізованих говірок, систему знань частини мовної картини світу, що втілена в понятті «чудо».

На підставі методологічних засад окреслено основні методи дослідження ДТ, застосовані для аналізу його структурно-семантичних особливостей.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНА СПЕЦИФІКА ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТІВ

Діалектний текст як утворення, що демонструє динаміку мовлення, як багаторівневий мовний витвір визначає поліаспектність його опису. На нашу думку, характерними ознаками тексту є смислова послідовність висловлювань, завершений обсяг і набір текстових ознак.

Критеріями аналізу ДТ є текстові категорії, що формують його як смислове та структурне ціле. Саме визначення категорій ДТ, аналіз їх мовних виявів у тексті дають змогу окреслити структурні характеристики ДТ.

Аналізовані тексти пов'язані тематично, вони репрезентують одну зі сфер духовної культури людини, зокрема чуда, а саме: зцілення від хвороб, кару за гріхи, чудесні знаки, об'яви, фрагменти історії чудотворних місць, появи чудодійних ікон і цілющих джерел та ін.

Поняття чуда, чудесного вже було об'єктом зацікавлення істориків, культурологів, етнолінгвістів та фольклористів. Зокрема відзначмо дослідження історико-культурологічного спрямування про «універсум Середньовіччя» [120, с. 14], про його центральне поняття — «чудо» та про чудесні зцілення й релігійність у середньовічні часи [5]. Місце і значення концепту «чудо» проаналізовано крізь призму слов'янської та єврейської культурних традицій [111], подано інформацію про сни та видіння [174]. Про відображення «образу чуда» у різних знакових системах української культури доби середньовіччя та раннього нового часу періоду (X–XVIII ст.) ідеться в дослідженні Р. Голика [56]. Фольклористика збагатилася працями про Калинівське чудо [85] та образ Богородиці в апокрифічній традиції [106; пор.: 19; 208].

В українському мовознавстві на прикладі літературних текстів молитов Н. Гуйванюк дослідила проблему та специфіки жанру молитви та її мовних особливостей [74; 73, с. 33–40].

Останнім часом дедалі більшу увагу мовознавців привертає концептуалізація сакрального, а власне представлення мовно-концептуальної картини світу українців крізь призму концептів. П. Мацьків розглянув концепт «Бог» у біблійній, фольклорній, лінгвістичній картинах світу, з'ясував закономірності її структурного моделювання [140], М. Скаб проаналізувала один з центральних концептів сакральної сфери — «душа» [172], а Т. Вільчинська — основні («ядерні») сакральні концепти «Бог», «Богородиця» та «Святість» в українській поетичній мові XVII–XVIII ст. [40].

Однак вперше представлене чудо таким, яким його розуміють звичайні люди, наддністрянці. «Чудесні» зцілення, покарання, історії репрезентують діалектні тексти, які стали об'єктом лінгвістичного аналізу.

Чуда є важливим чинником у формуванні релігійності, вони «збуджують суспільний резонанс, привертаючи увагу до святих місць і до церковного життя загалом» [56, с. 11].

Розуміння «чуда» досить широке. Передусім це «подія чи явище, що порушує закони природи і яке сприймають як знак втручання небесних сил у перебіг земного життя» [56, с. 5]. У релігійних працях трактують це поняття як «знак, пристосований до загальнолюдських можливостей пізнання» [173, с. 903] чи як «десницю Бога, який своєму народові являє свою могутність і любов» [173, с. 903], «християнське чудесне кристалізується у чудотворному [...], тому що християнство зводить чудесне до єдиного автора — Бога» [120, с. 42]. Чудо передає уявлення людини про світ і ті моральні закони, за якими людина живе в ньому та «формує навколо себе систему символів, текстів, цінностей» [56, с. 5]. На нашу думку, народні вірування в чудо, розуміння чуда репрезентують мовну картину світу етносу загалом та кожного мовця зокрема. Адже мова відтворює образ реального світу, яким його бачать її носії.

У діалектних текстах із Наддністрянщини поняття «чудо» насамперед зумовлене християнським ученням і віруваннями людей. Воно «номінує силу, яка не властива природі людини, а лише Богові» [140, с. 86]. Важливо, що в цьому діалектному ареалі оповіді про щось надприродне, надзвичайне, яке

пов'язане ще з дохристиянськими віруваннями в русалок, домовиків, мовці не розглядають як «чудесні», на відміну від ДТ із Полісся [пор.: Арк.П; Арк.ВП; ГМаш.; ГЧЗ].

Аналіз діалектних текстів — живого мовлення наддністрянців — дає змогу збагнути, як вони розуміють чудо і як чудо «закріпилося» в мові, чи «стало доступним» через мову і чи належить до колективних знань про світ [пор.: 210, с. 9; 197].

Записані в носіїв наддністрянського говору й опрацьовані діалектні тексти проаналізовано в межах чотирьох тематичних підгруп, а саме:

I. ДТ про зцілення; II. ДТ про кару за гріх; III. ДТ про чудотворні місця і предмети; IV. ДТ про чудесні знаки.

2.1. Діалектні тексти про зцілення

Чудо як вияв Божої любові і справедливості балансує між двома протилежними діяннями — нагородити (зцілити) чи провчити (покарати). Ще у «Святому Письмі» описано чуда Ісуса Христа, серед яких найбільш частотними є чуда зцілення: одужання сина царедворця в Капернаумі [СП (Ів 2:1–11)], зцілення прокаженого [СП (Мт 8:2–4)], оздоровлення хворого в суботу [СП (Ів 5:1–9)], зцілення німого [СП (Мв 9:32–33)], оздоровлення сліпого з Віфсаїду [СП (Мк 8:22–26)], воскресіння Лазаря [СП (Ів 11:1–44)] та ін. Саме тому значну групу аналізованих текстів — 55 ДТ — становлять тексти про зцілення. Особливістю аналізованих ДТ є те, що чудо найчастіше чітко локалізоване, зокрема пов'язане із чудотворними місцями чи предметами (церква, джерело, ікона).

Чудесне для інформаторів часто здійснюється через молитву, що передбачає індивідуальне звертання до Бога. Тому частина текстів про зцілення (14 ДТ) — про одужання та захист за допомогою молитви.

Із-поміж основних мотивів — зцілення недужих, зокрема прозріння, позбавлення каліцтв, захворювань (серця, шкіри), психічних розладів,

неплідності, захист у небезпечних життєвих ситуаціях та настанова на праведний шлях.

Аналізовані ДТ переважно значні за обсягом — від 15 висловлювань, що відображають різні ситуації та події, в яких мовець є учасником описуваної дії або її оповідачем. Усі тексти монологічного характеру.

Найважливішою текстовою ознакою ДТ є цілісність, що досягається єдністю задуму й логічним розгортанням думки. Н. Руснак зауважує, що це «вертикальна категорія», яка апелює передусім до мисленнєвої діяльності слухача [163, с. 94].

Текстову категорію цілісності забезпечують, окрім зачину й кінцівки, чітка смислова структура тексту, тобто наявність мікротем чи підтем. Для дослідження характеру розгортання теми, логіки побудови ДТ важливим є аналіз специфіки ситуаційної структури тексту, оскільки зміст тексту представляє динамічну модель дійсності, тобто пропонує схему викладу знань інформатора.

У процесі аналізу категорій ДТ та їх взаємозв'язків, виявлено переплетення текстових категорій — зв'язності та цілісності, тому що зв'язність зумовлює структурну цілісність, реалізуючись через формально-граматичні засоби, що скріплюють висловлювання та більш імпліцитно — за допомогою асоціативних, композиційно-структурних та лексичних засобів. Зазначмо, що такий спосіб реалізації зв'язності максимально зближується з категорією цілісності на вертикальному рівні [44, с. 74]. Визначальним чинником взаємозумовленості цих двох категорій є домінування змістових зв'язків, взаємодія у межах цілого тексту. Цілісність є інтеграційною категорією, тому розглядатимемо її також у контексті інших текстових категорій.

Найвиразнішими засобами реалізації категорії цілісності в аналізованих ДТ є концепти, зокрема загальнорелігійні: «Бог», «Богородиця», морально-етичні: «віра», «добро», «любов», «прощення», церковно-обрядові: «хрест», «образ», «вода» та ін. [див.: 40; 109].

У ДТ про зцілення реалізуються переважно такі види зв'язності, як: формально-граматична, лексична, асоціативна, образна та композиційно-структурна.

Мовними засобами формально-граматичної зв'язності в діалектних текстах є частини мови, які забезпечують зв'язок між висловлюваннями і його частинами:

— особові і вказівні займенники: *'сонце схо^у дило^у то^у во^уни вели ме^{не} до^у тойі к'ир'ниці' (Ун); 'Мат'ір Божя йшла/ і во^уна/ на С'в'іт'ій го^ур'і с'іла на гу^р'і/ спочи^вати і захо^ут'іло^с'а йї^у во^уди (БКам); 'мама ни пи^тали н'і до^уш'чу/ бу то чуло^в'ік йї^у бу^у (Пдс); 'ж'інка при^ходе/ йї^у ка^зали/ йї^у ви^писали до^удому з л'ікарн'і/ ка^зали шо^у во^уна ўже нивил'і^коўна/ шо во^уна бу^де ўми^рала (Ун);*

— сполучники, які є не лише граматичними, а й логічними виявами зв'язності, вони виражають відношення залежності, поєднання подій, альтернативності, збігів: *ну в'ї^на// і 'наш'і 'тоже поди^вилис'/ н'е/ ми 'хочем Укра^їїни/ і то 'була 'наша парти^занка// і до^у л'іса йшли та^к'і с'тари^и'і хоч т^рохи/ 'мали дес' по в'іс'ім^найц'ім' л'ім/ ну і с'тари^и'і 'були (Чк); їдут за 'Богом/ і їдут до 'Мат'інки 'Божойі// і так 'мол'ац':а з'і ўс'іма сво^їїми 'б'ідами/ с к'лопотами// а 'Мат'інка 'Божя 'кожного 'вислухайе (Срд); а ме^н'і 'кажут'/ а ко^ли ви сво^її ле^ген'і л'іку^вали?// йа 'кажу/ н'іко^ли// 'але ў вас ру^бец' на ле^ген'ах/ а йа 'кажу/ то Гос^под' Бог ме^н'і пол'іку^ваў/ бо йа мо^ллила і про^силас'а// 'але йа 'чула/ ме^н'е 'коле (Кр).*

Ці засоби вказують на осіб, предмети, ознаки, обставини, названі в попередніх реченнях.

Важливими для аналізу текстів є лексичний рівень. Засобом зв'язності, що забезпечує й цілісність тексту, є повтори — «засоби словесної заміни вже названого об'єкта чи суб'єкта» [34, с. 32]. Такий прийом формально чи семантично відтворює близькі за значенням чи протилежні мовні одиниці.

Планом вираження лексичної зв'язності в ДТ про зцілення є повтори, а саме:

— тотожні: *си сва¹рили з¹ мамо¹ю с¹ ц¹"отко¹ю/ чо¹го ўмер¹лу ди¹тину зап¹хали ў¹воду/ ми приїш¹ли за¹ водо¹ю шо¹б л¹'іч¹ити/ а ви ўмер¹лу ди¹тину ви шо со¹б¹'і не¹ мо¹г¹ли ў¹дома по¹м¹ити ди¹тини?* (Срд); *була ж¹'інка х¹вора на¹ ноги і на кости¹л¹'ах/ приїшла ... і во¹на п¹'ішла сво¹йіми но¹г¹ами кости¹л¹'і ли¹шила там у т¹'їй ста¹рен¹'к¹'їй це¹р¹'ко¹ўц¹'і// кости¹л¹'і ли¹шила (Бор); *али ту Мат¹'ір Бож¹а зй¹вилас¹'і і ту/ но там ше ран¹'че// то¹же Мат¹'ір Бож¹а зй¹вилас¹'і тим двом д'іў¹чаткам// то ко¹лис' ка¹зали/ дв¹'і д'іўчин¹'і/ і дв¹'і д'іўчин¹'і насли ху¹д¹обу і йім Мат¹'ір Бож¹а зй¹вилас¹'і (См);**

— уточнювальні повтори, які «урізноманітнюють виклад інформації, акцентують найважливіший квант інформації» [161, с. 10]; у деяких випадках друга номінація, зберігаючи значення першої, часто набуває додаткових значень або нових емоційних забарвлень: *шо йа буду/ ка¹заў/ бре¹хаў/ йа ни л¹'убл¹у (Плг); *ко¹лис' хо¹дили бос¹'і/ д'іти/ н'іх¹то ў¹зутіи ни хо¹диў (Зг); *ка¹зали шо¹ во¹на ўже нивил¹'ікоўна/ шо во¹на буде ўми¹рала (Ун); *то ди¹тина з¹разу про¹з¹р'іла// ўс'і л¹'уди бачили/ шо оч'і чис¹'т'і с'тали// то Мат¹'інка Бож¹а так дала/ та¹ке мило¹серд'а// бо хто йо¹го з¹найе/ за шо та ди¹тина була сл'і¹на (Чк); *бо тут і пара¹л'ітики при¹ходили/ та¹к'і шо ни рухалис'// ў¹когос' чи руки були н'і¹м'і/ ни мо¹гли ними н'і¹чогос' ро¹бити/ чи шо/ чи ноги (Чк); чисто здо¹ровіў стаў// то ўс'і ни в'ірили/ йак то не хо¹диў не хо¹диў/ а тут б'ігайе л'і¹тайе (Чк); *і йі¹йі рани т'і страш¹'ні с'тали го¹йітис' .../ шо не¹дуг тої йі¹йі в'ітсту¹пиў/ чис¹'т'і ноги/ каже/ с'тали (Кр); не гойіц':а/ не може вил'ічитис' (Кр); *а то ви¹яўл'айец':а во¹на з¹чогос' пом'іш¹алас' та д'іўчина/ пси¹х'ічно х'вора з¹найете була (Кр); у прикладі *йа потим виши¹вала ўс'о [...] йа о¹кул'ар'іў не¹ ношу і о чи¹тайу с¹ к¹ниже¹'чки [...] йа кажу ви¹жу (Ун) висловлювання виши¹вала ўс'о — о¹кул'ар'іў не¹ ношу — чи¹тайу с¹ к¹ниже¹'чки доповнюють фразу йа ви¹жу;********

— вживання синонімів: *Мат¹'інка Бож¹а з Г¹сусиком нас л'і¹куйут'/ с'ц¹"і¹л'айут' (Чк); *Бог виба¹чайе/ т'і¹лки т¹реба по¹кайатис'/ ска¹зати/ шо йа зро¹биў гр'іх/ кайус'і// і Бог прос¹тит'/ по¹милуїе (Чк); *о/ каже/ з¹нала/ шо ме¹не***

Мат'інка Божя по'чує і вислухайє і по'може (Кр); *одного разу ў се'ло пошес'т' йа'кас' приишла// чи то хол'ера була чи чума* (Кр); *ну но/ но табл'етки/ ну л'ікарства/ ка'зала там 'пити* (Фн); *ну мала та'к'і чир'а'ки по' но'гах [...] ўс'о йі'йі зл'ізло// ўс'і прии'ч'і* (Зг); *та'ка ше не д'уже с'тарша/ моло'да* (Кр); *ну то т'реба д'уже" Бога про'сити/ тре д'уже" мо'литис'* (Бор);

— використання спільнокореневих слів: *то та'ка со'лом'яна/ накр'ита со'ломойу хата/ а п'ід'лога то прос'та/ йак то ко'лис'/ з г'лини та'ка/ знайіте/ бо то ни було 'нав'іт' з до'шок/ а глин'а'на* (Чк); *во'на за нас 'перид Богом п'росе/ молиц':а са'ма за нас/ ви'прошуйє дл'а нас 'доброго жи'т'а* (Чк);

— вживання перифраз: *в'ін ўми'раў/ ўми'раў/ ўже ка'зали н'іц то'б'і ни по'може/ ўже бат'кам ска'зали// ўже ладили/ йак то 'кажут' ў до'рогу [...] ну/ али в'ін ўже п'рисмерт'і буў* (Чк); *йа знайу/ шо приишла 'мама з ди'тиной/ темна ди'тина була/ ни бачила// і ўже ка'зали до' л'ікар'іў ўс'аких йі'йі во'дили/ ан'і н'іц/ сл'іпа* (Чк); *йак т'іл'ки в'ін на'пиўс'а тойі во'ди/ йо'му с'тало лекше/ і в'ін йі'йі/ видно ше пиў/ і стаў здо'ровіў// ото так с' того с'в'іта на'зат йо'го Мат'інка Божя забрала* (Чк); *маў одного 'сина/ але з'і'шоў в'ін з до'роги/ пиў/ гул'аў/ ну та'к'е роз'гул'не жи'т'а в'іў* (Кр).

Повтор розширює інформативність тексту, оскільки найчастіше повторюється не довільно вибране слово, а саме те, на якому є й логічний наголос. Напр., у ДТ про зцілення водою з цілющого джерела висловлювання *йа по'їїхала до' Жю'кви на С'в'іту Го'дину*, вжите тричі, виконує насамперед смислотворчу функцію — повторюване слово підкреслюється, привертаючи увагу і набуваючи в контексті позитивного конотативного наповнення, актуалізує в конкретному прикладі інформацію про цілющі властивості крехівської води, що оздоровила жінку та дала змогу відбутися Святу Годину 'нічну молитву з четверга на п'ятницю'.

Повторна номінація організовує емоційно-експресивний простір ДТ: *ну то йа вам гу'вор'у// йак ти мийіс':а/ а ти не" в'іриш/ то шко'да то'б'і митис'а// шко'да то'б'і то ўс'о/ о// п'росто т'реба д'уже" в'ірити ў то'то/ шо воно по'може/о// сил'но в'ірити тре* (Дл); *на'рас то'та д'іўчина загово'рила//*

'мама йак по^учула/ шо во^{на} загово^ррила/ 'мама у^пала прим^л'іла/ так// то^{та} д'і^учина загово^ррила/ загово^ррила (Гр).

Повтор створює особливий ритм, формуючи або сповільнену, плавну інтонацію, або напружену, сприяючи інтонаційно-смісловому виділенню думки чи висловлювання тексту [див.: 179, с. 496].

У ДТ виокремлено суміжні й дистантні повтори. Суміжні повтори — послідовне повторення слів: *'каже/ кл'а^чу 'ц'ілими д'н'ами і 'мол'ус'/ н'лачу і 'мол'ус' (Чк); та ди^тина по^уми^валас' у^жерел^ц'і 'тому і про^з'р'іла// з^разу ста^убачити (Чк); в'ін по^стави^у на^зат/ в'ідно^ви^у ту кап^личку (Чк); то йа то ш^чиро 'в'і^р'у// ш^чиро 'в'і^р'у/ шо Гос^под' Бог мае 'мил'іс'т' 'над'і м^нойу (Кр); ну 'але при^йіха^у// при^йіха^у і 'д'існо/ там бу^у 'пару дн'і^у/ і ма^лий у^бми^ва^ус'а у^бми^ва^ус'а і про^з'р'і^у// ду^дому з^р'ачий по^йіха^у (Кр).*

Дистантні повтори можуть бути розділені словами, цілими реченнями і навіть абзацами: *за^черла во^уди сп'ід 'кам'ін' у Ш^чо^уба/ с 'тойі кер^нички де во^{на} те^че йа би по^дужа^у на д^ругий ден' ... при^носи то^ту 'воду в'ін 'в'іпи^у/^лкае/ от Ма^рун'у то та во^уда а^ну ш йа на 'за^утра по^удужа^йу// 'тато 'в'іпили су^б'і 'добре/ 'може з 'л'ітру 'тойі во^уди// йак 'в'іпили і 'тату по^дужали (Пдс).*

У текстах зафіксовано однакові або подібні початки мікротем ДТ (анафора й обрамлення): *то тре 'дужи 'в'ірити// йак'шо 'в'ірити то вам по^уможе/ а йак'шо не^у 'в'ірите то не^у по^уможе ... ну то тре 'дуже 'в'ірити/ йак'шо ви 'в'ірите то по^уможе// йа вам в'ід^разу го^вор'у/ йак'шо не^у і^дете з 'в'іро^у/ то 'можна 'нав'іт' не^у іти// 'можна і не^у 'митис'а/ н'і^чого не^у ро^бити/ во^но/ на^прасно (Брн); йак м'іст с^тавили/ то с та^кого 'самого 'камен'а/ йак м'іст/ то той хрест во^уни п'ідмуру^вали/ йак с^тавили той м'іст (Плг); ми^н'і йа^кос' н^росто зга^да^ус'а м'і^д'ідо ... і 'каже ме^н'і/ то так з голо^ви ни іде/ у^се йа 'д'іда зга^ду^йу (Чк); йак 'Папа 'Римский при^йіз^ди^у до нас/ Йо^ан д^ругий і ка^за^у/ не 'б'і^тес'а! ... йак 'Папа 'Римский ка^за^у не 'б'і^тес'а (Кр). Повтори в таких конструкціях не завжди тотожні, проте зберігають те саме смислове навантаження.*

Отже, окрім основної функції зв'язності, повтор акумулює смислові центри ДТ, фокусує увагу на ключових для мовця думках чи подіях.

У проаналізованих текстах зафіксовано також і форми зв'язності, притаманні здебільшого художнім творам, — асоціативну та образну.

Виявом асоціативної когезії є, зокрема, ремінісценція релігійної пісні в тексті про зцілення: *'Мати 'Божжа по^уможе// ми й'її 'д'іти/ во'на за нас 'перид 'Богом п'росе/ 'молиц':а са'ма за нас/ вип'рошуйе дл'а нас 'доброго жи'т'а* (Чк). Цей текст — радше інтертекст у цьому ДТ — пресупозитив, який уможлиблює якнайкраще розуміння і прочитання тексту.

Н. Руснак зауважує, що «асоціативний принцип приєднання відповідає послідовності понять, які виникають у свідомості і є однією з характерних особливостей діалектного мовлення» [162, с. 45]. Така зв'язність виражена у ДТ за допомогою цільових відношень мети: *а во'ни то ро^уз'вал'ували за'кидали/ заки'дали кам'і'н'ами ту 'воду 'аби 'л'уди ни йшли* (БК); причини: *'д'іти 'насли там ку'рови/ і 'бачили/ жи там на 'дерев'і пойд'вилас'і та'к'е 'н'іби/ 'йас'н'іс'т' і 'Мат'ір 'Божжа// бо 'нав'ім 'були о'бра'зи нама'л'ован'і* (БК) та ін.

Образна зв'язність — це втілення абстрактного поняття в конкретному, такий вид зв'язку, що інтегрує весь текст [44, с. 80–81]. Напр., цілюща вода як образ сили Матері Божої організовує ДТ про зцілення: *а чо'го ти ни їдеш до 'того 'м'іс'ц'а* [джерела. – І.Р.] *шо там йе/ де жи'ва 'Мат'інка 'Божжа йе; п'їш'ли ту'да і наб'рали во'ди// йак 'т'іл'ки в'ін на'тиўс'а 'тойі во'ди йо'му с'тало 'лекше і в'ін йі'її 'видно ше тиў і стаў здо'рові// ото так з 'того с'в'іта на'зат йо'го 'Мат'інка 'Божжа заб'рала* (Чк). Образність фіксує причинно-наслідкові зв'язки між частинами тексту.

Вставні висловлювання, т.зв. «авторські відступи», які є характерними для діалектних текстів, трактуємо, за І. Гальперінім, як композиційно-структурний вияв зв'язності [44, с. 82]. У ДТ вони можуть слугувати «фоном», а часом і мікротекстом: *там 'було жири'ло/ ў са'м'її 'хат'і/ дес' там 'б'іл'а 'того 'образа// та то ж 'була та'ка 'хата не так йак 'зара// 'може ни з'найіте/ йак то ро'били/ то та'ка со'лом'яна/ накр'ита со'ломойу 'хата/ а п'ід'лога то*

прос'та/ йак то ко^улис'/ з г'лини та'ка/ з'найіте/ бо то ни 'було 'нав'ім' з до'шок/ а глин'а'на (Чк). У деяких випадках такі вставні повідомлення є несуттєвими для розкриття теми: ну/ і буў Г'митер з д'вац'іт д'ругого 'року/ во'на 'була з два'ц'ят'ого/ та во'на ўже 'була 'б'іл'ша бо^у йа з д'вац'іт т'ретього/ а во'на з два'ц'ят'ого (Срд); а інколи доповнюють її: так ба'гато йе та'ких/ шо приїж'зайут// 'йенша/ шо приї'дут/ т'пер'во приї'дут// во'на приї'де с 'палицейу/ во'на ви'ходе ўже бес'палиц'і (Гр).

Композиційно-структурний вид зв'язності реалізується передусім за допомогою прийому анафори — зафіксовано однакові структури в зачинах надфразних єдностей: *то так ў'дома гуво'рили мо^у'йї бат'ки — то^у/то ше так ку'лис' мо^у'йї бат'ки го'во'рили; о/ і то та'к'е 'було — то та'к'е ко^улис' 'було^у (БК) та ін.*

Доцільно зосередити увагу й на імпліцитній формі реалізації категорії зв'язності, яка у ДТ про зцілення часто є домінантною, виражає ідейний задум тексту.

Імпліцитна зв'язність — це такий спосіб реалізації категорії зв'язності, який не виражений мовними засобами. Це внутрішній зв'язок, який ґрунтується на оперуванні смислами у свідомості автора та реципієнта й дає змогу сприймати текст як цілісне утворення. На нашу думку, смислове сприйняття тексту залежить від двох основних чинників — від особливостей самого мовного повідомлення, тобто від його інформаційної насиченості, та від індивідуальної системи знань реципієнта. Формування образу змісту тексту у свідомості залежить від особливостей слухача/дослідника, від рівня його мовного і культурного розвитку. Фонові знання «допомагають» текстові розгорнутися в лінійну послідовність висловлювань без формальних засобів [116]. Вони наявні у структурі висловлювання як гіпотетично відомі творцю ДТ та інформаторові.

Тому важливими стають фонові знання реципієнта, припущення самого діалектоносія щодо мовних та позамовних знань слухача. Лексично ця інформація може бути не вираженою, але повинна бути відома учасникам

комунікації. Адже це ті імпліцитні компоненти, без яких неможливе розуміння ДТ. Напр., факт оздоровлення — *во¹на так хо¹дила мо¹лилас'і/ во¹на так хо¹дила до ¹церкви// мо¹лилас'а де йшла// о¹так о¹здоро¹вила* — підсилюється попередньою інформацією *ме¹н'і ¹наша ¹Лес'а ро¹с¹казувала шо¹ во¹на ¹мала рак на чит¹верт'її с¹тад'її* (НС), адже відомо, що це найважча форма хвороби.

Діалектним текстам властиві такі текстові явища, які виникають під час взаємодії висловлювань усередині тексту. Об'єктивно присутні у свідомості мовця фонові знання про навколишню дійсність, які представлені невербально, напр., у висловлюванні: *бо тої с'в'аш¹ченик не в'ід¹р'ікс'а с'вого/ бо шчо ви ¹думайте/ та в'ін ¹разом з'і ўс'і¹ма ў ¹шахтах чи на йа¹кому за¹вод'і ро¹біў* (Чк), у якому йдеться про те, що священник не зрадив греко-католикоцької віри і не перейшов на православ'я; *і ¹наш'і ¹тоже поди¹вилис'/ н'е/ ми ¹хочем Укра¹їни/ і то ¹була ¹наша парти¹занка* (Чк) — про Українську повстанську армію.

Також в аналізованих ДТ зафіксовано явище неповноти, пов'язане з усною природою тексту, економією мовних зусиль інформаторів, прагненням відмовитися від надмірної інформації, яка може виникати щоразу під час повної реалізації структурної схеми у висловлюваннях. Ті чи інші члени пропозиції можуть бути відсутні формально, але їх імпліцитну «присутність» найчастіше підказує попередній контекст: *тої ¹обрас/ ўже ¹церкву то¹ту/ ўже жи¹ди за¹верли бу¹ли кир¹ницю// і розум'їєте/ шчо тої ¹обрас йак ў¹з'али/ в'ід¹несли там// то ¹рано ра¹нен'ко так/ ¹роса/ При¹чиста ¹Д'іва ¹боса ў б'і¹лен'кому приї¹шла с'у¹да/ на то ¹м'ісце/ до ¹тойі вер¹би// во¹на приї¹шла// так!!! і так/ шо то ¹мусе [образ бути на своєму місці. — І.Р.]/ то йе ¹м'ісце ¹дуже с'в'і¹те (Гр); і ви ра¹хуйте шо/ ди¹в'іц'і/ чи йа¹к'іс'/ х¹мара страш¹на ¹л'ізе чи йа¹к'іс' г¹роми ми ше так¹во йак ни¹ма/ ¹вос'мойі го¹дини/ поз¹воним/ ўс'о// [дзвони. — І.Р.] ро¹зга¹н'айут х¹мари/ так// йе ї те¹пер'ішн'і/ а йе ї ¹даўн'і [дзвони. — І.Р.]// ¹чуйте/ ў нас ¹дуже пом'іч¹не// во¹на нас ¹дуже охоро¹н'айе// ди¹в'іц'і/ де Во¹лошчи/ там т'і град/ ўс'о по¹било/ ¹Тин'іў [град також побив. — І.Р.]/ а нас ми¹нуло (Гр); то ¹с'їйали [зерно. — І.Р.]/ то так йак до¹ ¹тойі С'в'а¹тойі го¹ри*

[іти. – I.P.]/ заўж^ди так/ йак с^тежка/ ¹було п^із^нати на зир^н'і// то ¹було ўсе ¹жоўте/ а там во^на так йак зиле^н'іла (БК).

Категорію членованості в усіх групах ДТ виражено на структурному-семантичному рівні, тому що вона пов'язана зі здатністю тексту бути поділеним на структурні (надфразні єдності, висловлювання) та смислові (сюжетні лінії, мікротеми) частини.

У ДТ представлено різні види категорії інформативності, а саме: змістово-фактуальну (відображає об'єктивну реальність), змістово-концептуальну (авторське розуміння, ставлення до повідомлюваного, до переосмислення фактів та подій) та підтекстову (прихована, виражена невербально).

Ця ТК реалізується насамперед у вигляді змістово-фактуальної інформації: як мовці описують подію, факт зцілення. Зібраний матеріал, що відображає діалектне мовлення наддністрянців про зцілення, характеризується наявністю трьох типів тексту: розповіді, міркування, опису. У ДТ представлена й змістово-концептуальна інформація, що відображається в індивідуальному трактуванні подій, які стосуються зцілень та оздоровлень, а також підтекстова, що властива всім аналізованим текстам, адже виявляє прихований смисл, який розкривається в тексті невербально, апелюючи до фонових знань слухача.

Модальність як категорія, що забезпечує контакт висловлювання з позамовною дійсністю, визначає смислову структуру ДТ. Модальність, з одного боку, передає ставлення мовця до змісту висловлювання (суб'єктивна модальність), а з іншого — відношення змісту висловлювання до дійсності (об'єктивна модальність). Окреслено такі основні значення модальності, як: реальність / нереальність; ствердження / заперечення; достовірність / імовірності; необхідність / можливість, а також бажання, спонукання та волевиявлення.

В аналізованих ДТ значення модальності виражено за допомогою конструкції, що виражають:

— достовірність, упевненість (зазначмо, що, підтверджуючи достовірність сказаного, часто вказують і на джерело повідомлення): *шо йа буду/ ка'заў/ бре'хаў/ йа ни 'л'убл'у// йа 'л'убл'у праўду ска'зати/ йак'шо йа з'найу шос' праў'дыве то йа з'найу// з'найу ўс'о йі'дно/ шо праў'дыве* (Плг); *йа знайу по'соб'і* (Фн); *та то 'нав'ім' та'к'е 'т'ашко уйа'вити і по'в'ірити// 'али то так 'було* (Чк); *і так 'було// ка'зали/ шо то 'море л'удеі при'ходило до 'образа і за во'дойу// і* (Чк); *'видно Гос'под' Бог ми'н'і пол'іку'ваў// йа вам 'добре го'вор'у/ то шо ста'рйі ру'бец' а то с'в'іжйі!!! йа 'кажу 'т'іл'ки Гос'под' Бог ми'н'і пол'іку'ваў бо/ йа до л'іка'р'іў ни хо'дила* (Кр); *в'ін рус'казуваў шу не" рас і ці'лу н'іч 'л'уди ў т'ій ста'рен'к'ій 'ц'еркв'і/ де в'і'дноўленйі 'образ но'чу'вали* (Гл); *рос'казуйт'* ме'н'і/ т'і/ шо ту'да 'йіздили (Кр);

— сумнів, невпевненість: *а хто його з'найе/ йак то йе* (Гл); *і во'ни зво'нили так шос' 'н'іби три дн'і і три 'ноч'і/ без пе'рерви/ так 'л'уди м'і'н'алис'/ 'пеўно/ і так зво'нили* (Кр); *'пеўно/ з 'нейі н'ічого не 'буде/ та'ка во'на по'бита/ до 'себе 'можже ўже не при'ти* (Кр); *то/ 'пеўно/ ўже не ўс'тане* (Кр);

— привернення уваги: *ви розу'м'ієте/ шо' мо'литва жи'л'ізо 'ломит* (Дл).

Модальність репрезентують також конструкції з модальними словами («т'реба (тре) + інфінітив») зі значенням необхідності: *то т'реба 'дуже" 'Бога про'сити/ тре 'дуже" мо'литис'* (Дл); *т'реба з 'Богом ўс'уда йти* (Дл); *т'реба п'іти до'тойі 'хати* (Чк); *али то 'л'уд'ам йти т'реба з 'в'іроўу* (Чк); *то т'реба і шчоб ми 'жили-с'мо/ йак на'лежит'* (Чк); *'т'іл'ки т'реба/ 'Господа закли'кати/ і 'бути з 'Богом і не т'реба бо'йатис'а* (Кр); *т'реба 'в'ірити і про'сити 'Господа шоб в'ін то'бойу о'п'ікуваўс'а* (Кр); *т'реба 'було' до' с'хода 'сон'ц'а за'нести* (Срд).

Зауважмо, що в ДТ домінує реальна модальність. Модальність тексту встановлюємо за допомогою змісту і композиційно-мовленнєвих форм, представлених у ДТ. Зокрема композиційно-мовленнєву форму опису ДТ про заступництво через молитву матері виявлено у вступі — *можу роска'зати/ йак ўр'ату'ваўс'а о'дин х'лопец'// то 'було/ йак та'во в'і'на йшла* (Чк), в основній частині — *той х'лопец' іде 'л'ісом/ в'ін знаў/ йак то йа'кими стежич'ками/ йак*

то їти// і 'каже/ о їде їде/ і на'рас йа'кас' 'ж'інка ў 'б'ілому йо'му на до'роз'і/ і 'н'іби 'маминим 'голосом 'каже/ шоб не" їшоў ту'да// в'ін 'нав'іт' не" 'дуже зл'а'каўс'і/ 'думає т'рохи об'ї'ду на йа'ких 'дес'ат' 'метр'іў// а та ф'і'гура зноў йо'го не" пус'кайе/ не да'їе їти де то в'ін маў та в закінченні — о/ йак то 'було// йак то йе// то мо'литва жи'л'ізо 'ломе/ а 'мамина то ўзага'л'і сил'на йе (Чк).

Категорія модальності виражена також за допомогою ремарок, коментувань, у яких є пряма оцінка мовця чи його міркування. Ця ТК пронизує весь текст, забезпечуючи його цілісність, адже для репрезентації сформованого у свідомості цілісного смислу, автор «маркує текст певною модальністю» [204, с. 109].

Основу ремарки переважно становить дієслово мовлення (вказівка на жест, міміка). Авторське коментування пов'язане з основною розповіддю, переплітається з нею, напр.: *'думаю/ а так ра'нен'ко 'вийшла з гур'тожитку/ ўс'і п'їш'ли на ро'боту/ йа з 'ними бо т'реба 'було 'дуже се'бе пил'ну'вати// д'їў'чата 'були необе'режн'і/ са'ми до 'себе не в'ідно'силис' п'равил'но/ по'їде до'дому рука'виц'і за'буде/ при'їде/ о хтос' ме'н'і ўкраў/ о ўже с'чезли/ ўже ў'з'али/ чи то 'шал'ік// а йа 'баб'ц'і розпо'в'ідай/ 'бац'я 'каже/ не маї п'рава са'ма ли'шатис'а// 'шоби 'думали на 'тебе/ йак ти си'р'ітка/ то ти 'хочеш йї'ї рука'виц'у чи йї'ї 'хусточки чи 'шал'ічка? (Кр).*

Характерні відступи-повчання, які часто є «автосемантичними щодо безпосереднього оточення (мікроконтексту)» [44, с. 120] і визначають змістово-концептуальну інформацію тексту. У них мовець намагається узагальнити описувані явища й озвучує своє ставлення до них, висловлює думку з приводу певних дій, дає пряму оцінку: *йак ти п'лачеш/ то то йе йак'рас п'рошчен:а гр'ї'ха т'вого// бо йак ти визи'вайеш ў со'б'і с'лезі/ чи на При'час'т'і чи де/ то йак'рас то'б'і прош'чайуц':а ўс'і тво'її гр'ї'хи (Срд); йак ви с'і до 'нейї [Богородиці. – І.Р.] ни 'будете звер'тати/ н'їх'то вам ни по'ґ'може 'б'їше// і 'л'ікар ни по'ґ'може/ н'їх'то// л'іка'р'і 'кажут ми 'л'ічимо/ 'али ви ўда'вайтис'і до 'Бога (Гр).*

Суб'єктивній модальності підпорядковані емотивність та оцінність ДТ, які виражають ставлення автора тексту до сказаного та впливають на сприйняття тексту. Вони реалізуються в ДТ за допомогою системи різнорівневих експліцитних та імпліцитних мовних засобів, що формують модальний план тексту і виконують також текстову системоутворюючу функцію та функцію впливу на адресата.

У ДТ мовними виявами емотивності й оцінності є:

— емотивні дієслова, що позначають переживання, смуток, біль: *то 'дуже" во'ни 'мучуц':і за то'то// бо то 'дуже" т'аш'киї гр'іх* (Дл.); *ка'зали 'були/ шо при'ходила та'ка 'ж'інка/ во'на 'мучилас' так/ ни мо'гла с'пати/ голо'ва йі'йї 'в'ічно бо'л'іла/ ни мо'гла с'пати/ 'йісти/ н'і'чо ни мо'гла/ п'лакала в'ім 'того 'т'іл'ки/ шо так бо'л'іло* (Чк); *ми не 'можем 'вил'ікувати/ ди'тина по'жш'їе 'м'іс'ац' д'ругий і ўс'о// та 'каже/ йа п'лачу* (Чк); *ўс'тала і ст'рашно 'нав'ім' с'тало// і то'д'і во'на по'несла тої обра'зок до ди'тини/ пок'лала 'б'іл'а нейї// 'каже/ кл'а'чу 'ц'ілими д'н'ами і 'мол'ус'/ п'лачу і 'мол'ус'* (Чк); *і з'наєте/ йак ти то чи'тайеш/ ти в'ічу'вайеш/ шо в'ін ти'бе то пи'тайе!!! і йа начи' йі'йї найу п'лакати і то ўс'о в'ідпов'і'даїу* (Срд); *йа 'кажу н'іг'де ме'ні не" во'зи/ бо' йі'йї ўже по'т'іг'нули вон/ йа кри'ч'ела 'нашо ви 'дали по'т'іг'нути* (Дл); *йі'йї ўс'і л'іка'р'і ди'вуйуц':а/ йак во'на жи'ве* (Ун); *і 'бути з 'Богом і не т'реба бо'йатис'а* (Кр); *йа п'лачу/ гри'зус'а* (Кр); *то 'серце бо'л'іло на та'ке ди'витис'а* (Кр);

— зменшено-пестливі слова, у яких емотивність досягається морфологічними засобами: *ста'рен'к'її це"р'коўц'і* (Брн); *'Мат'інка 'Божя з 'Ісусиком нас л'ікуйут'/ с'ц"і'л'айут'* (Чк); *во'но шо/ 'н'іде ан'геликом до 'неба* (Чк); *та ту кап'личка 'була та'ка ма'лесен'ка/ ота'ка/ йак вер'теп/ ма'лен'ка* (Дл); *во'на с'тала во'диц'у в'іж'ерел'ц'а прино'сити со'б'і* (Кр);

— вигуки та синтаксичні засоби (повтори, звертання, окличні речення, риторичні звертання): *а йа так про'сила 'Бога/ мо'лила!* (Фн); *пумо'гла!* [вода із джерела. – І.Р.]// *'Ліза 'Паўл'їўна йе та'ка там спо'чатку се'ла 'мешкаїе// во'на 'була шос' на тої'во/ х'вора// і о'пи'рац'їїу ро'били йїї [...] і йїї пумо'гло!* (БК); *а ми'ні так 'було ш'кода!* (Срд); *йак 'Папа 'Римский прийїз'диў до нас/ Йо'ан*

д'ругий і ка'заў/ не 'б'ітес'а! (Кр); *йа 'кажу/ а 'видите// ну то йа вам гу'вор'у// йак ти 'мийіс':а/ а ти не" 'в'іриш/ то шко'да то'б'і 'митис'а// шко'да то'б'і то ўс'о/ о// п'росто т'реба 'дуже" 'в'ірити ў то'то/ шо 'воно по'може /о// 'сил'но 'в'ірити тре (Дл); шо с 'того' о ди'в'іц':і ўби'райуц'і/ закла'дайт' 'роги на 'себе і шчо во'но да'іе?/ н'іц// н'іц (Дл); ви 'чули?/ йа на ў'ласн'і оч'і 'бачила (Гр);*

Оцінні висловлювання за шкалою оцінності поділяємо на:

- «добре»: Бог так 'добрий (Дл); 'була 'д'іўкой/ 'була здо'рова/ 'гарна (Кр); 'буду хо'дити/ мо'литис'/ б'рати ту 'воду// бо во'на йе с'в'а'та (БК);
- «погано»: та'кий злиї 'нав'іт' буў (Чк); і ме"н'і та во'да по'мог'ла// йа 'була 'дуже сла'ба// 'перед тим 'мала опе'рац'ійу на то'во (БК); 'нав'іт' гуво'рили/ шо там прока'жена 'ж'інка при'ходила/ йа шос' ни 'дужи 'в'ір'у ў та'ку хо'робу/ шо во'на йі'йі 'мала/ бо то ш страш'не (Чк); та'ку страш'ну 'ногу 'мала/ була 'рана на но'з'і (Дл); йі'йі 'баба зас'лабла ст'рашно/ с'тала мар'н'іти/ 'сохнути (Кр); т'і 'рани 'були та'к'і/ шо ди'витис' не 'можна 'було (Кр); та 'б'ідна 'мама йі'йі во'зила до монасти'р'а (Кр).

У ДТ мовець використовує особистий досвід і факти з реальної біографії, але головною у творі є авторська думка, оскільки це єдине, з чим стикається слухач; це те, що він «отримує» з тексту.

Категорія антропоцентричності у ДТ виявляє присутність автора й адресата.

У ДТ про зцілення виявлено такі типи оповідачів:

— автор-учасник подій (головний герой, розповідь від 1 ос.): *йа 'майу три си'ни/ во'ни 'наўчен'і ў 'Божому 'дус'і/ во'ни 'ход'ат до' 'церкви/ 'мол'ац':а// бо йа 'тутка з о'нуком/ а не'в'істка п'ішла до' 'церкви с'в'а'тити (Дл); йа маў 'першій клас/ ме'не 'баба во'дили/ с'ім'найц'іт' к'рок'іў/ с'ім'найц'іт' к'рок'іў/ тих'во/ с'ім'найц'іт' к'і'лометр'іў йе в'ід 'могу се'ла с'у'да// і ми пол'о'воў до'рогоў з 'бабойу/ ме'не 'баба во'дили// йа хо'диў ў 'першій клас// то йа 'вид'іў сл'і'них л'у'деї ту/ ка'л'ік (Лщ);*

— автор-переповідач (не бере участі в діях, розповідь від 3 ос. одн. або мн.): *то чуло^в'ік йі'йі буў// п'іш'ли/ і'дут з'іб'ралис'/ і та'к'і грумови'ці і душ'ч'і па'дут/ во^у'ни п'іш'ли бу во'ни н'і'кого ни бо^у'йали/ при'ход'ат' і при'нос'ат' то'ту в'оду (Пдс); од'на 'ж'іночка/ йа'ка 'мешкала/ тут монас'тир/ а то Горбо'виц'а се'ло нази'валос'/ так го'ра та'ка і за го'ройу// і во'на на Ра'дех'іўшчину^в виселена 'була с:во'йіми д'іт'ми// та ї л'і'та перехо'дили ў п'рац'і і не'дуга насту'пила на 'ноги/ ўс'о бо'лит'/ 'ноги наї'г'ірише бо'л'ат'/ хо'дити не 'може (Кр); там 'ж'інка ме^н'і од'на ро'с'казувала 'тоже шо/ по'казувала 'ногу/ та'ку страш'ну 'ногу 'мала/ була 'рана на но'з'і// і 'каже/ ви з'наєте ме^н'і по'мог'ло// йа 'кажу/ а 'шо-с'те ро'б'или?// ўми'валас'а 'тойу во'дойу// а 'каже/ 'мали 'ногу в'ідр'і'зати// йа 'кажу/ а 'видите// ну то йа вам гу'вор'у// йак ти 'мийіс':а/ а ти не^н 'в'іриш/ то шко'да то'б'і 'митис'а// шко'да то'б'і то ўс'о/ о// п'росто т'реба 'дуже^н 'в'ірити ў то'то/ шо 'воно по'може/ о// 'сил'но 'в'ірити тре (Дл).*

Одним із головних засобів формування текстової структури є композиційні засоби, що дають змогу слухачеві зрозуміти авторські інтенції і якнайкраще усвідомити смисл тексту, зокрема:

— зміна оповідачів (уведення прямої мови): *то во'на про 'бабу ро'с'казувала/ і про 'себе ше// а про 'себе шчо?// 'каже/ не 'мали ми 'доўго з чоло'в'іком д'і'теї// йа п'лачу/ гри'зус'а// і 'думайу на'д'іа 'т'іл'ки на 'Бога/ на 'Мат'інку 'Божу// і постано'вила во'на со'б'і 'йїздити 'кожний 'м'іс'ац' до Зарва'ниц'і/ мо'литис'а/ 'пити ту во'дичку// і во'на 'каже/ так йа 'йїздила п'іў'року// і ўс'о// 'каже/ 'майу ди'тинку// 'але/ 'каже/ йа мо'лилас'а/ йа про'сила/ 'але йа 'в'ірила (Кр);*

— використання приміток повчального змісту: *і во'ни 'кажут' навер'нулис'а// зрозу'м'іли йа'кії то гр'іх йе// о/ 'бачите/ Бог 'добрий йе// 'нав'іт' та'ким 'л'уд'ам 'може так на'вернен'а 'дати// ми не з'наєм йак то в'ін за'думує (Кр); о та'ке во'на ме'н'і ро'с'казувала за тої 'обрас/ шо то во'на з'нає/ йе в'ін 'д'іісно пом'іч'ний// 'але то т'реба 'в'ірити (Кр);*

— створення образу читача (експліцитна та імпліцитна присутність адресата): *'бачите/ ко'мус' пома'гає з'разу/ ко'мус' т'реба ро'ки про'сити/ хто*

'може/ йак заслуговує чи йак// 'але то т'реба 'в'ірити і про'сити 'Господа щоб в'ін то'бою о'п'ікуваўс'а (Кр); то так 'бат'ков'і молит'ви помог'ли// шо в'ін стаў на 'добру до'рогу// і во'ни так 'часто 'кажут' прийіж'зайут' 'разом/ 'мол'ац':а ў К'рехов'і// отак// бо мо'литва 'кам'ін' 'ломе// 'т'іл'ки т'реба ў то 'в'ірити і вес' час 'Господа і 'Мат'інку 'Божу закли'кати// 'бути при 'Боз'і заўж'ди (Кр).

Зауважмо, що кожен ДТ у своїй суті є діалогічним, в аналізованих текстах часто саме ремарки та дидактичні вставки є виявами «присутності» адресата, «звертаннями» до нього.

Вияви антропоцентричності в діалектних текстах є частотними, відзначаються регулярністю використання. Їх смислове навантаження стосується не окремого висловлювання, а цілого завершеного тексту, забезпечуючи його цілісність.

Категорія континууму має різні мовні форми вираження перебігу подій, окреслення та зміни простору, а переплетення часових планів розповіді зумовлює відповідне членування тексту. Цю ТК формують такі типи, як: простір (локальність) і час (темпоральність).

Часові і просторові параметри ДТ про зцілення базуються здебільшого на порушенні реальної послідовності подій, тільки в деяких текстах виклад є лінійним. Переплетення часових планів розповіді зумовлює і членування відрізків тексту.

У дослідженні ДТ важливо встановити конкретні елементи тексту, які беруть участь у створенні його часо-просторової архітектоніки, визначити їх функції в цілісній системі текстових категорій.

Концептуалізація простору і часу становить особливий інтерес й набуває значущості в лінгвістичних дослідженнях, оскільки й час, і простір є фундаментальними категоріями мислення, але засоби їх вираження в мовній системі є специфічними для різних типів текстів.

Підкатегорія часу на рівні ДТ виявляє, з одного боку, особливий характер тимчасової співвіднесеності тексту з дійсністю, із моментом мовлення, з іншого, з реальним простором і часом [74].

Вона підпорядковується певній змістовій установці, є важливою умовою цілісності тексту, його загальної інформативності.

До мовних засобів темпоральності в ДТ про зцілення належать:

— прислівники з часовим значенням (*рано, надран'ам, упо'лудни, надвеч'ір, ўно'чи, здаўна, ко'лис', даўно, те'пер, зара, по'тому*);

— часові дієслівні форми переважно минулого часу, тому що в текстах ідеться про події, які вже відбулися (*не да'ваў'ради, йїздиў, мо'лиўс'а, кл'а'ч'іў, зробиў*; пор. у тексті: *ўже тої бат'ко не знаў/ шчо з ним ро'бити/ не да'ваў'ради// і так за по'т'іхойу йїздиў в'ін до К'рехова/ за сина с'вого мо'лиўс'а/ ну шоби тої навер'нуўс'а// і то в'ін кажут так кл'а'ч'іў б'іл'а обра'з'іў// а йа'кос' йо'му же ж'іноч'ки на'радили/ кажут' в'із'м'іт' ше во'ди тойї набе'р'іт' з жерел'ц'а// і в'ін так зробиў/ і дес' ту во'ду може ў ни'т'а да'ваў// але дал'і йїздиў мо'лиўс'а// і од'ного разу при'йхаў з сином// во'ни д'войе мо'лилис'/ і син до с'пов'ід'і н'ішоў/ до При'час'т'а// то так бат'ков'і молит'ви помог'ли (Кр);*

— числівникові конструкції (+ компонент *р'ік*): *дес' ў деўйа'носто с'омому роц'і; с'ім рок'іў во'на мала та д'іўчина* (Гр);

— конструкції із компонентами — назвами одиниць виміру часу: *йа була ми'нулого року/ того' року ни була* (Бр); *тому пару рок'іў* (Лщ); *то було дес' рок'іў дес'ат' тому* (Чк); *на д'ругий ден' дитина са'ма ўс'тала на ноги* (Лт); *пйат' м'іс'ац'іў дитин'і* (Дл);

— конструкції, до складу яких входять назви релігійних свят (*на са'мії на С'в'а'тій'веч'ір, на Прис'в'а'тойї Бого'родиц'і, на Чесного Х'реста, на Ми'коли, ў Зи'лену с'уботу, ў час'і Йор'дан'с'ких с'в'ат, йак Благо'в'ішчен'а було*) та ін.;

— описові конструкції, які вказують на конкретний історичний період і часто містять назви історичних осіб чи епох (*ў час в'і'ни, ў те'пер'ішних ча'сах, перид першойу в'і'нойу, за паничини, за Пол'шч'і, за Со'ў'ізу, за руских, йак*

нападали турки і татари, як ще Богдан Хмельницький воював, як прийшли москалі, коли Союз розлетівся).

У ДТ часовий план виражений також за допомогою лексичних засобів, які подано в зачині: *то так колись було, то було так/ колись; то вже було/ як монастир відновили/ рок'іу може дес'ат' т'рохи б'ільше; йа вам ще рус'кажу/ як було.*

ДТ за своєю природою монотемпоральні, хоча у деяких текстах час дієслів може змінюватися: *йа так дуже" плакала/ а баба не"б'ішка/ тато"ва мама" каже"/ не" плач Ка"сун'/ н'ідем' зараз до"ц"оц"и Паран'и/ чириз два пуд'в'іра (Срд), проте основний часовий план незмінний: по"тримали/ по"тримали у т'ї"вод'и/ ка"зали йа с'і на"чала рухати/ на"чала йа с'і рухати і то"ди с Куба"чихи шо" не" і"д'імо/ не" і"д'імо бо" ту" дуже" добре"/ ту" дуже" добре"/ ну" але" шо/ уд'а"гнули та і"з'али та і"дал'и по"несли/ по"несли ду"дому/ і йа с"тала хо"дити/ йа с"тала хо"дити// то вже хо"дила (Срд).*

Аналізовані ДТ репрезентують три типи хронології подій:

- лінійна (послідовний виклад подій): *наро"дилас'а х"вора ди"тина/ і" дуже по"гано бачила// не" чисто сл'іпа/ а т'ін'и т'іл'ки бачила — н'ім'н'іл'но по"чала хо"дити до К'рехова/ до з'ерел"ц"а за во"дичкойу/ і" мила оч'і" тому хлопчику — во"на так хо"дила/ наби"рала" воду/ мо"лилас'а// і тої" хлопчина стаї"л'іше бачити/ стаї"здо"ровий/ зара/ не ба"гато часу прої"шло (Кр).*
- стрибкоподібна (непослідовний, нерівномірний хід подій), напр., у пропонованому тексті виділено три часові плани, які в тексті переплітаються (I → II → III → II):

I часовий план: *там ще за Пол'шч'і" було/ но ту"да т'ашичи с'і до"бирати/ с'уда" лекше// али ту" Мат'ір" Божя зй"вилас'і і ту/ но там ще" ран'че// тоже" Мат'ір" Божя зй"вилас'і тим двом д'і"чуткам// то ко"лис' ка"зали/ дв'і" д'і"чун'и/ і дв'і" д'і"чун'и" пасли ху"добу і йім" Мат'ір" Божя зй"вилас'і/ о;*

II часовий план: *то то 'нав'ім' мо'йа дво'йур'ідна се"ст'ра 'була пом'і'шалас'і;*

III часовий план: *і гет ву'зили й'ї'ї / і с'тало 'лекши'є;*

II часовий план: *а 'таже йа'кус' та'ку 'мала/ но/ чулу'в'ік п'і'шоў ў 'арм'ійу/ а ў 'хат'і 'була б'і'да/ 'д'іти ма'лен'к'і/ і ву'на с 'того ў'с'ого пом'і'шалас'і// ну то 'йїздили ту'да (См);*

- кільцева (повтор певного факту на початку і в кінці оповіді): вступ (I) → історія образу (II) → його чудодійні властивості (III) → закінчення (IV), при цьому вступ і закінчення інформують про існування чудодійного образу:

I — *та 'ж'іночка дес' з'і Ст'рійичини/ не з'найу з йа'кого села/ і то про сест'ру рос'казувала і там ў су'с'ідн'ому се'л'і/ 'каже/ йе та'киї 'обрас/ 'Мат'інка 'Божя з І'сусиком// то 'б'іл'а 'нейі 'мол'ац'і і во'на 'тоже 'кажут' с'ц'і'л'айе;*

II — *ше ко'лис' даў'но/ то та 'ж'іночка рос'казувала/ шчо буў во'гон' ве'ликий/ 'церква заго'р'ілас'// то ўс'о зго'р'іло/ а 'обрас 'ц'ілії ли'шиўс'а/ так'во на 'тому 'попел'і/ на 'тому з'гораному ў'с'ому буў 'ц'ілії;*

III — *і при'несли ди'тинку ту'да/ ше/ 'каже/ ма'лен'очке/ 'але бат'ки не да'йут' 'ради/ ўже ў 'н'ого шос' та'ке/ не 'дихайе 'добре// то во'ни дес' з'в'іткис' при'їхали/ і 'каже/ мо'лилис' мо'лилис'/ та ї по'їхали// а 'пот'ім приїїж'зайут' зноў на п'разник ту'да/ 'тоже з ди'тинкойу/ 'але/ 'кажут'/ ўже здо'ровен'ке// то 'кажут'/ 'ваша та 'Мат'інка 'Божя 'нашу ди'тину оздо'ро'вила;*

IV — *о та'ке во'на ме'н'і рос'казувала за тої 'обрас/ шо то во'на з'найе/ йе в'ін 'д'іісно пом'і'чний// 'але то т'реба 'в'ірити (Кр).*

Для аналізованих ДТ характерна темпоральна детермінація описуваних подій (перерахування історичних подій): *ту'ди б'рали на ц'ілі'ну// зна'чиц'і та'к'і команд'і'роўки ро'бити/ і йа по'ї'їхаў на ц'ілі'ну// там 'була/ Ту'менс'ка 'облас'т'/ Новоро'с'їіс'киї ра'йон/ Новоро'с'їіс'киї зерносаў'хос// там 'було ў зи'м'і ш'ісде'с'ат з'радус'іў мо'розу/ а ў'л'ім'і ш'ісде'с'ат/ ш'ісде'с'ат п'їат'*

з'радус'іу тин'ла// і йа там з'разу на ст'роїц'і ро'у'биу' а 'пот'ім с'і на 'зиму стау тим'во по стаї'н'ох (Жл); у кот'лах/ і йїх двоох тр'ох/ зв'а'зали/ йїх до 'гола/ і у ко'тел// ки'дали ва'рили/ і у ко'тел// ну 'али ви з'найїте/ 'але йа там буу' мене туда заг'нали/ нас там бо'гато 'було// там ба'гато нас/ і сту'дент'іу х'лопц'іу мо'ло'дих (Дб) — про Дрогобицьку в'язницю під час війни; у'лада 'була со'в'еца// і та со'в'еца у'лада заборон'ала/ за'чали т'аг'нути до комсо'молу/ ст'рашне// і то 'нав'ім' сво'їй директо'ра 'були// та'к'і з'і сво'їїх с'їл/ укра'їн'ц'і 'наш'ї/ во'ни т'аг'нули/ і ни пус'кали// і у 'тому 'час'і ту кап'личку 'пеўне спа'лили (Срд).

Сповільнення часу в тексті зумовлюють ретроспекція (спогади, повернення до минулих подій) та проспекція (передбачення, опис прийдешнього). Зазвичай у ДТ домінує ретроспекція, повернення до картин минулого: *'тато'у у'мерли у 'дваїц'їт' 'шостому 'роц'і при к'ін'ци 'с'їчн'а 'м'їс'ац'а ме'н'ї ше три 'роки не' 'було ц'їлих/ а б'рату п'ят' не' 'було зноу ц'їлих (Срд); то ше 'було 'н'їби ше за 'Пол'шч'ї// і та 'мати зби'райец'ї/ бе'рут' ту ди'тину і ве'зут' до Г'рушева/ до 'того з'ере'ла// а то зи'ма 'була/ 'зимно/ мо'рос (Лт); там ко'лис' ка'зали йшла 'Мат'їнка 'Божа// і чи то во'на там 'с'їла і ту 'воду 'пила/ і во'на та'кою с'тала [цілющою. – I.P.] (Бк).*

Елемент вірогідності, реальності постійно реалізується у вживанні обставин часу, які забезпечують темпоральну означеність подій, відображених у ДТ про зцілення. Отже, категорія континууму взаємозалежна з категорією інформативності.

Часто на час подій мовець тільки натякає, апелюючи до фонових знань слухача: *то 'було/ йак та'во/ в'ї'на йшла// ну і ви то з'найїте 'пеўно/ шо тут 'були і 'н'їмц'ї і 'руск'ї/ ну в'ї'на// і 'наш'ї 'тоже поди'вилис'/ не/ ми 'хочем Укра'їни/ і то 'була 'наша парти'занка (Чк).*

Серед мовних засобів локальності, як підкатегорії ТК континууму:

— іменники-топоніми (до'у Л'вова, на Лонск, на Гава'реч:ин'ї, на С'в'ї'т'їй го'р'ї, б'їл'а К'рехова, за 'Уневом);

— прислівники місця (ту'да, у'го'ру, 'тамка [пор.: 152]);

— дієслова руху чи стативи (*у'з'али таї'дал'і по'несли/ там в'ін ле'жит; там зйа'вилос'і/ то на'лис'т'і дес' пу'казувалос'і*);

— прийменникові конструкції, що виражають просторові відношення (*п'ім та'л'ерами, на кор'ч'і, до' тойі кир'ниц'і, у' т'ії к'ім'нат'і, у' л'іс'і, у' гайу*) та ін.

ДТ про зцілення здебільшого визначаються сталістю простору, у якому відбуваються описувані в тексті події. Чітка локальність оповіді завжди виявляється у ДТ, є однією з основних ознак його структурної організації, адже джерелами чудесного є ікони, криниці з цілющою водою, які своєю чергою мають конкретні просторові координати: *йшли тато/ л'аг'ли на л'ішко/ і т'рошки про'лежали/ і каут/ Ма'рун'у/ ти з'найеш/ шчо/ йаг'би ти ми'ні п'ішла/ і за'черла во'ди сп'ід кам'ін' у Ш'чоуба* (Пдс); *во'на п'ішла сво'їми но'гами костил'і ли'шила там у т'ії стар'ен'к'ії це'р'коуц'і// костил'і ли'шила// так там у Гли'н'анах* (Брн); *мамо в'ідвез'ім' мене до Бор'инич'іў// і ви з'наєте йа в'ідвезла/ [...] і ви з'наєте по'миўс'а і ўс'о// і т'і гул'і пошче'зали* (Дл); *так йак до' тойі С'в'а'тойі го'ри/ заўж'ди так йак с'тежка/ було п'із'нати на зир'ні* (БК); *у' Биличах йе та'ке з'ере'ло/ шчо у'н'ому с'ц'іл'айуц':а л'уди* (Чк); *бе'рут' ту ди'тину і ве'зут' до Гру'шева/ до того з'ере'ла* (Лт).

Часто мовці називають місця, звідки приїжджали прочани за Божою ласкою: *то ї при'ход'ат' з'і Л'вова/ Стри'йа* (Гр); *с Хар'кова// і во'на у' р'іци/ мила хлоп'чика* (Лщ); *ту л'уди йїздили з Не'мирова/ з Воробл'ачи'на/ з'і Смолина/ ф'ірами ту'да йїхали* (Срд).

Серед аналізованих ДТ виділено такі, у яких діалектоносії не вважають за потрібне уточнювати місце, зокрема коли йдеться про загальновідоме, на думку мовця, чудотворне місце, напр.: *йак буду'вали ту'во пут'/ пут' буду'вали/ то те з'ири'ло було за там'тим/ на там'т'ім боц'і пут'і// і во'ни там х'т'іли йо'го за'сипати/ а во'но с'і ни дало за'сипати* (Плг); *з'найу та'киї випадок/ приїж'жала с'у'да ж'іночка з ро'динойу// во'на ледве хо'дила// мала з'наєте та'к'і рани на но'гах* (Кр).

Важливе значення у вербальній комунікації має категорія інтертекстуальності, що демонструє загальнолюдські й національні універсалії. Тексти про зцілення містять прецедентні висловлювання, що підсилює їх смислово наповненість. Носії говору апелюють, як правило, до української культури, її цінностей.

ДТ містять алюзії, ремінісценції, цитати, які розширюють і поглиблюють смислове поле ДТ, додають нових змістових відтінків.

Прецедентні висловлювання, які «включено» у колективну свідомість носіїв мови, відображено в тексті у формі народних приказок та прислів'їв: *Бог так 'добрий// ви розу'м'їєте шо' мо'литва жи'л'ізо 'ломит* (Дл); *бо мо'литва 'кам'ін' 'ломе// 'т'іл'ки т'реба ў то 'в'ірити і вес' час 'Господа і 'Мат'інку 'Божу закли'кати// 'бути при 'Боз'і заўж'ди* (Кр); *т'реба з 'Богом ў'с'уда їти// бе"з 'Бога н'і до по'рога/ бис с'і 'д'іти з'нали/ йа вам с'кажу о'д'но* (Дл).

Вважаємо, що вони також виконують інформативну та культурно-збережну функції.

У ДТ про зцілення зафіксовано алюзії на Святе Письмо, зокрема про те, що люди є Божими дітьми (*сло'ва І'суса/ в'ін 'каже/ промоў'л'айе до 'тебе/ І'сус/ і 'каже/ ди'тино мо'йа/ розка'жи ме'н'і про с'вою б'і'ду// так на'писано// йа'к'і ти 'майеш к'лопоту/ 'може ти шос' зата'їла на с'пов'ід'і ни ска'зала/ ска'жи ме'н'і мо'йа ди'тино* (Срд)), та згадка про воскресіння Лазаря (*о/ шо з'начит' мо'литис'а// йак І'сус 'Лазар'а воскре'сиў/ то і сла'бого ўр'а'тує// так* (Кр)).

Такі вияви інтертексту розширюють і поглиблюють смислове поле ДТ, додають нових змістових відтінків. Текст про чудодійне джерело через прийом алюзії також можемо трактувати як інтертекстуальний; він «перегукується» з іншими текстами-апокрифами, які описують імовірно перебування Матері Божої на землі: *Ко'лис' 'Мат'ір 'Божя с'п'ім Ка'м'ін'а ду По'чайева йш'ла п'іш'ком/ 'чирис по'л'а/ 'чирис л'і'са* (БК).

Інтертекстуальні висловлювання відображаються в тканині тексту та актуалізують текстові категорії цілісності й інформативності.

2.2. Діалектні тексти про кару

«Чуда-покарання», «античуда», «диво-кара» відображають інший, протилежний до «чуда-зцілення», вияв чудесного і насамперед стосуються самої людини, її душі й тіла. Зібраний корпус текстів про чуда містить 28 ДТ про кару. У діалектних розповідях виявлено зв'язок між гріхом і надприродною карою. Найпоширенішим мотивом кари у ДТ є святотатство, плюндрування святинь та грішне, несправедне життя. Чудесне покарання може бути миттєвим (наприклад, параліч за насміхання з ікони) або віддаленим у часі (хвороба, нещастя настають за кілька місяців чи років).

Зауважмо, що зміст поняття «кара» як глобальної ментальної одиниці територіально не розмежовується, для представників усіх говорів кара — це відплата за гріховний вчинок, зокрема за нищення священних споруд, святотатство: *той/ шу ва^л'аў/ по^у'паў н'ім ^лпойїзд зара ў ко^у'роткиї час* (Брн); *ў нас ка^л'зали/ шу од^н'а сан'ітарка/ ву^н'а гу^л'ала* [‘танцювала’. – I.P.] *і йі'йї спарал'їжу'вало/ ў ^лцеркв'і шу ву^н'а гу^л'ала* (Ун); *і той мужик зняв хрест із церкви/ зняв/ хрест внав/ хрест великий/ хрест внав/ він не зняв/ а зваляв його// і як його спустили з церкви того мужика/ він потоптав хрест той ногами* [УСГ, с. 117]; *був мулудий хлопець [...] и вин те с церкви все забрав, трохи десь його там палили, а тие здав так, як на гонучі там тиї* [Арк.ВП, с. 345].

Відзначмо, що аналізовані тексти цієї тематичної групи найменші за обсягом — від восьми висловлювань.

Аналізовані діалектні тексти вербалізують стереотипні та концептуальні аспекти духовного життя мовців, виявляють їхню культурну свідомість. Саме цей тематичний корпус ДТ «залучає до наукового аналізу комплекс відомостей, які називають національною картиною світу, торкається фундаментальної проблеми взаємозв'язку мови – мислення – культури» [163, с. 7]. Крізь призму ДТ доцільно вивчати і мовні елементи, і культурно-семіотичний простір. ДТ про кару відображають життєві цінності, моральний кодекс народу. Серед усіх ДТ про чуда в текстах про кару найяскравіше представлено асоціативні зв'язки між текстовими подіями [див.: 89, с. 48]. У цій групі ДТ, як і в ДТ про чудесні

знаки, важливими є фонові знання інформатора й реципієнта, адже вони є елементом духовної культури народу.

У досліджених ДТ про кару лінгвістичну категорію цілісності забезпечують морально-етичні концепти «кара», «гріх», а також основний сакральний концепт «Бог». Виділяючи концепт із тканини тексту, основним критерієм є не тільки частота вживання ключових слів, а й смислова глибина, значення повторюваних слів, які творять смисл тексту. У ДТ про кару поєднано конкретне, символічне і релігійне світострийняття, формуючи християнську картину світу.

У ДТ про руйнування костелу слова *кара* та *гріх* не «звучать», проте основну тему тексту — кара за святотатство, нищення хреста — передано за допомогою ключових слів: *костел, церква, хрест: йі'ден /з'ірваній д'ругий буў /з'ігнениї*. Дію кари описано триступенево: *в'ін [хрест. – I.P.] /падаў — і ўпаў — і ўс'о*. У свідомості діалектоносія концепт «Бог» вербалізує образна назва *Божа /сила: то йа /вид'іла// і ко'ли в'ін той хрест згі'наў/ в'ін /падаў і с'і з'лапаў за той хрест і з'іг'нуў і ўпаў і ўс'о// о то так шчо/ /кажем/ ми ту ма'лен'к'і/ то йе /Божа /сила/ то йе /Божа /сила* (Бр). Поняття гріха втілено у висловлюваннях-моралізаторстві: *ми ни /майем/ шче рас /кажу/ п'рава/ /того /рушити/ ми ни /майем// ми по'вин':і/ ми йе /д'іти /Бож'і ми по'вин':і п'ім:/римувати/ ви/ховувати/ а не /нишчити* (Брн).

Наприклад, в одному із ДТ про кару подано індивідуальне осмислення, інтерпретацію концепту «Бог» через поняття «хрест» (*та'кий хрест сто'йаў, а там /було Росп'іат'а*) → «гріховна дія (святотатство)» (*да'ваї стр'іл'ати по /н'ому// і о'дин стр'іл'айе/ д'ругий// то дл'а них за'бава*) → «кара як вияв сили Бога» (*о'дин в'ідвер'тайец':а/ рас/ і н'і'чого не /баче/ потем'ніло ў о'чах/ стаў /темній/ сл'і'ній// а ў д'ругого /ста'вали та'к'і на'риви ў 'н'ого/ на /т'іл'і/ йак то в'ін стр'іл'аў/ і то ў 'н'ого так /було* (Кр)).

У цьому контексті важливим є спільний культурний досвід автора і слухача, адже нездатність останнього «розпізнати» концепт може зумовити

інтерпретацію тексту як нецілісного утворення, без «видимих» логічних зв'язків.

Концепти здебільшого є універсальними, але зв'язки і поняттєві поля, які носії мови встановлюють між ними, часто є унікальні, можливо, не цілком зрозумілі для представників іншої етнокультурної групи. Прикладом може слугувати ДТ про заборону колядувати: *тої ди'ректор Кре'х'і'ус'киї/ Задуїа'н'ук// ўс'у бри'гаду з'ібраў тих ко'му'н'іс'т'і'ў// ўсе по'п'ід мо'с'ти/ ўсе пе'рис'л'ідували/ прийіз'дили/ пе'рис'л'ідували/ 'жиби ни хо'дили кол'аду'вати// і йа з'найу// ну 'наш'і до' К'рехова ни хо'дили/ 'наш'і хо'дили то шо по Маїда'н'і// а 'пот'ім пи'таліс'і/ чи хо'дили кол'аду'вати// тим о'ц'інки/ 'або шт'рафи накла'дали/ визи'вали// а Задуїа'н'ук шо?// ўмер 'нагло!!! за сто'лом ўмер! (Мд), а також текст про покарання за крадіжку обрядових речей із церкви: *йа'когос' чуло'в'іка/ ше моло'дого х'лопц'а на'мовили пок'расти з 'церкви/ шо 'було та'ке 'ц'ін:е// то ко'ліс' 'мали 'нав'іт' ў 'селах 'але та'кого ў'с'ого/ 'чаш'і пузо'лочен'і мо'гли 'бути/ та Йеван'гел'і'я 'тоже ста'р'і// і в'ін на то п'і'шоў/ зго'диўс'а/ бо 'може йо'му 'тоже об'і'ц'али за то йа'ку час'тину з'рошеї чи йак// ну в'ін то 'н'іби пок'раў// і 'кажут' з'разу за 'к'іл'ка ден' йо'му 'руки/ 'пал'ц'і по'корчило// а 'руки ше 'черес т'рошка зан'і'м'іли/ парал'ізу'вало так йак (Кр).**

Ключові слова мають важливе значення не лише для тематичного розгортання тексту, у розвитку його головної теми, а й другорядних і побічних тем, сприяють репрезентації емотивності та аксіологічності: *'руск'і// і х'т'іли с'кинути [хрест. – І.Р.]/ но йім с'і не' ў'дало то зро'бити// 'але во'ни п'іш'ли сво'йейу до'рогоїу// не'ма йіх ўже// так/ поўми'рали// так// так не' 'можна ро'бити! (Бб); так/ так// то йе/ то йе та'ка 'церква/ ро'зум'і'ете/ шо то ни'ма шо шутку'вати// йак то 'йениш' шут'ку'є/ шо то 'церква/ кап'личка// 'але ни'ма шчо... [насміхатись, зневажати. – І.Р.]// йа ўже ту 'робіу д'ваїц'іт' ш'іс'т' 'рок'і'ў/ но йа шче 'в'іт:и ни ў'з'ала/ такої'во 'ниточки/ ми'н'і ни пот'р'ібно (Гр).*

Зв'язність між різними елементами тексту встановлюється на основі взаємодії різних мовних одиниць, що реалізують функцію зв'язування частин тексту. На нашу думку, зв'язність є й комунікативно-прагматичною категорією,

адже автор ДТ намагається добрати засоби та способи її вираження для впливу на слухача, найоптимальніше подати інформацію.

План вираження категорії зв'язності представлений формально-граматичним, лексичним та композиційно-структурним видами.

До найпоширеніших засобів формально-граматичного виду зв'язку у ДТ, зокрема, належать:

— займенники: *про одних л'удей// гос'подар/ с'ім'йї 'тойї// во'ни та'к'і з ба'гачших ў се'л'ї 'були (Кр); ну то йї'йї по'били/ ту ф'і'гуру [...] то'ди за'вели до' Л'вова і йї'йї у Л'вов'ї/ ну/ в'ідно'в'ели бо во'на бу'ла по'бита/ по'нищена і так по'с'тавили і от ти'пер ўже сто'йїт// ўс'ї і'дут до' нейї і 'мол'ац'ї (Брн); ди'ректор ш'коли/ і в'ін ту'во д'ї'теї ни пус'каў до 'церкви (Гр);*

— сполучники: *диву'валис'а 'л'уди/ 'але н'їх'то не м'їх зрозу'м'їти зу'вало'го 'пана/ бо 'дуже бо'йалис'а ўс'ї йо'го// і от од'нойї не'д'їл'ї/ повер'тайучис'а с 'церкви/ не по'бачили 'л'уди/ н'ї йо'го ро'ди'ни/ 'ан'ї йо'го ма'йетку (ЛГ), п'їш'ли до 'л'їса/ там 'коло монасти'р'а// і де йа 'кажу/ де та За'нас'їка йе/ то/ тут 'хата/ і тут/ і 'л'уди тої 'йїхн'їй го'род 'т'агнец':а ду 'л'їса/ во'ни со'б'ї по'на'са'зували ди'реў там фрук'тових/ ду 'л'їса ше ку'сок 'було/ 'але коли ўже то забрали ў л'удей до кол'госпу т'ї са'ди/ і ўже н'їх'то не оброб'л'аїе (Кр). Сполучники поєднують суміжні та дистантні висловлювання у ДТ, творячи цілісну зв'язну конструкцію.*

У ДТ про кару часто зафіксовано утворення замкнутої, переважно дво- чи тричленної структури висловлювань, що виражають складне судження. Зауважмо, що логічна основа їх формування — безсумнівна для діалектоносія, а способом мовної репрезентації зв'язку конкретної ситуації є лише сполучники: *в'ін спи'ниў йїх і ка'заў ту кап'личку по'ва'л'ати// а во'ни 'кажут'// мо'йа ни с'тавила/ мо'йа ни 'буде" ва'лила/ ти ва'ли/ 'каже"// і зва'лиў кап'личку во// і ўс'о ўже [помер. – I.P.] (Фн); по'зн'ї'мали іконос'тас там то ўс'о// і тої чоло'в'їк здо'ровий/ та'киї моло'диї буў// 'жін'ц'ї н'ї'чого/ 'д'їт'ам// а в'ін шос' так рап'тово по'мер (Гл); 'диўл'ац':а не'ма ў кап'личц'ї 'Мат'їнки 'Божойї// а то ка'зали/ шо то в'ін/ пола'маў// і 'темнїї буў! (Кр).*

Специфіка лексичного виду полягає в тому, що зв'язність тексту ґрунтується на співвіднесеності елементів лексичної системи, сукупності сполучень слів, найбільш важливих для передачі змісту тексту. Ця сукупність є своєрідною понятійною мережею структури тексту.

План вираження категорії зв'язності представлений лексичними засобами, серед яких виділяємо:

— тотожні повтори: *'начит' жи по^укараний/ по^укараний в'ін йе 'Богом// по^укараний в'ін йе 'Богом і ни т^реба 'того^у ро^ббити// ни тре* (Лщ); *Отан^тму 'церкву/ но^ву Мико^лайа// так рос^грабу^ввали фак^тично 'були// по^зн^імали іконос^тас там то ўс'о ... / рос^грабу^ввали тут/ шо 'нав'ім' п^литка 'була з^н'ата ў^церкв'і* (Гл); *і 'Л'уда в'ід'важна 'була/ бо во^на ал'п'і^н'істка са^м'а/ в'ід'важна/ а 'д'іўчинка не хо^т'іла на 'йаблун'у 'л'істи [...] во^на зноў ў^пала на 'ноги// а йак во^на так на 'ноги 'р'іско ў^пала/ і похит^нулас' по си^р'ії тра^в'і 'мокр'ії і ў^пала отак на хре^бет/ хре^бет пош^кодила* (Кр). Н. Руснак зауважує, що такі повтори «гальмують виклад інформації, створюють синтаксичну неупорядкованість» [163, с. 80]. Частково поділяємо це міркування, проте, на нашу думку, нерідко такий компонент, особливо вжитий дистантно, скріплює предикативні частини, підкреслюючи й актуалізуючи інформацію. Відзначмо, що характер повторів у ДТ свідчить і про мовну компетенцію діалектоносія;

— уточнювальні повтори: *чо^уло^в'ік 'мертвий// йо^го ў^з'али до 'моргу* (Кр); *то ўже так од^ного чоло^в'іка син комсо^мол н'і^шоў там ў ра^йон'і секре^тар/ ра^йон:ойі 'тойі орган'ізац'ійі/ а той чоло^в'ік со^б'і до 'парт'ійі н'і^шоў* (Кр); *так пока^раў йі'ійі Бог за бого^хул'ство// бо йак то/ нас^м'іхатис' з 'образа?* (Кр); *поўчаў с'в'аш'ченик найба^гачших л'у^деї села// ка^заў/ шо загор^дилис'а па^ни* (Лг); *па^лили той кос^тел// во^угон' так наго^р'і/ так там на ве^ж'і го^р'іў той кос^тел* (Бб); *ти^п'ір йо^го х^лоц'і нап^равили/ так// по^с'тавили так/ йак 'маїе 'бути* (Бб); *вели^чезна 'липа там сто^йім'/ 'може т^риста 'рок'іў во^на 'маїе/ ну та^ка гру^беча/ шо к'іл'ка^нац'ат' л'у^деї т^реба шо^б йі'ійі об^н'али* (Кр); *ўс'і їдут до^у нейі і 'мол'ац'і/ п^рос'ат/ ўс'і 'ласки/ йа^к'і ко^му т^реба* (Брн); *не 'можна ў н'іст 'бавитис'/ тан'ц'у^вати/ сп'і^вати* (Кр); *а 'руки ше 'черес*

т/рошка зан'їм'їли/ парал'їзувало так йак// і то в'їн з'разу ку'дас' 'вийїхаў// ну бо в'їн/ йак інвал'їт стаў (Кр); во'на зноў ўпала на 'ноги// а йак во'на так на 'ноги 'р'їско ўпала/ і похит'нулас' по си'р'її тра'в'ї 'мокр'її і ўпала отак на хре'бет (Кр); в'їн зрозу'м'їў/ за шо то йо'му та'ка 'кара// бо з'ї с'в'а'того с'в'а'те к'расти!!! то та'ка 'кара йо'му 'була/ і д'ругим на'ука (Кр); отам кос'тел на Привок'зал'н'ї/ кос'тел Ел'ж'б'ети/ по 'пол'ски (Брн); 'вийїхаў 'пойїзд на 'него// 'вийїхаў// ма'шина с'тала/ т'рактор стаў/ і за'лох/ і зава'лило йїго і ўс'о (Лщ); На С'в'а'теїе С'в'а'тих// то'у ни 'можна засу'вати/ ни 'можна ва'лити/ ни 'можна н'ї'чого ро'бити/ тому шо то йе с'в'а'те// ми ни 'майємо на то п'рава і ми ни по'вин':ї 'нав'їт' 'того' ро'бити йакш'чо ми йе/ йа так с'кажу та'к'ї 'л'уди йак по'вин':ї 'бути/ йак ми йе 'д'їти 'Бож'ї/ ми не по'вин':ї 'Божого н'ї'чого 'нишчїти/ бо то'му шчо ни 'можна то йе ве'ликим гр'ї'хом (Брн);

— вживання синонімів (зокрема контекстуальних): *'майут' реконст'рукцїю 'тойї ф'їгури по'чи'нати ро'бити/ жиб то ўс'о в'їдно'вити (Плг); там ле'жит' чо'лов'їк/ нижи'виї// [...] чо'ло'в'їк 'мертвиї; С'лаўко та'кош комсо'молец' буў/ 'але с'коро по'мер// С'лаўко 'доўго не жиў (Кр); і 'виголосїў в'їн о'тоту про'мову ў 'церкв'ї н'ї'час 'казан'а (Лг); 'зара/ в'їдбу'дована/ йї'її в'їдремонту'вали (Кр); ўсе к'рики йа'к'їс' йї'му/ йа'кїс' шум ў 'вухах/ крик/ плач (Кр); заб'рати [...] дес' т'ї хрес'ти посп'р'атувати (Кр);*

— використання спільнокореневих слів: *прок'л'аў на'н'їў/ 'виголосїў прок'л'он на ўс'у 'церкву (Лг);*

— вживання перифраз: *ўс'ї н'їш'ли// ўс'ї по'ўми'рали// н'їх'то не" жи'ве (Мд); во'ни н'їш'ли сво'їейу до'рогойу// не'ма йїх ўже// так/ по'ўми'рали (Бб); на 'м'їс'ц'ї стоў'ном с'тала// на 'м'їс'ц'ї йї'її спарал'їзувало (Кр); в'їн на то н'ї'шоў/ зго'диўс'а (Кр);*

За допомогою повторів мовець послідовно виражає одну й ту ж, часто ключову для нього, ситуацію чи об'єкт, утворюючи специфічне текстове поле.

Вважаємо, що повтор як засіб зв'язності має також ефект впливу чи навіть й переконання у достовірності, важливості інформації і, отже, пов'язаний з іншою підкатегорією ДТ — емотивністю.

У дослідженні ДТ виявлено прийом «підхоплення», «повтору компонента попередньої синтагми» [163, с. 78], структура вторинного висловлювання розширюється за допомогою тих чи інших мовних засобів.

Власне, у групі ДТ про кару зафіксовано значну кількість уточнювальних повторів, які посилюють значення повторюваного компонента. Висловлюючи основну думку, повтор конкретизує, деталізує основний зміст виразу, привертаючи увагу слухача чи підкреслюючи важливу для мовця деталь. Найчастіше функція такого повтору інформативна, рідше — експресивно-оцінна.

Одним із основних засобів композиційно-структурної зв'язності є анафора — структури зачину і кінцівки можуть бути тотожними чи подібними: *а каже/ таке було// во/на каже/ йа са/ма не знайу чи то йе праўда/ але л'уди так кажут' [...] ота/ке во/на ме/ні рос/казувала// отак/во було* (Кр) або ж логічно пов'язаними: *було то дуже даўно/ шче за панишчини [...] с того часу ў Брошнев'і не/має сво'їх му/зи'к/ а на ве/с'іл'а музи/кант'іу за/прошуйут з інших с'іл* (ЛГ); *знайу/ йак ме/ні даўно/ Ок/санки д'ідус' рос/казуваў [...] то йак йа ма/ла була/ то так ме/ні рос/казуваў* (Кр).

Виявлено неповноту висловлювань, яка виявляється в економії мовних засобів або й у небажанні мовця озвучувати певну дію чи об'єкт дійсності: *той буў/ участ/ковий/ з Доб'р'іўл'ан// тоже ту до церкви* [не пускав. — І.Р.] *тоже по/мер с'коро* (Гр); *од/на ж'інка ка/зали ко/лис' ди/тину/ і зро/била/ по'з'булас' ди/тини* (Чк); *той чоло/в'ік здо/ровий/ та/киї моло'д'ий буў// жін'ц'і н'ічого/ д'ім'ам// а в'ін шос' так рап'тово по/мер// н'ісл'а того* (Гл).

Композиційно-структурним виявом зв'язності також є авторські ремарки, які доповнюють основний зміст ДТ про кару, допомагають якнайкраще зрозуміти контекст чудесної кари: *Бох ўс'о про/стит/ бо ж ми йо/го д'іти// а йак// в'ін нас створ'иў за с'вейу по'добою/ в'ін нами о/п'ікуйец':а заўж'ди/ нав'іт' йак ми ни заслу/жили того// али мусе/ часом і ка/рати* (Чк).

Зауважмо, що кара може бути описана у ДТ катафорично (кара ← гріх): *то нав'іт' Сте/пан [...] то ў него/ руки сил'но/ бул'іли// і в'ін ху/диў ўже ду*

Куба¹чихи/ ¹пот'ім// ¹пот'ім бу ¹сил'но ¹руки бу¹л'іли [...] бу ¹год'і ¹було йо¹му дес' іти/ ¹дихавиц'і маў і то [...] сто¹йаў за ¹парт'ію/ ¹дуже сто¹йаў за ¹парт'ію (Срд) чи анафорично (гріх → кара): од¹на ¹д'іўчина/ не з¹найу чо¹го то во¹на так зро¹била/ то ли¹хиї йі¹йі споку¹сиў// во¹на ў¹з'ала ¹образ Мико¹лайа і/ ¹каже/ а йа ¹буду з ним тан¹ц'у¹вати// і на ¹м'іс'ц'і сто¹упом с'тала// на ¹м'іс'ц'і йі¹йі спарал'ізу¹вало// і ўс'о (Кр).

Категорія інформативності у ДТ про кару відображена як змістово-фактуальна — ідеться здебільшого про чудо-покарання, свідком якого були діалектоносії, або ж чули про них, а також події, які передували карі, часто зумовлюючи її: посе¹лилис'а жид з і сво¹йейу с'ім'йейу/ стаў в'ін у корч¹м'і торгу¹вати/ з ¹б'ідних л'у¹деї з'рош' і вит'а¹гати// ¹зам'іс'т' до ¹церкви ў с'в'ато іти/ ¹дейак'і л'уди по¹чали у корч¹му зачаи¹чати/ йак ¹мухи на мед зл'і¹талис'// дар¹ма шчо з¹вони з¹вон'ат/ до ¹церкви к¹личут/ а д'іўчата і х¹лопц'і до корч¹ми посп'і¹шайут бо там/ музика з'раїе (ЛГ); во¹ни та¹к'і з ба¹гачишх ў се¹л'і ¹були/ а то ко¹лис' йак// т'і б'ідн'іш'і йшли по¹ма¹гати/ чи на ¹пол'і/ чи з ху¹добою/ чи ¹може йа¹кос' ше з госпо¹даркою// мо¹гли ¹жати/ чи ко¹рови ¹пасти/ де шо там ше (Кр). Зафіксовано ДТ, у яких мовець прагне подати індивідуальне трактування причини карі: ну бо в'ін/ йак інва¹л'іт стаў/ [...] бо з і с'в'а¹того с'в'а¹те к¹расти! (Кр); то йе так/ бо чо¹го нат с'в'а¹тим нас'м'і¹хайес':а (Кр); так пока¹раў йі¹йі Бог за бого¹хул'ство// бо йак то/ нас'м'і¹хатис' з ¹образа? (Кр), що репрезентує змістово-концептуальний тип інформації, яка зазвичай є підтекстовою, прихованою.

Модальність — одна з центральних текстових категорій, тісно переплетена з категоріями інформативності, антропоцентричності та цілісності.

У ДТ про кару модальні значення виражають такі мовні засоби:

— вставні слова (¹може, ¹можливо, ¹видно, ¹пеўно) чи вставлені конструкції зі значеннями сумніву, припущення, невпевненості: а ¹може/ п¹раўда/ шо шос' ў мото¹цикл'і ў н'ого шос' там несп¹раўно (Кр); ¹видно/ ко¹лис' ка¹зали шо/ за ¹вин:их не¹вин':і стра¹даїут' (Кр); і ¹пеўно/ в'ін зрозу¹м'іў/ за шо то йо¹му та¹ка ¹кара (Кр); і в'ін/ ¹пеўно/ зрозу¹м'іў/ п'і¹шоў до с'в'аш'ченика (Кр); можливо/ за

то шо не з'м'іг простити своїм к'риўдникам (ЛГ); пеўно / йа / ка / б'ідна / ж'іночка / з'найете / йа / не / ди / вуйус / а / ў / з'ела / забрала / ту / хус / тину (Дл); і / може / во / на / де / зле / по / думала / чи / ска / зала (Кр); во / на / каже / йа / са / ма / не / з'найу / чи / то / йе / п'раўда / але / л'уди / так / кажут (Кр);

— вставні конструкції, які привертають увагу слухача: ми / ни / майем / щче / рас / кажу / п'рава / того / рушити / ми / ни / майем (Брн) та ін.;

— модальні частки, які надають висловлюванням додаткових відтінків ствердження чи непевності (так, ну, а / га; н'і / бито, х'і / ба), напр., ну / наш / і / до / К'рехова / ни / хо / дили (Мд); ну / і / п'ісл / а / того / н'іх / то / не / рухаў (Гл); та / Бох / милостивий / Бох / прос / тит / та / то / йе / кара / Божа (Кр); так / було / то / чула / та / киї / випадок (Кр); о / то / йе / так (Дл); то / йе / так (Кр);

— конструкцій на зразок «не^u (ни) + т'реба (можна, по'вин':і) + інфінітив»: по / караниї / в'ін / йе / Богом / і / ни / т'реба / того / ро / бити / ни / тре (Лщ); не / ма / йіх / ўже / так / по / ўми / рали / так / так / не / можна / ро / бити! (Бб); то / ни / можна / засу / вати / ни / можна / ва / лити / ни / можна / н'і / чого / ро / бити / тому / шо / то / йе / с'в / а / те / ми / ни / майемо / на / то / п'рава / і / ми / ни / по / вин':і / нав / іт / того / ро / бити / йаки / чо / ми / йе / йа / так / с / кажу / та / к'і / л'уди / йак / по / вин':і / бути / йак / ми / йе / д'іти / Бож / і / ми / не / по / вин':і / Божого / н'і / чого / нишчити / бо / то / му / шчо / ни / можна / то / йе / великим / гр'і / хом (Брн);

— конструкції, що вказують на джерело інформації, підтверджують істинність та достовірність (йа / з'найу, йа / кажу, роспов'ідають): та / йа / ўже / була / ў / т'і / ц'еркв / і / то / йа / то / з'найу (Брн); і / йа / з'найу / ну / наш / і / до / К'рехова / ни / хо / дили / наш / і / хо / дили / тошо / по / Маїда / н'і / д'іти (Мд); о / то / йа / кажу / голоўне / мо / литис' / каїатис' / ў / гр'і / хах (Чк); але / л'уди / так / кажут (Кр); ше / і / та / ке / було / так / л'уди / по / в'і / дали (Гл); то / во / на / ўже / ко / мус' / рос / казувала / пот / ім / шо / йі / йі / тої / обрас / з / Мат / інкойу / Божойу / стаў / та / киї / йас / ниї / блис / т'іти / стаў (Чк); ме / н'і / роспов'ідають / шчо / кажут / з'найеш / на / Бришча / при / йі / хаў / о / дин / чоло / в'ік / йа / киї / зан / і / маўс / а / виселен / ам / того / се / ла (Кр); але / кажут / шо / ўпаў / тої / шо / зр'і / заў / ўпаў / і / за / биўс / а (Кр); і / з'найу / мо / лилис' / за / нейі / ш / чоби / зноў / о / жила (Кр); ме / н'і / даў / но / Ок / санки / д'і / дус' / рос / казуваў / про / од / них / л'у / деї (Кр).

Відзначмо, що ці конструкції мають неоднаковий рівень достовірності, найбільший — у висловлюваннях із компонентом *я знаю*.

Зауважмо, що на достовірність інформації в аналізованих текстах вказують також власні імена, прізвища: *пок'лала 'Л'уду на ту 'курточку і 'думайе до се'ла до 'хати 'буде; а о'дин чуло'в'ік і'шоў/ С'лав'ік/ називайец':а/ С'лав'ік/ в'ін і'шоў/ так 'само 'л'убит' по гри'би по чор'ниці' і хо'дити (Кр); та то 'нав'ім' Сте'пан/ в'ін 'тоже шос' ў т'ім// но в'ін ў 'Бога 'в'іруваў// то ў 'него 'руки 'сил'но/ бу'л'іли (Срд); Кунч/ тої буў/ участ'ковий/ з Доб'р'іўл'ан (Гр); тої ди'ректор Кре'х'іўс'киї/ Задуйа'н'ук// ўс'у бри'гаду з'ібраў тих ко'му'н'іс'т'іў (Мд).*

Отже, основна функція модальних слів — суб'єктивізація, окреслення позиції мовця, відображення його когнітивного ставлення до текстової інформації, вказівка на власну позицію: *і 'кажут'/ шо там ў 'н'ого чи// іа ни 'буду бре'хати/ но чи в'ін не^u 'має д'і'тей/ чи ў 'н'ого х'вор'і іа'к'іс' там 'д'іти/ шос' та'к'е там іе// ў 'опи'ім/ шо в'ін те^uпер 'кайіц':а/ 'ходе до 'церкви (Кр); так 'л'уди по'в'ідали// іа там ни 'була/ а нас'к'іки це н'раўда/ іа ни з'найу// а з 'роспов'ід'і іа та'ке 'чула// ну/ му'литис'а т'реба/ 'в'ірити т'реба (Гл).*

Зауважмо, що ДТ — первинно усне утворення, тому важливою проблемою є графічне вираження його інтонаційних особливостей, які також є засобами модальності. Логічний наголос часто виділяє важливу для мовця частину думки.

Завдяки засобам модальності текст інформує і про текстову ситуацію (реальну/ірреальну), і про ставлення мовця до змісту висловлювання.

Емотивність та оцінність ДТ про кару, як підкатегорії модальності, зумовлюють його тематико-змістовий план, тобто «набір мовних засобів, який дає змогу найбільш виразно уявити зміст тексту і ставлення автора до нього, внаслідок чого посилюється вплив на емоційну, інтелектуальну і вольову сфери реципієнта» [198, с. 153]. Суб'єктивне ставлення до навколишнього світу, прагнення подіяти на реципієнта, опис подій із суб'єктивного погляду діалектоносія — усе це створює експресивний план тексту [198, с. 193].

У ДТ про кару відображено й оцінність, яка виражає ціннісний аспект повідомлюваного, характеристику явища чи дії у свідомості мовця через призму духовних, моральних норм. Напр., в одному з текстів ідеться про засудження аборту, що є великим гріхом: *одна жінка казали колис' дитину/ і зробила/ по'збулас' дитини// то ми'ні та'к'е розказували// і шо?!/ потим ни могла' мати д'ітеї ўзагал'ї// бо то ње т'аш'киї гр'їх// ви то знаїте/ то њак за'бити л'у'дину (Чк).*

Із-поміж засобів вираження емотивних та оцінних значень у ДТ про кару виділено:

— емотивні дієслова: *'перид с'мерт'у дужи мучи'с'ї бу ни м'їх ну'мерти (Плг); 'видно мучилас'ї за н'у/ ни 'годна 'була ў'мерти (Дл); і ўже ўс'ї то'д'ї нал'а'калис'а/ і зали'шили то так// ни 'рухали (Гл); і ўже 'л'уд'ам аш ш'кода й'ї'ї 'було/ ка'зали ўста'ваї (Чк); а в'їн ни м'їх усно'койитис'а так њо'го то 'мучило шо/ шо 'л'уди п'лакали/ 'д'їти кри'чали/ висц'л'али йїх і ўс'о (Кр); ни 'рухаї/ кри'чит/ ни 'рухаї/ ни т'аг'ни (Кр); і 'черес це њо'го па'ни 'дуже знен'вид'їли (Лг); то не^н ми/ шо ми 'можем накри'ч'ети ња'зиками і 'палицеїу ў'дарити (Брн).*

— здрібніло-пестливі слова: *ко'лис' 'була та'ка ста'рен'ка 'каплиц'а (Кр); те 'чудо с'талос'а ў ста'рен'к'їй 'цекв'ї (Гл); ну та'ка гру'беча/ шо к'їл'ка'нац'ат' л'удеї т'реба шо б й'ї'ї об'н'али (Мд); а 'д'їтки 'б'їдн'ї позг'їналис'а// ња/ даї 'Боже ш'час'т'а 'д'їточки/ а во'но 'б'їдн'атко (Кр); бо 'може нап'еред 'їаблун'ї/ чи 'сосонка чи бер'їзон'ка (Кр); ми ту ма'лен'к'ї (Брн); і 'нав'їт' одне дит'атко по'мерло (Кр); 'Мат'їнкойу 'Божойу стаў та'киї њас'ниї/ блис'т'їти стаў// і при'чулос'/ шо 'Мат'їнка 'Божа 'каже/ їди (Чк); 'диў'лац':а не'ма ў кап'лиц'ї 'Мат'їнки 'Божойї// а то ка'зали/ шо то в'їн/ пола'маў (Кр). Зауважмо, що в корпусі досліджених ДТ номінація Богородиці найчастіше здійснюється в поєднанні саме з компонентом-демінітивом 'Мат'їнка;*

— вигуки та синтаксичні засоби (окличні конструкції, риторичні запитання): *а Задуй'н'ук шо?// ў'мер нагло!!! за сто'лом ўмер! (Мд); на 'м'їс'ц'ї*

йі/їі спарал'ізу/вало// і ўс'о! (Кр); бо йак то/ нас'м'і'хатис' з 'образа? (Кр); бо чо/го нат с'в'а'тим нас'м'і'хайес':а (Кр); в'ін зрозу'м'іў/ за шо то йо'му та'ка 'кара// бо з'і с'в'а'того с'в'а'те к'расти! (Кр);

Оцінні висловлювання за шкалою оцінності поділяємо на:

- «добре»: ти'пер йе 'файно/ ти'пер йе 'добре"/ (Мд); йе 'каплиц'а/ 'може/ йак 'їїхали то' 'бачили// та'ка 'гарна во'на 'зара/ в'ідбу'дована (Кр); та Бох 'милостивий (Кр); тої 'обрас з 'Мат'інкоюу 'Божойу стаў та'кий 'яс'ний/ блис'т'іти стаў (Чк); во'на 'каже/ шо в'ін спо'к'їїний буў (Кр); 'жили ў се'л'і 'добр'і/ робо'т'аишч'і 'л'уди (ЛГ);
- «погано»: в'ін та'кий буў за'т'атиї кому'н'іста (Кр); ми маї'дан'ц'ї були ўсе уш'чемлен'і (Мд); йа 'майу 'тоже та'ких су'с'ід'іў 'файних [...] то та'ке/ не" даї Бох н'і'кому (Дл); 'кара 'може 'бути не то'б'і/ а тво'її ди'тин'і чи ў'нуков'і// ото ўже 'нав'іт' йе страш'н'іше (Чк); буў н'іст/ а йа'к'іс' х'лопц'і і д'іў'чата з'іб'ралис' тан'ц'у'вати// то ўже йе гр'іх/ ви'ликий (Кр); то та'ка 'кара йо'му 'була і д'ругим на'ука (Кр).

Поняття емотивності тексту ширше, ніж поняття емоційності мовних засобів. Кожен ДТ про кару має виражену емотивну тональність, адже лексема *кара* має значення 'суворе покарання, горе, нещастя' [СУМ IV, с. 99].

Імпліцитна емотивність реалізується у ДТ використанням часто нейтральної, емоційно не маркованої лексики, однак емоційність пов'язана із фоновими знаннями реципієнта. Напр., у низці ДТ факт смерті як покарання за гріховні дії посилює прислівник 'нагло 'раптово' [СУМ V, с. 49], що актуалізує у свідомості одну з молитов, прохань до Господа — уберегти від несподіваної смерті, адже милістю вважаються передсмертні Святі Таїнства Сповіді і Причастя: ўс'і поўми'рали// і то 'винатками// і то 'нагло (Мд); а Задуй'н'ук шо?// ў'мер 'нагло!!! за сто'лом ўмер! (Мд); на 'того/ то 'тоже в'ін/ ма'шина го ў'била/ за'їїхала на 'него (Срд).

У ДТ про кару для мовців важливим є факт негайного втручання Бога, найчастіше його покарання за святотатство над освяченими предметами —

Розп'яття, ікони. Відзначмо, що респонденти часто намагаються підкреслити силу Бога, який усе бачить, інтонаційно наголошуючи на словосполученнях зі значенням 'відразу, дуже швидко': *йак хо¹т'іли тої¹обрас* [відновлений образ у Глинянах. – I.P.] *ў час в'і¹ни/ хо¹т'іли/ ни то шо вино¹сити/ во¹ни хо¹т'іли його ўзага¹л'і з¹н'ати там с прес¹толу// то 'ц'ого во¹йен:ого/ йа¹кого зас¹тавили зн'і¹мати його парал'ізу¹вало// тут же на 'м'іс'ц'і!* (Гл); *во¹на ўз'ала 'образ Мико¹лайа і/ 'каже/ а йа 'буду з ним тан'ц'у¹вати// і на 'м'іс'ц'і стоу¹пом с'тала// на 'м'іс'ц'і йі¹ї спарал'ізу¹вало// і ўс'о* (Кр); *і о¹дин в'ідвер¹тайец':а/ рас/ і н'і¹чого не 'баче/ потем¹н'іло ў о¹чах/ стаў 'темний/ сл'іпий* (Кр); *і прокл'аў па¹н'іў/ 'виголосіў прокл'он на ўс'у 'церкву// і з¹разу ўс'о зд'іс¹нилос'а// о¹дин пан он'і¹м'іў на 'м'іс'ц'і/ д¹ругий о¹з¹лух* (ЛГ).

Категорію антропоцентричності формують підкатегорії адресантності та адресатності.

Формальними мовними виявами антропоцентричності є займенники (я, він, вони) та звертання. У широкому розумінні ця ТК виявляється через модальність, емотивність як суб'єктивні способи представлення текстової дійсності.

У ДТ про кару виявлено такі типи оповідачів:

— автор-переповідач (не бере участі в діях, розповідь від 3 ос.): *ди¹ректор ш¹коли/ і в'ін ту¹во д'і¹теї ни пус¹каў до 'церкви// ну то в'ін 'копнуў но¹гоў// но¹гоў 'копнуў// ну то в'ін по¹мер с¹коро// д¹руга с'тала бо¹л'іти/ по¹мер* (Гр); *т¹реба 'було то ўс'о ва¹л'ати// і во¹ни їдут'/ с'тали 'коло 'того хрес¹та і да¹ваї стр'і¹л'ати по¹н'ому// а там 'було Росп'ят'а// і о¹дин стр'і¹л'айе/ д¹ругий// то дл'а них за¹бава* (Кр); *о¹дин пан маў ве¹ликий ма¹йеток/ жиў ў рос¹кошах/ ку¹паўс'а ў ба¹гацтв'і// в'ін ўва¹жаў/ шо то ўс'о не в'ід 'Бога/ а на¹жи¹то ли¹ше йо¹го зас¹лугоў// ўсеї час/ 'нав'ім' дн'і Ве¹ликого 'посту з 'в'ікон йо¹го буди¹нку лу¹нала голос¹на 'музика* (ЛГ);

— автор-свідок подій (розповідь від 1 чи 3 ос.): *йа 'вид'іла// і коли в'ін тої хрес¹т зги¹наў/ в'ін 'падаў і с'і з¹лапаў за тої хрес¹т і з'іг¹нуў і ўпаў і ўс'о* (Брн); *в'ін ху¹диў ўже ду Куба¹чихи/ 'пот'ім// 'пот'ім бу¹сил'но 'руки бу¹л'іли// і в'ін*

'нав'іт' сту'ниў ду 'мене/ бу 'год'і 'було йо'му дес' іти/ 'дихавиц'і маў і то (Срд); то в'ін/ пола'маў// і 'темний буў!!! йа са'ма пам'а'тайу 'ж'інка йо'го по 'жебр'і во'дила в'іт 'хати до 'хати (Кр).

Третій тип оповідача — учасник подій — не представлений у цій групі текстів, що, очевидно, зумовлене тематикою текстів — про кару.

Із-поміж засобів формування текстової структури виокремлено такі композиційні засоби:

— уведення прямої мови: *а там ў нас 'були та'к'і во'йен':і/ ни 'наш'і/ і в'ін спи'ниў йіх і ка'заў ту кап'личку по'ва'л'ати// а во'ни 'кажут'// мо'йа ни с'тавила/ мо'йа ни 'буде" ва'лила/ ти ва'ли/ 'каже" (Фн); во йа їду до 'церкви ў Вели'кодний поне'д'ілок/ а 'д'ітки 'б'ідн'і позги'налис'а і тут ш'кола/ тут клуп/ а тут до'рога// і во'ни ту до'рогу так зам'і'тайут'// йа/ даї 'Боже ш'час'та 'д'іточки (Кр); йа ни'тайус'а/ йак 'Л'удочка?// а во'на 'каже/ 'деўйат' 'м'іс'ац'іў майе во'на ле'жати/ 'р'іўно так на твер'дому// а за 'деўйат' 'м'іс'ац'іў не з'найемо/ йак то с'танец':а/ чи во'на с'тане на сво'йі 'ноги чи не с'тане (Кр);*

— використання ремарок від 1 особи, часто як дидактичний підсумок: *де в'ін йе?// в'ін ше ни буў ста'риї// даўно ни'ма (Мд); о/ то йа 'кажу/ голоўне мо'литис'/ 'кайатис' ў гр'і'хах (Чк); і з'найу мо'лилис' за 'нейі/ ш'чоби зноў о'жила// і 'кажут'/ шо с'тала во'на// ото та'ку 'кару 'мала (Кр)*

— апелювання до слухача, звертання (може бути виражено експліцитно та імпліцитно): *о/ а ше бач/ про ди'тину роз'казуйу (Чк); шо ше то'б'і/ 'д'іўчинко/ роска'зати (Кр); і то 'чуйе то'во/ ў Бо'риничах/ муш'чин'і/ прис'нило'с'і/ шчо 'каже/ 'тому муш'чин'і прис'нило'с'і/ шо' 'каже/ п'іди/ ў т'їй кир'ниц'і [...] (Брн).*

Категорію континууму представляють слова та конструкції із часовим і просторовим значенням, а хронологія подій лінійна або стрибкоподібна.

Темпоральність як підкатегорія континууму охоплює показники часу, виражені експліцитно й імпліцитно.

Дослідивши ДТ про кару, зауважуємо, що в ньому функціонує час розповіді, часто виражений композиційно, у вступі чи закінченні: *так/ за жи'т'а/ то т'реба зга'дати* (Кр), який, однак, не є визначальним, а лише маркує момент мовлення, що не має свого самостійного значення для семантики ДТ.

У всіх ДТ наявна стрижнева дієслівна форма, яка є формою минулого часу, адже ДТ описує минулу дію: *отан'ту 'церкву/ но'ву Мико'лайа// так росграбу'вали фак'тично 'були// по'зн'і'мали іконос'тас там то ўс'о* (Гл); *а тої х'рест во'ни так з'іг'нули/ йіго х'т'іли/ о'бв'їа'зали йі'го там ш'нурком// і не" ў'дало'с'і йі'му// так'во в'ін 'з'іг'нутий буў* (Бб); *во'на прийш'ла// а 'мала ба'гато д'і'теї/ і та'ких ма'лен'ких/ і са'ма 'мус'їла зароб'л'ати* (Кр); *йо'го по'били/ заб'рали вес' зароб'іток// і с'в'аш'ченик не м'їх стер'п'іти та'кого з'лumu// не ўт'римаўс'а/ і п'ї'час С'лужби 'Божойї/ ў'д'агнениї ў 'р'асу/ ўпаў к'рижмом на 'земл'у/ і прок'л'аў па'н'їў* (Лг). Діалектні тексти, як правило, монотемпоральні.

До мовних засобів темпоральності в ДТ про кару належать:

— прислівники із часовим значенням *і ўже ўс'і то'д'і нал'а'каліс'а* (Гл); *йак ко'лис' так і те'пер 'жили ў од'ному се'л'і не ли'ше по'божн'і 'л'уди* (Лг); *і от ти'пер ўже сто'ўїт// ўс'і їдут до'у нейї* (Брн);

— числівникові конструкції (+ компонент *р'їк, ден'*): *йа ўже ту 'робїу д'вайц'їт' ш'їс'т' 'рок'їў* (Гр); *і так во'на там 'була/ 'кажут'/ три дн'ї/ шчо не 'їїла і не 'пила* (Чк); *ў т'риц'ат диў'їа'тому 'роц'ї си'ло Б'ришче 'було з'нишчено* (Кр);

— прийменникові конструкції, що виражають часове значення (зокрема з компонентом *р'їк, ден', час*): *а 'руки ше 'черес т'рошка зан'ї'м'їли/ парал'їзу'вало так йак// і то в'ін з'разу ку'дас' 'вийїхаў* (Кр); *проїш'ли ро'ки^е/ во'да стек'ла/ це 'м'їсце і 'дос'ї 'л'уди памїа'тайут// с 'того 'часу ў Б'рошнев'ї не'маїе сво'їїх му'зи^ек/ а на ве'с'їл'а музи'кант'їў за'прошуйут з 'їнишх с'їл* (Лг); *'чириз р'їк во'на при'ходи і п'лачи* (Дл); *у цеї ден' Хрис'та роз'їп'їа'то* (Лг);

— конструкції, до складу яких входять назви релігійних свят: *ў Великодний п'іст у п'ятницю з'ібралос'а/ у корчм'і багато л'удеї (ЛГ); ну і то Р'іздво/ ну і в'ін по'їйхаў на са'мий на С'в'а'тій'веч'ір (ФН);*

— конструкції, до складу яких входять назви календарно-обрядових звичаїв: *і 'були об'жинки ўже (Кр);*

— описові конструкції, які вказують на конкретний історичний період (часто містять назви історичних осіб чи епох): *то так 'само за ча'с'іў ра'д'ан'с'ких/ то ўже так од'ного чоло'в'іка син комсо'мол п'ішоў (Кр); і там ўже/ йак Со'їуз розле'т'іўс'а/ то'д'і з 'Руху х'лопц'і поставили хрест/ 'пам'ятний та'кий (Кр); а те'пер ўже во/ йак то Укра'їна с'тала/ не'за'лежною (ПлГ); то ў час в'ї'ни та'к'е 'було (Гл).*

Рух подій у часі слухач може визначити й завдяки фоновим знанням: *а то/ йак монас'тир зак'рили/ мо'нах'іў 'вивезли/ то ў'с'уда так 'було (Кр).*

Отже, у ДТ завжди здійснюється часова визначеність, реалізуючи принцип достовірності, при цьому засоби вираження можуть мати чітке часове значення або ж потребувати додаткових знань слухача.

Виявлено два типи розвитку подій:

- лінійний: *йак хо'т'іли тої 'обрас ў час в'ї'ни/ хо'т'іли/ ни то шо вино'сити/ во'ни хо'т'іли його ўзаг'л'і з'н'ати там с прес'толу// то 'ц'ого во'їен:ого/ йа'кого зас'тавили зн'ї'мати його парал'ізу'вало// тут же на 'м'іс'ц'і!// ну і 'н'ісл'а 'того н'іх'то не 'рухаў// то ў час в'ї'ни та'к'е 'було (Гл);*
- стрибкоподібний: *та то 'нав'іт' Сте'пан/ в'ін 'тоже шос' ў т'ім// но в'ін ў 'Бога 'в'іруваў// то ў 'него 'руки 'сил'но/ бул'іли// і в'ін ху'диў ўже ду Куба'чихи/ 'пот'ім// 'пот'ім бу'сил'но 'руки бул'іли// і в'ін 'нав'іт' сту'пиў ду 'мене/ бу'год'і 'було йо'му дес' іти/ 'дихавиц'і маў і то// і/ і в'ін 'казаў/ шо не хо'диў до Куба'чихи/ не призна'ваўс'і// сто'їаў за 'парт'ію/ 'дуже сто'їаў за 'парт'ію// на 'того/ то 'тоже в'ін/ ма'шина го ў'била/ за'їхала на 'него// то 'тоже// тої буў ў стриб'ках (Срд).*

Відзначмо, що аналізованій групі ДТ про кару не властиві ускладнення хронології у вигляді ретроспекції чи проспекції.

Мовними засобами локальності ДТ є:

— іменники-топоніми, що точно вказують на місце події: *отам кос'тел на Привок'зал'н'і кос'тел Ел'ж'б'ети* (Брн); *то на пере'їез'д'і ту'во ў Бо'русов'і* (Лщ); *і там ѝе се'ло та'к'е Трос'т'а'нец' і во'ни то ўс'о тої верх' ту'да ў ту бе'зодн'у 'к'енули* (Плг); *на Ко'ни'н'і буў та'киї го'ло'ва с'іл'с'койі 'ради* (Кр); *в'ін сам чи то з Нис'кова' а 'пот'ім то жи'ниўс'а' то ў 'Жоўк'і буў* (Фн); *і в'ін ху'диў ўже ду Куба'чихи' 'пот'ім* (Срд); *се'ло ѝе Бришче' то во'но так в'ім К'рехова не 'дуже дале'чен'ко* (Кр); *Ў су'с'ідн'ому се'л'і' ў Ко'ни'н'і* (Кр);

— прислівники місця (*ў нас туво'во' на по'чатку се'ла' ѝе 'каплиц'а* (Кр); *'тутка ў нас буў' ди'ректор ш'коли* (Гр); *по'їхала с'у'да до нас* (Чк); *то тут дес'* (Кр));

— прийменникові конструкції, що виражають просторові відношення (*ў 'наш'її о'колиц'і* (Кр); *те 'чудо с'талос'а ў ста'рен'к'її 'церкв'і* (Гл); *так зрозум'їла' шчо то ў 'тому се'л'і* (Кр)).

Інтертекстуальність — одна з категорій, властива ДТ, яка виявляється в тому, що діалектоносії свідомо чи, вірогідніше, несвідомо включають у своє мовлення інші тексти, адже текстам властиво явно або неявно «покликатися» один на одного [103, с. 105].

Основу інтертекстуальності у ДТ становлять «прецедентні тексти», які, за словами Ю. Караулова, «мають надособистісний характер, тобто добре відомі адресатам» [103, с. 105]. Саме прецедентні тексти дають змогу забезпечити авторський замисел, покращити розуміння інтенції мовця.

Виявом цієї ТК є алюзії на Святе Письмо, напр., *ми ѝе 'д'іти 'Бож'і* (Брн); *Бох ўс'о прос'тит' бо ж ми ѝо'го 'д'іти' а ѝак' в'ін нас ство'риў за с'вейу по'добою* (Чк).

«Текстом у тексті» є народні уявлення, відображені у приказках: *'д'іточки' ви ше ѝе мо'ло'д'і 'але" биз 'Бога ни до по'рога* (Дл); *'видно ко'лис' ка'зали шо' за 'вин:их не'вин':і стра'дають'* (Кр); *бо ѝак 'кажут' Бог за 'добре наго'розує' а за зле ка'рає [...] в'ід 'Господа не ўта'їш н'ї'чого* (Кр); *бо Бох*

зго'ри 'палицейу 'бити не" 'буде [...] / а Бох на ўс'о майе час / 'але" пома'лен'ку / пома'лен'ку (Брн)

Сприймаючи ДТ, мовець через інтертекстуальні «коди» розшифровує глибинний сенс тексту, адже часто інтертекст стає згустком текстової інформації, що актуалізує мораль.

2.3. Діалектні тексти про чудотворні місця і предмети

На території функціонування наддністрянського говору є чимало чудотворних місць, зокрема місць об'явлення Матері Божої, монастирів, церков із чудодійними іконами та цілющі джерела у Крехові, Уневі, Глинянах, Грушеві, Заглині, Бориничах, у Львові та ін. Це місця паломництва та прощ. Корпус аналізованих ДТ містить 45 текстів про чудотворні місця і предмети (переважно ікони, хрести), 26 з яких — це оповіді діалектоносіїв, їхні спогади про відносно недавнє минуле. У цих текстах смислове навантаження спрямоване не на дію, як у попередніх аналізованих групах ДТ, а на об'єкт, його історію, характеристику, вияв на ньому Божої присутності та сили.

Із-поміж аналізованих 19 ДТ — легенди, перекази, наближені до фольклорних. Відомості, які реалізуються у ДТ-легендах, створюють смислову глибину фрагментів тексту і можуть об'єднуватися в комплекси — легенди про Святу гору, про Крехівський монастир та ін. Проте ці ДТ, на нашу думку, не можна ототожнювати з фольклорними, вони є первинними мовленнєвими жанрами, що склалися в умовах живого спілкування. ДТ-легенди — відносно стійкі тематичні та композиційні типи текстів, які є продуктом мовленнєвої діяльності, які реалізують певний спектр національних цінностей і лінгвокультурних уявлень.

Способи тематичної послідовності та вираження цілісного сенсу в тексті часто є подібними, а саме: *ў т'ім дуп'л'і зйа'вилас'а во'дичка // і то / і то'д'і на т'її 'верб'і на'раз зйа'виўс'а 'образ Пре'чистоїї 'Д'іви — 'л'уди так'і'во ста'р'і куп'или та'ку ста'ру кап'личку і по'с'тавили ту'во / кап'личку // на т'ім'во 'м'ісци по'с'тавили / с'тали 'л'уди прихो'дити мо'литис'а // ту 'л'уди в'і'зиў'увалис'і (Гр);*

там *йе* *ўсе*редин'і два^ннайці^т *же*рел// *ўсе*редин'і// *о* там/ і то *йак* *на*сип ро^били/ во^ни там по^убуду^вали та^ку *ха*ту/ і за^сипали там *Ма*т'інку *Бо*жу — *о*дин со^лдат та^кий *ўже* *ў*ми^рау і *ка*ут шчо/ *ўс*'і по^їихали/ а тої со^лдат ли^ши^{ўс}'а ле^жати/ *але* там/ і не^у *бу*ло во^ди/ а к'ін' ста^ў ко^питом/ *ко*ло^у *н*'ого бу^ў/ і там *ў* т'ім ко^пит'і во^да/ назби^ралас'і і со^лдат с'ц'іли^{ўс}'і і по^їиха^ў// і ту *л*'уди приї^жзайут/ ту *в*оду наби^раут/ *ўс*'і бо^луч'і м'іс'ц'а *л*мийут/ і *ка*жут жи то во^да/ та во^да *д*уже^у ко^рисна *йе* (Плг).

Аналізовані ДТ здебільшого містять пряме покликання на конкретне прецедентне явище.

Цілісність ДТ реалізовано за допомогою ключових слів та концептів, які творять смислові поля, беручи до уваги різноплановість тематики частин тексту, спільність значень, мовні зв'язки й асоціації, тому що «в основі зв'язку мови та релігії не є випадковість чи непорозуміння архаїчної свідомості. Адже релігія — це область підвищеної уваги до слова» [142, с. 4].

Смислові поля ДТ утворено на основі церковно-обрядових («церква», «образ», «джерело», «вода») і загальнорелігійних концептів («Бог», «Богородиця»).

Напр., у ДТ про Крехів є концепт «монастир» поєднує такі два основні елементи смислової структури, як:

I. «місце, де були моці Св. Пасива¹»: *Тут ше* ко^лис' бу^ў монас'тир і бу^ў та^кий Па^сивик// та^ка *л*'ал'очка ма^лен'ка// *в*'ін по^мер/ за Хри^ста// та^кий ма^лен'кий/ і то була та^ка золо^та ко^лисоч'ка/ і *ў* т'їй ко^лисоц'і ле^жала та^ка/ та^кий Па^сивик тої (Кр);

II. «місце, де є чудотворні ікони»: *но* *за*рас/ та^к'і *йе* чудот^ворна і^кона Мико^лайа с'в'а^того і чудот^ворна і^кона *Ма*т'інки *Бо*жойі// то во^ни збере^лис'а// *Ма*т'інки *Бо*жойі чудот^ворна і^кона *бу*ла *ў* *ц*еркв'і *С*'в'а^тойі *П*їятниц'і у Л^вов'і/ а Мико^лайа *йа* не^у з^найу де// *но* *н*'ісл'а *т*ого/ *йак* *в*'ітк^рили монас'тир *ї*їх з'в'ітам пере^несли/ так профе^с'ійно/ *п*'іш'ком *ўс*'і

¹ Святий Пасив — мученик (IV ст.), якого 11-літнім хлопчиком зарубали мечем через відмову зректися християнської віри. Його моці до Другої світової війни зберігалися у Крехівському монастирі, подальша їх доля, на жаль, невідома [196].

'л'уди йшли/ од'н'і од'ним переда'вали/ а 'наш'і б'рат':а йшли та'ки/ профе'с'ійно 'несли й'її аш с'у'да (Кр).

Основний елемент смислової структури концептів «вода» та «джерело» — «цілюща вода, яка має чудодійні властивості»: *на 'м'іс'ц'і/ де 'були Хрес'тов'і 'ноги/ зали'шилас'а 'р'іўна п'лошча/ і сп'іт чудот'ворних 'Ісусових рук по'чали 'бити ц'і'л'ушч'і з'є'рела (ЛГ); там та во'да 'робе с'а 'тепла// 'ноги 'л'ічат// і бо'гато 'нав'іт'// бо'гато 'вил'ічилос'// пома'гає (См); а то'д'і 'Мат'ір 'Божа/ ни зй'вилас'і/ про'пала/ а полу'жила 'пойас с'в'їй/ с'кинула// і то 'нав'іт' то нази'вайес'і По'ложен'а 'пойаса [...] то'д'і 'виникло те з'ири'ло// так/ йак та 'д'їўчина 'вид'іла і то в'іт 'того' (Срд); то з'є'ре'ло і йе во'да// а'во на го'р'і/ а во'да йе!// то на Гава'реч:ин'і [...] 'л'уди бе'рут ту 'воду/ бан'ками/ їдут/ і ка'н'істрами/ заби'райут/ хто сла'бий/ хто шо (БК); по'бачиў 'воду// в'ін помиў 'ноги і зразу стаў на 'ноги (Ун). У ДТ слова, що вербалізують концепт, набувають нових значень, або ж основними стають периферійні значення, пов'язані із християнським світоглядом (вода як обрядовий атрибут), апокрифами, переказами (створення джерел як вияв волі Ісуса Христа чи Богородиці).*

Натомість лексеми *'обрас'*, *'ікона*, які вербалізують концепт «образ», у ДТ не змінюють свого релігійного значення. У ДТ вони здебільшого поєднані з прикметником *чудот'ворний*: *чудот'ворна і'кона (Кр); чудот'ворна 'Мати 'Божа то ба'гато оздо'роў'л'айе/ оздо'роў'л'ала/ так// ко'лис' 'мама пов'і'дала/ шо ўсе ту// на с'в'а'того' Нико'лайа то буў 'в'ітпуст/ то 'дуже з'їїж'залис'а 'л'уди/ та'к'і і 'б'ід'н'і і ка'л'іки ў'с'ак'ї// і приб'ї'гали до тих чудот'ворних і'кон/ во'на оздо'роў'л'ала йїх (Кр); шо ў нас 'була чудот'ворна і'кона ў се'л'і Мах'н'іўц'ах// і 'л'уди при'ходили с'ц'і'л'атис'а/ при'ходили на 'палиц'ах/ с' 'палиц'ами/ а йшли здо'ров'і [...] 'але та і'кона та'ка чудот'ворна/ шо во'на дуторк'нулас'а до 'нейі чи поц'ілу'вала і во'на о'здоро'вилас'а (Мх); 'але то 'кажут' йшли 'л'уди і 'дужи с'ц'і'л'алис'// то 'було даўно/ то ўже н'іх'то не' знайе/ йак то док'ладно 'було/ 'але з'найут'/ шо с'ц'і'л'алис' 'л'уди сла'б'ї// і то з'начит'/ шчо во'на чудот'ворна ўже 'дужи даўно/ шче с тих ча'с'їў/ то 'може/ ше коза'ки 'були то'д'і (Чк).*

Важливим засобом творення цілісності ДТ цієї тематичної групи є антропоніми й теоніми.

Теонімам у текстах притаманні функції культурно-мовного знака. Вони є значеннєвими феноменами, які становлять поняттєву базу культурної спільноти і мають особливе значення для побудови як мовної, так і концептуальної картин світу.

Зауважмо, що теоніми в досліджуваних ДТ представлені значною кількістю синонімів, зокрема:

— Богородиця — *Мат'інка* ¹*Божжа*, *Мат'ір* ¹*Божжа*, *Причиста* ¹*Діва*, *Мати* ¹*Божжа*, *Прес'в'ата* *Богородиц'а*, *Божжа* ¹*Мати*, *Матка* ¹*Божжа*, *Прес'в'ата* ¹*Діва*, спорадично засвідчено образні назви *Йасна* ¹*Пан'і*, *Ца'риц'а до' л'уц'кого' райу* (*та'ка/ йак то ма'л'уйут' Богородиц'а з Г'сусиком ма'лен'ким на ру'ках// а ў йа'киїс' ден'/ то ўже так рос'казуйут'/ госпо'дин'а дивиц'і/ а ў Мат'інки Божойі с'л'ози те'чут* (Чк); *бо йе штир'найц'іт' капли'чок де с'і Причиста Діва зй'вила// о/ і тутка три було в'ітпусти/ на Прис'в'атойі Богородиц'і* (Гр); *п'іт тейу го'ройу дес' ту Матир Божжа зй'вилас'а* (См); *Мат'інка Божжа са'ма п'ітка'зала л'уд'ам// о'дин чуло'в'ік пере'носиў образ Прес'в'атойі Богородиц'і сус'ідн'ого се'ла до/ того де буду'валас'а ц'ерква* (Лг); *одного разу Прес'в'ата Діва зй'вилас'а на ц'еркв'і* (Лг); *т'іл'ки од'ному чен'цев'і пошчас'тило захо'пити і'кону Йаснойі Пан'і та старо'вин:у руко'писну Йе'вангел'ійу і ўтек'ти/ в'іт та'тар'іў* (Лг));

— Ісус Христос — *Гос'под' Г'сус Хрис'тос*, *Г'сус Хрис'тос*, *Г'сусик*, *Гос'пот'*, *Божий Син* (*одного разу мандру'ваў Гос'под' Г'сус Хрис'тос горами Кар'патами* (Лг); *Г'сусик там вити'райе йійі кроў// то йак по'думаєш/ вити'райе про'бите серце/ ў с'вейі мами* (Чк); *Гос'пот' буў задо'воленій твор'ін'ам сво'їх рук// п'ісл'а до'ўгих мандр'іў Божий Син дуже з'мучиўс'а* (Лг)).

До ключових слів ДТ належать також власні імена, які часто є семантичним ядром тексту, оскільки не тільки окреслюють просторово-часові

орієнтири дії, подають інформацію культурного характеру й актуалізують відомості ДТ.

Серед антропонімів — імена пророків, святих, історичних осіб, отців, ченців, а також простих людей, свідків та учасників розповіді: *Нико¹лаї буў чудот¹ворец¹/ а Г¹ла буў про¹рок* (Лщ); *ше Бог¹дан Хмел¹ниці¹киї/ в¹ітпочи¹ваў з¹і сво¹йейу ко¹мандойу /в¹ійска на под¹в¹ірії тойі /церкви* (Гл); *с¹у¹да приїш¹ли два мо¹нахи/ Йо¹іл і Сил¹вестир* (Кр); *йо¹го при¹н¹іс /кажут¹ Йо¹іл/ той/ шо засну¹ваў тут монас¹тир* (Кр); *то¹во/ шо во¹ни /були у Л¹вов¹і по н¹ім¹н¹іл¹у/ наш о¹тец¹/ Йо¹ерон¹ім буў з¹і Л¹вова// в¹ін буў та¹киї с¹в¹аш¹ченик т¹рето¹го /чина монас¹тир/ ў монасти¹р¹і ў нас/ то ми /йїхали з ним* (Срд); *і /нав¹ім /була /Тупчиха і тайа /Ган¹а// во¹ни приїш¹ли/ так/ і /нав¹ім¹ з йа¹кимос¹ /вобразом/ при¹несли/ то¹ди до /тойі кап¹лички// ўс¹і си¹д¹іли ў т¹її кап¹личці/ і /нав¹ім¹ (Срд); буў та¹киї Ку¹гут/¹монах/ і в¹ін ўсе хо¹диў ў ту кап¹личку і ми хо¹дили до¹у кап¹лички// йа йіго ти¹талас¹і /кажу/ де /наш¹і /Мат¹інка /Божя// в¹ін /каже/ во¹на йе /але¹ /схована* (Ун); */пот¹ім приїїхаў о¹тец¹/ Тео¹доз¹її /Йанк¹їў/ з бра¹тами ўже// а в¹ін буў /чудо с¹в¹аш¹чен:ик// в¹ін приїїхаў з бра¹тами* (Кр).

Цілісність ДТ також зумовлюють топоніми, зокрема назви чудотворних місць: *ў Зарва¹ниці/ там /тоже /було та¹ке/ ма¹лен¹ке /м¹ісце/ йак ми ше /йїхали ў н¹ім¹н¹іл¹у// так /само та кап¹личка Зарва¹ниці/ка /була/ йак ми /йїхали ў н¹ім¹н¹іл¹у/ йак нас м¹їл¹їц¹їя ст¹рашне тирисл¹їдувала* (Срд); *неда¹леко в¹ід Л¹вова йе Стр¹ач// то та¹ке село/ там ў т¹її цер¹коўці/ і /тоже йе /образ /Мат¹інки /Божойі* (Кр); *шо ў нас /була чудот¹ворна і/кона ў сел¹і Мах¹н¹їўц¹ах* (Мх).

Категорію зв'язності в ДТ про чудотворні місця і предмети репрезентують такі типи, як: формально-граматична, лексична і композиційно-структурна.

Засобами формально-граматичної зв'язності є:

— займенники: *о¹тец¹/ Пантелеїмон// йа¹киї ў нас йе /зарас йе/гуменом// в¹ін ше /буде ў нас до к¹інц¹а /року* (Кр); *ну посту¹пово /то з¹никло/ /найте те с¹в¹ітло// но дв¹і не¹д¹їл¹і /во¹но три/вало* (Гл); *шос¹ та¹ке /було ў /тойі /д¹їўчини/*

'вона 'дуже зри¹валас¹ а уно¹ч¹ і (Гл); то тої чуло¹ в¹ ік¹ шо жи¹у там/ йїму с¹ни¹с¹ а сон// у 'тому сн¹ і в'ін 'бачи шо з в¹ ік¹ ном шос 'робиц¹:а (Чк); п'ім¹п'іл¹н'і с¹в'аш¹ченики/ шу 'були у п'ім¹п'іл¹у/ во¹ни спов¹ ідали л¹у¹деї// а так¹ во до¹у¹кола ми ж¹ ін¹ки поста¹вали/ а во¹ни у граж¹дан¹с¹кому та¹кому 'були (Срд);

— сполучники: за 'руських// а ти¹пер то там в¹ ідно¹вили і 'ход¹ат гет/ то бли¹зен¹ко// і ту Мат'ір 'Божя зй¹вилас¹ а (См); там і ки¹лими зно¹ сили і у¹с'і старо¹вин¹:і 'реч'і та¹к¹ і побу¹тов¹ і// і там бу¹у 'до¹уго му¹зеї (Гл); і то 'н'іби во¹на по¹чула/ шо з¹вон¹ат¹ на мо¹лебен/ і повер¹тайец¹:а і 'бачи на в¹ ік¹ н'і 'образ// то зи¹ма 'була і тої 'образ ота¹ко бу¹у п'росто на в¹ ік¹ н'і/ на 'шиб'і (Чк); то¹д'і 'Мат'ір 'Божя/ ни зй¹вилас¹ і/ про¹пала/ а полу¹жила 'пойас с¹в' ії/ с¹кинула// і то 'нав'іт' то нази¹вайес¹ і По¹ложен¹ а 'пойаса (Срд).

Лексичні засоби зв'язності є визначальними в семантичному і функціональному аспектах, адже передають смислове навантаження в реалізації ідейного задуму ДТ. Із-поміж лексичних засобів виділено такі:

— тотожні повтори: во¹на со¹б'і го¹рит'/ го¹рит' поле¹ген¹ко/ го¹рит'/ го¹рит' (Кр), посе¹ред до¹роги 'кам'ін' зава¹жа¹у 'л'уд'ам/ і во¹ни с¹кинули [...] 'кам'ін' зно¹у зй¹ви¹с¹ а [...] посе¹ред до¹роги; то¹д'і брама закри¹валас'а/ м'іст п'ідн'і ма¹с¹ а/ брама закри¹валас'а/ і во¹ни не мог¹ли досту¹пити ту¹ди; і то¹д'і йак з зв¹ іниц¹ і/ йак 'лука 'вистр'іли¹у/ йак 'вим'ір'а¹у/ йак 'виц'іли¹у/ то в¹ ід¹разу у 'того 'турка по¹на¹у [...] і з висо¹ти 'тойї зв¹ іниц¹ і/ йак 'вим'іри¹у/ йак 'виц'іли¹у п'росто 'туркови/ так/ п'росто 'турка 'заби¹у (Кр); пири¹с'тали 'л'уди 'мерти// 'л'уди у¹же пири¹с'тали 'мерти (Гр);

— повтори синонімів: на 'камен'і в¹ іт¹ билас¹ а до¹лон'а 'Божойї 'Матер'і [...] до¹нин'і мож¹ у¹вид'іти тої 'кам'ін'/ і ч¹ іт¹ ки¹ і в¹ ід¹биток ру¹ки 'Матер'і 'Божойї (Лг); во¹ни у¹се ш та¹ки д¹ іс¹ талис¹ а о¹бител'і// монас'ти¹р бу¹у зру¹ нованій/ і с¹ паленій (Лг); так ше го¹во¹рили ста¹р'і ше 'л'уди 'наш'і// пов'ідали та¹ку іс¹ тор' і¹у (Лщ); 'нав'іт' йак 'оч'і бо¹ л' іли/ чи ни 'вид'і¹у (Гр); а за ра¹д'анс'ких ни пус¹кали/ го¹ни¹ли (БК);

— повтори спільнокореневих слів: п'іш'ли до 'зел'мана на 'раду/ 'радити/ йак би йїм храм 'Божий у сво¹ ієму сел¹ і побуду¹ вати (Лг); ни пус¹кали/ го¹ни¹ли

виго^унили (БК); о^удин рас^у була О^уб^уйава [...] о так^у о^уб^уйа^увилас^у'і/ насли ку^урови д^уї^учатка/ і о^уб^уйа^увилас^у'і (БК); зуво^урили жи о^уд^уного та^укого^у пар^ут^у'їй^уа/ син захво^ур'їй/ а в'ін бу^у пар^ут^у'їйний і в'ін/ ку^улис' там^у н'їби ва^ули^уй/ ту ка^уп^уличку ту кир^уничку (БК); то^уд'ї боро^ун'а^уний зуб^у у^уз'али/ ос^у'в'ачували// 'борони/ ко^улис' та^ук'е/ йак^у поле о^урайеш/ а то^уд'ї йе та^ук'е/ боро^уна нази^увайец'ї і во^уни май^уут' та^ук'ї 'зуби// на^уп^уриклад^у кон'ї т'а^угнут' т'ї 'борони і во^уни так роз^урихл'уйут' 'земл'у (Кр); 'л'уди ни мрут^у н'ї там/ н'ї там/ н'їг^уде 'л'уди ни ў^уми^урайут// х'їба ту^уво зайш^ула та^ука чу^ума (Гр);

— уточнювальні повтори, які акцентують на важливому семантико-інформаційному елементі висловлювання, зосереджують на ньому увагу слухача: то ў 'сусика та^уке бу^увайе/ з^унайїте/ йак то/ в'ін в'їнок ма^уй/ тер^уновїй в'їнок ма^у на го^уло^ув'ї (Чк); ко^ули чен'ц'ї при^убули с'у^уди то наз^ували 'гору Кири^у'йак/ 'топто Гос^уподн'а го^ура (Лг); во^уни ни пус^укали/ во^уни зро^у'били каран^ут'ін 'були// та во^уни ўс'ї/ ўс'ї грани^уц'ї по^узакри^ували (Гр); бу^уй 'сус ви^усокого 'росту/ 'нав'їт' 'дуже ви^усокого (Лг); 'л'уди села і доте^упер пере^укнан'ї/ шчо 'Мат'їр 'Божа охоро^ун'аїе йїх село в'їд великих неш^учас'т'/ село об^уход'ат' бур^уе^ув'її/ блиск^уа^увиц'ї/ по^ужеж'ї/ а^увар'її (Лг); в'ін вес' час 'дума^уй/ шо в'ін без бат^у'к'їй/ а то йа^укос' і до^ув'їдаўс'а/ шо ў 'н'ого йе ро^удина/ б^урат':а^у сестри (Кр);

— тавтологічні повтори: а ўс'ї 'л'уди за^уги^унули с^умерт'у в'їд ме^уча (Лг); заст^ур'їли^у 'того осно^уїного 'хана (Кр);

Композиційно-структурним виявом когезії є вставлені конструкції, які доповнюють основне повідомлення: шос' та^уке 'було ў 'тойї 'д'їучини/ 'вона 'дуже" зри^увалас'а ўно^у'ч'ї/ шос' та^уке 'було// 'але йа 'того^у о^усо^убисто не 'бачила/ бо йа ў не^уд'їл'у при^ухо^ужу до 'церкви ў осно^уїному/ а то дес' 'було на 'тижн'ї/ шо йї'їй при^увозили/ шо в'ін 'б'їса виган'а^уй/ з^унайїте (Гл); то во^уна п'лаче// а шчо 'нин'ї с'ї 'робит?// поди^ув'їц'ї/ наї бу^уде та неза^улежн'їс'т' Україїни [святкування Дня Незалежності України. – І.Р.] бу^ула/ йа ни 'кажу// Україїна/ наї бу^уде низа^улежн'їс'т'// 'али то бу^ула п'їятниц'а// то ни т^уреба бу^уло гу^ул'ати//

так чи н'ї?// ґ п'їатниц'у/ ґ п'їатниц'у 'дужи ви'ликиї гр'їх// йак гу'л'ати/ чи хл'їн ти'чи чи шо// так/ йа вам пов'ї'даїу (Гр).

Структурі ДТ про чудотворні місця і предмети властива й імпліцитна зв'язність, яка може реалізовуватися в контактній чи в дистантній позиціях: так 'само та кап'личка Зарва'ниц'ка 'була/ йак ми 'їїхали ґ п'їм'п'їл'у/ йак нас м'їл'їц'їїа ст'раїне пирс'л'їдувала [...] там 'мала 'бути мо'л'їтва ви'лика// і 'дуже п'їм'п'їл'н'ї с'в'аш'ченики/ шу 'були ґ п'їм'п'їл'у/ во'ни спов'ї'дали л'у'деї [...]

с Тер'нопол'а 'були ба'гато с'в'аш'ченик'їґ п'їм'п'їл'них/ та'ких// то'во/ шо во'ни 'були у Л'вов'ї по п'їм'п'їл'у (Срд).

У деяких ДТ катафоричний зв'язок, відсилає до попередньої інформації, може співвідноситися з усім текстом досить опосередковано (як авторська додаткова інформація, віддалена від основної теми, «текст у тексті»), може викликати різні асоціації за допомогою смислів, що стосуються різних прецедентних текстів (зв'язок із категорією інтертекстуальності), напр., як вивозили монахів до Сибіру, або про чоловіка, який врятував ікону Богородиці: от С'лужбу 'Божу п'равили мо'нахи/ і ґс'їх ґ ма'шину/ во'ни про'силис'а шоби/ ну за'к'їнчимо С'лужбу 'Божу/ а то'д'ї заби'раїте нас/ н'ї!! ґс'їх на ма'шину/ ма'шина/ а во'ни на ма'шин'ї сп'ївали С'лужбу// і так 'черис се'ло К'рех'їґ 'їїхали і 'було 'чути сп'їґ с 'тойї ма'шини// о// йак ґ Сиб'їр виво'зили (Кр); в'їн про'доґжуваґї/ йо'го не ви'возили/ то'му шо в'їн не буґ мо'нах// і в'їн зали'шиґс'а і 'дал'ї про'доґжуваґї сад догл'а'дати [...] до 'тойї ха'тинки/ де в'їн жи'ве/ при'ходили 'д'їтки// а од'ного 'разу при'б'їгли і 'кажут' там па'л'ат' Бо'г'їґ/ там па'л'ат'!!! а то ґс'ї обра'зи/ то ґс'о по'чали на 'купу ски'дали і па'лили// і в'їн при'б'їг ґґже ґсе па'лаїе/ а з'верху 'образ 'Мат'їнки 'Божойї/ в'їн 'зарас зна'ходиц'ї: а ґ 'церкв'ї с'в'а'того Анд'р'їїа/ і в'їн цеї 'образ 'вихопиґї/ і в'їн ґсе жи'т'а с тим 'образом пере'буґї (Кр).

Виявом стилістичної зв'язності є питальні висловлювання, які поєднують дві суміжні надфразні єдності, це автопитання, що допомагають мовцеві зрозуміти тематичний перехід або акцентують на важливій, часто дидактичній проблемі: йак там ґс'ї купали ж'їн'ки та'ко ґ н'їч'них сороч'ках/ ну йак с'ї

купали?// зайшла ў воду три рази// та там же озеро с'в'ятої Ан:и/ то ще тре йїхати пїат' к'їлометр'їў (Брн); на Ст'р'їтен'е/ можна йїї вид'їти ту/ шо во'на/ тримає Г'сусика/ так/ во'на йе// во'на н'їг'де ни пу'д'їлас'ї/ во'на йе// то во'на п'лаче// а шчо нин'ї с'ї робит'?// поди'в'їц'ї/ наї буде та неза'лежн'їс'т' Укра'їїни/ йа ни 'кажу// Укра'їїна/ наї буде низа'лежн'їс'т'// 'али то була п'їатниц'я// то ни т'реба було гу'л'ати (Гр); то во'ни йо'му с'нилис'// приїшли до' хати і шос' йо'му го'во'рили// і ў три дни тої 'обрас з 'Мат'їнкойу 'Божойу обїа'виўс'я// то шо?// то ш'була з'начит' 'Мат'їнка 'Божя з ан'гелами сво'їеми// чи 'може зі с'в'а'тими йа'кими (Чк); ўсе по'нишчено і н'їчого н'їякого не 'має з'наку 'нав'їт'// 'але йе село 'Вишен'ка назива'їец'я і так до'те'пер 'церква зберег'лас'я// а чо'му зберег'лас'я?// то'му шо/ йак за'думали 'церкву буду'вати [...] (Кр); і то приходили 'л'уди так 'часто/ і приходили/ і приходили і мо'лилис'ї/ сп'ївали [...] ну 'але" ту наго'р'ї/ 'жили жи'ди/ і шчо во'ни зробили?// во'ни не" могли на то с'ї ди'вити/ шчо 'л'уди с'ї зби'рали/ шо хо'дили// і во'ни ту кер'ничку за'сипали/ с'м'їт'ам ў'с'аким/ за'сипали/ жи 'л'уди не"рис'тали хо'дити ўже так (Гр); то'то во'на п'лакала// та то йе 'добрий знак!// во'на п'лаче// а шо моло'д'їж нин'ї робе?// а'ну/ ти поди'вис'ї/ наї йак 'буде у не'д'їл'у ў 'церкв'ї/ 'к'їко л'у'деї// а н'їди до Га'линки чи де до к'лубу/ там ва'лиц'ї// ну/ ва'лиц'ї! (Гр).

Значення модальності в аналізованій групі ДТ про чудотворні місця і предмети можуть бути виражені за допомогою таких мовних засобів, як:

— вставні слова (*д'їсно*) та вставлені конструкції, що мають значення достовірності, впевненості, зокрема зі словами *з'нати*, *'думати*, *ўва'жати*, які також вказують на джерело повідомлення: *то При'чиста 'Д'їва/ во'на п'лакала// д'їсно/ то йе чо'го п'лакати* (Гр); *ну так'е ў'ражен'я/ 'через 'в'їкна вигл'а'дало шо' 'н'їби там ву'гон' го'рит'// а то'д'ї/ йак в'їдк'рили/ то 'д'їсно 'було* (Гл); *то ш'була з'начит' 'Мат'їнка 'Божя з ан'гелами сво'їеми* (Чк); *то йа ўже то 'бачила о'со'бисто/ йак во'на заўж'ди хо'дила тут 'кожного 'в'їдпусту* (Гл); *з'найу/ шчо 'було три чудот'ворн'ї 'образи ў монасти'р'ї// то 'було дв'а/ шо 'Мат'їнка 'Божя 'була нама'л'ована і С'в'а'того Мико'лайя* (Кр); і *'кажут'* то

'нав'іт' 'кажут' шо во'на куку'рузу тере'била (Чк); а 'були ка'зали/ на 'тому 'образ'і Г'сусика йак жи'вого 'бачили// чи то в'ін 'руха'єс' чи йак/ чи при'ви'зува'єс'а (Чк);

— вставні слова зі значенням сумніву, припущення: ну то'то 'видно' правос'ла'їн'і дес' заб'рали/ і його не'^нма (Кр); йо'го ўже 'будут'/ 'не'їно' / заби'рати/ а 'може' ше о'с'та'їл'ат' (Кр); то йіх ниба'гато/ 'де'їят' йіх 'ўрод'і' 'буде/ б'рати по'їа'си та'к'і (Кр); дес' йа/ 'може' ну/ 'мала три 'роки то/ ну чо'тири/ чи то ме'н'і 'було (Гл); 'ўрод'і' та 'церква ни 'була розма'л'ована/ 'були 'в'итерт'і с'т'іни (Гл); то ше ўне'р'ід/ 'ме'н'і с'і зда'їе' шо то ше ўне'р'ід ту 'першу кап'личку спа'лили (Срд); і йа не'^н з'най'у чи то во'ни с' тойі 'дикти (Ун); йа 'сама і 'точно так 'дуже не'^н з'нала' то'му шо то/ то ўсе 'було зак'рито/ забо'ронено (Гл); то 'зарас/ 'можна 'бачити 'Мат'інку 'Божу 'б'іл'ше ў 'чорному/ бо ни'ма доб'ра на с'в'іт'і// ну то йа со'в'б'і так 'думай'у (Чк); бо з'най'іте 'кажут' шо 'Мат'інка 'Божя по зем'л'і 'ходить' (Чк);

— конструкції з модальними словами на зразок «(не'^н) 'можна, (ни) т'реба, тре + інфінітив», що виражають значення необхідності, повинності: там 'можна н'і'ти/ по'їмитис'а/ 'оч'і/ 'ношки/ ўс'о/ то йе 'дуже'^н л'іку'вал'не (Кр); то там 'нав'іт' не'^н 'можна' 'було іти// и'трафу'вали л'у'деї (См); там 'можна прочи'тати/ йе таб'лички/ хто по'їхований/ де (Ун); на Ст'р'ітен'е/ 'можна йі'їй 'вид'іти ту/ шо во'на/ три'ма'є Г'сусика/ так/ во'на йе (Гр); то ни т'реба 'було гу'л'ати (Гр); то шче 'тре т'вердо 'в'ірити/ шо ме'н'і то 'поможе (Брн);

— конструкції з іменником к'нижка (к'нижечка, к'нишчина), які набувають додаткового відтінку модальності, адже у свідомості мовців те, що написано у книжці, — істинне: то 'нав'іт' к'нижечку пи'сали' шо то 'Мат'інка 'Божя 'дуже да'вала ўс'ім про то з'нати (Чк); а коли та 'д'і'їчина 'була то над'її'ла 'Мат'ір 'Божя ў 'б'іл'ім так гуворили/ і 'так 'було на'писано ў нас там ў т'ї'во [книжці. – І.Р.] 'їе на'писано (Срд); з'най'у/ йак 'пишут' ў книжич'ках/ йак 'кажут'// с'у'да приїшли два мо'нахи/ Йо'їл і Сил'вестир (Кр); бо йа 'нав'іт' 'читала ў та'к'їй к'нишчин'і' шо ту йе найголю'н'іше 'м'ісце (Гр); 'так і к'нишка 'пише' жи на'питис'і і полу'чайіс'і с'ц'ілен':а/ до 'доби і л'у'дина с'ц'ілу'єс'а (Плг).

Отже, категорія модальності досить різнопланово представлена в аналізованих текстах.

Оцінність та емотивність, як підкатегорії модальності, в аналізованій групі текстів виявляються в оцінних конструкціях, за допомогою яких інформатори минуле і сучасне життя.

Емоції детермінують поведінку людини, визначаючи сприйняття навколишньої дійсності.

Емоційність та оцінність у ДТ репрезентують:

— емотивні дієслова: *там йак в'ітк'рили монас'тир там/ ну то 'було/ то 'л'уди// ми не" мож'ли с'а на'т'ішити* (Кр); *во'ни с'а там так му'чили/ 'йісти не" 'було* (Кр); *йак 'йідут то ми ўс'і аш п'лаче"мо* (Кр); *то При'чиста 'Д'іва/ во'на п'лакала// 'д'ійсно/ то йе чо'го п'лакати// то во'на п'лаче би с'і 'нар'ід по'кайаў* (Гр); *йа'ка то кроў 'буде/ йак тої 'нар'ім 'мучити 'будут'* (Чк); *і во'ни за'ход'ат' і с'м'і'йуц':а* (Срд); *бо то'д'і 'в'їни 'були і во'на п'лакала так фест// і то ўже во не"даўно 'можна ска'зати во'на 'тоже так 'сил'но п'лакала* (Чк); *ўс'і 'дуже диву'валис'а і ра'д'іли/ мо'лилис'а і прослаў'али 'Божу 'Мат'ір* (Лг); *зас'м'і'йалис'а/ по'бачили/ от куро'ваї ве'земо* (Срд);

— синтаксичні засоби (риторичні й окличні конструкції): *а во'ни шо?/ йіх/ ра'д'ан'с'ка ўлада чо'го наў'чила?// биз'божництва* (Кр); *йа з'найу?// то шче би с'і сці'лити!* (Бор); *ої/ ва'л'али* (Кр); *то ни т'реба було гу'л'ати// так чи н'і?// ў п'йатниці'у/ ў п'йатниці'у 'дужи ви'ликий гр'іх* (Гр); *то то во'на п'лакала// та то йе 'добрий знак!* (Гр).

Оцінні висловлювання за шкалою оцінності поділяємо на:

- «добре»: *'наш'і з'руш'іуци нипо'ган'і 'л'уди/ і ўс'о// бо 'видите/ цер'коўній ком'і'тет ў нас мо'ло'диї і д'ружній/ от Х'ресну До'рогу 'робимо* (Гр); *ў нас 'л'уди йі'дут'/ берут' 'воду з з'ере'ла// так// так/ 'дуже/ 'дуже 'файно* (Кр); *йа'ка ш то ро'зумна та 'пан'і Шчер'бова 'Ан:а Брон'іс'лав'їуна 'була* (Кр); *та'ка 'була Паў'л'інка і во'на// то ш 'були церк'ви зак'рит'і// 'але во'на ўсе п'равила/ ўсе при'ходила/ 'тишком 'нишком 'пару л'удеї при'ходило/ і так мо'лилис'а і так*

во¹на/ ну во¹на в¹і¹д:ала ўс¹о жи¹т¹а ц¹еркв¹і (Мх); нам с¹в¹аш¹ченик ро¹с¹казуваў [...] та¹киї йа¹киїс¹ д¹обриї (Бор); ¹але¹ в¹ін буў д¹ужи та¹киї// в¹ін буў та¹киї про¹би¹ўниї (Кр); там по¹с¹тавили ка¹п¹лиц¹у/ там йе Ма¹т¹інка Бо¹жа д¹уже¹ га¹рна// д¹уже¹ га¹рно з¹роблено (Кр); ту йе б¹рат¹:а но¹вики// то так/ йак д¹іти/ з¹найете// йак ма¹ма ви¹хову¹е д¹іти/ ко¹ло¹ н¹их так т¹реба хо¹д¹ити// ми с¹і д¹ивимо о¹тец¹ Па¹нтелеї¹мон/ в¹ін то¹чно/ йак р¹ідниї ба¹т¹ко (Кр); то так га¹рно/ йак ўзи¹м¹ і/ мо¹рос¹/ інеї та¹киї кру¹гом/ аш скри¹пит¹ і л¹уди їдут¹ по¹ т¹ім сн¹ігу (Кр); во¹на була ў зо¹ло¹т¹і ц¹іла// та¹!!! і ко¹руна і ко¹рал¹і чир¹вон¹і ма¹ла/ та¹ка фаїна була (Ун);

- «погано»: то ми/ йак приїшли то було жа¹х/ то було жа¹х (Кр); там стра¹х¹іт¹а було о¹д¹но// о¹д¹ним с¹ловом там було стра¹х¹іт¹а (Кр); мо¹жна ба¹чити Ма¹т¹інку Бо¹жу б¹іл¹ше ў чо¹рному/ бо ни¹ма до¹бра на с¹в¹іт¹і (Чк).

Зауважмо, що позитивна оцінка переважно відображає норму моралі, народної етики, а негативна оцінка — відхилення від норми. Зокрема радянський період у ДТ зображений як такий, що не відповідав християнському світоглядові, як неприпустимий і гріховний: з¹нишчили чи¹сто ко¹стел були...// йак в¹іт¹крили там повно було с¹м¹іт¹а/ так по ко¹л¹іна було с¹м¹іт¹а (Бб); там буў склат/ там ру¹бали дро¹ва/ там ф¹ірами їїздили розвер¹таліс¹а/ бо¹ мо¹нас¹тир ц¹ерква са¹ма ве¹лика та¹ка/ там страш¹не// а шо там було га¹дос¹т¹і пона¹писувано то о¹дин Бо¹х т¹іл¹ки з¹найе// по с¹т¹інах// де то вил¹ізло аш ту¹да на купол/ ц¹ерква ви¹сока і там пона¹писувало (Кр). Амбівалентність оцінки, позитивне чи негативне ставлення мовця до того чи іншого явища, факту, події дають змогу виявити ціннісну картину світу мовця.

Вагомим чинником у творенні емотивності ДТ є також інтонація, міміка, жести, які супроводжують мовлення діалектоносіїв.

Антропоцентричність. Досліджувані діалектні тексти мають свою специфіку. З одного боку, це тексти монологічного характеру, оскільки діалектоносій розповідає певну історію і йому не потрібно в цей момент діалог

із співрозмовником. З іншого — розповідь орієнтована на співрозмовника і є діалогічною.

У ДТ про чудотворні місця і предмети виявлено такі типи оповідачів:

— автор-переповідач (не бере участі в діях, розповідь від 3 ос. мн.): *л'уди копали в'іт'копували то// то там наві'іт' не" можна було іти// штрафували л'удей// шо там їдеши в'іт'копуєши то// за руских// а ти пер то там в'ідновили і ход'ат гет/ то то бли'зен'ко// і ту Мат'ір Божя зйавилас'а (См); д'іти бавилис'а коло' церкви/ тойі старен'койі/ і по'бачили ў в'ік'ні дуже" с'айво велике// о// і то'д'і л'уди/ ну/ о'д'не д'ругому по'в'ідомили/ так//і ўже то'д'і ўзнали/ шо о'бно'виўс'а образ (Гл); і ту л'уди прийіж'зайут/ ту воду наби'раут/ ўс'і бо'л'уч'і м'іс'ц'а мийут/ і кажут жи то во'да/ та во'да дуже" корисна йе// а ми того не" зам'ічайемо бо ми вес' час йі'йі п'йемо/ знайте// та ж ми вес' час йі'йі п'йемо (Плг);*

— автор-учасник подій (головний герой, розповідь від 1 ос.): *во'на йе// йа була на Возне'сенійе/ йа та'ко с'тала/ то йа вид'іла/ йак во'на три'мала Ісуса та'ко// так/ на Возне'сенійе// три'мала// на Ст'р'ітен'е/ можна йі'йі вид'іти ту/ шо во'на/ три'має Ісусика/ так/ во'на йе// во'на н'іг'де ни пу'д'ілас'і/ во'на йе (Гр); хо'ди будем пил'нувати кап'личку бо ка'зали спа'лат зноў// а заўтра три'найц'ітого вересн'а// та йа с'і о'д'аг'нула плаш'чиско та'кій стар'ий/ та п'ішли-смо// п'ішли/ і наві'іт' була Тип'чиха і тайа Ган'а// во'ни прийшли/ так/ і наві'іт' з йа'кимос' вобразом/ принесли/ то'ди до тойі кап'лички (Срд);*

— автор-свідок подій (розповідь від 1 ос. од. чи мн.): *коли приво'дили нас до' церкви то ми ўсе б'ігли до того/ до тойі колісоч'ки// і ўс'і д'іти коло' н'ого так сто'їали поскла'дали во'ручки (Кр); але" ми там пасли курови то' ми там воду напу'вали/ ми п'ішли по'молили то' така була п'єчера ка'м'ін'а (БК); то йа бачила/ йа ўже хо'дила з ма'мою до' церкви/ то йа бачила шо/ така Нас'т'а Во'лошин/ с та'кими ранами була/ на руках// йі'йі ту привозили// во'на т'і рани мала/ чи то/ але" так/ йак на руках/ йак то ў Хрис'та (Гл); а потим ми були ўже/ вивежен'і ў Си'б'ір/ при'їхали с:и'б'іру// ої/ то там ўже л'уде" не" пус'кали (БК). Такі тексти переважно відтворюють спогади із дитинства.*

Зауважмо, що у цій тематичній групі цей тип авторської присутності не поширений, найчастіше він представлений як авторський відступ (підтвердження історії про чудотворне місце) або ж як частина оповіді про святиню.

Зважаючи на тематичну особливість низки текстів – ДТ про чудотворні місця і предмети, виявлено мінімальний ступінь суб'єктивації оповіді.

У текстах зафіксовано звернення до слухача, риторичні запитання, різні питальні конструкції, ремарки, які виявляють присутність слухача: *ну/ що йа вам ше с'кажу?* (Плг); *там ў нас/ оту'да/ йак ота 'вулиц'а/ аш ту'да/ за се''ло/ там йе/ ў нас нази'вайут' «До 'турка»/ то там йе по'хований 'турок* (Кр); *то 'було 'нав'ит' на Возне'сенийе// ви з'найте на Возне'сенийе йа са'ма* [бачила. – I.P.] / *йак во с'і При'чиста 'Д'іва/ 'Ісусик головоў// 'видите йа би/ бо йа си ў т'ім 'доми/ то в'ін та'ко/ та'ко голо'воў/ та'ко голо'воў хо'диў* (показує рухи головою)/ *'махаў та'ко/ так с'і* (Гр); *рос'кажу вам ше про 'образ 'тоже та'кий чудот'ворний* (Чк).

Для категорії континууму у ДТ цієї тематичної групи характерний вільний хронологічний порядок розповіді.

Відзначмо варіативність побудови ДТ, у них може бути порушена послідовність у розгортанні подій, напр., розповідь про минулі події може розпочинатися описом сучасного періоду життя або підбиттям підсумків.

У розглянутій групі ДТ засвідчено оповіді, які можуть починатися зі сучасних чи минулих подій. У них дотримана хронологічна послідовність, але в розповіді про події минулого доповнюють відомості про сучасне.

Аналізуючи темпоральну організацію текстів з погляду використання часових форм дієслова, зауважмо, що діалектоносії здебільшого вживають дієслівні форми теперішнього і минулого часів: *на'рас!! бе'рес'а хо'роба// 'л'уди ни мрут н'і там/ н'і там/ н'і'зде 'л'уди ни ўми'раут* (Гр); *і ми хо'дили 'тойі во'дички наби'рали// 'були 'л'уди прихо'дили// а так-смо т'роха і/ п'р'итали ў 'церкв'і/ так* (Гр) та ін.

ТК передають особові дієслівні форми, при цьому, описуючи минулі події, мовці можуть вживати форми теперішнього (*і йо'го 'видиш/ йак ў ха'тин'і*

йе і йак на дво^р'і сто^у'йиш (Чк); їдем на С^в'іту го^р'у/ ти^{пер} хот' йа ни їду бу ни ¹можу/ а їдут ¹л'уди (БК); про^ц'ес'їйейу ўс'і їдут' на Х^ресну до^р'огу/ с^в'аш'ченики/ ¹л'уди сп'івайут' і ўс'і с^т'ац'її пере^х'од'ат (Кр)) чи майбутнього (тут ¹буде монас^т'ир/ ў йа^к'ому мо^н'ахи ¹реўно слу^ж'итимут' ¹Богов'і та спа^с'атимут' ¹л'уц'к'і ¹душ'і) часів.

За допомогою форм майбутнього часу інформатори також традиційно повідомляють про те, що має статися в майбутньому, або про те, що є передбачуваним: ¹коло^у ¹мене ше ¹ж'інка йе с д^в'айц'іт' ¹першо^уго ¹року/ ста^р'а ¹бапц"а та^к'а/ йїї ўже во на ¹весну ¹буде див'а^н'осто^у ¹рок'іў (Плг); от йак ми ¹будем спосте^р'ежлив'і/ ¹п'ідемо на Х^ресну до^р'огу (Кр); з'і с^х'оду ў^д'аре ме^ч'ом і ¹буде к'інец// ву^г'он'/ зна^ч'иц'і та^к'ий ву^г'он' спа^л'ит (Лщ).

Оскільки апеляція до пам'яті є найважливішою особливістю ДТ-легенд, то тексти «тяжіють» до жанру спогаду чи переказу.

Підкатегорії простору й часу пов'язані зі співвідношенням суб'єктивного та об'єктивного. Час у ДТ вимірюється подіями й історичними, й особистими.

Із-поміж мовних засобів темпоральності в ДТ про чудотворні місця виокремлено такі, як:

— числівникові конструкції (+ компонент *р'ік, ни^д'іл'а* 'тиждень'): *йа ўже в'ісім^{на}'йц'іт' ¹рок'іў на т'її па^р'аф'її* (Брн); *йа са^м'а с ¹сорок ^д'ругого ¹року* (Кр); *ў ш'ісде^с'ат ^д'ругому ¹роц'і* (Бб); *те в'ід^н'оўлен':а ¹було ў т^р'ийц'іт ди^у'йатому ¹роц'і* (Гл); *то дв'і ни^д'іл'і т^р'ивало/ та^к'е/ с^в'і^т'ін':а ¹того^у ¹образу* (Гл);

— конструкції, до складу яких входять назви релігійних свят: *то ¹було йак^р'ас/ на Водос^в'ат:'а/ на ¹Йордан'* (Кр); *то ўже на ¹Івана в'ітк^р'или ту ¹нашу кап^л'иц'у// та// то^у'д'їка ўже смо-п^р'авили/ на ¹Івана* (Гр); *на Р'із^д'в'ан'і с^в'ата* (Бб);

— описові конструкції, які вказують на конкретний історичний період: *но те жере^л'о ўже даў^н'о ¹було// ше/ ¹перид ¹рускими* (См); *ну а ¹п'ісл'а ¹ц'ого/ йак йїїї ўже п'із^н'іше/ ¹перид в'ї^н'нойу/ перимал^у'вали/ ту ¹церкву* (Гл); *йак бол'шеви^к'и приїш'ли* (Чк);

У деяких текстах, щоб визначити часовий вимір тексту, необхідні певні знання, які і конкретизують час, напр.: *ко/ли виво/зили монас/тир// на Си/б'ір йїх за/бирали* (Кр).

Виділено такі основні типи хронологічної послідовності подій, як:

- лінійна: *а там /були т'і мо/нахи// а во/ни йшли /тими двер/ми// і з/рушка /була// а /потим у/з'ели тої скит спа/лили// то буу дириу/йаний та/киї/ а ви/соко /було// то йак го/р'іло/ то/то так фест// мо/ска/л'і// мо/ска/л'і п'ітпа/лили// н'і/когоу там не" /було// і ўже /ан'і мо/нах'іу/ /ан'і н'іх/то/ бу во/ни пови/вожували// мо/нах'іу по/виган'ели// брацтво заб/рали/ ўс'о по/гара/тали/ по/били// ўс'о// замк/нули /церкву і так так та /церква сто/йала// аш ўже ти/пер зноу/ во/на йе* (Ун)
- стрибкоподібна (II → I → III → II → III):
 - II часовий план: *то /перид в'і/нойу ше /було/ ше /перид соро/ковим /роком/;*
 - I часовий план: *ў /Мат'інки /Божойі меч ў з/руд'ах/ то та/к'е шос'/ тої меч ў /нейі ў з/руд'ах// то та/киї /обрас// то /маїе шос' з/начити/ бо /сусик там вити/райе йї/йї кроу/;*
 - III часовий план: *то на/рода /було /гурми йшли// і с'ц'і/л'алис' там/ та/к'і /чуда /сусик тої і /Мати /Божя ро/били/ /дужи ви/лик'і//*
 - II часовий план: *а ўже йак бол'шеви/ки приїшли то ўс'о// йім то ни тре /було/ йім то /було нина/висне// во/ни ни бо/йалис' н'і гр'і/ха/ н'і /кари/ ше мо/з'ли нас'м'і/хатис'// то страш/не /було//*
 - III часовий план: *то аш/ йак Укра/їїна с'тала низа/лежна/ то ўже по/с'тавили но/ву кап/лицу/ на т'ім /м'іс'ц'і/ де та ха/тина ста/ра сто/йала* (Чк).
- кільцева: *ў шісде/с'ат д/ругому /роц'і/ йак зак/рили ко/с'тел то ми хо/дили/ ў нас та/киї при/їхау ксенз/ буу — то ми на Р'із'д'в'ан'і с'в'ата спрау/л'али д'вайц'ат' /рок'іу в'іткри/т':а ко/стела* (Бб); *з/найу шчо /було три чудот/ворн'і /образи ў монасти/р'і// то /було дв'а шо /Мат'інка /Божя /була нама/л'ована і С'в'д'того Мико/лайа// то*

вер'нулоc' 'т'іл'ки дв'а — і те'пер їх уже вер'нули на'зат до К'рехова// то так 'гарно 'було/ так з про'цес'іями вер'тали (Кр).

Однією з особливостей темпоральної архітекtonіки ДТ є можливість ретроспективно зображувати події в часі: *во'ни спо'чатку 'жили у не'чер'і ка'м'ін':і/ то ше 'дос'і во'на там йе/ то 'можна йти поди'витис'// то 'не'юно Бог йім так/ так нап'рави'у с'у'да/ і так йім тут 'бути ска'за'у/ то Гос'подн'а 'вол'а// во'ни 'жили са'м'і/ 'але 'л'уди по'чали до них йти/ і во'ни збуду'вали цер'ко'у'у і так по'ча'у рос'ти монас'тир/ мо'нахи шче по'чали при'ходити// 'але то ж 'турки та'тари нап'дали/ і/ во'ни зро'били та'ки' мур/ і во'да 'була/ шоб 'т'ашко 'було досту'пити (Кр).*

Окрім прислівників місця; дієслів руху чи статички; прийменникових конструкцій, що виражають просторові відношення, які характерні для ДТ усіх аналізованих груп, виявлено іменники-топоніми, які передають конкретну й чітко окреслену локальність: *то на Гава'реч:ин'і (БК); ми йдем на С'в'і'ту го'ру (БК); іс'тор'ія 'того' П'лугова/ йак ше Бо'г'дан Хме'л'ни'цьки' во'й'ва'у (Плг); ко'ли 'вийшо'у на 'гору При'тору (Лг); монас'тир нап' Чечвойу (Лг); т'рохи 'дал'і 'пол'а Ре'ш'і'ука йе го'ра 'Магура/ в'ід 'Магури пол'ова до'рога ве'де до се'ла Б'ризова (Лг); тири'тор'ія в'ід 'Йаворова до Ма'герова то 'виселен'і 'ус'і і 'ус'і цер'к'ви (Кр); 'дехто 'виселен'і і до Гли'н'ан і до 'Золочева/ до 'Бус'ка (Кр).*

Відзначмо особливість опису місця у ДТ про чудотворні місця і предмети — авторська чи об'єктна локальність. Простір для людини може бути «своїм» або «чужим»: *'нав'іт' 'у нас йе Х'ресна До'рога по го'р'і По'б'ійн'ій/ 'коло' монасти'р'а (Кр); ше бу'у скит на го'р'і 'тутка// йа ше по'казувала 'тому 'монахови// там 'у 'ліс'і йе їх ц'винтар/ а тої [скит.— І.Р.] н'ітпа'лили 'були// то ми ше там 'бавилис'і (Ун); 'али йак ми тим а'у'тобусом при'йїхали ту'да 'у Зарва'ни'у (Срд); бу'ло тр'а'совиско/ тутка'во// то бу'ло тр'а'совиско тут рос'ла 'верба (Гр).*

Виявами інтертекстуальності у ДТ є покликання на апокрифи, а також вживання фразеологізмів і прислів'їв.

В українській культурі образ Божої Матері сформувався під впливом канонічної та апокрифічної традиції, народно-релігійних уявлень, у яких домінує аспект заступництва Богородиці. Черех її посередництво між людьми та Богом розкривається ще одна важлива грань народного розуміння цієї постаті — бути вихователькою та вчителькою для усіх людей [пор.: 106, с. 15]. У низці ДТ зафіксовано інтертексти, які стосуються саме народних уявлень: *о'так бачите з даўн'іх да'вен Мат'інка Божя наш на'род захиш'чайе// та пеўно/ йак не Божя вол'а і ласка/ то нас би не було на т'ій зем'лі// бо шо то ўже наш на'род терпит'// а во'на три'має над нами с'в'її омо'фор* (Кр); *п'їт тейу го'ройу дес' ту Матир Божя зй'вилас'а і тих турк'їу в'їд'їг'нали* (См); *Йасна Пан'ї чудесно оберегла чен'ц'а і ўз'ала його п'їт сво'їу о'п'їку* (ЛГ); *їм Мат'інка Божя с'тала на ўход'ї/ і з'н'ала с'в'її плашч/ і та'ка с'т'їна с'тала/ та'тари не мог'ли заї'ти// во'ни й'її не бачили/ і не мог'ли ў'т'амити/ шо то йїх не пус'кає* (Кр).

У народній свідомості «живуть» апокрифічні уявлення про перебування Богородиці на землі: *бо з'найїте кажут' шо Мат'інка Божя по зем'лі ходит'* (Чк); *йа'кос' Божя Мати ўт'їкала в'їд' войн'їу/ шчо перес'л'їдували ма'лен'кого Г'сусика// во'на при'с'їла в'їтпо'чити на камен'ї/ шчо ле'жаў серед пол'о'войї сте'жинки/ і на камен'ї в'їт'билас'а до'лон'а Божойї Матер'ї* (ЛГ); *ту то ка'зали Мат'їр Божя йшла/ і во'на/ на С'в'їт'її го'р'ї с'їла на гу'р'ї/ спочі'вати і захо'т'їлос'а йїї во'ди/ і ту пойд'вилос'а/ ну йак же'ре'ло/ во'да* (БК); *з'найу шо' го'ворили/ шо Мат'інка Божя/ йшла/ ў'дарилас'ї і то вибухла во'да* (БК), а також апокрифічні сюжети про те, як Ісус Христос ходив між людьми: *од'ного разу мандру'ваў Гос'под' Г'сус Хрис'тос горами Кар'патами/ доўго хо'диў/ чо'гос' шукаў/ допома'гаў потре'буйучим* (ЛГ); *руки роспрос'тер/ Гос'пот' наў'хрест/ ноги теж вит'агнуў// сип'ка зем'ля по'чала сунутис'а і з'годом утво'рилас'а невелика пол'ана// на м'їс'ц'ї де були Хрес'тов'ї ноги залишилас'а р'їўна п'лошча/ і сп'їт чудот'ворних Г'сусових рук по'чали бити ц'їлушч'ї же'рела/ а нишче/ утво'рилис'а два ви'лик'ї водос'пади* (ЛГ).

У ДТ зафіксовано діалектний варіант прислів'я «Без Бога ні до порога»: *ти/пер Хресну До/рогу захо/т'или зро/бити/ бо так// бо без/Бога/нин'і не д'ї'деш до по/рога/нав'ім' (Гр).*

Наявні у ДТ алюзії на Святе Письмо про пророка Іллю, про потоп та майбутній кінець світу. Зауважмо, що сюжет про пророка Іллю переплітається із народною конотацією Іллі як стихії грому: *'кажут'/ жи тої/во Іл':а/ шо в'ін заби/райе л'удей/ то в'ін /Богом заби/райе// бо в'ін п'ішоў з /Богом до /неба// с кол'ас'нищейу /тийу (Лщ); в'ін /маєе при/ти і ўдарити ме/чом/ у тої д/ругий при/х'ім// з'і с/ходу ўдаре ме/чом і /буде к'інец// ву/гон'/ зна/чиц'і та/кий ву/гон' спа/лит// бу /першиї/ при/х'ім/ то було/ /потоп// то /потоп буў ка/заў Гос/под' Бог/ ўже не" /буде /потопу (Лщ); а /буде ўдарено/ Іл:у// і в'ін/ /к'іл'ко в'ін ўже л'удей по'биў/ Іл'а// /к'іл'ко/ страш'не на/роду// і в'ін ше з'їхаў ту/да/ сво'йоў теў ко/л'аскоў/ на /небо (Лщ).*

Така міжтекстова взаємодія збагачує ДТ новими смислами і сприяє глибшому розкриттю його головної ідеї.

2.4. Діалектні тексти про чудесні знаки

Чудесні знаки, як свідчення віри, є важливим чинником у формуванні релігійної свідомості людей. Вони стосуються насамперед видінь, снів, які мовці трактують як «знаки з неба», або пов'язані із силою молитви, яка здатна зцілити тіло й душу. Французький історик Ж. ле Гофф пояснює, що «сон або видіння є для християнина також шляхом доступу до Бога, нагодою побути з ним у безпосередньому контакті» [120, с. 259].

В обстежених говірках зафіксовано 35 ДТ про чудесні знаки, які привертають увагу людей до святих місць, адже йдеться про силу Господа, що проявляється через надприродні речі (поява нерукотворних малюнків, палаючих свічок чи образів на небі, чудесна зупинка пожежі, утихомирення бурі та ін.). У свідомості діалектоносіїв знаки покликані наставляти, попереджувати чи рятувати: *'видите/ і тої /обрас/ кап'личку/ і то шо об'їаў/л'алас'/ і /зара ше /л'уди /можут /бачити /Мат'інку /Божу/ і ти/перка та*

ф'ітура// то йе та'к'і з'наки// то во'на до нас го'воре// 'али ми ше то 'майем с'лухати (Лт). До цих текстів зараховуємо і ДТ про праведне життя і незламну віру священників, завдяки чому вони здобули особливу силу — можливість виганяти злих духів.

Однією з основних ТК є категорія цілісності. Слухач виводить її з усього тексту як зі структурно-сислового і комунікативного цілого.

Концепти — приховані у тексті можливості множинності значень, що полегшують спілкування й тісно пов'язані з людиною і її національним, культурним, віковим та іншим досвідом [121, с. 51].

Зазначмо, що у ДТ співвіднесеність смислів висловлювання корелюється із загальною пресупозицією — мовець апелює до базових знань слухача. У ДТ про чудесні знаки інформатор часто не озвучує важливої інформації, вважаючи, що вона є відомою слухачеві. У цій групі ДТ імпліцитні компоненти, які уможлиблюють логічне розуміння смислу, стосуються релігійних та народних уявлень.

Напр., у ДТ про пожежу в Глинянах — це усвідомлення святості церкви, у якій є чудотворне Розп'яття (про що в тексті не йдеться): *ну ше то/ 'церква/ кру'гом по'жар буў// на 'церкв'і ск'ін'чиўс'а по'жар// ну по'жар буў/ го'р'іло ў час в'і'ни/ го'р'іла 'ц'іла 'вулиц'а і д'ійш'ло до 'церкви і на 'церкв'і зупи'нило'с'а і 'б'іл'ше ўже/ по'жар зупи'ниўс'а// ну то йа з'найу// о то та'ке ни ўс'о 'можеш ска'зати чо'го// ну ба'гато йе та'ке* (Гл).

Концепти є смисловим каркасом текстів і можуть виявлятися безпосередньо чи опосередковано, через сни і знаки. Найвиразнішими засобами реалізації ТК цілісності є сакральні концепти «Бог», «Богородиця», а також «віра», «знак», «чудо», які сформовано на основі ключових слів *благодат'*, *'Божя 'сила, 'с'в'ат'іст'*; пор.: *ў 'него три б'рати с'в'аш'ченики/ і дв'і сист'р'і мо'нахин'і// уйа'в'іт/ йа'ка ви'лика благодат' ў с'ім'йі// в'ін та'киї буў ш'чирій/ йа не 'можу вам пери'дати/ ну 'монах/ в'ін н'і'кого' не маў/ а йак йа'кус' ко'п'і'ку маў/ то да'ваў 'тому хто 'б'ідній* (Срд); *'але в'ін маў та'ку 'силу/ шчо то з 'нейі 'вигнаў// та'ку в'ін маў 'силу// ви по'думайте/ то з'начит' йа'ку 'в'іру т'реба*

'мати/ т'реба 'мати 'шоби во'но [злий дух. – I.P.] до 'тебе не п'ідступило/ і з л'у'дини 'вигнати// то їе страш'не (Кр); о/ шо то з'начит' ста'ре/ с'в'а'те/ 'перед ним с'к'іл'ки л'у'деї мо'лило с'а// о йа'ка 'сила 'Божя/ во'гон' 'може зага'сити (Кр).

Категорію зв'язності в аналізованій групі текстів представляють такі види, як: формально-граматична, лексична, образна та композиційно-структурна.

Формально-граматичну зв'язність репрезентовано передусім за допомогою:

— займенників: *'Цибер буў там// ну ї с'в'аш'ченик'іў б'рали/ т'іг'нули так'во нич'ком/ з'найіте голо'воў/ жи'вого/ за 'ноги// т'аг'нули його ў ма'шину тако'во (Дб); в'ін тут даў'но буў/ о'тец'// то його арешту'вали ў нас/ за то шчо хрес'тиў д'і'теї// а 'пот'ім то в'ін і та'ку 'силу маў (Кр); і тої гос'подар браў/ ста'ваў до вог'н'у/ ше 'пеўно мо'лиўс'а/ 'але ка'зали хрес'тиў нейу// і хоч йа'киї во'гон' би буў ўрас 'падаў// ўс'о га'силос'// ото та'киї 'обрас буў// і ка'зали йак 'сил'но б'лискало/ то 'тоже ви'ходиў в'ін с тим 'образом і хрис'тиў ў ту с'торону де то б'лискало (Чк);*

— сполучників: *а йак буў ў т'ур'м'і/ і 'били/ шос' йо'му зро'били/ йа ўже ни пам'ятайу/ але" в'ін 'каже/ йа ўс'о пери'буў// і цеї// і ти'пер в'ін до'биўс'і шо' його та'ки при'везли с'уда/ та'кого ста'рен'кого ўже 'були// і в'ін 'туда ше ў 'церкв'і п'равиў (Ун); і йі'її при'вели до о'ц':а// і в'ін то 'н'іби ў н'її з'разу по'бачиў/ шо то їе та'ке// і молит'ви чи'таў над 'нейу/ то спец'і'йал'н'і їе (Кр); і 'каже/ шо син не 'хоче до 'церкви хо'дити/ причаш'чатис'а/ спов'і'датис'а/ 'дуже 'тугу во'на маїе с 'того// а в'ін 'каже/ то поле'ген'ко приве'д'іт' його// і ви з'найете/ в'ін йа'кос' ў'даўс'а ўгово'рити тої син/ при'шоў (Кр);*

Серед лексичних засобів зв'язності виділимо:

— тотожні повтори: *і ни мо'г'ли йі'го до'ни'тати т'і с''л'еч':і/ бо' ў т'її к'ім'нат'і/ де в'ін си'д'іў/ в'ін про'сиў ўс'іх/ ўс'і кл'а'кали і ўс'і мо'лили [...] ни мо'гли до'ни'тати т'і с''л'еч':і (Жл); то та'киї 'сил'нії 'обрас буў [...] ото з'найу/ шчо та'киї 'сил'нії буў (Чк); 'але ў'думаїтес'а ў те/ чи ди'тина*

охрешичена і чи ви в'інчан'ї// йакшо охрешичена і ви в'інчан'ї/ то добре/ йа буду молитис'а над дитинкойу (Кр);

— повтори синонімів: *шчиро молилас'/ просила ў Бога допомоги (Кр); до того образу Мат'інка Божя кличе/ так сниц':а/ і каже прийти (Чк); мучили с'в'ашченик'іў ст'рашно/ сил'но мучили (Дб); т'ігнули так'во нич'ком/ знайіте голо'воў [униз. – І.Р.] / жи'вого/ за ноги (Дб); в'ін прийшоў до нас до хати/ дуже в'ін ўсе до нас приходиў/ на квар'тиру (Срд); ме'н'ї Гос'под' Бог ка'заў/ говориў/ говориў до мене/ а йа йо'го не слухаў (Кр); ну по'жар буў/ гор'іло ў час в'ї'ни (Гл); на 'церкв'ї ск'інчиўс'а по'жар [...] по'жар зупи'ниўс'а (Гл); ту ф'ітурку р'зв'алили/ р'скидали// кам'ін'ці 'вивезли (Яс); та'к'ї ри'сунки на тих с'т'інах [...] та'ке зображен'а (Гл); йак то Воро'ноўс'кий виган'аў злого [‘диявола’. – І.Р.] / ли'хого (Кр); ро'гатого зга'даў [...] ли'хого зга'даў, ли'хе с'лово та'ке/ то 'нав'їт' не тре поўтор'ати (Кр); хоч йа'кий во'гон' би буў ўрас 'падаў [...] ўс'о га'силос' (Чк); то во'на плакала [...] то с'л'ози/ так те'чут ў нейї (Лт); 'л'уди диў'лац':а [...] ўс'ї то бачили (Кр);*

— повтори спільнокореневих слів: *по'б'їлена [‘пофарбована’. – І.Р.] на'б'їло (Гл); та ро'дина мала йо'го даўно [...] в'ін пере'д'ваўс'а з поко'л'їн'а ў поко'л'їн'а (Чк);*

— уточнювальні повтори: *ни була розма'л'ована/ були витерт'ї с'т'їни [...] во'на була п'росто по'б'їлена (Гл); в'ін прийїз'диў ба'гато' / шоби з'нали/ 'кожної п'їатниц'ї то 'було// і прийїз'диў і тут п'равиў// і потим на Ус'пен'а ўсе прийїз'диў (Ун); так/ рас/ 'пот'їм ше рас і ше рас/ три'рази так (Кр);*

Синонімія та повтори поєднують висловлювання ДТ, розташовані контактено чи дистантно, що забезпечує формальну та смислову зв'язність. Зазначмо, що в текстах синонімія може бути міжрівнева, адже синонімами є прийменниково-іменникові конструкції та «синтаксичні конструкції різної природи» [163, с. 81].

Зауважмо, що в ДТ у повторах та синонімічних конструкціях актуалізуються і центральні семантичні компоненти, відображені в словникових дефініціях, і контекстуальні (авторські) значення.

Контекстуальність формується на підставі особистих асоціацій чи релігійного світосприйняття.

Окрім формально-граматичного та лексичного видів, у цій групі текстів виявлено образну зв'язність. Наприклад, у тексті про віщій сон висловлювання поєднані за допомогою сполучника *і*, однак зміст стає зрозумілим лише тоді, коли слухач «відчитає» метафору: «чорні мухи» → «три стіни» → «три мерці»: *і на тих с'м'інах 'дуже' було бо'гато 'мух'і'у/ 'чорних/ си'д'или та'ких/ з'найіте/ ну 'видно 'було// і три с'м'і'ні 'падайе/ а йа п'ід о'д'ноіу сто'іу/ і та с'м'і'на не' у'пала// і так дес' до 'року/ по'мерли там/ не' в'істка с 'тойі 'хати/ 'бап'а по'мерла/ і ше хтос' т'рет'іі. (Гл).*

Особливістю композиційно-структурного типу зв'язку є анафора: *'д'ідо ме'н'і с'і ни с'ни'у// 'т'іки йак ме'не 'дуже но'га бо'л'іла/ і йа про'сила са'ма шо'б в'ін при'шо'у [...] 'б'і'ше 'д'ідо ми'н'і с'і ни с'ни'у// н'і'коли// ўс'о (Зг); а ше йа со'б'і так по'думала/ то с'ни йе та'к'і/ шчо 'тоже з'начат' [...] о то та'кі' сон бу'у/ пра'удиві' (Кр); з'най'у/ хтос' ми'н'і ро'с'казував про 'образ та'кі' шчо р'ату'ва'у в'іт во'г'н'у [...] ото з'най'у/ шчо та'кі' 'сил'ні' бу'у (Чк).*

У структурі тексту смислові відношення між частинами висловлювання розкриваються анафорично: *ше вам ро'с'кажу про тих с'тигма'тичок — 'Нас'т'і то с'ни'ло'с' ўс'о/ йак 'було/ [...] а д'руга/ йа шос' ни з'най'у/ йак во'на назі'валас'/ то й'і'ї с'ни'ло'с'/ шо 'Мат'інка 'Божа ка'зала й'і'ї про то жири'ло (Чк); вон там ў 'Йакторов'і шос' 'було с'талос'і/ шо о'д'на с'ім'йа не 'мали п'рава ў 'хат'і с'пату// в'ін там хо'ді'у там йа'когос' 'б'іса виган'а'у шо' ді'тину с ко'лиски вики'да'у/ за'пал'ува'у ш'тори/ та'к'е во ўс'о (Ун); та ро'дина 'мала йо'го да'у'но/ в'ін перид'а'ва'с'а з по'ко'л'ін'а ў по'ко'л'ін'а (Чк); та катафорично: *і тої 'об'рас с ка'п'личкойу/ і то шо об'йа'л'алас' [Матір Божа. – І.Р.] / і 'зара ше 'л'уди 'можут 'бачити/ і ти'перка та ф'і'гура// то йе та'к'і з'наки (Лт).**

ДТ властиві імпліцитні зв'язки між контактними висловлюваннями, коли наступне є результатом процесу сприйняття, переданого в попередній конструкції: *йак 'мама 'мала по'мерти й'і'ї с'ни'лас'а 'Мат'інка 'Божа// 'каже/ та'ка ви'сока/ 'гарна/ 'але їде та'ка сум'на і ў 'темному/ 'каже/ не пам'і'тай'у/*

'але не ў 'чорному/ а шос' 'темне// і та'ка ви'сока ви'сока/ йак іш'ла до 'мене 'каже/ то так пл'іт/ отак'во п'росто переступ'ила (Кр); йак ўже то'та м'і'л'іц'і'яа сте'регла// ни пус'кали тут л'у'д'і'ї/ ти'перка/ так над/ над|ран'а// 'дивиц'і іде/ ўс'а ў 'б'ілому/ При'чиста 'Д'і'ва/ з неў їдут 'ангели// і та'ко їдут до б'рамі (Гр).

У ДТ про чудесні знаки найчастіше зафіксовано висловлювання, які пов'язані між собою причинно-наслідковим зв'язком (причина → подія): во'ди не" 'було/ 'росу смок'тали (Жл); йак во'ни т'і ўс'і ўз'р'іли! [Богородицю з ангелами. – І.Р.]// во'ни ўс'і пуду'б'іли// во'ни 'с'ели ў ма'шину і по'їхали/ то ду 'Рихтич/ 'к'іко во'ни к'і'лометр'і'ю за'їхали/ то йі'ден до д'ругого н'іц не ска'заў х'і'ба йі'ден/ 'каже/ до йід'ного/ ти 'вид'і'ю?// 'вид'і'ю (Гр); і тут на'рас во'гон' сам 'падайе// а то в'ін стаў 'перет тим хрес'том// в'ін сто'йаў 'перет 'Царс'кими ўра'тами/ до них ўс'о зго'р'іло/ форен'т'ви/ виши'т'а/ ўс'о (Кр);

Засвідчено імпліцитну зв'язність із часовим значенням між висловлюваннями, коли одне позначає подію, а інше окреслює її часові межі або продовжує попереднє висловлювання. Текст розгортається в лінійній послідовності: ўже во та'ка 'ос'ін'/ ми ўже о'р'али по'л'а (Жл); то так 'к'іл'ка л'у'деї/ та'ких ба'гачших на се"л'і/ се"л'ан/ зло'жилис'а на ту 'церкву і по'чали буду'вати// ну во'ни то 'церкву то 'вибудували/ 'але ўже з'рошеї 'дал'і не вистар'чало/ шоб йі'її розмал'у'вати// то во'на 'була п'росто по'б'ілена на'б'іло так/ 'в'итерта (Гл); і запа'лиў 'церкву/ 'церква по'чала го'р'іти// 'л'уди по'бачили/ по'чали з'б'і'гатис'/ да'ваї га'сити/ 'але 'ради не да'йут' (Кр); його п'ї'мали і засу'дили і в'ін си'д'і'ю ў т'ур'м'і (Кр). Зауважмо, що імпліцитна форма зв'язності не є частотною, найпоширенішими є висловлювання із експліцитною формою реалізації.

Одним із виявів композиційно-структурної зв'язності ДТ є формальна неповнота. Це явище пов'язане з прагненням усунути надмір інформації, з економією мовних зусиль. Воно характерне для конструкцій, які вжито перед чи після повних структурно і семантично висловлювань. Різні частини тексту можуть бути відсутні формально, їх розуміння зумовлено контекстом: заб'раў

те в'ік'но то шкло/ тої'обрас [образ з'явився на віконні шибці. – I.P.] (Чк); *то спо'чатку йа'к'іс' х'лопц'і по'бачили* [появу сліз у Богородиці. – I.P.] (Лт); *там прийіж'зали с'в'аш'ченики Бог з'нати з'в'ітки// і ми 'мали п'раво/ бо то 'були 'дужи по'л'а ви'лик'і/ і 'було 'видно хто би де з'в'ітки приїшоў// то ми со'б'і п'іш'ли і н'і'кого'у би ни 'дали с'в'аш'ченика ў'з'ати* [ідеться про період підпілля. – I.P.] (Срд); *і 'л'уди 'лет'іли за ним* [отцем-екзорцистом. – I.P.]// *а в'ін но с'і по'ди'виў на 'небо// ко'му йа'ка/ шо т'її л'у'дин'і йе* (Ун). Саме тому формальна неповнота є важливим чинником, що забезпечує реалізацію імпліцитної зв'язності.

Категорія інформативності реалізується в ДТ про чудесні знаки як змістово-фактуальна інформація. Мовці описують подію, яка в їх свідомості є чудесною, пов'язаною із виявом Божої присутності чи сили.

Зазначмо, що під час аналізу текстів підкатегорія суб'єктивної модальності є однією з найважливіших. Вона тісно пов'язана із суб'єктом розповіді, із реалізацією авторського «я» у тексті, відображає ставлення мовця до сказаного.

Категорія модальності може бути виражена мовними засобами, а також інтонацією, яка супроводжує «основний зміст повідомлення емоційно-експресивними відтінками впевненості, сумніву, недовіри, іронії тощо» [39, с. 368], що є характерними для діалектних текстів.

В аналізованих ДТ значення модальності виражено за допомогою різнорівневих мовних засобів, серед яких значну групу становлять вставні слова, словосполучення, речення, модальні слова як частина дієслівного складеного присудка, частки, а саме:

— вставні слова (*д'їсно*) та конструкції, що підтверджують істинність, достовірність сказаного чи вказують на сумнів або на джерело інформації: *д'їсно/ то 'д'їсно на 'мен'і то 'д'їяло'с'і* (Зг); *то 'д'їсно було/ д'їсно 'було* (Зг); *йа ў'с'о з'найу про' него* (Жл); *али з'найу/ шо' в'ін там дес' буў* (Зг); *йа з'найу/ шо ме'н'і/ йак сон прис'ниў'с'а* (Гл); *йа вам 'кажу/ 'мучили с'в'аш'ченик'іў* (Дб); *ну йа 'кажу* (Дб); *ка'зала с'ваха/ Ми'рошчина 'мама* (Зг); *ў'ласне/ тої Д'митр'її/ то*

рус'казуваў/ шо прихो'дили йа'к'іс' ў'чен'і з'і Л'вова (Гл); з'найу/ шчо та'кії 'сил'ніи буў (Чк); а ше з'найу йак то л'у'деї ви'возити мали/ на Си'б'ір (Кр);

— вставні слова (*'може, 'видно, 'пеўно*) та вставлені конструкції, які передають значення сумніву, можливості, припущення: *'може йі'му 'т'ашко 'було приї'ти/ 'може/ шчо (Зг); 'видно 'дуже" на них тої'во// во'ни си'д'іли ў 'л'іс'і (Жл); 'може дес' йа'к'іс' 'йо'го б'і'да пос'тавила (Срд); 'може то та'к'е ше 'буде (Чк); дес' 'чимос' 'може нак'риўс'а (Кр); то би 'може і зат'римаўс'а в'ін тої зв'ін (Кр); ста'ваў до вог'н'у/ ше 'пеўно мо'лиўс'а (Кр), 'може то 'черес то/ шо там/ йа'б'и Бог буў нама'л'ованій (Чк); і йі'му шчос' чи прис'нилос'а чи та'кі 'д'ійсно/ хтос' йа'к'би со'ломкойу по'п'ід н'іс так по'п'і'т:ер (Зг); 'але ми не з'найем чи то с'татис' шос' майе/ чи йак (Кр);*

— конструкцій із модальними словами («*т'реба, по'винен, мус + інфінітив*») зі значенням необхідності, поради: *то т'реба дусл'і'дити (Гл); т'реба 'вийти бо во'но 'буде п'лакати до к'ін'ц'а (Кр); йа'ку 'в'іру т'реба 'мати/ т'реба 'мати 'шоби во'но до 'тебе не п'ідсту'пило (Кр); т'реба старо'жил'іў пи'тати/ шо то за 'кам'ін' (Яс); по'вин':і 'були обер'нутис'а до две'реї (Кр); т'реба ме"н'і поп'равити йі'йі (Срд);*

— модальні частки: *йі'го ни за'били/ н'е (Жл); і так йе (Чк).*

Дієслова, вжиті із запереченою часткою *не*, передають необізнаність чи непоінформованість: *ни з'найу з йа'койу 'цел'у в'ін ту кап'лиц'у пос'тавиў (Срд); с'к'іл'ки то ча'су проїшло йа не" памій'тайу (Зг); йа шос' ни з'найу/ йак во'на назі'валас' (Чк); ро'с:ійаламс'і і не" з'найу/ шо йа 'майу ро'бити (Брн); не з'найу/ йак пи'салас'і/ 'Ан:а назі'валас'і (Яс); не" з'найу 'того/ 'але 'чула/ шо буў та'кії 'образ (Чк).*

Оцінність та емотивність є важливими складовими суб'єктивної модальності та смислової структури ДТ. Перша виявляється у ставленні носіїв мови до об'єкта, про який ідеться, визнанням або невизнанням його цінності згідно з тим, наскільки його якості відповідають певним критеріям.

Із-поміж оцінних та емотивних засобів у ДТ про чудесні знаки виділено:

— емотивні дієслова і конструкції зі значенням емотивності і *ўже* п'лачу (Брн); *і п'лачу/ і го'вору/ і 'муха перис'тала бри'н'іти* (Зг); *йа так п'лакала/ ме'не так но'га бо'л'іла/ та'киї б'іл' буў* (Зг); *йа хо'дила на ц'винтар/ п'лакала/ ка'зала 'шоби с'і не" снiў* (Зг); *а то с'л'ози/ так те'чут ў нейі/ так во'на п'лаче/ та 'наша 'Мат'інка 'Божя* (Гр); *ўс'у С'лужбу 'Божу во'на п'лакала/ так ой ой ой ой ой* (Кр); *йа/ п'рошу [покійного тата. – І.Р.]/ 'тату приї'ди/ приї'ди забе'ри ме'не/ йа ўже не" 'годна тер'п'іти 'того' 'бол'у* (Зг); *йак ме"н'і ро'с'казували то йа/ ме"н'і тирп'ц'і йи'ли* (Зг);

— зменшено-пестливі слова: *та'ка ма'лен'ка 'мушка си'дит/ на кра'йу с'толика* (Зг); *йа си'р'ітка ли'шилас'а* (Кр); *'дочечка/ то 'корисно п'іти до 'церкви с'в'а'того Миха'йіла* (Кр); *йе по'хований/ тут та'киї с'в'аш'ченик ста'рен'киї* (Ун), а також *'Мат'інка 'Божя* та *І'сусик*, які найчастіше вжито як демінутиви.

— вигуки та синтаксичні засоби (звертання, окличні висловлювання): *ой/ 'Господи/ та помо'жи/ шо ш то та'ке 'чудо* (Кр); *а там су'с'ідка 'каже/ пек! пек!* а *'йаг'би так гр'ім удариў* (Бор); *збу'дилас'і/ і/ 'Божсе!!* ни з'нати чи *йа с 'тойі 'йами 'вил'ісла/ чи н'е* (Зг); *по'в'дуйте!* йіх три *'випило вед'ро во'ди і ше та'ко три'маў пе"ре'кинене* (Жл); *йак во'ни т'і ўс'і ўз'р'іли!* (Гр); *'Мат'інко 'Божя!!* *'може йа те'бе обра'зила/ шо йа так ска'зала// так// і йа перип'рошувала* (Гр); *ди'тина йа'кас' йак по'чала п'лакати!*// ну/ ви з'наєте так *йаг'би/ йаг'би хто 'р'ізаў ту ди'тину/ йаг'би йа'кас' на'нас'т' в'ід'разу на'пала і во'но так к'риком!* (Кр);

Оцінні висловлювання за шкалою оцінності поділяємо на:

- «добре»: *ў 'него три б'рати с'в'аш'ченики/ і дв'і сист'р'і мо'нахин'і// уйа'в'іт/ йа'ка виліка благо'дат' ў с'ім'йі* (Кр); *йак'би йо'го п'ітхо'пити і 'Божим с'ловом 'добрим ска'зати/ то би 'може і зат'римаўс'а в'ін тої зв'ін* (Кр); *ти з ним/ 'йаг'би 'була го'во'рила і в'ін с то'бойу буў 'заўжди ну та'киї пр'а'мії/ в'ітк'р'итиї* (Срд); *'дехто*

*п'росто при'ходе бо з'найе/ шо то та'кий чудот'ворний' об'рас' йе (Чк);
йі'ден/ 'каже'' до' мене/ ти ш'час'лива (Брн);*

- «погано»: *'кажут'/ 'тоже/ йак обра'зи п'лачут'/ то 'тоже не йе
'добре// бо 'можут' п'лакати та'ким 'миром/ а йе і кроу' кро'вав'і
сл'ози бу'вайут' (Кр); 'але в'ін н'і'кому не ка'заў/ 'може/ і 'думаў
со'б'і/ шчо то йе зле ш'чос' (Кр); і стаи'на громо'виц'а 'була/ ну та'ка
громо'виц'і/ та'ка страи'на б'лискаўка 'била (Брн); пус'тавили
'Мат'інку 'Божу// во'на 'б'ідна та'ка 'була (Срд); мо'йа 'бац'а
т'аш'ке жи'т'а 'мала/ а 'пот'ім з 'мамоу/ з'і м'нойу 'мала б'і'ду (Кр);
та'ка ви'сока/ 'гарна/ 'але йде та'ка сум'на і ў 'темному (Кр); то йе
ст'раи'ний 'зара с'в'іт (Срд); йа та'кий т'а'гар пере'несла ў жи'т'у/
'дуже''/ 'дуже'' ве''ликий т'а'гар (Бор).*

Оцінні висловлювання містять значну кількість прикметників, адже оцінність «є первинною семіологічною функцією прикметника як частини мови, її частиномовної специфіки, що відрізняє прикметник від інших частин мови» [180, с. 275]. Це є досить поширеним явищем, і виражає ставлення до об'єкта розповіді чи події, що здебільшого супроводжується в мовленні емоційно-образними конотаціями.

Зауважмо, що у ДТ про чудесні знаки, як і в інших аналізованих ДТ, наявні компоненти емотивності та оцінності, що імпліцитно закладені у змісті, оскільки виклад інформації про об'яви Богородиці, віщі сни, видіння померлих є незвичайними явищами й емоційно впливають на слухача: *в'ін по'бачиў сво'йу
'мату/ йак 'була ўб'рана/ йак по'мерша/ йак йшли 'л'уди с ц'винтару до 'церкви// і
засту'пиў/ заде'ре'в'іў (Зг); ми'н'і на ў'ласн'і 'вочи прис'нилас'і ўно'чи При'чиста
'Д'іва/ йа йі'йі 'бачиў/ ў 'ризах так над'і м'ноу сто'йала... прис'нилас'/ і гово'рила
йа те'бе спас'ла/ над'і м'ноу (Лщ).*

Категорія антропоцентричності у ДТ пов'язана з особою автора-оповідача. Виділено такі типи оповідачів:

— автор-переповідач (не бере участі у діях, розповідь від 3 ос. одн. або мн.): *в'ін про'сиў ўс'іх/ ўс'і кл'а'кали і ўс'і мо'лили/ і во'ни то'ди не'' мо'гли*

*'нав'іт' не" то йі'го но тих/ шо з ним си'д'іли/ ни моґли до'упи'тати т'і с"л'еч':і
[‘слідчі’]/ за'гикувалис'і (Жл); йо'му 'чирис йа'киїс' час с'ниці':і/ шо 'Мат'інка
'Божса при'ходи і 'каже/ нази'вайє йо'го на ім'я/ шчо т'реба то д'іс'тати (Чк);*

— автор-свідок подій (розповідь від 1 ос. одн.): *то йа так 'диўл'ус'а/ шо
во'ни ўс'і с'а на'зад/ 'хочут похоро'нити [...] та'к'і ста'рен'к'і то во'ни ўс'і с'у'да
с'а п'рос'ам// шо в'ін тут ў т'іі 'церкв'і по'ў'чаў сво'ю ду'хоўн'іс'т'/ і так на т'іі
Чер'нечн'іі го'р'і так 'хоче 'бути по'хованій (Ун); йа са'ма так ўсе за 'него
з'гадуїу/ йа йо'го запи'сала ў с'воїі молит'ви// і 'деколи йо'го так з'гадуїу/ йак
в'ін буў та'киї з'найєте ўсе ўс'м'іхненій (Срд); там чо'гос' йа'к'іс' поїаў'л'айуц':а
та'к'і ри'сунки на тих с'т'інах// ну йа так ни 'дуже то зам'і'чайу/ 'але йа'киїс'
та'ке зоб'ражен'а ў в'ін'ку хрес'та/ 'видно (Гл);*

— автор-учасник подій (головний герой, розповідь від 1 ос. одн.): *дес' с'і
ми'ні снит 'Мат'інка 'Божса/ ну та'ка/ йак во'на там сту'їїт і во'на
п'ід'рухуїїц':а (Срд); на'рас/ йак то зачи'райєс'і ведро во'ди/ вили'вайєс'і 'воду//
беўх!!! хтос' га'даїу 'неўно 'воду заче'райє// так/ ти'пер йа ўста'їу ли'гон'ко/ бо
йа на ко'л'інах прасу'вала/ н'і'кого ни'ма (Гр); йа маў опи'раційу три го'дини п'іт
нар'козом/ і йа жи'ву// прис'нилас'/ і гово'рила йа те'бе спас'ла/ над'і м'ноў (Лщ);
і п'іш'ла на ц'винтар/ п'лакала-м/ і 'кажу/ чо'му ви ме'н'і ни с'кажете/ а'бо ни
ї'д'іт туд'а/ ни ї'ди туд'а/ 'або шчо// присни'тєс'і шос'/ а ме"н'і н'і'чого ни
с'кажете (Зг).*

Авторську присутність у ДТ виявлено на підставі таких маркерів антропоцентричності, як:

— коментування подій: *йа 'чула/ йак в'ін вер'нуўс'а з Італ'її в'ін
ро'з'казуваў (Ун); 'часом йа'к'іс' з'наки йє 'л'уд'ам/ 'але ми 'того не розум'їєм
(Кр); 'але 'шо би в'ін м'іх зро'бити (Кр); то 'т'іл'ки 'наша мо'литва/ 'наша 'в'іра/
і Бог те'бе пор'а'туїє (Кр); а чо'го то так йє?/ 'неўне с'і 'хоче би навер'нули ўс'і/
бо 'зара ў с'в'іт'і та'к'є 'робиц':а/ то во'на за нас п'лаче// 'али 'хоче би
по'каїалис' і 'жили/ йак на'лежит' (Лт);*

— звертання до адресата: *в'ін приїз'диў ба'гато'у/ 'шоби з'нали/ 'кожної
п'їятниці то 'було// і приїз'диў і тут п'равиў (Ун); ну/ ви з'найєте/ йак с'в'ічка*

го¹рит' (Кр); *їа ше рос¹кажу вам* (Кр); *ше вам ро¹с¹кажу про тих стигма¹тичок* (Чк) та ін.

Адресантність репрезентована «трансформацією у тексті світоглядних позицій, ціннісних орієнтацій, емоцій реального автора у вигляді автора-функції, що інтерпретується реальним читачем як фігура адресанта» [169, с. 511].

Категорію континууму виражають такі ж мовні засоби, як і в попередніх групах, проте події в текстах розгортаються переважно в лінійній послідовності.

Із-поміж мовних засобів темпоральності відзначмо:

— прислівники з часовим значенням: *до¹с¹в¹іт, рано, над¹ран¹ам, уно¹чи, н¹із¹н¹іше, зара, навес¹н¹і, да¹у¹но, н¹іколи, ти¹пер, ти¹перка, напи^еред, в¹іт:о¹д¹і;*

— часові дієслівні форми, переважно минулого часу: *ко¹лис¹ то¹ були дерив¹їан¹і ха¹ти/ со¹ломойу накри¹вали/ то во¹но го¹р¹іло¹ сил¹но* (Чк), *тр¹асо¹вин¹а йа¹кес¹ було/ затр¹ас¹лас¹ і н¹іш¹ла н¹іт¹ зем¹лу* (Кр), *о¹б¹їа¹вилас¹ об¹рас¹ Мати¹ Бож¹а// там¹ йїздили/ с¹в¹аш¹ченики¹ йїздили/ і тої¹ парох¹ с¹іл¹с¹кий/ в¹ітпра¹їл¹али С¹лужби¹ Бож¹ї* (Яс), *ї т¹і ча¹си/ шо¹ церкву зак¹рили// а¹ л¹уди зби¹ралис¹ н¹іт¹ церквойу/ н¹равили// і хтос¹ з пар¹т¹їїц¹її/ видно за¹па¹лиї¹ церкву* (Кр); зрідка — у теперішньому: *і¹ каже/ шо син не¹ хоче до¹ церкви хо¹дити/ причаї¹чатис¹а/ спов¹їдатис¹а/ дуже¹ тузу во¹на майе с¹ того* (Кр);

— числівникові конструкції з компонентами — назвами одиниць виміру часу: *на д¹ругий ден¹, дес¹іт¹ рок¹її, три¹наїц¹іт¹ рок¹її, ї ш¹їсди¹с¹ат н¹їа¹тому роц¹і, три го¹дини, дв¹і не¹д¹їлі, к¹їка¹ рок¹її;*

— конструкції з компонентами — назвами одиниць виміру часу: *за тижден¹, минулого року, по нин¹ішн¹її ден¹*; а також: *ї тої мо¹мент, то ча¹су проїш¹ло;*

— конструкції, до складу яких входять назви релігійних свят: *пери¹д Зи¹леними с¹в¹атами, За¹душина су¹бота, за Со¹їїзу* та ін.

— описові конструкції, які вказують на конкретний історичний період і часто містять назви історичних осіб чи епох: *їак при¹їїхали т¹і маска¹л¹і, ми там*

ўсе ў н'іт'н'іл'а хо'дили, ў час в'і'ни, йак то л'у'деі ви'возити мали/ на Си'б'ір, ко'ли 'церкву ро'зга'н'али та ін.

Просторовий континуум у ДТ про чудесні знаки конкретніший, точніший, ніж часовий [62]. У аналізованих ДТ підкатегорія локальності виявлена за допомогою таких засобів, як:

— іменники-топоніми: ў 'Сугоров'і, 'Жулицка го'ра, до' 'Б'ілого 'Камен'а, з'і Л'вова, ду 'Рихтич, Груш'іў, ў 'Франц'ійі, ў 'Чайковичах, ў Бор'ратин'і, К'рех'іў, П'іткір'ничка, ў 'Йакторов'і, Голу'би, на 'Ф'ійн'і, на т'ій За'пас'іц'і, на Во'лин'і, ў 'Золочев'і, на т'ій Чер'нечн'ій го'р'і, на 'Лонску; зафіксовано приклад вживання офіційної та неофіційної назви: во'на на т'ій За'пас'іц'і/ бо б'лис'ко монасти'р'а то ше по д'ругому нази'вайут/ Голу'би (Кр);

— прислівники місця: при'шоў до'дому, з'йіхаў над'іл, там ни 'було, там бу'ла зупинка, тут на го'род'і;

— дієслова руху та стативи: пере'хожy, 'п'ішоў, ви'ход'ат', прихо'дили, за'йіхали, 'вил'ізли, прийіз'диў, хо'диў;

— прийменникові конструкції, що виражають просторові відношення: 'через ту 'хату і до д'ругойі 'хати, на по'д'в'ір'яа, 'коло' ди'вана, 'коло ц'винтару, п'ід го'ру, ў кор'чах, 'перет 'Царс'кими ўра'тами, на по'лах; ў там'т'ій 'хат'і, з'і с'іней, ў с'таїни, на кра'йу с'толика/ 'коло' 'л'ампи, на ц'винтар, до 'церкви, на 'хорах, ў 'м'іс'ц'і та ін.

Категорія простору співвідносить текст із певною ситуацією, яка розгортається в єдиному часовому плані [88, с. 180].

У ДТ про чудесні знаки категорія інтертекстуальності існує як «сфера міжтекстових зв'язків, в котрій бере участь цей текст» [225, с. 218–219].

Засвідчено такі способи представлення цієї категорії:

— алюзія: Нас'т'а ка'зала/ шо то 'маіе 'бути та'к'е ви'лике с'в'а'те 'м'ісце/ йак ў Фран'ц'ійі/ шо йе/ шо туд'а 'тоже ўс'і 'йіз'д'ат' і шо там 'Мат'інка 'Бож'а д'іў'чаткам з'й'а'л'алас' (Чк) — алюзія на м. Люрд, місце об'яви Богородиці у Франції; і ка'зали йак 'сил'но б'лискало/ то 'тоже ви'ходиў тої гос'подар с тим 'образом і хрис'тиў ў ту с'торону де то б'лискало [...] не''

з'найу ¹може то ¹черес то/ шо там/ йак би Бог буў нама¹л'ований// а во¹гон'/ ту б¹лискавку то ка¹зали Іл'а ¹робе/ б¹іе так// а то ш Бог йо¹го ўз'аў на ¹небо (Чк) — алюзія на сюжет про пророка Іллю;

— неусвідомлене відтворення народного культурного шаблону, як те, що притаманне мовній компетенції індивіда: ¹д'ідо си збу¹диў/ ву¹ген' ¹коло¹ ¹него/ в'ін буў би зго¹р'іў// ну ¹але" ¹ангел хо¹ро¹нител' ¹йі'го збу¹диў (Зг) — віра в ангелів-охоронців; так ¹бац¹"а мо¹йа зрозу¹м'іла/ шчо/ ¹неўно/ ¹буде йа¹кас' б'і'да/ бо Мат'інка ¹Божса ў ¹темному і йі'йі при¹ходила/ попе¹редила (Кр) — чорний одяг як символ скорботи.

Відзначмо, що в ДТ не фіксуємо прямого запозичення, цитування висловлювань, які б належали іншому авторові (напр., цитата з народної пісні в ДТ про зцілення), натомість виявлено запозичення ідеї, способу і принципу відображення світу [185, с. 563–581], що притаманні народно-релігійному світоглядові, апокрифічному баченню — віра в те, що померлі «відвідують» родичів, у віщі сні (сюжети про намагання їх розгадати подано ще у Старому Завіті): а до¹ мене з'разу д'йіш'ло/ шо то баба прийш'ла (Зг); т'іл'ки ¹йа¹му/ та¹ка ўже глу¹бока// а йа/ пуди¹вилас'і/ а там три бур¹аки курмо¹в'і/ сту¹йім// і йа пу¹л'ізла по¹ т'і курма¹ки/ бур¹аки вит'і'гати// так о¹дин буў ў о¹дну с'торону/ д¹ругий ту/ т'рет'ій ту// і йа збу¹дилас'і ў той/ ў той мо¹мент// йак йа ўже по¹л'ізла ў ¹йа¹му// збу¹дилас'і/ і ¹Боже!! ни з'нати чи йа с'тойі ¹йа¹ми ¹вил'ізла чи н'е// ¹але" ¹живу шче по ¹нин'ішн'ій ден' (Зг); і то с'к'іки так ўже/ ¹к'іка ра¹з'іў ¹пере"т тим/ йак ¹маіе хтос' по¹мерти ме¹н'і з ро¹дини/ ме¹н'і с'ниц':а т'і ¹чорн'і ¹мухи йа¹к'і о¹н'с'іли ¹суф'іт ¹або йа¹киїс' р'іх ¹хати (Гл); шо те жири¹ло/ шо ў ¹н'ому йе кроў ¹Ісусика і йі'йі с'л'ози/ шо во¹на за ¹нами п'лаче/ та во¹да ¹чиста/ ми то ни ¹бачим// і то з'начит'/ шо та во¹да ¹дуже пом'іч'на йе (Чк).

Ця група містить ДТ, у яких людям з'являється знак хреста як символ-передбачення нещастя: с'в'ічка го¹рит'/ р'іўно/ а то// ¹л'уди ¹диўл'ац':а/ а с'в'ічки го¹р'ат' х'рестиками [...] в'елика б'і'да ў ¹тому с'ел'і ¹була// чи то йіх бом'били/ чи йа¹кас' облава ¹була/ ¹але ¹дуже ба¹гато л'у¹деї поўми¹рало// о/ го¹р'іли х'рестиками (Кр); йак то л'у¹деї ви¹возити мали/ на Си¹б'ір/ то од¹ному

чуло^в іков^і/ три дн^і п^ід^рат на ¹неб^{'і} по¹казува^{ўс}'а хрест [...] і дес' за ¹тижден' по¹чали л^уде^ї виво^зити (Кр).

Зауважмо, що обсяг інтертекстуальних висловлювань в аналізованій тематичній групі незначний. Усі вияви інтертекстуальності — це стереотипи мислення та оцінки, які мають важливе значення, адже є системою знань, які закодовані в сукупності текстів, що відображають аспекти пізнання світу людиною та культурною спільнотою [170].

Висновки до 2 розділу

У сучасних діалектних текстах із Наддністрянщини поняття «чудо» насамперед пов'язане із християнським ученням і віруваннями людей. Корпус записаних та опрацьованих ДТ охоплює чотири тематичні групи: тексти про зцілення, про кару, про чудотворні місця і предмети та про чудесні знаки.

Основними критеріями аналізу текстів є текстові категорії, які формують текст як інформаційне ціле і відображають його структуру. У процесі творення тексту відбувається «зчеплення» категорій: їх лінії перехрещуються, переплітаються і в результаті, утворюючи єдину структурно-семантичну «мережу» категорій, що охоплює весь текст.

Опис матеріалу здійснено за єдиною схемою — ДТ проаналізовано за текстовими категоріями, зазначено вербальні й невербальні вияви ТК, які в текстах різних груп часто збігаються.

Категорія цілісності є основною у вивченні тексту як макрозаказ і репрезентована в текстах передусім за допомогою концептів. У текстах про чуда мовно-культурну картину світу носіїв говору формують загальнорелігійні концепти «Бог», «Богородиця», морально-етичні: «віра», «добро», «любов», «прощення», церковно-обрядові: «хрест», «образ», «вода» та ін., серед яких домінують «Бог» і «Богородиця».

Аналізовані тексти відображають такі елементи смислової структури основних концептів:

— «Бог»: «той, хто творить чудеса», «той, хто зцілює», «той, хто є втіленням доброти й милосердя», «той, хто оберігає, допомагає», «той, хто судить, карає»;

— «Богородиця»: «та, яка з'являється в чудесний спосіб; яка є втіленням чудотворства», «та, яка зцілює, є покровителькою хворих», «та, яка оберігає, захищає, допомагає» та ін.

Текстотворча функція зв'язності полягає в смисловій співвіднесеності компонентів тексту. У структурі тексту важливим є домінування змістових зв'язків (лексична зв'язність). Повтор — це той засіб зв'язності, який забезпечує й цілісність тексту. Виділено тотожні, уточнювальні, тавтологічні повтори, вживання синонімів, спільнокореневих слів та використання перифраз. З'ясовано, що під час повторів друга номінація, зберігаючи значення першої, нерідко збагачується додатковим значенням або новим емоційним забарвленням.

Окрім лексичної, у текстах реалізуються такі види зв'язності, як: формально-граматична (займенники та сполучники, які забезпечують зв'язок між частинами тексту), композиційно-структурна (тотожні структури в зачинах надфразних єдностей, а також авторські ремарки), асоціативна й образна (покликання на фольклорні пісні, історичні факти чи легенди; апелювання до фонових знань слухача), яка властива насамперед ДТ про зцілення та про чудесні знаки.

Одним з основних засобів вираження модальності в мові інформаторів є вставні слова та вставлені конструкції, що відображають суб'єктивне ставлення мовця до висловлювання, вірогідність оцінки ситуації, підтвердження, впевненість, конструкцій із модальними словами («*треба*, *повинен*, *мус* + інфінітив») зі значенням необхідності, поради, а також модальні частки зі значеннями уточнення, ствердження, сумніву. Модальні засоби допомагають скріплювати суміжні висловлювання та пов'язані з категорією цілісності, адже

ґрунтуються на уніфікованому модальному оформленні компонентів висловлювань. Модальність, визначаючи описувані події як дійсні або недійсні, «підводить» слухача до правильного розуміння почутого, такої реалізації головної думки, яку замислив мовець.

Для континууму ДТ характерне порушення реальної послідовності подій. Переплетення часових планів розповіді зумовлює і членування відрізків тексту. Категорія часу підпорядкована певній змістовій установці, є важливою умовою цілісності тексту, його загальної інформативності. Виявлено такі типи хронологічної послідовності подій у темпоральній архітектоніці тексту: лінійну, стрибкоподібну й кільцеву.

У ДТ часовий план виражений здебільшого за допомогою прислівників із часовим значенням, часових дієслівних форм переважно минулого часу, конструкції із компонентами — назвами одиниць виміру часу (*р'ік, ден', не'д'іл'а, тижден'* та ін.) та описових конструкцій, які вказують на конкретний історичний період (*ў час в'і'ни, за панишчини, за Пол'шч'і, за Со'ўйузу, йак нап'дали турки і та'тари*).

Чітка локальність описуваних у тексті подій, що виявляється в ДТ, є однією з основних ознак його композиційної побудови, адже джерелами чудесного є ікони, криниці з цілющою водою, які мають конкретні просторові координати.

Серед мовних засобів локальності, як підкатегорії ТК континууму: іменники-топоніми (здебільшого це назви чудотворних місць), прислівники місця, дієслова руху чи стативи, прийменникові конструкції, що виражають просторові відношення.

Важливе значення у вербальній комунікації має категорія інтертекстуальності. ДТ містять алюзії, зокрема на Святе Письмо, апокрифи, які розширюють і поглиблюють смислове поле ДТ, додають нових змістових відтінків.

Виявами цієї ТК є також прецедентні висловлювання — приказки та прислів'я, що ілюструють віру людей в Бога (*мо¹литва жи¹л'ізо ¹ломит; мо¹литва ¹кам'ін' ¹ломе; т¹реба з ¹Богом у¹с'уда йти; бе^u з ¹Бога н'і до по¹рога*).

У тканині тексту ТК взаємодіють, переплітаються та доповнюють одна одну, при цьому деякі категорії мають ідентичні засоби вираження.

РОЗДІЛ 3

ТЕКСТ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТНОЇ СИСТЕМИ

Діалектологи слушно вважають ДТ одним із найбільш достовірних джерел вивчення системи говорів, що дає змогу не тільки виявити незасвідчені дотепер діалектні форми та значення, а й з'ясувати частотність їх вживання [69; 70]. Саме тому в останні роки з'являється дедалі більше праць, у яких на базі корпусу діалектних текстів окремого говору проаналізовано словозміну та формотворення частин мови [77], вивчено семантико-граматичні параметри функціонування висловлювання [129].

На підставі аналізу ДТ про чуда виявлено діалектні риси наддністрянського говору на різних мовних рівнях, передусім на фонетичному (3.1.), морфологічному (3.2), лексичному (3.3.) та синтаксичному (3.4).

3.1. Фонетичні риси наддністрянського говору

Як зазначив А. Залеський, «саме з погляду фонетичної системи українські говори творять досить різноманітну і цікаву в територіальному відношенні картину, яка є живою історією мови в її просторовій проекції, а водночас і свідченням того, що на час формування української національної мови найзначніші відмінності між діалектами були саме в фонетиці» [96, с. 3].

В аналізованих текстах послідовно зафіксовано фонетичні варіанти навіть у межах одного ідіолекту, що є наслідком взаємодії діалектних і літературних форм.

Із-поміж найбільш характерних фонетичних рис у системі вокалізму відзначмо такі, як:

1) артикуляція звука [a] (з *ę*) як [e] чи [i] незалежно від наголосу після м'яких і шиплячих приголосних: *д'іу'ч'ета*, *здо'роу'їе*, *п'іднакри'т'е*, *Ст'р'ітен'е*, *С'в'і'тій*, *Прис'в'і'тій*, *'дес'ім*, *п'їетеро*, *шод'н'е*, *пд'т'іг'нути*,

ро^узга^н'ети, по^увизга^н'ети, вит^і'гати, п^р'ітати, у^з'ети та ін. [див.: АУМ II, к. 41, 44, 47; 16, с. 57, 98; 67, с. 356; 92, с. 91, 110; 139, с. 75; 199, с. 969; 202, с. 36–41];

2) укання — наближення [о] до [у] ([о^у]): *ву^д'а, здо^у'роуїе, ко^у'руна, ^ГГоспо^у'дев'і, бо^у'зато, по^у'в'і'дати, о^у'бйа^у'вити* та ін. [див.: АУМ II, к. 55; 16, с. 210; 139, с. 79; 199, с. 661, 969];

3) ненаголошений звук [е] артикуляційно підвищений до [е^и] ([и]): *ни^д'іл'а, тин^л'о, ри^м'онт, чир^и'да, При^ч'иста, де^у'ре^у'л'аній, биз (бе^у'з), не^у* та ін. [див.: АУМ II, к. 37; 16, с. 209; 93, с. 197; 153, с. 13; 199, с. 665];

4) наголошений звук [и] наближений до [е] ([и^е]): напр., *ро^д'и^е'на, неве^л'и^е'чкий; ро^б'и^е'ти^е, на^ж'и^е'ти, хо^д'и^е'ти^е, в'ідно^в'ети, за^б'ети* [16, с. 209; 103, с. 213–214];

5) вживання протетичних приголосних, зокрема [в]: *'воко, 'восен'і, з^в'образом, ву^т'ір, ву^г'ен'*; [г]: *Га^м'ерика, гамери^к'ан'с'кий*; [й]: *'йендик, 'йенишій* та ін. [див.: АУМ II, к. 123–125, 253; 10, с. 8; 16, с. 83; 92, с. 111; 139, с. 79; 199, с. 572, 580; 202, с. 61–62].

Зауважмо, що Ю. Шевельов зараховував наддністрянські говірки до «говірок з максимально розвинутою протезою» [199, с. 582];

6) початкове [и]: *'ишишій* [Герман, к. 11; ММАГ, с. 45,82; 102, с. 220];

7) відсутність заміни етимологічного [о] на [а]: *бо^д'гач, бо^д'гатиї, бо^д'гато, ко^д'лач, го^р'рачий, го^р'рачо* [АУМ II, к. 395; Остап, с. 376; 16, с. 57];

8) фіксація звука [а] замість [о]: *'жадниї* [25, с. 41; 199, с. 667];

9) давні сполуки *р^ь, р^ь* реалізуються як [ер], [ир]: *кер^ь'ничка, кир^ь'нищ'а, ль* — як [ле]: *слези* [див.: 199, с. 592, 828];

10) відсутність лабіалізації [е] в [о] після м'яких приголосних: *шестий, семий, сего, него* [АУМ II, к. 37; Шило, с. 236; 16, с. 51; 202, с. 197] та ін.

У системі консонантизму виокремлено такі риси:

1) дзвінкі приголосні в кінці складу перед глухими і в кінці слова переважно оглушуються: *с^т'ешка, л^і'ішко, об^р'ас, хл^і'п, мо^у'рос, вуш, муш^ч'ина, нар^і'т, випатками, у^р'ас* та ін. [АУМ II, к. 110; 16, с. 209; 93, с. 96; 199, с. 969];

2) глухі приголосні всередині слова одзвінчуються: *Ве^лигден^н'*, *о^уб^шуртаниї*, *йаг^лби* та ін. [16, с. 82];

3) кінцевий твердий [ц]: *к^л'інец*, *х^ллопец* (хоча домінують форми *ру^лбец^л'*, *х^ллопец^л'*, *о^лтец^л'*); а також усередині слова (переважно в запозиченій лексиці): *реконт^лрукциїа*, *опи^лрациїа*, *специ^лйал^л'но* [див.: 25, с. 42; 199, с. 789];

4) диспалаталізація звуків [с], [ц] у суфіксах -с'к-, ц'к-: *к^лрех^л'іўскиї*, *'Ун^л'іўскиї*, *в^л'іс^лковиї*, *'Жулиц^лкиї*, *с^л'іл^л'с^лкиї*, *по^л'пол^л'ски* [див.: АУМ II, к. 102; 10, с. 12; 16, с. 70, 75; 92, с. 111];

5) надмірну м'якість [с'] ([с']), [ц'] ([ц']): *с^л'в^л'а^лтиї*, *с^л'ц^л'і^л'на*, *'м^л'іс^л'ц^л'і*, *с^л'л^л'ечії*, *'бапц^л"а*, *'ц^л"отка* [Осташ, с. 352; 16, с. 69, 210; 92, с. 94; 199, с. 970];

6) втрата довготи приголосних звуків у позиції після голосних перед [е], [і], [а]: *Возне^л'сен'а*, *Іл'а*, *руси^л'йат'а*, *сум^л'лін'а*, *в^л'іткри^л'т'а*, *п^л'іднакрит'е*, *виши^л'т'а*, *п^л'ім^л'п^л'іл'а*, *в^л'ічу^л'т'а*, *розма^л'йіт'а* [Шило, с. 126, 142, 218; 16, с. 84, 210; 92, с. 94; 199, с. 970];

7) диспалаталізація [р']: *д^л'вери*, *бура^л'ки*, *ц^л'винтару*, *монасти^л'ра*, *пуд^л'в^л'іра* (і *под^л'в^л'ірїа*), *трох* 'трѳох', *начи^л'рати*, *п^л'ратати*, *п^л'ідкурувати*, *ра^л'тувати*, *ве^л'черїати*, *го^л'вору* [пор.: 10; 139, с. 76, 77; 199, с. 812];

8) поява на місці [j] епентетичних звуків [л] або [н]: *зду^л'роўл'а*, *дириў^л'л'анії*, *'памн^л'іт'*, *памн^л'а^л'тати* [16, с. 65–66; 93, с. 59];

9) пом'якшення [л]: *'л'ампа*, *таб^л'л'етки*, *к^л'ласа*, *хол^л'ера* [16, с. 78; 93, с. 63–64];

10) збереження давньої м'якості шиплячих: *за^л'ч'ети*, *дош^л'ч'і*, *плашч^л'іўниц^л'а*, *'ріўч'ик*, *во^л'дич'ка* [16, с. 226; 25, с. 42] та ін.

Фонетичні варіанти зафіксовано навіть у межах одного ідіолекту, що є наслідком взаємодії діалектних і літературних форм.

Під час творення діалектного тексту звуки не вимовляються ізольовано. «Поєднуючись між собою, вони так чи інакше впливають один на одного, тому якість їх може змінюватися» [Лес., с. 49].

Аналізовані ДТ відображають такі види звукових змін, які характерні для діалектного мовлення наддністрянців:

● асимілятивні [16, с. 75–76; 93, с. 69–70; 207, с. 126; Лес., с. 49–53]:

– [тс'] → [ц':], [тс] → [ц], [тс'] → [ц']: *поди'в'іц':і, 'т'агнец':а, 'ди'їл'ац':а, с'м'і'їц':а, 'кай'іц':а, 'мол'ац':і, сти'райец':а, 'пишец':а, с'н'іц':і, п'равиц':а, 'л'учуц':і; б'рацтво, де'їа'цот; кар'пац'кї;*

– [с'т'] → [с'ц']: *'зам'іс'ц'" (і 'зам'іс'ц'), с'тар'іс'ц', шіс'ц', с'ц'і'на (і с'т'і'на);*

– [дс] → [ц], [дс] → [ц:], [дс'] → [ц']: *ме'цест'ра, по су'с'іцтву, з'в'іц:и, 'л'уц'кї;*

– [дц'] → [ц']: *оче'^лвиц'і, а також у числівниках два'нац'іт', д'вац'іт' тощо;*

– [дш] → [чш]: *мо'лочшї;*

– [тш] → [чш]: *ба'гачшї;* пор.: часткову асиміляцію у словоформах *меншї, йеншї;*

– [тч] → [ч]: *Оч:е наш;*

● дисимілятивні [16, с. 82, 116; Лес., с. 49–53]:

– [кт] → [хт]: *'дохтор, т'рахтор;*

– [чт] → [шт]: *ш'тири, штир'нац'іт';*

– [кш] → [гш]: *'лекшї, 'лекше та ін.*

Показовими для живого мовлення є алегроформи, усічення чи випадіння одного або кількох звуків. Аналізовані ДТ відображають такі різновиди усічення слів, як «випадіння» одного або кількох звуків [93, с. 197; 25, с. 44; Лес., с. 59–60], зокрема:

— на початку слова (афреза): ([о]по'лон'ц'і, [з]'найте, [з]'начит', [ў]мерли, [о]бгоро'дили, [з]в'іти;

— усередині слова (синкопа): ('ка[ж]ут, 'ка[ж]е, 'ви[ди]те, сп'раў[ж]н'а, 'б'і[л']ше, на 'кур[т]ц'і, х[о]'т'іли, т'і[л']ки, в'і[д]чу'вайу; пор. також спрощену вимову запозичених слів, зокрема медичних термінів *фл'у[о]рогра'ф'їа, рен[т]'ген* та ін.

— у кінці слова (апокопа): *ту[т], 'зара[з], тре[ба], ду'дом[у];*

— на початку й усередині слова (афреза й синкопа): [с]'к'і[л']ко.

Зазначмо, що такі зміни фіксують тільки тексти живого мовлення, вони є ознакою «самої усної розмовної мови, в якій ненаголошені голосні

вимовляються з меншим напруженням, з меншою чіткістю артикуляції» [49, с. 250].

Отже, записані тексти виявляють чимало особливостей, характерних для фонетичної системи наддністрянського говору, більшість із яких — архаїчні [пор.: 134; 207].

3.2. Морфологічні риси наддністрянського говору

3.2.1. Іменник

У системі словозміни іменника засвідчено такі особливості:

— іменники I відміни ж.р. у Р.в., Д.в. та М.в. одн. мають давнє закінчення **-и** (літ. **-і**): *не^діли*, (*ў*) *кап^лици*, *на зем^ли*, *ў р^іци*, *ў с^тайни*, *ў л^ікарни* [див.: 16, с. 94; 49, с. 22; 63, с. 32; 92, с. 113; 139, с. 79];

— іменники I відміни ж.р. в О.в. одн. мають стягнене закінчення **-ов** (**[-оў]**), **-ев** (**[-еў]**) (літ. **-ою**, **-ею**): *но^гоў*, *головоў*, *ко^ласкоў*, *зем^леў*, *до^рогоў*, [*п^равоў*] *ру^коў* та ін. [див.: 139, с. 75; Лес., с. 65–66];

— іменники I відміни ж.р. у Р.в. мн. вжито із закінченням **-ів** **[-іў]**: *во^ни* *в^ітп^равили* *с^ім С^лужб^іў* *Божих* (служб), *ба^гато* *мух^іў* (мух), *неба^гато* *ха^тіў* (хат), *дес^іт^і мо^литв^іў* (молитов), *та^ких/ ка^лік^іў* (калік), *п^ару* *к^ел^ііў* (келій) [16, с. 103];

— для іменників II відміни ч.р. у Д.в., М.в. одн. характерне збереження давнього закінчення **-ови** (**-єви**): *монахови*, *от^цєви*, *к^наз^ови*, *туркови* та ін. (літ. **-ові**, **-єві**) [див.: АУМ II, к. 177, 178; Остащ, с. 353; 16, с. 96; 37, с. 78; 63, с. 33; 92, с. 96; 199, с. 969]; проте вжито і закінчення **-у**: *Господу*, *хлопц^у*, *тату*, а також **-і**: *при* *Боз^і*.

— для іменників II відміни ч.р. та с.р. у М.в. одн. властиве давнє закінчення **-и** (літ. **-і**): *при* *к^ін^ци*, *ў* *доми*, *ў* *Грушови*, *на* *м^ісци*, *на* *ли^ци* [АУМ II, к. 181; 16, с. 62, 96, 210; 63, с. 32–33; 92, с. 113];

— іменники II відміни ч.р. м'якої групи в О.в. мають закінчення **-ом** (літ. **-ем**): *паркан^цом*, *от^цом*, *ўчител^ом*, *насто^йател^ом*, *пал^цом* [АУМ II, к. 203; 16, с. 86; 63, с. 35];

— закінчення **-ий [-ий]** (літ. -ей) у Р.в у словах на зразок: *л'у^диї, д'і^тиї, зу^биї* [16, с. 104; 92, с. 96; Лес., с. 65];

— в іменниках III відміни в О.в. засвідчено закінчення **-ию [-ийу]** (літ. -ю): *'ночийу, с^мертійу* [207, с. 127];

— наявні архаїчні форми двоїни: *дв'і не^діли, дв'і д'і^учин'і, три б^рат'і, три с^т'і^н'і* та ін. [див.: АУМ II, к.257; 37, с. 45; 63, с. 34];

— у множинних іменниках — назвах осіб — засвідчено давню форму З.в. = Н.в. (замість З.в. = Р.в.): *ви^ховуїе д'і^ти*.

Текстовий простір демонструє відхилення у формах роду порівняно з літературною мовою. Спорадично зафіксовано хитання у формах роду порівняно з літературною мовою, напр.: *старо^вин:а руко^писна Йе^вангел'їа* (ж.р. замість с.р. *Євангеліє*), *до^у т^ретойі кл'аси* (ж.р. замість ч.р. *клас*) та ін.

3.2.2. Прикметник

Записані й проаналізовані ДТ про чуда виявляють значну кількість прикметників, які уточнюють, пояснюють, доповнюють значення іменників.

Серед особливостей прикметника відзначмо такі:

— прикметники з твердою основою: *Ўсе^вишній* (*'Гос^под'*), *'п'ізна* (*го^удина*), (*ў к^нигах*) *'даўних*, (*то шо ѓе ўже*) *'даўне*, *Вели^кодній* (*п'іст*); *то^рішного* (*року*) [16, с. 108; 63, с. 36; 199, с. 969; Остащ, с. 353];

— прикметники ч.р. в Д.в. та М.в у деяких випадках мають закінчення **-ім** (літ. -ому): *то над'їш'ла 'Мат'ір 'Божа ў 'б'іл'ім, 'бачили йї'її ў 'б'іл'ім, ў 'чис'т'ім 'гаїу* [16, с. 111; 92, с. 97];

— у сталих словосполученнях, що стосуються релігійної сфери, вжито нестягнені форми прикметників: *на С'в'а^тейе С'в'а^тих, При^чистайа 'Д'іва, При^с'в'а^тайа Бого^родиц'а* [92, с. 113], що свідчить про піднесеність, урочистість;

— форми ступенів порівняння прикметників, як і в літературній мові, утворено за допомогою суфіксів **-ш-**, **-іш-**: *ба^гатий* – *ба^гачий* (пор.: *наїба^гачий*), *'даўній* – *даўн'іший* (пор.: *наїдаўн'іший*), *б'ідній* – *б'ідн'іший*,

здо'ровий — здо'роуший; моло'дий — мо^у'лочий [16, с. 114]; пор. суплетивні форми: ве'ликий – б'іший, ^ггарний, фаїний – л'ітний – наї'л'ітний та ін.;

— у ДТ часто зафіксовано демінутивні утворення: ма'лен'очкиї, ма'лесен'киї, ма'лен'киї, ста'рен'киї, б'і'лен'киї, чор'нен'киї, с'і'рен'киї, ти'хен'киї, б'і'днен'киї, здо'ровен'киї тощо.

3.2.3. Числівник

Діалектні форми числівників відрізняються від літературних насамперед фонетичним оформленням, зберігаючи найбільш архаїчні ознаки української мови, а саме:

— збереження форми йі'ден (йід'на, йід'но) у мовленні старшого покоління, проте домінує літературний варіант один [16, с. 116];

— порядковий числівник т'ретий з твердою основою: ўже йак т'ретий рас н'іш'ли ^ккаут' будем ки'дати ^ппоки не^у знаї'дем; с'іў о'ден ту/ д'ругий ту/ т'ретий ту [пор.: 16, с. 108; 63, с. 36; 199, с. 969];

— у структурі складних числівників м'який приголосний [д'] перед приголосним переходить у [ї] або зникає: дваїц'атиї; о'динац'ат', дванаїц'ит', трінаїц'ит', штирнаїц'ит', в'іс'імнаїц'ит', ^ддва(ї)ц'ит', ^ттри(ї)ц'ит'; к'іл'канац'ат' [16, с. 68, 117, 210; 207, с. 127–128];

— відзначено архаїчну структуру з частиною **нів** на позначення часу: н'іўде'с'атойі 'дев'ята година тридцять хвилин' (йак йа ўже в'іт н'іўде'с'атойі проле'жала продр'і'мала). Форми з нів, як зауважують дослідники, утрачені в літературній мові, збережені тільки в говірках південно-західного наріччя [16, с. 90, 118; пор.: 207: 128].

Попри нормативне вживання збірних числівників (напр., йіх ^ббуло та йак т'роїе, нас було четверо, п'ятиро д'і'тиї, шестеро л'удії, деўїатеро йіх ка'зали та ін.), спорадично зафіксовано конструкцію ^пприйшло два хлоп'чини, де замість збірного числівника вжито кількісний.

3.2.4. Займенник

ДТ виявляють особливості вживання займенників, зокрема:

— енклітичні форми особових займенників *я, ти* та зворотного *себе* в Д.в. одн.: **ми** (*руки ми бул'їли, снит ми с'ї/ шчо йа/ ў/дома*), **т'ї** (*йа т'ї не в'їр'у*), **си** (*так си з 'нами 'файно по'гово'риў; бо йа си ў т'їм 'домі*), що свідчить про збереження архаїчних рис [25, с. 44; 63, с. 35; 202, с. 136];

— діалектні форми О.в. однини займенників із закінченням **-ов** ([**-оў**]), **-ев** ([**-еў**]) (літ. -ою, -ею): *над'ї м'ноў, з неў*; вказівного — *теў*, присвійного — *сво'йоў* (*з'їйхаў сво'йоў теў ко'л'аскоў*) [16, с. 122];

— особовий займенник *він* послідовно репрезентують: в Р.в. одн. форми **го, йїго** (літ. *його*) (*ма'шина го ў'била; йїго на ко'л'ас'ц'ї во'зила* та ін.), у Д.в. — **му, єму** (літ. *йому*) (*прис'ниў му с'ї сон*), а в З.в. — **него** (літ. *нього*) (*за'їйхала на 'него, 'вийехаў 'пойїзд на 'него, в'уген' 'коло' 'него*). Також спорадично зафіксовано форми Р.в, З.в. одн. займенника *'вона* — *йї 'її* та *н'у 'неї*: *по'казуїу йї; 'мучилас'ї за н'у* [16, с. 120–121; 63, с. 35–36; 92, с. 114; 202, с. 137];

— присвійні займенники *мій, свій* вжито в таких формах *'мому, с'вому* (ч. і с. р.), *'мої, 'моїейі; с'вої, с'вейі², сво'їейі* (ж.р.): *'мому 'д'їдов'ї с'ниці, до 'мої кол'їжанки, мо'їейі 'баб'н'ц'ї; на с'вому 'м'їс'ц'ї; створ'їу за с'вейу по'добоїу, ў с'вейі 'мамі, с'воїї с'є'ст'р'ї, з'ї сво'їейу с'їм'їейу* [16, с. 124–125; 92, с. 114];

— форма заперечного займенника *ніщо* — *н'їц*, що є запозиченою з польської мови (пол. *nic* 'ніщо, нічого' [ЕСУМ IV, с. 104]): *шчо во'но да'їе?/ н'їц// н'їц; ни 'бачила [...] 'ан'ї н'їц; ка'зали н'їц то'б'ї ни по'ї може*;

— редупліковані форми вказівних займенників *той, цей* — *то'та, то'то, то'т'ї*: *об'рус пра'суїу на то'т'їм; на'рас то'та 'д'їїчина загово'рила; ў'з'ела то'ту хус'тину во'ни 'мучуц'ї за то'то; ўсе то'то 'тато м'її рос'казуваў* [16, с. 124; 199, с. 319–320; 202, с. 142];

² У формі ж.р. присвійного займенника *с'вейі*, як і в поширеному в текстах вказівному *'теїі*, кореневий *е* С. Бевзенко пояснює аналогією до кореневого *е* займенника *цей* (*сеї*) у непрямих відмінках – *цего* (*сего*) [16, с. 125].

— діалектні форми ¹тейі (Р.в.), ¹тийу (О.в.) вказівного займенника *та* ‘та; ця’: до^у ¹тейі ¹Мат’інки ¹Божойі, до^у ¹тейі Куба¹чихи, у¹ ¹тейі ди¹тини, п’ім ¹тейу го¹ройу, с кол’ас¹ницею ¹тийу [16, с. 125];

— складну форму вказівного займенника *там/той* (*там/та*) ‘той’: нап¹дали ¹турки на К¹рех’іу с там¹тойі сто^уро¹ни/ з ¹заходу, то там¹того ¹року ¹було, те з¹ири¹ло ¹було за там¹тим/ на там¹т’ім ¹боц’і пу¹т’і;

— форму *той/во* (*та/во, тота/во; то/во; т’і/во*) вказівного займенника *той*: ше бу¹ той/во хрест, н’і того¹во накри^ет’е не¹ ¹було н’ічого не¹ ¹було, Гос¹под’ ни да¹іе того¹во у¹с’ого ро^убити, мо¹йа та¹во у¹нучка, тота¹во ма¹ла майе [...] ¹гул’ку, йак та¹во в’і¹на йшла, ту¹во кап¹личку пус¹тавили там, о¹то то¹во п’іднакри¹т’е, т’і¹во кв’іто^уч’ки ¹видите, за тих¹во д’іу¹чат та ін.;

— займенник *той/во* (*та/во*) може вживатися як:

- евфемізм, що пов’язане із небажання мовців називати (напр., назву хвороби): ¹була шос’ на той/во/ х¹вора (БК); ¹мала опе¹рац’ію на той/во (БК);
- слово-паразит: ¹мому ма¹лому той/во/ ¹гул’і (Дл); ¹було та¹к’і дв’і ¹д’іу¹чин’і// і йа той/во// по^уйїхали рас п’ім си¹ло ¹Сас’іу (Жл); у¹ опи¹ім/ шо в’ін те¹пер ¹кайіц’а/ ¹ходе до ¹церкви// і той/во// та Бох ¹милостивий (Кр); то^у то не¹ма здуро¹л’а за¹ти// і той/во// ту то ¹було (Кр); во^уна при¹несла ту ¹дикту с’уда/ і той/во (Ун); а там на с¹тойц’і сто¹йау о¹ден муш... той/во/ сал¹дат сто¹йау (Дб);
- «замінник» різних слів і навіть конструкцій, коли значення можемо виявити тільки з контексту (очевидно, зумовлене тим, що інформаторові важко підібрати в потрібний момент відповідне слово): той Ма¹кар’ії при¹йїхау і так с’і ди¹ви¹у/ шо йа с¹ книже¹чки молебн той/во (‘молюся’) (Ун); ¹л’уди ту кир¹ниц’у там т’рошка йї¹ в’іттой/во (‘відчистили’) чи ту не¹чери/ а во¹ни то ро^узвал’ували/ за¹кидали (БК); ¹Божя ¹сила йе та¹ки на с’в’іт’і/ йа¹би то не¹ ¹було ¹Божойі ¹сили то^у так би той/во (‘помер без мук’) (Пл); а коли та

'д'іучина 'була то над'їи'ла 'Мат'ір 'Божя у 'б'іл'ім так гуворили/ і так 'було на'писано у нас там у т'ї'во ('книжці') їе на'писано (Срд);

— вказівні займенники *тої, та'киї*, а також неозначений *їа'киїс'* у текстах часто вжито у складі конструкції «займенник + іменник», напр.: *с'в'аш'ченик тої/ тої у'ласне/ тої Дмитр'її, тих 'турк'їу в'ід'їг'нали, 'вибрала тої Груш'їу/ бо 'видите і тої 'обрас/ кап'лич'ку; то 'ваша та 'Мат'інка 'Божя; та'киї 'їашчичок/ та'киї дириу'їаниї, по'будували та'ку 'хату, тут та'к'е баг'но 'було'; їа'киїс' сон буу' йо'му, прихо'дили їа'к'їс' у'чен'ї з'ї Л'вова, 'чудо їа'кес', їа'кас' 'жінка с:три'їа, їа'к'їс' поїау'л'айуц':а та'к'ї ри'сунки, спо'чатку їа'к'їс' х'лопц'ї по'бачили, 'л'їкар назна'чила їа'к'їс' шос' там/ т'рошки по'пити їа'к'їс' п'їгулки.*

С. Бевзенко припускає, що займенник *тої* «може послаблювати своє значення вказівності і, набираючи деяких функцій означеного артикля, перетворюватися на займенник-артикль» [16, с. 124].

3.2.5. Дієслово

На підставі аналізу ДТ засвідчено такі особливості словозміни дієслова:

— збережено давні форми інфінітива із суфіксом **-чи-** (*ни'чи, помо'чи, 'тичи* та ін.), проте домінують у текстах нормативні форми на **-ти** (*кл'а'кати, го'ворити, 'в'їшити, 'вид'їти* та ін. [АУМ II, к.234; 16, с. 211; 63, с. 36; 92, с. 115; 202, с. 149; пор.: 193];

— афікс **-с'а** (варіанти *-си, -с'ї, -с'а* можуть уживатися як варіантні в говірці одного села чи в ідіолекті) стоїть у пре- і постпозиції: *с'ї зїа'вила, с'а на'т'їшити, си поросхо'дили, с'ї з'лапау', с'а му'чили, с'ї 'буде"м ро'сходити, с'ї побуду'вали, 'мучилас'ї, по'росходилис'ї* та ін. [АУМ II, к. 248];

— дієслівні форми 1 ос. одн. теп. часу зберігають давнє чергування [ж] — [ж'] у формах *'хожу — 'хожу, 'вижу — 'вижу* [АУМ II, к. 235; 16, с. 130; 92, с. 99], при цьому виявлено парокситонезу, характерну для значної частини говорів південно-західного наріччя [АУМ II, к. 133];

— у дієсловах 1 ос. одн. теп.ч. II дієвідм. виявлено форми: *робѣу* і *робл'у* (*ѣа ўже ту робѣу д'вайц'ім' ш'іс'т' рок'іў; ѣа робл'у на будов'і*) [див.: АУМ II, к. 238; 199, с. 970; Лес., с. 69–70];

— у дієсловах 3 ос. одн. і мн. II дієвідм. переважно зафіксовано твердий флексійний *m* (засвідчено варіанти із м'яким *m'*): *си'дит*, *ви'ходить'*, *при'ходить*, *п'росит*, *робит^(д)*, *л'убит^(д)*; *бол'ат*, *ход'ат*, *п'рос'ат* та ін.; при цьому мовці у 3 ос. одн. вживають форми зі стягненим закінченням: *при'ходи*, *ви'ходи^е*, *п'росе*, *робе*, *мусе*, *gone* [АУМ II, к. 240, 242; 92, с. 99], що є, зокрема, ознакою наддністрянського говору [16, с. 133–134];

— ствердіння флексійного *m* характерне і для дієслів 3 ос. мн. теп.ч. I дієвідм. (*па'дут*, *воз'мут*, *с'ійут*, *мрут* та ін.) [16, с. 135; 92, с. 115];

— у формах 3 ос. одн. у зворотних дієсловах відсутній флексійний *m*: *бе'рес'а*, *дивис'і*, *с'ц'іл'уїес'а*, *зди'байес'і* [16, с. 128; 92, с. 101; Осташ, с. 379];

— тексти несистемно подають давні форми дієслів, які часто функціонують паралельно з літературними відповідниками, зокрема: *кл'а'чити* 'ставати навколішки; клякати' (*кл'а'чу* – *кл'а'каїу*, *кл'а'ч'іў* – *кл'а'каў*, *кл'а'чали* – *кл'а'кали*) та *л'і'чити* 'лікувати', *вил'ічити* 'вилікувати' (пор.: *л'і'чимо*, *л'і'чат*; *л'і'чиў* – *пол'іку'ваў*, *л'і'чила* – *вил'ікувала*, *л'і'чили* – *ліку'вали*);

— спорадично засвідчено давню дієслівну форму *їест* 'є': *їак їест ў ц'еркв'і тої п'разник*;

— у дієслівних формах минулого часу виявлено залишки перфекта (із зредукованими формами колишнього допоміжного дієслова *бути*), утворені за допомогою типових для української мови «форм дієприкметникового походження і фонетично змінених, стягнених особових форм дієслова *бути* в теперішньому часі, що фактично звелися до закінчень» [92, с. 99]; пор. форми 1 ос. одн.: *ли'жала-м³*, *п'лакала-м*, *ўже-м пере'жила*, *п'омо'лила-м с'і* (ж.р.), *ход'иў-ім* (ч.р.); 1 ос. мн.: *так-смо т'роха п'ратали*, *п'іш'ли-смо*, *то^уд'їка ўже-смо п'равили*; 2 ос. мн.: *шо-с'те ро^убили*.

³ Зазначмо, що дотепер у діалектологічних працях не усталено написання таких форм: разом, через дефіс, із апострофом чи з дужкою, що вказує на нероздільну вимову двох слів. У роботі такі форми подано через дефіс.

Ці форми «вживаються звичайно в конструкціях речень з опущеним підметом — особовими займенниками 1-ої, 2-ої особи, хоч іноді займенник може бути і наявним» [16, с. 140]. Аналізовані тексти фіксують приклади вживання займенника-підмета поряд з особовими енклітиками: *'мами ми-смо не" вир'нули бо то смерт', т'реба і шчоб ми' жили-с'мо/ йак на'лежит'*.

Енклітичні форми поширені в мовленні наддністрянців і можуть вживатись у пре- та постпозиціях [див.: 92, с. 115; 16, с. 140; 63, с. 36; АУМ II, к. 245];

— засвідчено форми давноминулого (передминулого) часу, утворені за моделлю «бути в мин.ч. + форми дієслів мин.ч. (колишній активний нечленний дієприкметник минулого часу на -ль, -ла, -ло)»: *'була 'вийшла 'замуш, 'була наро'дилас'а, 'йїхала 'була, 'була с'і о'бйа'вила, 'була го'во'рила, сто'й'ау' буу', 'були зане'хали* [16, с. 141–142];

— дієслова наказового способу утворено за допомогою частки *наї* 'нехай, хай' [16, с. 145; Шило, с. 182]: *наї бу'де та неза'лежн'іс'т' Укра'їни; наї 'буде з 'нафти;*

— спорадично зафіксовано дієслівний префікс *в'і-*: *'в'інути* (у говірці с. Підсухе Івано-Франківської обл. (Пдс), що межує з покутським говором) [пор.: 92, с. 148; Шило, с. 73–74; Остап, с. 395–402];

— форми майбутнього часу недоконаного виду переважно аналітичні [пор.: 17, с. 213–217]:

а) нормативні форми, утворені за моделлю «бути в майб.ч. + інфінітив» (такі форми домінують): *'буду б'рати, 'буду хо'дити, буду да'вати, 'будут' прино'сити, 'будут' 'мати* [АУМ II, к. 244];

б) давні конструкції «бути в майб.ч. + форми дієслів мин.ч.»: *ни 'буду с'тавиу', 'буду/ ка'зау' бре'хау', с'і 'буде"м ро'схо'дили* [пор.: 16, с. 137–138].

Особливістю мовлення носіїв говору є поєднання дієслів 3 ос. мн. з іменниками у формі однини, зокрема коли йдеться про людей, старших за віком (*'мама, 'тато, 'бапц"а*), що мотивоване шанобливим ставленням, моральними нормами етнокультурної спільноти, наприклад, *'мама пов'і'дали, н'іш'ли 'мама*

по су^сіцтву ў д^ругу к^{ер}ниці^у, ¹мама хо^удили то^уди ў т^ажи, ¹тато л^агли, ¹в^ітили і ¹тату по^дужали, ме^{не} ¹баб^нца во^ддили. У цьому контексті варто згадати також конструкцію ¹наш і ¹Мат^інка ¹Божя (йа йіго ни^талас^і/ ¹кажу/ де ¹наш і ¹Мат^інка ¹Божя). Така зміна числа дієслова, займенника мотивована шанобливим ставленням, моральними нормами етнокультурної спільноти.

3.2.6. Прислівник

У ДТ про чуда виявлено досить значну чисельну прислівників, проте основну увагу зосереджено на тих, які якнайкраще репрезентують наддністрянський говір.

Отже, ДТ наводять прості (синтетичні) форми вищого та найвищого ступеня порівняння якісних прислівників (зокрема й суплетивні), напр.: ¹добре — л^іше — на^їл^іше, зле — ¹г^іше — на^їг^іше, ш^витко — ¹борше, ¹лежно — ¹лекше, зе^лено — зе^лен^іше, ст^рашно — ст^раш^ніше, ви^соко — ¹више, ¹рано — ¹ран^че, ¹ран^ше. Цікаві явища зафіксовано у формах ба^гато, м^ного — ¹б^іл^ше — ¹саме на^їб^іл^ше, де много — церковнослов'янське [ЕСУМ ІІІ, с. 490], а ¹саме на^їб^іл^ше є прикладом поєднання синтетичної форми із префіксом на^ї- та займенника саме, що є ненормативним у сучасній літературній нормі; пор.: нас там бо^угато ¹було, м^ного ту^да л^удеї по ¹воду хо^дило — ко^лис' б^іл^ше ў то^вірили — чо^го ти ба^жайеш саме на^їб^іл^ше.

Засвідчено такі діалектні форми прислівників, напр. способу дії: жи^уцем ‘насправді, у дійсності’ (а по тели^візор^і то ни ўс^о так по^казує/ йак то жи^уцем йе// то йе ст^рашно), нич^ком ‘обличчям донизу; ничком’ (т^іг^нули так^{во} нич^ком/ з^найіте голо^{во}у/ жи^{во}го/ за ¹ноги), а також назви, мотивовані словом *хрест*:

— хрис^том ‘хрестоподібно; у вигляді хреста’ (пу^ставили так^іво с^тоупчики скр^із'/ хрис^том// отак^{во}/ хрест/ з^найіш/ отак^{во}/ хрис^том);

— х^рестиками ‘хрестоподібно’, ‘перехресно’ (с^вічка го^рит'/ р^іюно/ а то// л^уди ¹ди^лац':а/ а с^вічки го^рат' х^рестиками/ так/ рас/ ¹потім ше рас і ше рас/ три ¹рази так// п^і(д)час Служби ¹Божойі... о/ го^ріли х^рестиками);

— *к'рижом* 'розкинувши руки під прямим кутом до тулуба' (*п'і'ч:ас Служби Божойі/ ў'д'агнениї ў'р'асу/ ўпаў к'рижом на земл'у/ і прок'л'аў па'н'іў*; пор.: пол. *krzyż* 'хрест' [ПУС I, с. 472]);

— *наўх'рест* 'тс.' (*руки роспрос'тер/ Гос'пот' наўх'рест/ 'ноги теж вит'агнуў*).

Тематика ДТ зумовлює використання прислівників, що вказують на інтенсивність вияву ознаки, а саме:

– *дуже*: *'була дуже сла'ба, т'реба дуже в'ірити, дуже застаўл'аў іїхати, с'тала мо'литис' дуже, дуже рано родило, йа то дуже дот'римуйус'а, не дуже с'тарша/ моло'да, дуже по'гано бачила, дуже" си сва'рили, дуже даўн'і, дуже" п'лакала, дуже"/ дуже"/ дуже"/ кажут з'ц'іл'уйут'са л'уди; дужи л'уди йшли; йшли л'уди і дужи с'ц'іл'алис')*;

– *сильно*: *'сил'но по'ма'гає, сил'но в'ірити тре, сил'но горло бол'іло, сил'но ўс'і д'іста'вали с'ц'ілен'а, сил'но мо'лилас', руки сил'но/ бул'іли, сил'но плакала, гор'іло сил'но*);

– *страшно, страшне*: *зас'лабла стр'аино, мучили с'в'аш'ченик'іў стр'аино/ сил'но мучили, м'іл'іц'іѡа стр'аине пирил'ідувала; л'уди йшли/ страш'не; по'б'иў/ Іл'а// к'іл'ко/ страш'не на'роду*); пор.: *страшенно*: *берут ту воду стра'шен:о*;

– *чисто*: *з'нишчили чисто кос'тел'були, гр'іб Г'суса пуб'іут чисто, чисто ўс'а ц'ерква згорит', чисто наг'і, чисто здо'рові, мама чисто о'сл'іпла, а то ўже чисто/ ну п'ішла сво'їми ну'гами, не чисто сл'іпа*;

– *фест* (із пол. *fest* 'здорово, сильно' [ПУС I, с. 247; ЕСУМ VI, с. 91]): *бол'іли вочи фест; так фест: во'на п'лакала так фест, йак гор'іло то то так фест, мо'гила та'ка фест ве'лика*.

Відзайменникові прислівники місця, які «сформувалися ще в праслов'янській або давньоруській період» [ЧГЗО, с. 55], творять антонімічні пари: 'тут' (*ту, тутка*) — 'там' (*тамка, тамон*); 'ось тут' (*тут'во, тутка'во*,

ту¹во, во) — ‘ось там’ (*там¹во*); ‘туди’ (*ту¹да, ту¹ди*) — ‘сюди’ (*с¹у¹да*): *та ту¹буде/ йак¹ море за¹лите, та ту¹ кап¹личка¹ була, тутка¹ у нас бу¹ї директор ш¹коли, ф¹їгуру по¹с¹тави¹ї тамка, во¹на зй¹вилас¹а і та¹мон, тут¹во бу¹ї на горах, тутка¹во с¹ї зй¹вила, тутка¹во бу¹ло тр¹а¹совиско/ тутка¹во, по¹с¹тавили ту¹во/ кап¹личку, там¹во де/ йак до Перимиш¹л¹ан та ін.*

Аналізовані тексти досить повно репрезентують і прислівники часу, напр.: *рано, над¹ран¹ам, уно¹лудни, над¹веч¹ір, уно¹чи, з¹да¹їна зда¹вен, колис¹, да¹їно, те¹пер, зара, по¹тому* тощо.

ДТ містять низку зменшено-пестливих форм прислівників, що «зберігають здатність виражати ознаку суфіксами суб’єктивної оцінки» [ЧГЗО, с. 54]: *р¹ї¹носен¹ко, ле¹гон¹ко, ле¹ген¹ко, ско¹рен¹ко, бли¹зен¹ко, бли¹зесен¹ко, дале¹чен¹ко, поле¹ген¹ко, пома¹лен¹ку* тощо, а також *те¹перен¹ка, ти¹перка* ‘тепер’ (*ти те¹перен¹ка мар¹нуйеш т¹ї вочи; л¹уди ти¹перка бе¹рут ту¹ воду стра¹шен:о, ти¹перка там¹ церкву зр¹б¹ели), то¹д¹їка* ‘тоді’ (*то¹д¹їка у¹же на того/ на Івана/ то¹д¹ї у¹же й¹її в¹ітк¹рили// і то¹му на Івана зр¹били// то у¹же на Івана в¹ітк¹рили ту¹ нашу кап¹лиц¹у// та// то¹д¹їка у¹же-смо п¹равили/ на Івана*) та ін.

У діалектних текстах на рівні морфології виявлено риси, не засвідчені у сучасній літературній мові, більшість із яких — архаїчні, деякі є результатом граматичних аналогій чи запозичень.

3.3. Лексичні риси надністрянського говору

Вивчення лексичного складу «виражається в кількох аспектах дослідження: у створенні діалектних словників, монографічних описах, у підготовці лексичних атласів» [ГЧЗО, с. 109]. П. Гриценко зазначив, що «в описових та лінгвогеографічних працях зневиразняється або й не враховуються функціональні характеристики, які творять індивідуальне обличчя говірки. Тому для відтворення говірки як функціонуючої системи необхідним є залучення до аналізу текстів» [ГЧЗО, с. 109; ГЧЗ, с. 44].

Отже, діалектні тексти, зокрема об'єднані тематично, не тільки фіксують мовну інформацію, відтворюють граматику говірки, а й дають змогу моделювати лексичний склад, виявляти семантичні особливості та лексико-семантичні зв'язки, які часто розкриваються саме в контексті.

ДТ мають особливе значення для лексикографів, адже репрезентують не тільки особливості семантики і граматики лексем, їх функціонування, а й синтагматичні зв'язки, особливості лексичної сполучуваності та, що особливо важливо для укладача, оцінні, емоційно-експресивні характеристики лексем, синонімічні, антонімічні чи родо-видові відношення [див.: 1, с. 216–248].

Контекст дає змогу залучити до реєстру словника лексеми, які входять до корпусу сучасної української мови, але в діалектному мовленні набувають іншої семантики, відмінної від нормативного.

Питальники, які традиційно слугували основою для укладання діалектних словників, не можуть передбачити всіх можливих лексем та їх значень, часто за «упізнаваною в літературному стандарті формою лексеми нерідко стоїть інше, невідоме за словниками значення, або інший відтінок чи ступінь узагальнення/деталізації семантики. На такі відмінності вказують насамперед контексти» [67, с. 243; див. також: 122; 218].

Зазначмо, що лексику досліджуваних говірок фіксують «Наддністрянський регіональний словник» Г. Шила [Шило], який репрезентує весь регіон (проте мережу населених пунктів окреслено надто широко, вона охоплює також деякі надсянські, південноволинські, покутські, бойківські говірки), а також словник однієї говірки — с. Стриганці Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. Р. та Л. Остахів [Осташ].

Лексика наддністрянського говору неоднорідна щодо свого складу та походження, щодо наявності іншомовних запозичень, особливостей функціонування.

Записані та проаналізовані тексти містять лексику, що належить до різних тематичних та лексико-семантичних груп (далі — ТГЛ, ЛСГ) [65, с. 50; пор.: 125], які представляють духовну та матеріальну культуру наддністрянців.

ДТ, зокрема об'єднані тематично, не тільки передають мовну інформацію, відтворюють граматику говірки, а й дають змогу змоделювати лексичний склад, окреслюють семантичні особливості та лексико-семантичні зв'язки, які часто розкриваються саме в контексті. Проаналізовані ДТ про чуда репрезентують тематичну різноманітність лексики, проте склад і структура тематичних груп обмежені корпусом текстів про чуда.

Виокремлено 5 ТГЛ: «Людина та її життя», «Духовна культура», «Матеріальна культура», «Простір і час», «Природа», які поділяються на лексико-семантичні групи.

I. «Людина та її життя»:

- назви осіб (за спорідненістю та свояцтвом, за статтю, віком, видом діяльності та ін.);
- назви частин тіла;
- назви фізичних та психічних станів людини.

II. «Духовна культура»:

- назви, пов'язані з родинною обрядовістю;
- назви, пов'язані з календарною обрядовістю;
- церковно-обрядові назви;
- назви божественних, біблійних осіб та міфологічних істот;
- назви, пов'язані з чудами.

III. «Матеріальна культура»:

- назви споруд;
- назви предметів домашнього вжитку;
- назви їжі та напоїв;
- назви одягу, аксесуарів, прикрас;
- назви засобів пересування;
- назви, пов'язані з діяльністю, із народними промислами.

IV. «Простір і час»:

- назви просторових понять;
- назви часових понять.

V. «Природа»:

- назви природних явищ;
- назви рослин і тварин.

3.3.1. ТГЛ «Людина та її життя»

3.3.1.1. Аналізовані діалектні тексти досить повно фіксують назви осіб:

— за спорідненістю та свояцтвом⁴: *мама*, *мат'ір*, *тато* || *бат'ко*, *бат'ки*; *д'ідо* (*д'ідус'*), *баба* (*баб'ця*, *бабун'а*, *бабус'а*) || *тато'ва* *мама*; *п'рад'ід*, *п'рабабус'а*; *син*, *доч'ка* (*дон'а*, *дочечка*); *ц'оц'а* (*ц'отка*) || *т'ітка* || *тато'ва сест'ра*, *мамина сест'ра*; *ст'рійко*, *стрик* ‘татів брат’ (пол. *stryj*, *stryjek*, *stryk* ‘брат батька, дядько’, *stryjesznu* ‘двоюрідний (по батькові)’ [ПУС II, с. 104]) || *там'іў брат*, *двойур'ідна* || *стр'і'йечна* ‘двоюрідна’ *сест'ра*, *двойур'ідний брат* (пор.: *брат'а*, *сестри*); *ж'інка*, *чуло'в'ік*, *ўнучок* (пор.: *о'нуки*), *не'в'істка*, *брато'ва*, *с'ваха*; пор. також: *родина*, *с'ім'я*, *р'ід*, *наш'чатки*;

— за статтю: [*молода*, *доросла*] *д'іўчина*, *д'іўка*, [*молодий*] *хлопец*, *хлоп'чина*; [*старша*; *та'ка ше не д'уже старша*] *моло'да*] *ж'іночка*, [*ст'рій*] *чолов'ік* || *муш'чина* || *д'ад'ко* ‘чоловік, мужчина’ (на те, що слово вживається із цим значенням, а не ‘брат батька, матері’ вказують займенники, напр.: *отої д'ад'ко*, *д'ад'ко о'дин*), *хлоп*, *баба* ‘жінка’; пор. також: назви за соціальним станом і за видом діяльності;

— за віком: *д'іти* (пор.: *дитина* (*дит'атко*)) || *л'ал'очка* *ма'лен'ка*); *моло'д'іж*, *молот'*; *старш'і л'уди* (пор.: *старша л'удина*), *ст'р'і*, *ст'р'і л'уди*, *старо'жили*; пор. також назви за статтю;

— за соціальним станом: значення ‘заможна, забезпечена, багата людина’ репрезентують назви *пан*, *пан'і* (мн. *па'ни*) || *ба'гач* || *доб'род'ії*; ‘бідна людина

⁴ У круглих дужках подано зменшувально-пестливі назви, у квадратних — зафіксовані прикметники, які вказують на диференціацію назв за іншими ознаками (за віком, близькістю родинних стосунків), щоб показати ймовірну сполучуваність іменників, а дві через паралельні лінії (||) – синоніми. Значення наведено для малозрозумілих, багатозначних чи вузько діалектних слів.

(перев. селянин) — *б'ідний чолов'як, б'ідна жінка* || *п'роста жінка* (мн. *б'ідн'і л'уди* || *п'рос'т'і л'уди*);

— за видом діяльності, професією: *пожарник, художник, тракторист, л'іс'ник, шахтар, шофер, пас'тух, продавець, директор, інспектор по кадрах, участ'ковий, музикант, танцюрист, студент, інженер, учений, учитель; учителька, пошта'лонка, робоча, ал'п'іністка; го'ло'ва (с'іл'с'кої ради, с'іл'ї'ради), заўмаг* [див. також: 1.3.4.; 2.3.1.]; пор. описову назву: *маїстер шо'з'найе/ йак церк'ви буду'вати*. Значну групу складають назви, т.зв. «лексичні маркери епохи», які пов'язані з конкретними історичними подіями, зокрема трагічні для України, що відображають часи суспільно-політичних катаклізмів (комуністичний режим, заборона УГКЦ, репресії, атеїстична пропаганда): *осноўний хан, йани'чар, н'аз', слуга, партизан, банде'роўці, воїн, солдат (сал'дат), в'їс'ковий, во'йен'ий, ма'йор, гене'рал, каге'б'іст, пар'т'їець, пар'т'їний, комсо'молець, ко'му'ніст (кому'ніста), [ве'ликий] на'чал'ник, пар'торг, секре'тар (ра'йон:ойі орган'ї'зац'її), с'л'ечий 'слідчий' (йї'го заб'рали напи'ред ту си'д'ї/ і ни мо'гли йї'го до'ни'тати т'ї с'л'еч':ї), заво'йоўник, визво'лител'; пор.: *зел'ман* 'орендар церкви' (давнє значення 'управитель маєтків Дрогобицького староства 30–50-х рр XVIII ст.', який був дуже жорстоким [див.: ЕСУМ II, с. 258]): *зел'ман [...]/ шо прислу'говуваў там; зел'ман каже/ йак'шо ви за од'ну н'їч зможете роз'їбрати церкву і пере'везти до с'вого се'ла/ то будете'мати йї'ї*;*

— за етнічною чи територіальною належністю: *жид, іта'л'їець; укра'їн'ця, пол'аки, н'їмці, руск'ї* || *моска'лі, турки, [жорс'ток'ї] та'тари, виходець з Йугос'лав'її*;

— за віросповіданням: *ка'толик, правос'лаўний (йак буў тої под'їл на правос'лаўних і ка'толик'ї/ і ў нас 'дуже' т'ї х'т'їли напи'ред п'равити і т'ї; то то 'видно правос'лаўн'ї дес' заб'рали)*;

— за іншими ознаками: *су'с'їд – су'с'їда (су'с'їтка), зна'йома (зна'кома) – зна'йомий, кол'ї'жанка* 'подруга' – *кол'єга* 'друг, товариш', *пи'йак, ко'ханок* 'коханець' та ін.

1.2. Из-поміж назв частин тіла засвідчено такі: *но^га* (*ношка*), *ко^ліно*, *ру^ка*, *до^лон'а*, *ку^лак*, *палец'*, *голо^ва* (*го^ловочка*), *ли^це*, *хре^бет*, *реб^ро*, *пле^че* || *реме^но* ‘рамено, плече’ та ін.

1.3. Значну частину корпусу формують ДТ про оздоровлення, зцілення, хвороби, тому виявлено значну групу слів, що пов'язані із фізичним та психічним станом людини. У межах цієї групи окреслено кілька підгруп:

1.3.1. Назви хвороб:

— загальні назви: *ху^роба*, *с^лаб'іс^т'*, *не^дуга*, *не^дуг;* *пошес^т'*; пор. також *нивил'і^коуна* || *невил'і^ковувана* (*хво^роба*), *не^оу^не^рабил'на* (*хво^роба*);

— конкретні назви: *хо^л'ера*, *чу^ма*, *тифус* ‘тиф’, *дихавиц'а* ‘астма’, *ро^с'іянй скл'іроз*, *ци^роз не^ч'інки*, *ін^сул'т*, *оча^говий туберкул'оз ле^ген'іу*; *ката^ракта*, *за^пален'а с'ід^ничного нерва*, *рак* (*на чит^верт'ії с'тад'ії*)⁵, *темпера^тура* ‘жар, гарячка’ (*во^на дуже хво^р'іла/ майучи с'ім м'іс'ац'іу і ўже во^на і темпера^тура*), *ін^фекц'іа*, *хре^бет зломанй* || *хре^бет пош^коженй*; зазначмо, що для назв *ху^роба* – *ху^л'ера*, *пошес^т'* – *хо^л'ера*, *чу^ма* характерні родо-видові відношення, де назви *ху^роба*, *пошес^т'* номінують родові поняття: *йе та^ка ху^роба/ ху^л'ера* (Бб); *од^ного разу ў се^ло пошес^т' йа^кас' прийшла/ чи то хо^л'ера була чи чу^ма* (Кр); *ну но/ но таб^л'етки/ ну л'ікарства/ ка^зала там п'ити* (Фн); *ну мала та^к'і чир'а^ки по^у но^угах [...] ўс'о йі'йі з^л'ізло/ ўс'і приш'ч'і* (Зг);

— назви наростів, пухлин тощо: *бу^ро^даўка*, *пришч'*, *гу^л'а* (*гу^л'ка*), *жиро^вик*, *чир'ак*, *на^риў*.

1.3.2. Назви хворої, немічної людини: *ка^л'іка*, *інва^л'ід*, *пара^л'ітик*, *т'аш'кй* ‘важко хвора людина’ (*та^к'і т'аш'к'і прийїж'жали; хо^дили т'аш'к'і та^к'і/ дужи*); пор. словосполучення: *х'ворй* <хтось>, *н'імй* <хтось>, *темнй* || *сл'іпй* <хтось>, *прока^женй* <хтось>, *пси^х'ічно х'ворй* <хтось>, *недо^роз^винутй* <хтось> (пор.: *до^роз^винутй*), <хтось> з *раком*.

⁵ Часто на позначення онкологічних хвороб мовці вживають евфемізовані назви: *була шос' на тоїво/ х'вора;* *мала опе^рац'ію на тоїво* та ін.

Ознаку ‘хворий, немічний’ передають прикметники: *слаб'ий*, *дуже слаб'ий* (на *тифус*, на *ноги*, на *оч'і*), *хворий* (на *ноги*); виявлено кілька назв на позначення померлої людини, напр.: *нижш'вий*, *померший*, *пок'ійний*, *ўмерлий* (*мерлий*), *неб'ішка*.

1.3.3. Назви процесів, дій передають дієслова та описові конструкції, пов'язані з недугами та зціленням від них, які диференційовано за семантикою:

- ‘бути хворим, хворіти’: *слабувати* (на *так'е таш'ке шос'*);
- ‘захворіти’: *заслабнути*, *захворіти*, а також назви, що конкретизують хворобу: *нивидіти* || *отемніти* ‘стати незрячим’, *онім'іти*, *о'злухнути*, *зади'хатис'а*, *парал'ізувало*, *спарал'ізувало*, *пом'ішатис'а* ‘збожеволіти, втратити ясність розуму’. Сюди ж зараховуємо описові конструкції, утворені за моделями:

мати <щось>: *мала рани на ногах*; *мала з хреп'том шос'*; *страш'ну ногу мала*, *май'у ногу зломану*; пор.: *доўго шос' ни мо'ла д'ітеї'мати*;

є <щось>: *парал'іч буў*, *руки були н'ім'і* (пор.: *руки зан'ім'іли*); *кос'т'і були видн'і/т'іло з'нило*; [є] *рубец' на леген'ах*, [є] *рубец' на серці*, [є] *шос' з серцем*; [є] *шос' та'ке/не дихайе добре*;

болить <щось>: *руки сил'но бу'ліли*; *но'га бо'ліла/та'киї б'іл' буў/адс'киї*; *оч'і бо'ліли*; *то нирки/то п'ч'інка [болять]*;

пош'кодити, зла'мати, пола'мати <щось>: *хре'бет пош'кодила*; *зла'маў ногу*; *руки/ноги пола'мала*

- ‘оздоровитися, видужати’: *вил'ікуваўс'а* || *о'здоровиўс'а*, *по'дужати*, *с'тати на ноги* та ін.; ‘стати зрячим; прозріти’: *висл'іпати*, *про'зр'іти*, *оч'і чис'т'і с'тали*;

- ‘лікувати’ – ‘підлікувати’ – ‘вилікувати: *л'ічити*, *л'ікувати* – *п'ідл'ікувати* – *зл'ічити* || *пол'ікувати*.

1.3.4. Окрему підгрупу формують назви речовин, засобів, пристроїв, які використовують:

— для лікування хвороби та реабілітації хворих: *л'ікарства* ‘ліки’, *табл'етки* || *п'ігулки* ‘таблетки’, *х'ім'іотерап'ія*, *нар'коз*; *костилі* ||

милиці; ко'л'аска ‘інвалідний візок’ (*во'на йіго на ко'л'ас'ц'і во'зила с'у'да до 'церкви), г'іпс* (*г'іпс т'реба нало'жити*); пор.: *парка* ‘вимочена в молоці булка, яку використовують для лікування гнійних ран’ (*прикла'дали/ то' ко'лис' 'були та'к'і бул'ки нази'вали 'парка/ т'і бул'ки куп'л'али мо'ло'ко 'парили і му'чили 'тейі 'булки прикла'дали/ ду но'г'и*);

— для діагностики, профілактики захворювань: *рен'ген* || *с'в'ітло* ‘рентген’ (*по'радила/ шо їди рен'ген зроби; в'ін ў'аў ме'не на с'в'ітло*), *фл'урогра'ф'ійу* (*серц'а*) ‘флуорографія’ (*рен'ген про'ход'ат' і фл'урогра'ф'ійу 'серц'а*); пор. слово *каран'т'ін*, яке в записаних текстах фіксуємо зі значенням, не пов’яним із хворобою, — ‘тимчасова ізоляція, недопуск на територію’ (*во'ни ни пус'кали/ во'ни зр'обили каран'т'ін 'були// та во'ни ў'с'і/ ў'с'і грани'ц'і по'закри'вали// 'але ту 'л'уди йшли/ страш'не*).

1.3.5. Назви медичних працівників, цілительок, напр.: *бан'ка* ‘цілителька’, *сан'і'тарка*, *л'ікар* – *л'ікарка*, *доктор*, *х'і'рург*.

3.3.2. ТГЛ «Духовна культура»

Духовна культура є важливим та безцінним здобутком кожного народу, охоплюючи такі елементи духовного життя суспільства, як релігія та філософія, мистецтво та наука.

Тексти про чуда значною мірою репрезентують лексику, що відображає духовну культуру наддністрянців. Найбільшу групу формують слова, пов’язані з життям церкви, із церковними святами, Божественними особами (до цієї групи ми долучили і назви, пов’язані з чудесними зціленнями, знаками), меншу — назви, пов’язані з родинною обрядовістю.

3.3.2.1. Родинна обрядовість представлена у назвах: *хрест* ‘хрестини’, *к'рижмо* ‘біле полотно, що символізує безгріховність і чистоту, яке хрещені батьки дарують похресникові для обряду хрещення’ (*к'рижму да'йут на хрест/ ди'тин'і йак с'і х'рести*), *ве'с'іл'а*, *похорон*; пор. також назви дій: *хрес'тити* (*крес'тити*) ‘1) здійснювати обряд хрещення; охрещувати’; ‘2) просити

охрестити, вигукуючи «Христу!» (про душі нехрещених дітей, *б'їз'ет*): *їїх [б'їз'ет. – I.P.] ўден' ни 'вид'їли 'али так'во/ і ўсе 'чули/ йак во'ни крис'тили/ во'ни крис'тили// Хрис'ту!! Хрис'ту!! Хрис'ту// і во'ни 'тато м'її і стрик Іван/ ў'дерли на два ка'валки тих 'лах'їў так'во/ пири'кинули 'чирис ту/ і во'ни з'лапали 'лахи і пу'лет'їли/ пу'лет'їли/ пу'лет'їли с тим до'у 'неба// с тим// то 'тато с:т'риком крис'тили (див.: 2.3.3.).*

3.3.2.2. Календарна обрядовість тісно пов'язана із церковним календарем. Зафіксовано такі назви релігійних свят, постів тощо: *С'в'а'тїї 'веч'їр* 'Навечір'я Різдва Христового (6.01)', *Р'їзд'во* 'Різдво Христове (7.01)', *Водос'в'ат':а, 'Йордан'* 'Богоявлення Господнє; Водохреще (19.01)', *І'вана* 'Собор Івана Хрестителя (20.01)', *Ст'р'їтен'є* 'Стрітення Господнє (15.02)', *Благо'в'їшчен'а* 'Благовіщення Пресвятої Богородиці (7.04)', *Великий п'їст, Вели'кодний п'їст* 'пїст напередодні Великодня; Великий пїст', *Ве'у'лигден'* 'Воскресіння Христове; Пасха', *Вели'кодний поне'д'їлок* 'Світлий понедїлок', *Возне'сен'а, Возне'сенїє* 'Вознесіння Господнє', *Зи'лена су'бота, За'душина су'бота* 'субота напередодні Зіслання Святого Духа', *Зи'лен'ї с'в'ата, С'в'ї'того'у 'Духа* 'Зіслання Святого Духа', *Прис'в'ї'тойї Тр'їц'ї* 'Святого Духа і Пресвятої Тройці; другий день Зелених свят', *С'паса* 'Преображення Господнє (19.08); Спаса', *По'ложен'а 'пойаса* 'покладення пояса Пресвятої Богородиці (13.09)', *Ус'пен'а* 'Успіння Пресвятої Богородиці (28.08)', *Другойї Пре'чистойї* 'Різдво Пресвятої Богородиці (21.09)', *'Чесного Х'реста* 'Воздвиження Чесного Хреста Господнього (27.09)', *Покрови* 'Покров Пресвятої Богородиці (14.10)', *[с'в'а'того'у] Нико'лайя, Ми'коли* 'день св. Миколая Чудотворця (19.12)'; пор. також: *п'їст* 'пїст', *п'разник* 'день пам'яті святого, на честь якого названо церкву; храмове свято; церковне свято'.

Зафіксовано назву державного свята — Дня Незалежності України (24.08) — *неза'лежн'їс'т' Укра'їїни: наї бу'де та неза'лежн'їс'т' Укра'їїни / бу'ла/ йа ни 'кажу// Укра'їїна/ наї бу'де низа'лежн'їс'ц'// 'али то бу'ла п'їятниц'ї'а// то ни т'реба бу'ло гу'л'ати.*

3.3.2.3. Церковно-обрядові назви поділяються на чотири підгрупи [пор.: 151; 188].

3.3.2.3.1. Назви людей (святих, мучеників, духовних осіб, мирян): стигма/тичка ‘людина, на тілі якої з’явилися тілесні знаки, схожі на п’ять Ісусових ран’ (*а ше вам ро’с’кажу про тих стигма/тичок/ вони прийїж’зали до нас/ і йім про /образ і з’ири/ло с’нилис’ /тоже снї// /Нас’т’ї* [згадка про сестру-василіанку Анастасію Волошин. – I.P.] *то с’нилос’ ўс’о йак /було*); с’в’а’тїй, с’в’а’тец’ [ідеться про о. Пію. – I.P.] ‘святий’; про/рок; чудот/ворец’ ‘святий, який має дар творити чуда’ (*Нико/лаї буў чудот/ворец’/ а І’л’а буў про/рок*); Папа Римский; митропо/лит; о’тец’ || с’в’аш’ченик || к’с’онз [ка’толиц’киї] ‘священик, ієрей’, насто/йател’ [‘церкви] || парох [с’іл’с’киї] ‘священик, призначений головою парафії; настоятель’; йе/гумен ‘настоятель монастиря; ігумен’; пор. також: п’ім’п’іл’ники, п’ім’п’іл’н’ї с’в’аш’ченики (*шу /були ў п’ім’п’іл’у*) ‘священики, які служили в часи заборони УГКЦ; с’в’аш’ченик т’ретого /чина ‘священик, який належить до Третього Чину святого Василя Великого’; брат (зб. б’рат’:а) || чер’нец’ (мн. чен’ц’ї) || монах (ж.р. мо’нахин’а) ‘монах, чернець’; новик ‘монах після обряду постригу в монахи до перших тимчасових обітів’ (*бо ту йе б’рат’:а /новики// то так йак /д’їти/ з’найете*); пала/мар; параф’ї’їани ‘віряни конкретної парафії’; цер’коўній ком’їтет, б’рацтво ‘група людей, які добровільно зголошуються допомогти священикові у його служінні Богові та громаді’; про/чани ‘особи, які беруть участь у паломництві, прощі’.

3.3.2.3.2. Для окреслення загального поняття «церковні речі, предмети поклоніння» зафіксовано такі лексеми та словосполучення: *Боже, с’в’а’те, С’в’а’тейе С’в’а’тих* (*На С’в’а’тейе С’в’а’тих// то’ ни /можна засу’вати/ ни /можна валити/ ни /можна н’ї’чого ро’бити/ тому шо то йе с’в’а’те; ми не по’вин’:ї /Божого н’ї’чого /нищити*).

Із-поміж назв церковно-обрядових предметів, зокрема, виявлено такі:

— назви ікон, хрестів, фігур: образ [чудот/ворній, та’киї /сил’ній – прос’тїй; цер’коўній – ро’дина /мала йо’го; з’лаўній] (*буў ў л’у’деї йак прос’тїй /образ*

шо^у до ¹н'ого ¹мол'ац':а)⁶; обра'зок, о'бра'зочо'к [ма'лен'киї, ста'рен'киї] ‘зменшена копія образу, ікони’ (во'на з'дидала ста'рен'киї обра'зок ¹того ¹образу; куп'л'али обра'зочки/ ма'лен'к'і/ і так ¹в'ішали по с'т'інах// скр'іс' то ¹була ¹майже ¹ус'а о'б:ита ¹тими обра'зочками); і'кона (і'конка) [чудот'ворна, чудесна]; плашч'і'у'ниц'а (плашча'ниц'а) [старо'даўна] ‘ікона із зображенням померлого Ісуса Христа; плащаниця’ (наз'ваў ту плашч'і'у'ниц'у старо'даўну шо й'іі не^у з'нати ¹к'іл'ко^у л'іт ¹ўже/ то с ¹ста'рих це'р'коў/ наз'ваў о'н'учойу); русп'іат'а (Ісуса Хрис'та); хрест [жи'л'ізни, камі'д'ній, бе'тон:иї]; ф'і'гура (ф'і'гурка) [Мат'інки ¹Божойі]; мошч'і 1) ‘нетлінні останки тіла святого, що є предметом поклоніння’ (то буў та'киї ¹в'ітпуст тут// бо то ¹були т'і ¹мошч'і ¹того Па'сивика); 2) ‘тлінні останки’ (там йе по'хованіи ¹турок// ¹може йо'го ¹мошч'і ¹ўже і заб'рали з'в'іц'и);

— назви богослужбових книг (пор.: бо'жественна л'ітера'тура ‘релігійна література’ (ж'іночка/ шо бо'жествену л'ітера'туру прода'іе): Йе'вангел'іа (мн. Йеван'гел'іа) [старо'вин:а, ста'ра руко'писна] ‘Євангеліє’; Б'і'бл'іа ‘Святе Письмо; Біблія’ (со'б'і'с'аду/ Б'і'бл'іу ¹руки/ іа чи'тайу со'б'і/ чи'тайу);

— назви священничого та монашого одягу, його частин: габ'ід ‘монаший одяг; сутана’ (во'ни ¹ўже в'ід'були р'ік// полу'чили ¹габ'іди); р'аса ‘ряса (верхній повсякденний священничий одяг)’ (н'і'час С'лужби ¹Божойі/ ¹ў'д'агненіи ¹р'асу; на'р'азеніи в'ін буў не ¹ў ¹р'ас'і і з ¹чашойу); риза ‘риза, шати’ (й'іі ¹бачиў/ ¹ў ¹ризах так над'і мноў сто'йала)⁷; омо'фор (во'на [Пресвята Богородиця. – І.Р.] три'маіе над ¹нами с'в'іі омо'фор) — покров, символ опіки та заступництва; пойас ‘1) пояс (елемент монашого одягу)’ (ти'пер

⁶ Особливої уваги заслуговують назви ікон, образів, хрестів, напр.: чудот'ворна і'кона ¹Мат'інки ¹Божойі; і'кона ¹Йаснойі ¹Пан'і; і'кона ¹Матер'і ¹Божойі ¹Гош'і'ус'кой; ¹образ з ¹Мат'інкойу ¹Божойу, ¹К'рех'і'ус'ка чудот'ворна ¹Мати ¹Божя, Чудот'ворна ¹Мати, ¹наша ¹К'рех'і'ус'ка чудот'ворна ¹Мати ¹Божя; ¹Ун'і'уска ¹Мат'інка ¹Божя, ¹Богородиц'а з ¹Ісусиком ¹ма'лен'ким на ¹руках, ¹чайко'виц'киї ¹образ; ¹гош'і'ус'киї ¹образ; [образ] шо ¹Мат'інка ¹Божя ¹була нама'л'ована і ¹Св'а'того ¹Мико'лайя; чудот'ворна і'кона ¹Мико'лайя ¹св'а'того; ¹образ ¹Мико'лайя; ¹образ ¹от'ц'а ¹Пію; ¹Гли'н'анс'киї ¹хрест.

⁷ Г. Войтів зазначає, що «особливої знаковості семантика слова набуває в контекстах, пов'язаних з іменами Христа і Пречистої Богородиці» [41, с. 126]. Слово *ризи* має значення не тільки ‘загальна назва верхнього одягу’, ‘верхній одяг священників’, а також ‘металева покриття, оздоблення на іконах’ [СУМ VIII, с. 532].

в'ідбули д'ругий р'ік/ по^улучат ¹пойаси і ўже ¹п'ідут ў'читис'а) [пор.: 42];
 '2) пояс Пресвятої Богородиці (християнська реліквія)' (¹Мат'ір ¹Божа/ ни
 зйа¹вилас'і/ про¹пала/ а полу¹жила ¹пойас с'в'ій/ с'кинула);

— назви церковного посуду: ¹чаша [пузо¹лочена] 'Євхаристійна посудина; чаша';

— назви церковних предметів: кро¹пило (кро¹пиў/ з кро¹пилом йшоў// кро¹пиў по¹л'а); фо¹рен'г'ва (мн. форен'г'ви) 'хоругва'; виши¹т'а 'вишиті рушники та обруси, якими прикрашено образи, віттарі, тетрапод та ін.' (ўс'о зго¹р'іло/ форен'г'ви/ виши¹т'а/ ўс'о); о¹ф'іра || с'¹в'ічка 'свічка, яку ставлять у церкві за здоров'я або за померлих' (при¹везла во¹на с'¹в'ічку/ вели¹чезну/ ¹тона д'в'іс'т'і ¹важила/ та с'¹в'ічка// і во¹на ка¹зала/ шо во¹на йак о¹ф'іру ¹хоче по¹ставити); а також: в'інок [тер¹новий] (та¹ке зображен'а ў в'інку хрес¹та/ ¹видно; тер¹новий в'інок); ко¹руна, ко¹рона 'корона, якою увінчують чудотворну ікону Пресвятої Богородиці': при¹несла [ікону Пресвятої Богородиці, яку переховувала. – І.Р.] ўже биз ¹золо¹та/ биз н'і¹чого/ во¹на ¹була ў ¹золо¹т'і ц'і¹ла// та!!! і ко¹руна і ко¹рал'і чир¹вон'і ¹мала/ та¹ка ¹файна ¹була; ¹Мат'інка ¹Божа з ¹сусиком/ три¹має ¹сусика на ру¹ках// во¹ни та¹к'і з ко¹ронами та¹кими// і та¹к'і/ шо с'¹в'іт'ац':а.

3.3.2.3.3. Назви церковних обрядів, богослужінь (та їх частин), молитов [пор.: СЦОТ]:

— С¹лужба ¹Божа, С¹лужба, в'ітп'рава 'Служба Божа, літургія, богослужіння' (н'і¹час С¹лужби ¹Божой/ ў¹д'агнениї ў ¹р'асу/ ўпаў к¹рижмом на ¹земл'у; с'в'аш'ченик ¹п'ісл'а в'ітп'рави в'ідмоў¹л'ейе за здо¹роўйе); пор.: п'равити 'здійснювати богослужіння (про священика)' (т'і х'т'іли напє¹ред п'равити і т'і; ¹л'уди по¹чали хо¹дити до¹ кап¹лички там/ мо¹лебени п'равили);

— При¹час'т'а 1) 'Святе Таїнство Євхаристії; Причастя' (син до с¹пов'ід'і н'і¹шоў/ до При¹час'т'а; йак ти визи¹вайеш ў со¹б'і с'лезі/ чи на При¹час'т'і чи де/ то йак¹рас то¹б'і прош¹чайуц':а ўс'і тво¹її гр'іхи); 2) 'Святі Дари; Причастя' (с'в'аш'ченики с При¹час'т'ами хо¹дили там); пор.:

- причаиш/чати* ‘уділяти Святе Таїнство Причастя (про священика)’;
причаиш/чатис'а ‘приймати Святе Таїнство Причастя’;
- *С'пов'ід'* ‘Святе Таїнство Покаяння, Сповіді’ (*може ти шос' зата'йла на С'пов'ід'і ни ска'зала*); пор.: *спов'ідати* 1) ‘здійснювати Таїнство Сповіді (про священика)’; 2) ‘визнавати свої гріхи під час Сповіді’ (*во'ни спов'ідали л'удей// а так'во доу'кола ми ж'інки поста'вали/ а во'ни ў граж'дан'с'кому та'кому 'були/ ни йак с'в'аш'ченики/ а ў плаш'ч'і// і тут в'ін кл'ак'нуў і ўже 'ж'інка йо'му 'каже/ спов'ідає/ а тут в'ін рас'яс'таў/ бо ўже каге'б'іст з'боку*); *спов'ідатис'а* ‘те саме, що *сповідати* 2’ (*син не 'хоче до 'церкви хо'дити/ причаиш'чатис'а/ спов'ідатис'а*);
- *'казан'а* ‘проповідь священика під час Служби Божої’ (*ка'заў/ шо загор'дилис'а па'ни/ не 'хочут' 'б'ідним пома'гати/ а то йе не по христи'йанс'ки// і 'виголосиў в'ін о'тому про'мову ў 'церкв'і п'ічас 'казан'а*);
- *мо'лебен* ‘молебень’ (*в'ітпраў'ляли мо'лебени до 'Мат'інки 'Божойі; во'на по'чула/ шо з'вон'ат' на мо'лебен; там ми мо'лебени в'ітпраў'ляли на в'ітк'ритому 'тому 'пол'і*);
- *ма'йїўка* ‘молебень до Матері Божої, який відправляють у травні’ (*ма'йїўки т'і пра'вили/ ми ўс'і 'б'ігали ту'да на ма'йїўку; ж'інки прихо'дили на ма'йїўку там де с'тац'їя ос'тан':а/ де гр'іб Г'суса*);
- *С'в'іта Го'дина* ‘відправа вночі з четверга на п'ятницю, пошанування терпінь Ісуса’ (*і йа по'їхала до' 'Жоўкви на С'в'іту Го'дину*);
- *'в'ітпуст* ‘церковний обряд масового відпущення, прощення гріхів’ (*на С'паса/ то буў та'киї 'в'ітпуст тут// [...] на с'в'а'того' Нико'лайа то буў 'в'ітпуст/ то 'дуже зійж'залис'а 'л'уди/ та'к'і і 'б'ід'ні і ка'л'іки ўс'ак'і; п'ісл'а 'ц'ого' то 'було тих 'в'ідпус'т'іў 'к'іл'ка*);
- *об'лечини* ‘обряд постригу в монахи’ (*будут' о'б'лечини/ на о'динац'ату го'дину С'лужба 'Божя/ і 'будут' о'б'лечини [...] 'деўйат' йїх ў'род'і 'буде/ б'рати по'я'си та'к'і/ т'і ши'рок'і ўже*)

— про^уцес'їя 'молитовний похід': а йак 'мама 'були 'д'їўкойу/ то 'мама ка'зали/ шо 'дужи ту'да йшли про'цес'її// з'ї ўс'їх с'їл ту'да йшли; і так в'їм 'того 'часу там ўсе про^уцес'їя їде.

Особливе богослужіння, яке дає змогу відчути біль, муки і терпіння Ісуса Христа, — Х'ресна до^урога (ос'тан'а не'д'їл'а 'м'їс'ац'а/ 'п'їсл'а С'лужби 'Божойї с про'цес'їїейу ўс'ї їдут' на Х'ресну до'рогу/ с'в'аш'ченики/ 'л'уди сп'ї'вайут' і ўс'ї с'тац'її пере'ход'ат). Назва також позначає символічну дорогу страждань, трагічний хід Ісуса Христа на Голгофу, який складається із 14 етапів, зупинок — с'тац'її, розставлених у церкві, уздовж дороги, на горі, у лісі (ў нас їе Х'ресна до^урога по го'р'ї По'б'їн'її/ 'коло' монасти'р'а// і там їе/ те^упер ўже 'робл'ат'/ с'тац'їїї/ тих чу'тир'нац'ат' с'тац'її// а 'перша с'тац'їїа то сто'їала та'ка 'каплиц'а/ і посл'їд'н'а с'тац'їїа 'тоже 'каплиц'а/ де буў ўже по'хований Ісус Хрис'тос; с'тац'їїа ос'тан'а [...] Ісусик ле'жит'/ гр'їб Ісуса; ремон'туйем 'церкву// а ти'пер Х'ресну До'рогу захо'т'їли зр'обити; Х'ресна ду'рога прухо'дила ў т'їм 'л'їс'ї; там та'ка ве'лика/ 'доўга Х'ресна до'рога їе).

Зафіксовано такі назви молитов, як Оч:е наш 'Отче наш; Господня молитва' (л'уба мо'литва// мо'литва не 'дуже 'мусит 'бути 'Оч:е наш/ во'на 'може 'бути тво'їїми сло'вами мо'литва/ 'Боже по'мо'жи ме'н'ї/ даї ми'н'ї), Богородице 'молитва до Пресвятої Богородиці «Богородице Діво»'; а також назви спеціальних молитов-прохань про здоров'я: спец'ї'їал'н'ї молит'ви, молит'ви за здо'роўїе, мо'литва на 'вигнан'а злого 'духа (о'тец' Воро'ноўс'киї/ йак про'вадиў мо'литву на 'вигнан'а злого 'духа/ то ўс'ї 'л'уди по'вин':ї 'були обер'нутис'а до две'реї); пор.: мо'литис'а, молит'ви чи'тати <над кимось>, запи'сати ў с'воїй молит'ви 'молитися <за когось>' (тре 'дуже^у мо'литис'; йак та 'мама с'тала с'ї мо'лити/ на'рас то'та 'д'їўчина загово'рила; і молит'ви чи'таў над 'нейу/ то спец'ї'їал'н'ї їе; їа їо'го запи'сала ў с'воїй молит'ви// і 'деколи їо'го так з'гадуїу/ йак в'їн буў та'киї з'наїете ўсе ўс'м'їхнений).

3.3.2.3.4. Підгрупа назв церковних споруд та їх частин охоплює назви з такими значеннями:

— ‘церква, храм’: греко-католицький, православний — *церква* (*це^ркоуца*) [дириу^лана, му^рована, розма^лована], храм, храм ¹Божий; римо-католицький — *костел* (*отам костел на Привок^{зал}н^і костел Ел^жб^ети/ по пол^{ски}/ а ти^{перка} там ¹церкву зро^бели*);

— ‘каплиця’: *каплиця* (*капличка*) [дириу^лана, ла^кована] (*ту капличка ¹була та^{ка} ма^{лесен}ка/ ота^{ка} ¹як вер^{теп} ма^{лен}ка; там ¹була капличка ¹л^{уди} мо^{лили}са; би ти знау^ш шо ти уми^{райеш} ¹чирис капличку// так/ так// то ¹йе/ то ¹йе та^{ка} ¹церква*);

— ‘дзвіниця’ (*вир^ішили/ ¹як би то на ¹того ¹турка/ стр^іл^{ати} з зв^іниц^і*);

— ‘монастир’: *монастир* (*с^тала ¹їздити до ¹жер^{ла}/ мо^{лили}са ¹иче ¹ї монасти^рі; ¹як монастир зак^{рили}/ мо^{нах}’їу ¹вивезли; та ¹церква ¹ї нас ¹ї К^рехов^і то ¹йе ¹тоже з монасти^ра), о^бител’ (*во^{ни} ¹їсе ¹и та^{ки} д^іс^талиса о^бител^і// монасти^р бу^ї зру^їновани^ї*);*

— ‘житло ченців’, зокрема: *к^ел^ія* ‘келія’ (*їм о^свобо^дили ¹пару ¹к^ел^іїї/ во^{ни} с^а там так му^{чили}*); *скит* ‘скит’ (*о/ ¹ше бу^ї скит на го^рі ¹тутка// ¹я ¹ше по^{казувала} ¹тому ¹монахови// там ¹ї ¹л^іс^і ¹йе ¹їїх ¹ц^винтар/ а тої [скит] н^ітпа^{лили} ¹були*), а також *печера* [ка^м’ін:а] ‘печерний монастир’ (*с^уда приїшли два мо^{нахи}/ Йо^їл і Сил^{вестир}// во^{ни} спо^{чатку} ¹жили ¹ї печер^і ка^м’ін:і/ то ¹ше ¹дос^і во^{на} там ¹йе/ то ¹можна ¹їти по^{ди}витис’; ми н^ішли по^{мо}лили то^ї та^{ка} була печера ка^м’ін:а*).

Виявлено складену назву *ду^{хо}їна сем^інар^ія* ‘навчально-виховний заклад, який готує священнослужителів’ (*ї нас ¹ї Бру^{ховичах} ¹йе ¹наша ¹ду^{хо}їна сем^інар^ія*).

ДТ фіксують такі назви частин храму:

— *Царс^к’і у^{ра}та* ‘центральні двері іконостаса; Царські ворота’ (*во^{гон}’ [...] ста^ї ¹перет тим хрес^{том}// в^{ін} сто^їа^ї ¹перет ¹Царс^кими у^{ра}тами/ до них ¹їс^о зго^ріло*);

- *іконос'тас* ‘стіна з іконами, що відокремлює вітвар від центральної частини храму; іконостас’ (*ц'еркву [...] так росграбу'вали [...] по'зн'ї'мали іконос'тас там то ўс'о*);
- *в'іўта'р* (*пу'бочний*) ‘вітвар (бічний)’ (*ўс'о 'було по'нищене// там 'т'її в'іўта'р'ї по'нищен'ї 'були [...] ше йід'н'ї 'мали 'бути в'іўта'р'ї пу'бочних/ йїх не'ма// 'тоже по'з'нищили*);
- *прес'т'іл* ‘престол’; *Пре"с'т'іл 'Мат'інки 'Божойі* ‘престол, розташований у бічному вітварі Богородиці’ (*кутик/ так/ 'кутик/ де 'Мат'інка 'Божя 'була/ Пре"с'т'іл 'Мат'інки 'Божойі*);
- *титра'под* ‘тетрапод’ (*ти'пер та і'конка збер'ї'гайец':а ў нас// йї'її [...] на та'к'ї ви'лик'ї с'в'ата то вистаў'л'айут' на титра'под/ шоб 'л'уди ц'їлу'вали*);
- *хор, 'хори* ‘частина храму (перев. балкон над входом), призначена для хору’ (*бис прийш'ла хоч пот'римаєш об'рус/ на хор; йа на 'хорах*);
- *зах'рис'т'їя* ‘допоміжне приміщення у храмі; частина храму біля вітваря’ (*йа од'ного 'разу зайш'ла до зах'рис'т'їю/ роз'казу'ю/ а 'т'їл'ки буў пала'мар; во'на нас во'дила ту'да до 'того 'образу// то так ў зах'рес'т'їю/ буў тої 'обрас ви'соко*);
- *'купол* ‘баня, купол (храму)’ (*шо там 'було [...] пона'писувано [...] по с'т'їнах// де то 'вил'їзло аш ту'да на 'купол/ 'ц'ерква ви'сока і там пона'писувало*).

3.3.2.4. Записані й проаналізовані діалектні тексти часто фіксують назви божественних осіб, істот духовного світу, міфологічні назви, що зумовлене насамперед їх тематикою.

3.3.2.4.1. Носії обстежених говірок на позначення Бога-Творця вживають кілька назв, серед яких домінує — *Бог* [*добрий, мило'сердній, 'милостивий, йе'диний*], *'Гос'под'*, *'Гос'под' Бог*, *Ўсе'вишній*. Виявлено також словосполучення із компонентами *'Божий, Гос'подн'її*: *'Божя* (*Гос'подн'а*) *'вол'а, 'Божя 'ласка, Бож'ї 'запов'ід'ї, 'д'їти 'Бож'ї, 'Божя л'у'дина, 'Боже с'лово* (*'Божим с'ловом*

¹добрим ска¹зати), іс¹корка ¹Божжа (ко¹му іс¹корка ¹Божжа у¹паде на голову/ ну то ¹Божжа л¹у¹дина).

Особливого значення надають мовці словосполученням ¹Боже ¹т¹іло, ¹сила ¹Божжа, що уособлює самого Бога-Творця, напр.: а то у¹с¹і ле¹т¹ат до¹ ¹тойі кри¹ниці ¹митис¹/ а то ¹Боже ¹т¹іло скр¹із¹/ то ж те¹че с¹ ¹тойі/ то ж іє ¹сила ¹Божжа; в¹ін ¹падау і с¹і з¹лапау за тої хрест і з¹іг¹нуу і у¹пау і у¹с¹о// о то так шчо/ ¹кажем/ ми ту ма¹лен¹к¹і/ то іє ¹Божжа ¹сила/то іє ¹Божжа ¹сила/ ми ни ¹майем/ шче рас ¹кажу/ п¹рава/ ¹того ¹рушити; йа¹кас¹ ¹Божжа ¹сила іє та¹ки на с¹в¹іт¹і/ ¹йа¹би то не¹ ¹було ¹Божжойі ¹сили то¹ так би тої¹во.

Часто в текстах про чуда згадано Пресвяту Богородицю, на позначення якої зафіксовано здебільшого традиційні назви: ¹Мат¹інка ¹Божжа, ¹Мат¹ір ¹Божжа, При¹чиста ¹Д¹іва, ¹Мати ¹Божжа, Прес¹в¹а¹та Бого¹родиц¹а, ¹Божжа ¹Мати, ¹Матка ¹Божжа, Прес¹в¹а¹та ¹Д¹іва, а також образні назви ¹Йасна ¹Пан¹і (¹Йасна ¹Пан¹і чу¹десно оберег¹ла чен¹ц¹а і у¹з¹ала йо¹го п¹іт сво¹йу о¹п¹іку) та Ца¹риц¹а до¹ л¹удск¹огу ¹райу (за У¹невом у¹ л¹іс¹і [...] с¹тойіт¹ храм Ца¹риц¹і до¹ л¹удск¹огу ¹райу). Про те, як свято почитають Пресвяту Богородицю, люблять її і вірять у її небесне покровительство носії говору, свідчить назва, вживана в текстах найчастіше — ¹Мат¹інка ¹Божжа — 94 фіксації.

Щодо імені Ісуса Христа, то домінує демінутив ¹Ісусик, проте переважно в контексті Богородиці (¹Мат¹інка ¹Божжа з ¹Ісусиком нас л¹ікуйут¹; ¹Мат¹інка ¹Божжа з ¹Ісусиком йіх спа¹се; ¹Мат¹інка ¹Божжа з ¹Ісусиком/ три¹має ¹Ісусика на ру¹ках// во¹ни та¹к¹і з ко¹ронами та¹кими [...] то та¹киї¹ обрас [...] бо ¹Ісусик там вिति¹райе йі¹ї кроу¹// то йак по¹думайеш/ вिति¹райе про¹бите ¹серце/ у¹ с¹вейі ¹мами), рідко вжито назви ¹Ісус, Гос¹под¹ ¹Ісус Хрис¹тос, ¹Божий Син (¹п¹ісла ¹доу¹гих ¹мандр¹іу ¹Божий Син ¹дуже з¹мучи¹с¹а/ тож ¹вир¹ішиу в¹ітпо¹читити// буу ¹Ісус ви¹сокого ¹росту/ ¹нав¹іт¹ ¹дуже ви¹сокого).

Оказіонально виявлено назву С¹в¹а¹та Т¹р¹іц¹а ‘Пресвята Трійця’.

3.3.2.4.2. На позначення безтілесного духа, Божого провісника, ангела виявлено поодинокі назви ¹ангел (При¹чиста ¹Д¹іва/ з неї ідут ¹ангели; то ш¹ була

з'начит' ¹Мат'інка ¹Божжа з ан'гелами сво'йеми) та ¹ангел хо'ро'нител' (ву'ген' ¹коло' ¹него/ в'ін бу' би зго'р'і'ї// ну ¹але''/ ¹ангел хо'ро'нител' йі'го збу'ди'ї).

3.3.2.4.3. Спорадично тексти засвідчують вживання назв злих духів, нечистої сили [детально див.: 191]. Із-поміж міфонімів відзначмо назви:

- б'іс 'чорт, біс' (¹б'іса йа'когос' виган'а'ї шо' ди'тину с ко'лиски вики'да'ї/ за'пал'ува'ї ш'тори; в'ін ¹б'іса виган'а'ї); субстантиви ро'гатий, ли'хий, злий (ли'хе с'лово [...] о йа'ки'с' ту/ ро'гатого зга'да'ї; от йак ли'хий си'д'і'ї і йак спра'ц'у'ва'ї; Воро'но'їс'ки' виган'а'ї з'лого/ ли'хого; з ли'хим ¹видно з'йазано; в'ін майе ли'хого): пор. також: не'чис'т'і ¹сили (з'йазано з не'чистими ¹силами);
- ву'пир (ж.р. ву'пир'и'ц'а) 'упир (у розумінні мовців)': йшли на гра'ниц'у жи'в'ї з мер'лими// ¹мали зустр'іч ¹мати// ту та йак'би ву'пир'і/ ви'ходи// на ¹нейі ка'зали ву'пир'и'ц'а;
- ру'салка 'русалка' (вжито в порівнянні: ми ¹були так йак/ ру'салки ни ру'салки/ ¹али ми ¹мали ¹бути ¹чисто на'г'і);
- ¹б'із'ета (¹б'із'ата) 'душі нехрещених дітей': за ¹ними ¹лет'іли д'воє ¹б'із'ет... то'то ¹тато м'ї' рос'казува'ї / шо ¹диви'ц'і/ так д'воє д'і'ти'ї/ і ¹лет'іли за ¹ними// ну а то с'корше/ ¹б'із'ета/ ¹було ба'гато ¹б'із'ет/ то ¹потим та ¹во'їна то повист'р'і'л'ували ¹їс'о то'то// йїх ¹їден' ни ¹вид'іли ¹али так'во/ і ¹їсе ¹чули/ йак во'ни крис'тили/ во'ни крис'тили// хрис'ту!! хрис'ту!! хрис'ту!!! і то'ї// і во'ни ¹мус'іли/ і во'ни ¹мус'іли [...] з'да'їна зда'вен ¹л'уди з'нали/ шо то тре// і т'реба ¹їз'ети ру'з'дерти ка'валучок ¹лашка/ во'ни х'т'іли// к'рижму да'їут на хрест/ ди'тин'і/ йак с'ї хрестит/ а во'ни бу'ли них'решчен'і ¹д'іти.

3.3.2.4. Окрему групу формують назви, пов'язані з чудами, із чудесними об'явами, знаками. Поняття «чудо, диво» номінують лексеми ¹ди'во, ¹чудо, ¹чуде'са (чуде'са с'ї ро'били ¹тутка), а також словосполучення ¹чудо ¹Боже, ¹Бож'ї ¹чуде'са, пор. також: ¹кара ¹Божжа, ¹Гос'подн'ї' гн'ї'ї.

Виявом Божого чуда є різноманітні зна'ки, попередження, передбачення (то так ¹ї ¹Бога заслу'жи'ї/ шчо йо'му знак бу'ї; то йе йа'ки'с' знак/ шос'

з^начит' во^на нам ^каже// ^жиби по^кайалис' ^видно; то то во^на п^лакала// та то ^йе ^добрий знак; ^йа ^добр'і зна^ки ^бачу/ ^йак Гос^под' Бог три^маєє ме^не ^ў сво^їй о^п'иц'і), а також про^уроцтво (то ш ^була з^начит' ^Мат'інка ^Божжа з ан^гелами сво^їєми// чи ^ложе зі с^в'а^тими ^йа^кими// ^йа ^ўже то ни з^найу// ^али то таке про^уроцтво ^було ^йо^му).

Зафіксовано назви с^л'ози, ро^са, ^лиро 'миро, яке з'являється у вигляді сліз на іконі, скульптурі' (^ў ^Мат'інки ^Божжойі с^л'ози те^чут [...] та^ке/ ^йак ^лиро ^йак то бу^ваєє), кро^вав'і с^л'ози, кро^у 'кров, яка з'являється у вигляді сліз на іконі, скульптурі'.

Свідченням чуда є особливі стани, властивості та надприродні дії, напр.:

- с^в'і^т'ін':а (с^в'і^т'ін':а ^того^у ^образу [...] ну та^к'е ^ўражен'а/ ^через ^в'ікна вигл'а^дало шо^у ^н'іби там ву^гон' го^рит');
- й^асн'іс'т' [в^елика] (^йасн'іс'т' ви^лика ^ў ^церкв'і/ бо ^дуже ^йасно [...] а то хрест/ самообно^ви^ўс'а// та^кий/ ну золо^тий і ^ўс'о; с'і з'а^вила ^Мат'ір ^Божжа на кор'ч'і ^йасн'іс'т' і ^ц'і^ла ^ў'б'іл'й о^удеж'і ^була);
- с^в'аїво [^дуже^н в^елике] (по^убачили ^ў в'ік'ні ^дуже^н ^с'аїво в^елике// те с^в'ітло);
- с^в'ітло [в^елике] (с^в'ітло в^елике/ над ^церкв'ойу/ то так тої^образ ^Мат'інки ^Божжойі с^в'ітиц':а);
- по^йаў^л'айуц':а ри^сунки (^йа^к'іс' по^йаў^л'айуц':а та^к'і ри^сунки на тих с^т'інах// ну ^йа так ни ^дуже то зам'і^чайу/ ^але ^йа^кіс'/ та^ке зоб^ражен'а в':ін^ку хрест'а);
- по^уноў^л'уйуц':а, в'і^дноў^л'уйуц':а хрест'и (сп'іт/ сп'іт ^тойі/ по^уб'іл^ки по^уноў^л'уйуц':а хрест'и/ т'і/ шо ко^лис' ^були нама^л'ован'і/[...] а чи то во^ни в'і^дноў^л'уйуц':а із ^ласки ^Божжойі);
- [^ікона] ро^сить 'на іконі] з'являються краплі мира' (во^на [ікона. – I.P.] ро^сила// шо ро^са ви^ходила/ та/ ^йак п^лакала/ та ^іконка// [...] а ^ўже ^дали до Махне^вецкойі/ ^тойі ^церкви/ то та ^іконка ^ўже не ро^сила);
- [^ф'ігура, ^ікона] п^лаче, п^лакала 'на скульптурі (напр. Пресвятої Богородиці), на образі] з'являються краплі перев. мира' (^ф'ігура/ шо там ^дал'і сто^їт/ то во^на п^лакала// во^на ^йе но^ва/ то ни ^даў^н'а... то с^л'ози/

так те¹чут ʔ нейі/ так во¹на п¹лаче/ та ¹наша ¹Мат'інка ¹Божжа; то При¹чиста ¹Д'іва/ во¹на п¹лакала [...] то то во¹на п¹лакала// та то ʔе ¹добрий знак!; ʔак обра¹зи п¹лачут'/ то ¹тоже не ʔе ¹добре// бо ¹можут' п¹лакати та¹ким ¹миром/ а ʔе і кроў/ кро¹вав'і с¹л'ози бу¹вайут');

- кроў тек¹ла (ʔ ¹Мат'інки ¹Божжойі [...] ¹були ни та¹к'і прос¹т'і [сльози. – I.P.] / чи то та¹ке/ ʔак ¹миро .../ а то кроў тек¹ла);
- образ за¹с'айаў; образ повер¹нуўс'а (¹дуже здиву¹ваўс'а/ шо Прес¹в'а¹т'і́ Бого¹родиц'і та¹кош спо¹добалос'а це ¹м'ісце/ ¹обрас не те шчо не повер¹нуўс'а/ а наўпа¹ки/ за¹с'айаў);
- образ ¹Мат'інки ¹Божжойі с¹в'ітиц':а (зайш¹ли до ¹церкви/ а то так тої ¹образ ¹Мат'інки ¹Божжойі с¹в'ітиц':а);
- о¹б'я¹вилас'і ¹Мат'інка ¹Божжа, об'ява с¹талас', ¹була о¹б'ява (о¹б'я¹вилас'і/ о так/ о¹б'я¹вилас'і/ ¹насли ку¹рови д'іу¹чатка/ і о¹б'я¹вилас'і; та об'ява с¹талас' ʔже даў¹но; о¹дин рас ¹була о¹б'ява// і з¹найу шо¹ го¹во¹рили/ шо ¹Мат'інка ¹Божжа/ ʔшла/ ʔдарилас'і і то ¹вибухла во¹да);
- с'і зй¹вила При¹чиста ¹Д'іва, ¹буде зй¹ава (ʔак с'і зй¹вила При¹чиста ¹Д'іва// ну ¹али то шче ¹маіе ¹бути// ʔже ¹буде та ʔак ¹менше/ во¹на шче ¹маіе с'і зй¹вити// то ʔпису¹йут' ʔ книгах ¹даў¹них/ ¹даў¹них; то ʔписували// то та¹к'е ¹буде// то ¹буде зй¹ава/ [Пресвятої Богородиці. – I.P.] / шо то ц'і¹лиї с¹в'іт пе¹реїде// а переїш¹ло// та то бу¹ло на¹рода);
- хрест самообно¹виўс'а ‘хрест обнови́вся’ (хрест/ самообно¹виўс'а// та¹киї/ ну золо¹тиї і ʔс'о/ так ʔак в'ін бу¹ с:а¹мого по¹чатку/ ʔак ʔго ¹виготовили// то ти¹пер/ то ʔже ¹церква ¹дуже ста¹рен'ка/ і в'ін обно¹виўс'а тої хрест.

Як свідчать проаналізовані тексти, чимало людей зцілилося за допомогою чудодійної, цілющої води, на позначення якої зафіксовано назви: [с¹в'а¹та, с¹в'а¹чена, здуро¹везна, л'і¹чебна] во¹да, складена назва, що вказує на джерело її цілющості — Пресвяту Богородицю, — во¹дичка ¹Мат'інки ¹Божжойі, чи уточнює місце — во¹дичка з монасти¹ра. При цьому домінують демінутиви

во^дич'ка, во^диц'а; пор.: *'їїхала мо^дїа су^с'їда/ ту^да/ за во^дичкойу// ў^з'ала ¹тойї во^дички/ ¹Мат'їнки ¹Божсой// і йа ¹пила// і йа за дв'ї не^уд'їли ўс^тала; на^дпиўс'ї ¹тойї во^ди і ме^н'ї по^умог'ло; по^дїїхали/ во^дички ме^н'ї при^везли// з монасти^ра/ з монасти^ра// і ўс'о// за дв'ї не^уд'їли йа ўс^тала.*

Місце зцілення людей номінують словосполучення ¹Боже [с'в'ате, ви^лике с'в'ате] ¹м'їсце, а також описова назва ¹м'їсце / де ¹жива ¹Мат'їнка ¹Божа йе.

3.3.3. ТГЛ «Матеріальна культура».

Ця тематична група репрезентує назви, що є результатом діяльності людини, її матеріальних надбань, зокрема назви споруд, предметів використання, їжі та напоїв, одягу та взуття тощо. Зазначмо, що в аналізованих текстах ця ТГЛ представлена не так багато, як духовна, що зумовлено тематикою текстів.

3.3.3.1. Зафіксовано такі назви споруд, зокрема житлових будівель (*замок, ма^йеток, [со^у'ломїана || нак^рита со^у'ломойу] хата (ха^тинка) || д'їм || бу^ди^нок, квар^тира, к'їб'їтка* 'тимчасове житло; кибитка' (*вир'їшиў помс^тити і роска^заў ¹л'уд'ам/ шо де та к'їб'їтка сто^їїт*'), допоміжних або господарських приміщень (*по^уд'в'їрїа, ¹л'їтна ¹кухн'а, сто^у'дола, с'тайн'а, хл'їў, ¹шопа, теп^лиц'а*), закладів харчування чи відпочинку (*корч^лма, чаї^на, клуб, му^зей*), навчальних, навчально-виховних закладів (*ш^кола, ш^кола-інтер^нат, д'їт'дом, ди^т'ачий бу^динок, спор^тиўна ¹зал'а, мед'їнсти^тут*), закладів праці (*за^вод, це^гол'н'а, ¹шахта, мн'асокомб'їнат*).

Окрему підгрупу складають назви частин будівлі: *кухн'а, ван:а, с'їни, стрі^х, фун^дамент, [прос^та || з г'лини || глин'а^на — з до^шок] п'їд^лога, ¹суф'їт* 'стеля' (із пол. *sufit* [ПУС II, с. 110], *р'їх* [*хати*], *ку^т, с'т'їна, мур, в'їк'но* (*в'їконц'ата*), *д'вер'ї, о^уд'в'їрок, п'їднакри^т'е, накри^е'т'е, бал'кон, шта^х'ети, бал'аски* 'вирізьблені стовпці поручнів; баляси'.

Зафіксовано назви будівельних матеріалів: *цегла* (*в'їн по^уїїхаў на це^гол'н'у/ і за^мовиў ¹цеглу/ спец'їал'но ви^пал'ували д^л'а бу^дови ¹церкви*),

рост'вор 'будівельний розчин' (л'уди зби'рали 'йайц'а з наў'кол'ішн'іх с'іл і до 'тогу рост'вору т'реба 'було да'вати 'йайц'а// а 'потим/ то 'м'іцно три'має// а 'потим жи ш/ йак муру'вали то так 'само до 'того рост'вору/ да'вали), 'доска 'дошка' ('можна ска'зати/ з 'досок/ зби'вали х'лопи 'сами), 'дикта 'фанера' (то' там во'на при'несла ту 'дикту с'у'да/ і то'во// і йа не" з'найу чи то во'ни с'тойі 'дикти/ і та 'ж'інка/ во'на 'дала ше 'образ та'киї 'б'ішиї// то там йе ў кап'лиці/ ў си'л'і/ 'Мат'інка 'Божя/ шо во'на та/ йак та 'Ун'іўска);

3.3.3.2. Із-поміж назв предметів домашнього вжитку виявлено назви меблів: 'л'ішко, ко'лиска (ко'лисоч'ка), ди'ван, тап'чан, с'толик; предметів побуту: ш'тори, прости'радло, 'коўдра, 'подушка, об'рус 'скатертина', ки'лим, [нас'тол'на] 'л'ампа, дра'бина, м'іт'ла (пор.: загальну назву [старо'вин':і] 'реч'і побу'тов'і); посудин: 'канка 'бідон' [див.: Шило, с. 136], фл'і'шчина (фл'а'шчинка) 'пляшка', бан'ка 'банка', вед'ро, ка'н'істра; 'миска, каст'рул'а та ін.

3.3.3.3. Нечисельна група назв їжі та напоїв (поодинокі фіксації): боршч, ва'реник'и, ва'рена 'бул'ба 'варена картопля', торт, кору'ваї; го'р'ілка.

3.3.3.4. Назви одягу й аксесуарів репрезентують підгрупи:

- загальні назви одягу: 'од'аг (х'тос' с' тими 'од'агами там сту'йаў; ски'дали ўс'ої с'в'ії 'од'ах), о'дежа (ў 'б'ілії о'деж'і 'була), перев. мн. 'лахи ('лашки) (без негативних конотацій);
- назви верхнього одягу: сер'дак, 'кур(т)ка ['курточка], плашч (плаш'чиско [та'киї ста'риї]),
- назви видів одягу: с'ведир 'светр' (із пол. *sweter* [ПУС II, с. 114]), ко'с'т'ум, со'рочка;
- назви головних уборів: мар'мурка 'головний убір євреїв; ярмулка'
- назви аксесуарів: 'шал'ік ('шал'ічок) 'шарф, шалик', рука'виц'і, 'хусточка, [чор'нен'ка ма'лен'ка] 'бабочка;
- назви прикрас: ко'рал'і, ш'пил'ка.

3.3.3.5. Назви засобів пересування ілюструють різні етапи розвитку людської цивілізації — від вогняної колісниці святого Іллі до літаків, напр.: *ко'л'аска* ‘колісниця’ (*і в'ін/ 'к'іл'ко в'ін ўже л'удеї по'биў/ Іл'а// 'к'іл'ко/ страш'не на'роду// і в'ін ше з'йіхаў ту'да/ сво'йоў теў ко'л'аскоў/ на 'небо*; пор. також значення ‘інвалідний візок’ (1.3.3.), *'ф'іра* ‘віз, підвода’; *ма'шина, ау'тобус, мото'цикл', 'пойїзд, л'і'так*.

Відзначено такі назви спеціалізованого транспорту: *т'рактор* (*т'рактор буў бис ка'б'іни/ ун'івер'сал з жи'л'ізними ко'лесами*), *швит'ка* ‘машина швидкої допомоги’ (*'визвали швит'ку*), *танк* (*сол'дати си'д'ат' ў 'танков'і/ а з'верху 'чубок та'киї/ танк 'маїе*).

На позначення залізничної колії засвідчено слово *пут'* ‘залізнична колія’ (*йак буду'вали ту'во пут'/ пут' буду'вали*).

Умовно до цієї групи зараховано назву *м'іст* ‘споруда для переїзду чи переходу’, яка у складі словосполучень та описових конструкцій уточнює семантику, вказуючи на матеріал виготовлення: *зи'л'ізній, де'рив'йаний м'іст, м'іст с та'кого 'камен'а*; чи додаткову функцію: *та'киї/ шо п'ідн'і'маўс'а м'іст*.

3.3.3.6. Назви, пов’язані з діяльністю людей, із народними промислами, відображені насамперед у словосполученнях: *куку'рузу тере'бити, хл'іп пе'чи, ху'добу* || *'чергу 'пасті, о'рати 'земл'у* || *по'л'а, ко'пати 'бул'бу, тра'ву ко'сити, б'зо'л'арством зан'і'матис'а/ сад'і'ўництвом; сад догл'а'дати і по'видло ва'рити і мед та ін.*

У межах цієї групи варто згадати діалектні номінації сільськогосподарського знаряддя для розпушування землі — борони: *зуб* || *борона* та аналітична назва *борон'а'ній зуб*, які в тексті вжито як захист-оберіг від татар: *'л'уди то'д'і 'думаїут' йак ту 'напас'т' то йі в'ітче'питис'а/ йак би то йіх прог'нати// то'д'і борон'а'ній зуб ў'з'али/ ос'в'ачували// 'борони/ ко'лис' та'к'е/ йак 'поле о'райеш/ а то'д'і йе та'к'е/ боро'на назі'вайеці і во'ни 'маїут' та'к'і 'зуби// нап'риклад 'кон'і 'тагнут' т'і 'борони і во'ни так роз'рихл'уйут' 'земл'у* (Кр).

3.3.4. ТГЛ «Простір і час»

Ця ТГЛ пов'язана з однією з найважливіших текстових категорії — категорією континууму — простору і часу (див.: 1.2.6.), адже ознаки і властивості часу розкриваються у просторі, а простір вимірюється часом.

3.3.4.1. Лексико-семантична група назв просторових понять формують:

- назви об'єктів природного середовища, назви місцевостей, а саме: площі землі, яку використовують з конкретною метою — *поле, пол'ана* [неве'лика], *гал'авина, гаї, с'іно'к'іс, нас'іка* [монас'турска], *сад, го'род, ліс*; назви лісів: *березина* 'березняк' (*та'кий ліс/ березина була/ то та'кий ліс буў/ з березами*), *в'іл'ховий ліс, сос'новий ліс*; ровів — *р'іў, р'івец, ва'лок* 'рівець' (*ту та'кий буў/ йак вам ка'зати/ ка'зали ва'лок/ а то та'кий р'іў/ найете р'івец*); височин, гір — *го'ра* [неви'сока], *чубок го'ри* 'вершина гори' (*йак вибухнуло/ вес' чубок го'ри з'несло*); рік, водойм, боліт — *р'іка, пот'ік* (пот'і'чок), *ста'вок, водос'пад, жури'ло* (же'рел'це) [ц'і'л'ушче], *тип'лиц'а* 'місце, де взимку не замерзає вода; теплина' (*і во'на [качка] н'іч ў т'ій полон'ц'і п'ливала// а днем ли'т'іла на тип'лиц'у [...] сн'іх там тануў// сн'іх ни приї'маўс'і// шчо падаў то роста'ваў// лиш та'к'і/ клуп'ки па'ри так йшло/ йшло в'іт:и та'ка па'ра/ так би там шос' го'р'іло// так ку'рилос'і*), *полонка* 'ополонка'; *баг'но, тр'а'совиско* 'трясовина' (*ту було тр'а'совиско// то та'к'е/ шо то і кон'і ст'р'ігли; то було тр'а'совиско тут рос'ла верба*); пор.: *ко'пито* 'слід від копита' (*к'ін' стаў ко'питом/ коло' н'ого буў/ і там ў т'ім ко'пит'і во'да/ назби'ралас'і і со'л'дат с'ц'іліўс'і і по'й'іхаў*);
- місць для проходу, проїзду — *стешка* (*стежичка, сте'жинка*) [пол'о'ва], *до'рога* [пол'о'ва].

3.3.4.2. Кожен текст пронизаний поняттями простору і часу. Проте, на відміну від назв просторових понять, виражених здебільшого іменниками, часові репрезентують передусім прислівники часу, словосполучення, описові конструкції, рідше — іменники.

Лексико-семантичну групу назв часових понять формують:

— темпоральні прислівники: *'рано* || *'рано-ра'нен'ко* || *'рано-ран'ком*, *над'ран'ам* 'удосвіта', *ўпо'лудни* 'опівдні', *над'веч'ір* 'перед вечором; надвечір', *'вечором*, *'в:ечер* 'увечері', *ўно'чи* 'уночі'; *здаўна зда'вен* 'із давніх-давен; здавна', *колис'*, *даў'но*, *те'пер* || *'зара*, *'зараз* 'тепер' (*'була та'ка 'хата не так йак 'зара*, *'зарас йе там кри'ниц'а*), 'відразу' (*стаў здо'ровий/ 'зара*), *'пот'ім* (*потим*, *по'том*, *по'тому*), *п'із'н'іше* та ін.;

— на конкретний історичний період вказують конструкції (часто містять назви історичної особи, епохи, держави, панівної влади, події тощо):

- із прийменниками: **в:** *ў 'роки в'і'ни* , *ў час в'і'ни*, *ў те'пер'ішн'іх ча'сах*; **пéред:** *'перид в'і'нойу*, *'перид 'першойу в'і'нойу* 'у час перед Першою світовою війною', *'перид д'ругойу в'і'нойу*, *'перид соро'ковим 'роком*, *'перид 'рускими* 'у час перед Другою світовою війною'; **за:** *за 'паниччини*, *за 'Пол'шч'і*, *за ча'с'іў ра'д'ан'с'ких*, *за Со'ў'їзу*, *за 'руских*; пор. також значення 'через': *за 'к'іл'ка ден'* (*і 'кажут' з'разу за 'к'іл'ка ден'/ йо'му 'руки/ 'пал'ці по'корчило*), *за дв'і не''д'іли* 'через два тижні', а також *за 'мене* 'у період свідомого життя мовця' (*ну/ а з'найу/ шо та'к'і 'чуда 'були ше во/ йак за 'мене*);
- із прислівниками часу: **як** (*йак напa'дали 'турки і та'тари*, *йак ше Бo'г'дан Хме''л'ниц'киї во'ў'ваў*, *йак в'і'на йшла*, *йак приїшли моска'л'і*, *йак приїшли 'руск'і*, *в'їс'ка ра'д'анс'к'і йак приїшли/ ўлада ра'д'анс'ка*, *йак то Укра'їна с'тала не''за'лежною*, *йак заїшоў мас'кал'*, *йак приїїхали т'і маска'л'і/ йак во'ни с'тали*); **ко'ли** (*ко'ли 'турки напa'дали*, *ко'ли Со'ў'їз ро'зле'т'іўс'а*), **то'му** (*'було 'дес'ат' 'рок'іў 'тому*, *т'риста чи і 'б'іл'ше 'рок'іў 'тому*), **на'зат** 'тому' (*'рок'іў д'вац'ат' п'ят' на'зат*), **то'д'і** (*то 'може ше коза'ки 'були то'д'і*, *то ш то'д'і комун'істи 'були*, *тої со'б'і то'д'і зга'даў*) та ін.;

— час, а радше історичну епоху, спорадично позначають назви держави чи панівної влади (перев. із додаванням дієслівної форми мин.ч. *бути*), напр.:

то *Аўстр'і́я* ‘у часи Австро-Угорської імперії’; *ўлада* ‘була со^в’еца ‘часи панування радянської влади’;

— засвідчено конструкції із компонентами — назвами одиниць виміру часу, а саме: *столі́ття* — на по^чатку в’іс’ім’нац’а^того стол’іт’а; *рі́к* — *ў тис’ачу дев’а’цот в’іс’імде’с’ат* ‘шостому роц’і, *ў дваіц’іт’* ‘шостому роц’і, *ў деўйа’носто* ‘с’омому роц’і, *ў т’риц’ат* (т’риц’іт) *диў’йатому роц’і, ў ш’ісде’с’ат* ‘другому роц’і, *ў т’риц’ат’* ‘шостому роц’і; *місяць* — *три’найц’іт* л’іт ‘буде мати ў л’утому, *три’найц’ітого* ‘вересн’а, *при к’ін’ци* ‘с’ічн’а *м’іс’ац’а, мо^у лебени п’равили* // *м’іс’ац’ маі* / *ма’йіўки* (серед яких останні дві — тавтологічні словосполучення, утворені за моделлю «назва місяця + слово *місяць*») та ін.;

— часові поняття окреслені назвами релігійних свят у поєднанні із прийменниками *на, у*, напр.: *на са’міі на С’в’а’тій’веч’ір, на Прис’в’а’тойі* *Бого’родиц’і, на* ‘Чесного Х’реста, *на Ми’коли; ў* *Зи’лену с’уботу*; пор.: *ў час’і Йор’дан’с’ких с’в’ат, йак* *Благо’в’ішчен’а* ‘було та ін. (див.: 2.2.);

— відображені в текстах назви всіх пір року — прислівники: *ўл’іт’і, л’ітом* ‘улітку’, *ўзім’і* ‘узимку’, *навес’ні, на’весну* ‘навесні’ (*буў по^у’йіхаў на’весну, на’весну* ‘буде див’а’носто^у ‘рок’іў’); іменники — *то* *зи’ма* ‘була; *памйа’тайу* *вес’на* / *диў’л’ус’; то* ‘була ўже ‘ос’ін’; *ўже во та’ка* ‘ос’ін’ / *п’із’н’іше* ‘було;

— слово *рі́к* конкретизують прикметники *ми’нуліі* || *то’рішній* (словосполучення *то’р’ішного року* ‘минулого року’ тавтологічне, характерне для діалектного мовлення) чи займенники (*там’того* ‘року’ ‘минулого року’ — *того^у року* ‘цього року’).

3.3.5. ТГЛ «Природа»

3.3.5.1. У ДТ зафіксовано назви природних явищ: *громо’виця* [страш’на] ‘1) гроза’, ‘2) блискавка’ (перев. мн.) (*стаі’на* *громо’виц’а* ‘була / ну та’ка *громо’виц’і* / *та’ка* *страі’на* *бліскаўка* ‘била; *а надво’р’і* ‘були ‘дужи дошч’і і *громо’виц’і*), *бліска’виц’а, бліскаўка, гр’ім; в’ітер, дошч, град, сн’іх* (сн’і’жок), *х’мара* [ве’лика на дошч], *бур’а* та ін.

До надзвичайних природних явищ належать стихійні лиха, назви яких також репрезентовано в ДТ: *буре^в'її*, *землет^р'ус* (*се^ло об^ход[']ат' буре^в'їїї/ блиска[']виц[']ї/ по[']жеж[']ї*), *потоп* (*то['] потоп бу['] ка[']за[']у Гос[']под' Бог/ у[']же не["] 'буде потопу// а 'буде у[']дарено*). На позначення пожежі виявлено кілька назв, напр.: *по[']жежа*, *по[']жар* (*церква/ кру[']гом по[']жар бу[']// на 'церкв'ї ск'ін'чи[']йс'а по[']жар*), *во[']гон'* [*великий*] (*ж'іночка рос[']казувала/ шчо бу['] во[']гон' великий/ 'церква заго[']р'їлас'*); пор.: *на[']л'ат' Бо[']г'їу/ там на[']л'ат'!!! а то у[']с'ї обра[']зи/ то у[']с'о по[']чали на 'купу ски[']дали і на[']лили*.

3.3.5.2. Другу ЛСГ формують назви рослин і тварин, а саме:

— назви дерев, рослин, трав, чагарників, грибів, злаків, серед яких загальні назви — *дерево* (*ди[']рева фрук[']тов'ї*), *корч* ‘кущ’ (*їа с'ї ди[']л'у у['] кор[']чах/ ше шос' с'ї рухайе; с'ї з'а[']вила Мат'ір Божа на кор[']ч'ї*); конкретні — *сме[']река*, *сос[']на* (*сосонка*), *вер[']ба*, *дуб*, *липа*, *бе[']реза* (*бе[']р'їзон'ка*), *їаблун'а*, *гри[']би*, *чор[']ниц'ї*, *м'їата* [*дика*], *куку[']руза*, *бу[']л'ба*, *ци[']бу[']л'а*, *бура[']ки курмо[']в'ї* || *курма[']ки*, *їач[']м'ін'*, *о[']вес* та ін.

— назви тварин (свійських та диких, птахів, плазунів, комах), зокрема зафіксовано загальну назву *ху[']доба* та конкретні назви: *ко[']рова*, *те[']л'а*, *пес*, *ли[']сиц'а*, *курка*, *їендик*, [*дика*, *с'їрен'ка*] *качка*, *з'м'їя*, *га[']д'ука*, *га[']дина*, *муха* (*мушка*).

ДТ відображають чимало фразеологізмів, зокрема *закла[']дати роги <на себе>* ‘надто святково, напоказ одягатися’ (*о ди[']в'їц'ї і ўби[']райуц':ї/ закла[']даїут' роги на себе і шчо во[']но да[']їе?*); *чути не[']добре* ‘мати погане передчуття’ (*бо май[']у та[']ке шос'// ну не[']добре во[']на чула// і шо?*), *їдуть тирн'ц'ї* ‘про неприємне відчуття холоду, тремтіння від страху, переживань’ (*їак ме["]н'ї ро[']с'казували то їа/ ме["]н'ї тирн'ц'ї їшли*); *б'їду т'аг[']нути* ‘важко жити; насилу виживати’ (*во[']ни со[']б'ї при[']писували/ приба[']ў[']л'али у[']с'о/ а ми ту б'їду т'аг[']нули*), *зїїти з до[']роги* ‘почати жити розпусно, аморально’ (*ма[']ў од[']ного сина/ але з'їїшо['] в'ін з до[']роги/ пи[']ў/ гу[']л'а[']ў/ ну та[']к'е роз[']гу[']л'не жи[']т'а в'їу// до 'церкви не хо[']ди[']ў// і н'їчого с'в'а[']того не 'було у['] серц'ї*); *с'тати на до[']бру до[']рогу* ‘почати жити праведно, за Божими заповідями’, *ни у[']з'ати <такої[']во>* *ниточки* ‘нічого не

взяти, не вкрасти' (*йа ўже ту 'робйу д'вайц'іт' ш'іс'т' 'рок'іў' но йа шче 'в'іт:и ни ў'з'ала/ такойі'во 'ниточки), п'і'ти сво'йейу до'рогойу 'померти' (во'ни п'іш'ли сво'йейу до'рогойу// не'ма йіх ўже// так/ поўми'рали); п'і'ти ан'геликом до 'неба 'померти немовлям, малою дитиною' ('кажут'/ ми не 'можем 'вил'ікувати/ ди'тина по'жи'йе 'м'іс'ац' 'д'ругий/ і ўс'о// та/ 'каже/ йа п'лачу/ во'но шо/ 'п'іде ан'геликом до 'неба); сто'йати за 'парт'ійу 'виконувати партійні вказівки', 'підтримувати ідеологію партії' (сто'йаў за 'парт'ійу/ 'дуже сто'йаў за 'парт'ійу// на 'того/ то 'тоже в'ін/ ма'шина го ў'била/ за'йїхала на 'него); голо'воў хо'дити 'махати, кивати головою' ('Г'сусик головоў// 'видите йа би/ бо йа си ў т'ім 'доми/ то в'ін та'ко/ та'ко голо'воў/ та'ко голо'воў хо'диў [показує рухи головою. – І.Р.] 'махаў та'ко та ін.*

Релігійний світогляд носіїв наддністрянського говору демонструють зафіксовані в текстах прислів'я та приказки із стрижневим словом *Бог*: *Бог за 'добре наго'розує/ а за зле ка'рає; в'ід 'Господа не ўта'йїш н'і'чого; Бох зго'ри 'палицейу 'бити не" 'буде; без 'Бога 'нин'і не д'ії'деш до по'рога 'нав'іт'; Бог так 'добрий// ви розум'ієте шо' мо'литва жи'л'ізо 'ломит.*

Отже, лексика, яку фіксують ДТ про чуда, записані від носіїв наддністрянського говору, репрезентує тематичну різноманітність. Найповніше представлені церковно-обрядові назви, а також ті, які пов'язані із фізичним та психічним станами людини, із недугами та зціленням від них.

3.4. Синтаксичні риси наддністрянського говору

Синтаксичну організацію діалектного мовлення характеризує низка специфічних ознак, пов'язаних насамперед із природою усного мовлення та з побудовою говіркових конструкцій і речень. Діалектний синтаксис як окрема система досі належно не вивчений, зокрема «не вироблено класифікації типів діалектних відмінностей» [ГЧЗО, с. 67; пор.: 3, с. 152]. Діалектний синтаксис описано у працях С. Бевзенка [14–17], І. Матвіяса [136–139; 177], Ф. Жилка [92, с. 102–103], взаємодію українського і діалектного мовлення в синтаксисі дослідив К. Герман [48]. Синтаксичні явища на матеріалі закарпатських говірок

стали об'єктом вивчення Й. Дзензелівського [81], В. Добоша [84]. М. Железняк, досліджуючи північний говір, запропонував структурно-функціональну концепцію вивчення синтаксису, яку використано в описі синтаксичної системи говірок Чорнобильської зони [ГЧЗО]. Дослідники вивчають й особливості говіркових висловлювань східностепової говірки [128; 129] та функціонування синтаксичних одиниць північноприазовських говірок і їх кореляцію з літературним стандартом [195].

С. Бевзенко слушно зазначає, що «у синтаксичній організації усного мовлення винятково важливу роль відіграє інтонація та ритм мовлення, які поряд із контекстом, ситуацією мовлення є дуже істотними засобами організації вислову» [16, с. 151]. Проте ритмомелодика діалектного мовлення належить до малодосліджених ділянок мовознавства: слово в мовленнєвому потоці говірок проаналізувала О. Белая [18], В. Бузинська — інтонаційні особливості комунікативних видів висловлювання [32], Н. Вербич — мовленнєвий тон як сигнал початку чи кінця фрази у ДТ [36], акустичні сигнали у діалектному мовленні — О. Іщенко [100].

Зафіксувати синтаксичні особливості говору досить складно, однак саме текст є єдиним джерелом аналізу цього мовного рівня. Специфіка організації усного діалектного мовлення зумовлена невербальними засобами: інтонацією, мімікою, жестами, комунікативною ситуацією, і навіть часом спілкування (свято чи будень). У діалектних текстах є такі конструкції, «в певному сенсі неправильні або дефектні з погляду правил синтаксичної сполучуваності слів. [...] Саме вони є індикаторами процесу виникнення, продукування тексту і найбільш типові для реальної комунікації» [27, с. 40].

ДТ є спонтанними, непідготовленими та неадаптованими, тому характерні неповні речення, зміст яких часто можна зрозуміти тільки з розлогого контексту, напр.: *а той х'рест во'ни так з'іг'нули/ йі'го х'т'іли/ о'бв'їа'зали йі'го там ш'нурком* (Бб); *на 'того/ то 'тоже в'ін/ ма'шина го ў'била/ за'їхала на 'него// то 'тоже// той буў ў'стриб'ках* (Срд); *ўс'і по'ўмі'рали// н'іх'то не" жи'ве/ і н'іх'то 'того' добра 'дал'і не...// ўс'і по'ўмі'рали// і то*

випатками// і то нагло/ і то ўс'ако (Мд); і каже ў'іле жи'т':а йі'му/ в'ін страи'н'і ви'довишча маў/ с'пати ни м'іх/ от іза 'тогоу' шо/ ўсе к'рики йа'к'іс' йі'му/ йа'к'іс' шум ў 'вухах/ крик/ плач (Кр); йак доу' 'тойі С'в'а'тойі го'ри/ заўж'ди так йак с'тежка/ 'було п'із'нати на зир'н'і (БК); і во'ни ў'дерли/ і во'ни 'вид'іли.../ 'пеўно/ во'ни с'і пубзи'рали шоу' д'воіе бу'ло/ і во'ни на два ка'валки тих 'лах'іў так'во/ пирі'кинули 'чирис ту/ і во'ни з'лапали 'лахи і пу'лет'іли/ пу'лет'іли/ пу'лет'іли (НС).

Складність дослідження ДТ зумовлена й індивідуальними особливостями мовця, темпом його мовлення, інтонаціями, паузами, а також темою бесіди.

Для розмежування логіко-граматичних частин у потоці мовлення, для передачі інтонації в тексті слугують логічні паузи, які відповідно до темпу мовлення графічно передають так: // — довга пауза, / — коротка. При цьому паузи не завжди збігаються з розділовими знаками (крапкою, комою); пор.: ку'лис'/ йак то/ І'сус Хрис'тос/ русн'йат'а І'суса Хрис'та йак в'ідну'вилос'а/ те 'чудо с'талос'а ў ста'рен'к'іі 'церкв'і то 'зарас ў'лада ту 'дуже/ коу'му'н'істи зац'і'кавилис'а/ і прийіж'зали/ з'в'ідки прийіж'зали йа ни з'найу (Гл); йа 'майу 'тоже та'ких су'с'ід'іў 'файних// шо/ і'но 'дивиц'і би шо ўк'расти// би йа'ку 'курку/ би йа'ку 'качку/ би йа'кого 'йендика/ ше шо (Дл).

В аналізованих ДТ використано такі традиційні знаки пунктуації, як три крапки (...), що вказують на перервану або незакінчену фразу (напр., йа з'найу шо ме'н'і/ йак сон прис'ниўс'а// шо йа 'пере"т с'мерт'у мо'йейі 'бапц"і/ йа приїшла...// ме'н'і та'к'іс' сон с'ниўс'а/ шо йа приїшла і с'тала ў 'с'іни; ўс'і поўми'рали// н'іх'то не" жи'ве/ і н'іх'то 'тогоу' добра 'дал'і не...// ўс'і поўми'рали), знаки питання й оклику (шт'рафи накла'дали/ визи'вали// а Задуї'а'н'ук шо?// ўмер 'нагло!!! за стоу'лом ўмер!; о ди'в'іц'і: і ўби'райуц'і/ закла'даіут' 'роги на 'себе і шчо во'но да'йе?/ н'іц; ти'пер ни 'бачу/ ни'ма/ ни'ма шос'/ де воу'ни?/ чи поўми'рали...).

3.4.1. Словосполучення

Діалектні відмінності на синтаксичному рівні насамперед стосуються словосполучень, зокрема структур, що відрізняються від літературної норми за такими основними ознаками (за однією з них або за обома): наявність / відсутність прийменника; однакові / різні відмінкові форми [пор.: 16, с. 156–157].

Відповідно до цього відзначмо, напр., структури: *'були ба'гато 'д'іти* (Н.в. замість Р.в); *зй'їж'займос'а ос'тан':а не'д'іл'а* (Н.в. замість прийм.+ М.в.), *прислу'говуваў до 'турка* (прийм. + Р.в. замість Д.в); *ми'н'і хре'бет пош'коз'єний* (Д.в. замість прийм. + Р.в.); пор. характерне для говорів південно-західного наріччя: *ме'н'і бо'лит голо'ва* (Д.в. замість прийм. + Р.в.) [16, с. 156, 212].

Для прикладу наведемо також конструкції з прийменником **на**, який у говірках вказує на мету дії на чор'ниці *'і хо'дила, п'і'дем на 'йаблука* (водночас мовці з того ж н.п. (Кр) вживають *по чор'ниці'і хо'дити, по гри'би*, що відповідає літературній нормі); на місце дії («на + назва споруди») [16, с. 162]: *сто'йат на с'тайн'і, на 'церкв'і ска'заў*, які можна пояснити впливом польської мови, а також конструкції з прийменником **в** (ў), що вказують на час: *ў три дни 'через три дні'*.

Характерною рисою ДТ є «випадання» прийменників у деяких висловлюваннях (часто зі зміною відмінкових форм), імовірно, через розмовний характер оповіді: *ми ўс'і [з + О.в.] ро'с'пушчен'і 'коси; буў [з] ро'с'і'їаним скл'і'розоум; [з] 'лука 'вистр'іліў; 'л'уди [з] наў'колишн'іх с'іл; так 'може [за] сто 'метр'іў 'була 'р'ічка; зби'райец':а [на] дошч; син [ў] комсо'мол п'і'шоў; ш'кола-інтер'нат [дл'а] недо'роз'винутих д'і'теї; на'писано [ў] 'тис'ачу д'ваї'ц'іт 'шостому 'роц'і та ін.*

3.4.2. Просте речення

У діалектному мовленні переважають прості синтаксичні структури: *тог'ди 'була 'пол'с'ка дир'жава/ ме'н'і 'було п'їат'нац'ат'/ йа шче 'була моло'да* (Лг). У ДТ про чуда в межах простих речень виявлено відмінності у «царині

формально-граматичного представлення синтаксем» [ГЧЗО, с. 105; пор.: 9], специфічні конструкції, не характерні для сучасної літературної мови [пор.: 92, с. 102–103; 16, с. 156–157]: *таких три молодих мушчини прийшло; поселилися жид зі своєїєю сім'єю; б'ільше дес'яти рок'іў, ко'мус' т'реба ро'ки про'сити, по'мийу сво'її о'нуки, на'радили 'маму, 'тейі 'булки прикла'дали, не' 'майу в'іт ш'іс'т' 'рок'іў, ро'биў на тракто'риста, ска'жи про сво'її 'д'іти.*

В аналізованих ДТ часто для виділення чи логічного підсилення підмет, виражений іменником, повторюється: *а о'дин чуло'в'ік і'шоў/ С'лав'ік/ назі'вайец':а/ С'лав'ік/ в'ін і'шоў* (Кр); *то йа'кис' там 'монах буў/ 'Куба/ 'Куба* (Срд). Засвідчено складені іменні присудки, зокрема: *Кунч/ тої буў/ участ'ковий/ з Доб'р'іўл'ан* (Гр), *ну бо в'ін/ йак інва'л'іт стаў* (Кр) та ін. [пор.: 153, с. 76].

Поширені безособові речення з дієсловом-предикатом: *'але' йо'му с'і 'дало* (Зг); *ўже 'зимно стайе но'чами* (Кр); *го'р'іло ў час в'і'ни* (Гл); *з 'ранами/ та'кими дес'/ шо ни го'й'іло'с'а на 'руках/ ў 'д'ітеї* (Гл); *зава'лило йіго* (Лщ); *йім с'і не' ў'дало то зро'бити* (Бб); *потем'ніло ў о'чах* (Кр); *там го'р'іло і го'р'іло* (Срд).

Аналізовані тексти фіксують речення, у яких репрезентовано діалектний варіант сполучника *і* — **таї**: *'мама п'іш'ли таї 'каут; ўд'а'нули таї ў'з'али таї 'дал'і по'несли/ по'несли ду'дому; за У'невом ў 'л'іс'і таї ше ў 'чис'т'ім 'гайу; от 'вibraў в'ін со'б'і йі'її таї с'іў в'ітпочи'вати, по'несла до'дому таї 'ра'зус'і 'дома з 'родичами; пор. також на початку висловлювань: шесди'с'атий р'ік/ ш'ісде'с'ат 'вос'мий/ деў'йатий/ с'імде'с'атий// таї до 'церкви їду; таї со'б'і 'дал'і чи'тайу/ 'думайу; таї л'і'та перехо'дили ў п'рац'і; о/ таї во'но 'р'іўно ве'дро ви'с'іло та ін.*

Діалектним текстам властиві безсполучникові конструкції (інформацію часто доповнюють невербальні засоби): *'тому ст'рїков'і Г'ванов'і/ тої/ 'б'із'ата/ за 'ними 'лет'іли д'воје 'б'із'ет* (НС); *хо'т'іли тої 'обрас* [відновлений образ у Глинянах. – І.Р.] *ў час в'і'ни/ хо'т'іли/ ни то/ шо вино'сити/ во'ни хо'т'іли його ўзага'л'і з'н'ати там с прес'толу* (Гл); *'дивиц'і іде/ ўс'а ў 'б'ілому/ При'чиста 'Д'іва/ з неў їдут 'ангели* (Гр).

3.4.3. Складне речення

Найпоширенішими є складні багатокomпонентні синтаксичні конструкції, у складі яких виділено компоненти, поєднані сурядним та безсполучниковим зв'язком: *ў 'будн'і дн'і 'т'ашко ро'би'ли'є/ а ў с'в'а'та до 'церкви хо'ди'ли'є/ с'тарих шану'вали/ д'і'теї мо'литис'а наў'чали і/ про 'Бога памй'тали (ЛГ); от скр'із' дошч/ а над й'її 'полем дош'чу н'і не'має (Кр); то мо'литва жи'л'ізо 'ломе/ а 'мамина то ўзага'л'і сил'на йе (Чк).*

Сполучники сурядності часто вжито на початку висловлювань, що є поширеним явищем в говорах української мови [див.: 153, с. 99]: *і на 'м'іс'ц'і стоў'ном с'тала// на 'м'іс'ц'і й'її спарал'ізу'вало// і ўс'о// і так пок'лали/ і во'на ле'жала// і з'найу мо'лилис' за 'нейі/ ш'чоби зноў о'жила (Кр); а во'ни шос' 'були не ў дру'жб'і/ т'і директо'ра (Кр); і на тих с'т'інах 'дуже" 'було ба'гато 'мух'іў/ 'чорних/ си'д'іли та'ких/ з'найіте/ ну 'видно 'було// і три с'т'іні 'падає/ а йа н'ід о'д'нойу сто'йу/ і та с'т'іна не" ў'пала// і так дес' до 'року/ по'мерли там (Гл).*

Аналіз матеріалу засвідчив, що основні види смислових відношень між простими реченнями у складі складносурядних — послідовність дій, явищ у часі, до того ж домінують безсполучникові речення, структурно-семантичну цілісність яких забезпечує смисловий зв'язок частин, а також інтонація: *так 'к'іл'ка л'у'деї/ та'ких ба'гачих на се"л'і/ се"л'ан/ зло'жилис'а на ту 'церкву і по'чали буду'вати// ну во'ни то 'церкву то 'вибудували/ 'але ўже з'рошеї 'дал'і не вистар'чало шоб й'її розмал'увати// то во'на 'була п'росто по'б'ілена на'б'іло так/ 'вигерта (Гл); в'із'ере'ла та'ка 'р'ічечка те'че/ і тут така 'купел'/ там 'можна п'і'ти/ по'митис'а/ 'оч'і/ 'ношки/ ўс'о/ то йе 'дуже" л'іку'вал'не// ў нас 'л'уди й'ідут'/ бе'рут' 'воду з 'жере'ла// так// так/ 'дуже/ 'дуже 'фаїно (Кр); ўсеї час/ 'нав'іт' дн'і Ве'ликого 'посту з 'в'ікон йо'го бу'ди'нку лу'нала голос'на 'музика/ 'чути йа'ку 'було на ўс'о се'ло (ЛГ) та ін.*

Протиставлення виражене за допомогою протиставних сполучників — **но**⁸, **але**, **а**: *йа ўже ту 'робйу д'ваїц'іт' ш'іс'т' 'рок'іў/ но йа шче 'в'іт:и ни*

⁸ **Но** також фіксуємо як частку: *а в'ін но с'і по'ди'виў на 'небо// ко'му йа'ка/ шо т'її л'у'дин'і йе (Ун); но/ але і 'л'уди наў'колишн'іх с'іл/ то бо'йалис'а присту'пати так (Кр); йа 'кажу/ йа 'маїу/ но з 'нафти ве'дро (Жл); но*

ўзала/ такойі/во ниточки/ ми/ні ни пот/р'ібно (Гр); ґа так /точно не^у памйа/тайу/ **но** то ў газет'і /було на/писано (Гл); там /було до сто д'ваца'т' до сто пйаде/с'ат бра/т'іў// одних бра/т'іў// та/к'і шоп ўчилис'а// **но** п/раўда /дейак'і то ўчилис'а ў п'ім/п'іл'у (Кр); во/на ве/де д'і/теі до /л'іса на ес/курс'іу /н'іби// а нам не го/воре (Кр); во/ни то /церкву то /вибудували/ /але ўже з/рошеі /дал'і не вистар/чало (Гл); ни з/найу чо/го так/ /але так ґе (Чк); з'і м'нойу /мала б'і/ду/ /але во/на /жила з /Богом (Кр); ґа то/б'і ў жи/т'і пома/гайу/ /але то /мусе /бути (Кр); ґй/ґй пров'і/р'айут'/ **а** н'і/чого ў хреп'т'і ўже не/ма (Кр); ф'і/гурки не пос/тавили ка/зала во/на/ **а** пос/тавили та/киі /памйатник (Яс).

Синтаксис діалектного тексту формують також складнопідрядні речення. Відповідно до синтаксичних функцій підрядних речень щодо головного у ДТ виявлено такі типи:

— означальні: і пос/л'ід'н'а с'тац'іа /тоже /каплиц'а/ де буў ўже по^у/хованій /сус Хрис/тос (Кр); ґе штир/найц'іт' капли/чок де с'і При/чиста /Д'іва зйа/вила (Гр); /тоже ви/ходиў тоі гос/подар с тим /образом і хрис/тиў ў ту с/торону де то б'лискало (Чк); та/ ґе та/к'і з'вони/ шо /нав'іт/ ро^у/зга/н'айут т'і х/мари (Ун);

— з'ясувальні: /мама ме^у/н'і ро^у/с/казували шо^у наш /тато буў сла/биі на /тифус (Пдс), то в'ін ґіх памйа/таў/ де ґіх заб/рали (Кр); в'ін ўва/жаў/ шо то ўс'о не в'ід /Бога/ а на/жи^е то ли/ше ґо/го зас/лугом (ЛГ); і /л'уди так по^у/в'ідали/ шу /того/ шу прика/заў з'н'ати русп'йат'а/ шу ґого спарал'ізу/вало (Гл); жи пле/чима до нас шос' такво /т'агне/ п'і/ди поди/вис'а/ шо то ґе (Кр); ґа ни /бачила /того /образу са/ма/ ґак в'ін зйа/виўс'а (Чк); ка/заў/ з'в'ітки приї/ж'зали (Гл); то тоі чуло/в'ік/ шо жиў там (Чк);

— мети: то по/лонку про/рубувала /аби ґй/ґй ли/сиц'а ни до^ус'і/з'нула// ви/лику по/лонку/ /а/би во/на /мала де п/ливати (ЛГ); зро^у/били укри/т':а/ шо/би н'і /в'ітром н'і дош/чем /тойі с'в'ічки не зага/сило (Кр); с'в'аш/ченики с При/час'т'ами хо^у/дили там/ а /л'уди кл'а/чали с /того /боку/ /шо/би там /нав'іт' не м'ішало

ґіх шо/ ґіх бу/ло дес' чо/ло/в'ік в'іс'імде/с'ат/ /перш'і/ т'і/во// ґак ми в'ід/крили монас'тир/ там /було до сто д'ваца'т' до сто пйаде/с'ат бра/т'іў (Кр).

(Срд); а на та^к'і ви^лик'і с^в'ата то виста^ўл'айут' на титра^под шоб л'уди ц'ілу^вали (Мх); майут' реконст^рукційу тойі ф'ігури по^чи^нати ро^бити жиб то ўс'о в'ідно^вити (Плг);

— часу: так^{во} в'ін з'ігнутий бу^ў аш йак ри^монт за^чали ро^бити то ти^п'ір йо^{го} хло^пці на^правили так (Бб); йак т'іл'ки в'ін на^пи^ўс'а тойі во^ди йо^му с'тало л'екше (Чк); йак в'ін ўже бу^ў ў^дома наро^ди^ўс'а ў^ного син (Чк); то ўже б^уло йак монас^тир в'ідно^вили рок'і^ў може дес'ат' т'рохи б'іл'ше (Кр); йак сонце б^уде^н схо^дило то^у во^ни ме^не во^дили і йа хо^дила ўго^ру (Ун); то доки в'ін бу^ў то рос^казува^ў (Гл); а йак ме^н'ні ро^сказували то йа ме^н'ні тирп'ці і йшли (Зг); перет:им/ йак ма^ў зйа^витис' на в'ік'ні об^рас' то [...] йіму с'ни^ўс'а сон (Чк); во^на при^йшла во ту^{во}/ йак ўже зйа^вила ту При^чиста Д'іва (Гр);

— причини: то ўже йе гр'іх/ ви^ликий/ бо не мож^на ў п'іст бавитис'/ тан'ц'у^вати/ сп'івати (Кр); то йе так/ бо чо^{го} нат с'в'а^тим нас'м'іхайес':а (Кр); і в'ін на то п'ішо^ў/ зго^ди^ўс'а/ бо може йо^му то^же об'і^ц'али за то йа^ку час'тину з^рошеї чи йак (Кр); про ти^пер'ішн'і ни з^найу/ бо то йа^кос' так ни го^вор'ат'/ ни з^найу (Чк); а нам не го^воре бо шоби ми шос' не бел'кнули/ і шоби йй не по^пало (Кр); пот'ім кажут чириз р'ік во^на при^ходи і п'лачи/ ж'іноч'ки му^л'іц':а за мо^йу ди^тину/ бо мо^йа ди^тина ўс'л'іпла// шу ўз'ела то^ту хус'тину (Дл); ну ў сил'і рано ўста^йут'/ бо то ху^доба/ йісти зва^рити (Лт). Фіксовано властиве діалектному мовленню нанизування сполучників причини і мети: бо то^му шчо ни мож^на то йе ве^ликим гр'іхом; бо шоби ми шос' не бел'кнули.

— міри і ступеня: д'і^ўчата витан'ц'овували/ аж зем'ла гу^д'іла (Лг);

— умови: йа мож^у проз^р'іти/ йак^{шо} тойу во^дице^йу об^мити; йакби не ў плаш'ч'і може б дот'а^гнула/ а то ў плаш'ч'і і год'і (Кр); йак ти туда^{во} пе^нре^н'ішла то^у ти д^уже^н шчас'лива (Брн); йак б^уде ко^мус' пот^р'ібно/ ти то^же в'і^д:аш/ йак б^удеш м^ати (Срд); йак ви не^н до^просите/ то^у йа до^про^шу (Жл); йак кажут' не п'ри^йде до себе ч^ерес не^д'іл'у/ то пе^ўно ўже не ўс'тане (Кр); певне с'і хоче би на^вер'нули ўс'і (Лт); то во^на п'лаче би с'і нар'ід по^кайа^ў (Гр);

— допустові: *хоч дошч ўс'о йідно аш ўвечер'і при'йїхала ма'шина за то'бойу* (Мд); *в'ін 'б'ідн'її не по'м'їх/ хоч сам маў* (Кр); *і хоч йа'кїї во'гон' би буў ўрас 'падаў// ўс'о га'силос'// ото та'кїї 'обрас буў* (Чк).

Специфіка ДТ, створеного в умовах живого спілкування, зумовлює наявність вставних конструкцій, вставних та вставлених слів, які:

— вказують на джерело інформації; напр.: *і 'кажут' ўпала/ 'б'їл'а 'образа/ а л'у'деї 'поўно/ й'її п'хайут'// і так во'на там 'була/ 'кажут'/ три дн'ї/ шчо не 'йїла і не 'пила// ну йа не з'найу/ так 'кажут// і во'на та'ку кл'атву шче ск'лала йа'кус'/ ст'рогу* (Чк);

— вжито, щоб привернути увагу слухача: *з'найете/ йак то йе хрест'и с'таўл'ат'/ ф'ї'гури* (Кр); *і то 'чуйеш то'во/ ў Бор'ничах/ муш'чин'ї/ прис'нило'с'ї/ шчо 'каже/ 'тому муш'чин'ї прис'нило'с'ї шч' 'каже/ п'ї'ди/ ў т'її кир'ниц'ї* (Брн); *в'ін сам буў/ 'виходец' з Йугос'лав'її/ то/ і ў 'него три б'рати с'в'аш'ченики/ і дв'ї сист'р'ї мо'нахин'ї// уйа'в'їт/ йа'ка ви'лика благо'дат' ў с'їм'її* (Срд); *то йе 'Божя 'сила/ то йе 'Божя 'сила/ ми ни 'майем/ шче рас 'кажу/ п'рава/ 'того 'рушити* (Бр).

Однією з форм комунікації у ДТ є квазідіалог, що імітує діалог, напр.: *де в'ін йе?// в'ін ше ни буў ста'рїї// даўно ни'ма* (Мд); *во так// і хто то з'найе?// 'видно ко'лис' ка'зали шо/ за 'вин:их не'вин':ї стра'дайут'* (Кр).

Часто зафіксовано багатокomпонентні висловлювання з підрядним і сурядним зв'язком: *бо та 'ж'їночка ка'зала/ шо йак ка'зали хрест ва'лити ў 'тому сел'ї/ то ўже 'п'їсл'а 'того/ то н'їх'то не хо'т'їў/ і 'нав'їт' пар'т'їн'ї 'того не ро'били* (Кр); *ўл'їт'ї то'та кри'ничка то 'дуже 'була с'тудена во'да/ то ни 'кождїї м'їх 'пити/ бо то 'дуже студена 'була/ 'але н'ї'кому не ш'кодила* (Лг); *а на д'ругїї р'їк/ йа ўже буў ту/ і во'на ска'зала жи ўже чи'таймо'у/ 'чисто* (Лщ); *в'ін рус'казуваў шу не" рас і ц'ї'лу н'їч 'л'уди ў т'її ста'рен'к'її 'церкв'ї/ де в'їдноўлений 'образ но'чу'вали/ і про'у'сили 'Бога про о'здо'роўлен'а* (Гл); *а тут од'на 'д'їўчина/ не з'найу чо'го то во'на так зро'била/ то ли'хїї й'її споку'сиў// во'на ўз'ала 'образ Мико'лайа і/ 'каже/ а йа 'буду з ним тан'ц'у'вати* (Кр) та ін.

Висновки до 3 розділу

Наддністрянський говір, як один із найдавніших говорів південно-західного наріччя української мови, дотепер виявляє чимало специфічних діалектних рис на всіх мовних рівнях, передусім на рівні фонетики та морфології. Ці риси здебільшого архаїчні та репрезентують різні етапи розвитку української мови.

На підставі аналізу ДТ про чуда засвідчено низку фонетичних явищ, а саме: вимову звука [а] як [е] або [і] після м'яких і шиплячих приголосних: *здо^уроўл'е*, *д'іўч'ета*; наближення [о] до [у] ([о^у]): *ву^уда*, *ко^уруна*; вимову [е] як [е^и] ([и]): [и] як [и^е]: *ни^діл'а*, *тип^ло*, *ро^ди^ена*; вживання протетичних приголосних, зокрема [в], [г], [й]; відсутність заміни етимологічного [о] на [а]: *бо^гач*, *ко^лач*; оглушення дзвінких приголосних (*с^тешка*, *л^ішко*); одзвінчення глухих (*Велитден'*); кінцевий твердий [ц]: *к^інец*, *х^лопец*; надмірну м'якість [с'] ([с'']), [ц'] ([ц'']): *с'в'а'тій*, *м'іс'ц'і*, *бац'а*; диспалаталізацію [р']: *монасти'ра*, *рату'вати*, *го'вору*; збереження давньої м'якості шиплячих (*плашч'іўниц'а*, *р'іўч'ук*, *во'дич'ка*); утрату довготи приголосних (*русп'йат'е*, *сум'л'ін'е*) та ін.

Виявлено також приклади асимілятивних (*с'тар'іс'ц'і*, *шіс'ц'і*, *мецест'ра*, *Оч:е наші*) та дисимілятивних (*дохтор*, *ш'тири*) змін.

Проте зауважмо, що ці риси зафіксовано не послідовно в усіх текстах — ознакою аналізованих ДТ є наявність фонетичних варіантів у межах однієї говірки чи навіть ідіолекту, що є наслідком взаємодії діалектних і літературних форм.

Показовими для живого мовлення є алегроформи, усічення чи випадіння одного або кількох звуків. Аналізовані ДТ відображають явища афери́зи ([з]^л*найте*, [з]^л*начит'*), синкопи (*ка[ж]ут*, *х[о]т'іли*, *т'і[л']ки*), апокопи (*зара[з]*, *тре[ба]*), афери́зи й синкопи ([с]^л*к'і[л']ко*).

Тексти наводять такі діалектні форми непрямих відмінків іменника, як: *на зем'ли*, *но'гоў*, *Служб'іў*, *мух'іў*, *на м'ісци*, *з от'ц'ом*, *л'у'диї* та ін., форми двоїни: *три б'рат'і*, *три с'т'і'н'і* тощо. У текстах засвідчено прикметники із твердою основою: *Ўсе'вишній*, *п'ізній*, *даўній* та ін.

Діалектні форми числівників відрізняються від літературних насамперед фонетичним оформленням, зберігаючи найбільш архаїчні ознаки української мови (форми *йі́ден* (*йі́дна*, *йі́дно*); *о́ди/нац'ат'*, *два́найц'ім'*, *три́найц'ім'*).

У текстах виявлено енклітичні форми особових і зворотного займенників (*ми*, *ти*, *си*), діалектні форми О.в. одн. займенників (*неу́*; *теу́*), форми займенника *він* — *го*, *йі́го*, *му*, (*до*) *него*, вживання займенника *той* (*та*, *то*) у формах *тої́во* (*та́во*, *тата́во*, *то́во*) та ін.

На підставі аналізу ДТ окреслено такі особливості словозміни дієслів: давні форми інфінітива із суфіксом *-чи-* (*пи́чи*, *помо́чи*, *ти́чи*); твердий флексійний *т* у дієсловах 3 ос. одн. і мн. (*па́дут*, *воз'мут*); відсутність флексійного *т* у формах 3 ос. одн. у зворотних дієсловах (*бе́рес'а*, *дивис'і*); залишки перфекта в дієслівних формах минулого часу (*ли́жсала-м*, *хо́диу́-ім*, *п'иш'ли-смо*); форми давноминулого часу (*була с'і о́бйа'вила*) тощо.

Виокремлено 5 ТГЛ: «Людина та її життя», «Духовна культура», «Матеріальна культура», «Простір і час», «Природа», які поділяються на лексико-семантичні групи. Досить повно представлені в текстах церковно-релігійні назви (*При́час'т'а*, *С'нов'ід'*, *фо́рен'т'ва*, *плашч'іу́ниц'а*, *русп'йат'а*, *об'лечини*, *риза*, *омо́фор*), назви релігійних свят (*С'в'а'тій'веч'ір*, *Ве́л'лиден'*, *С'в'і'тогоу́'Духа*, *Другої'Пре́чистої*, *С'в'а'тогоу́'Нико́лайа*), назви, пов'язані з фізичним та психічним станом людини, із недугами (*ка́л'іка*, *інва́л'ід*, *пара́л'ітик*, *таш'кії*, *ні́мії*, *те́мнії*, *недо́роз'винутії*), що зумовлено тематикою дослідження.

Виявлено семантичні діалектизми, зокрема: *с'в'ітло* 'рентген', *п'іт'п'іл'ник* 'священик, який служив у часи заборони УГКЦ', *ро́са* 'миро, яке з'являється у вигляді сліз на іконі, скульптурі' та ін.

Тексти містять фразеологізми, напр.: *закла́дати'роги* <на́'себе> 'надто святково, напоказ одягатися'; *чути не́добре* 'мати погане передчуття'; *їдут'тирп'ці* 'про неприємне відчуття холоду, тремтіння від страху, переживань'; *ни у́з'ати* <тако́ї'во> *не́точки* 'нічого не взяти, не вкрати'.

Синтаксичні особливості текстів пов'язані насамперед із природою усного мовлення та з побудовою говіркових конструкцій і речень, наприклад: *ро'биў на тракто'риста* (прийм. + Р.в. замість О.в.), *прислу'говуваў до 'турка* (прийм. + Р.в. замість Д.в.) та ін. Текстам притаманне «випадіння» прийменників у деяких висловлюваннях, імовірно, через розмовний характер оповіді: [з] *'лука 'вистр'ілиў; ш'кола-інтер'нат [дл'а] недо'роз'винутих д'і'те"ї* тощо.

У ДТ, створених в умовах живого спілкування, виявлено вставні слова, які вказують на джерело інформації або апелюють до слухача, щоб привернути його увагу (*з'найете; 'чуйеш; уйд'в'іт*). Однією з форм комунікації у ДТ є квазідіалог, наприклад: *де в'ін йе?// в'ін ше ни буў ста'рїї// даўно ни'ма; во так// і хто то з'найе?!!! 'видно ко'лис' ка'зали/ шо за 'вин:их не'вин':і стра'даїут.*

Діалектні тексти, зокрема об'єднані тематично, відтворюють граматику говірки, дають змогу виявити лексичні особливості та синтаксичні зв'язки, які розкриваються саме в контексті.

ВИСНОВКИ

Методика, яку покладено в основу збирання та аналізу текстів відповідно до текстових категорій, виявилася результативною, оскільки дала змогу визначити структурні й семантичні особливості ДТ та виокремити говіркові риси на різних мовних рівнях.

Наддністрянський говір — один із центральних говорів галицько-буковинської групи південно-західного наріччя української мови — досить повно представлений у дескриптивних дослідженнях від початку ХХ ст., на картах атласів і в словниках, проте діалектні тексти із цього ареалу не були об'єктом наукових студій.

Мережу базових говірок формують населені пункти Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей, пов'язані передусім із чудотворними місцями (села Унів, Крехів, Плугів, Грушів, Бориничі та ін.). Записані й опрацьовані ДТ, об'єднані темою «чудо», класифіковано за підгрупами: про зцілення, про кару за гріхи, про чудотворні місця і про чудесні знаки.

Критеріями аналізу ДТ є текстові категорії (цілісність, зв'язність, членованість, інформативність, модальність, антропоцентричність, континуум, інтертекстуальність), які взаємопов'язані й доповнюють одна одну.

Основними категоріями текстів про чуда є цілісність і зв'язність, які забезпечують змістову і структурну єдність ДТ.

Текстову категорію цілісності формують передусім основні сакральні концепти — «Бог» і «Богородиця». Аналізовані тексти фіксують такі елементи смислової структури концепту «Бог»: «той, хто творить чудеса» (*'баба¹ в¹ іре¹ ґ¹ Бога і ґ¹ т¹ і¹ Бож¹ і чуде¹ са*); «той, хто зцілює» (*Бог здуро¹ оїл¹ а да¹ ґ; так Бог да¹ ґ/шо не¹ дуг в¹ ітсту¹ пу¹ ґ*); «той, хто є втіленням доброти й милосердя» (*Бог так¹ добрий¹; Бог мило¹ сердний¹; та¹ ку¹ ласку Бог пока¹ за¹ ґ*); «той, хто оберігає, допомагає» (*Гос¹ под¹ Бог три¹ мае ґ сво¹ ії о¹ н¹ іц¹ і; Гос¹ под¹ Бог у¹ н¹ ікуйец¹ а м¹ ной¹ ґ*); «той, хто судить, карає» (*Бог¹ часом ґчит¹; Бог за¹ добре наго¹ розу¹ йе/а за зле ка¹ райе; пока¹ ра¹ ґ ії¹ ії Бог за бого¹ хул¹ ство*); і концепту «Богородиця»:

«та, яка з'являється в чудесний спосіб; яка є втіленням чудотворства» (*'Мат'інка 'Божя зйав'илас'і; 'Мат'інка 'Божя ска'зала/ шоб во'на йшла до 'нейі... з'йш'ла з 'образу і так ка'зала*); «та, яка зцілює, є покровительською хворих» (*'Мат'інка 'Божя 'нашу ди'тину оздор'вила; 'Мат'інка 'Божя спас'ла*); «та, яка оберігає, захищає, допомагає» (*'Мат'інка 'Божя по'може; 'Мат'інка 'Божя нас ўс'іх ра'тує; 'Мат'інка 'Божя по'чує і 'вислухайе/ і по'може; 'Мат'інка 'Божя нас охоро'н'ає*).

У текстах концепт «Бог» вербалізують назви: *Бог* (77 фіксацій), *Гос'под'* (14), *Гос'под' Бог* (9), *'сила 'Божя* (2), *'Боже 'т'іло* (1), а концепт «Богородиця» — *'Мат'інка 'Божя* (94 фіксації), *'Мат'ір 'Божя* (21), *При'чиста 'Д'іва* (14), *'Мати 'Божя* (5), *Прес'в'а'та Бого'родиц'а* (3), *'Божя 'Мати* (3), *'Матка 'Божя* (3), *Прес'в'а'та 'Д'іва* (1), *'Йасна 'Пан'і* (1), *Ца'риц'а до'у л'уц'кого'у 'райу* (1).

Отже, корпус текстів дає змогу не тільки зафіксувати, а й встановити частотність вживання назв.

У ДТ реалізуються різні види зв'язності, передусім формально-граматична (займенники та сполучники, які забезпечують зв'язок між частинами тексту), лексична (тотожні й уточнювальні повтори, вживання синонімів і спільнокореневих слів), композиційно-структурна (тотожні структури в зачинах надфразних єдностей; авторські ремарки), асоціативна й образна (покликання на фольклорні пісні, історичні факти чи легенди; апелювання до фонових знань слухача), яка характерна переважно для текстів про зцілення та про чудесні знаки.

ТК членованості пов'язана з особливостями структури тексту, а інформативності — зі способом, ступенем та повнотою передачі відомостей. У ДТ про зцілення та про чудотворні місця домінує змістово-фактуальна інформативність, а про кару та про чудесні знаки — змістово-концептуальна, що пов'язана із суб'єктивною модальністю. Завдяки засобам модальності ДТ, з одного боку, ознайомлює із текстовою ситуацією (реальною / ірреальною), а з

іншого — вказує на зв'язок мовця і слухача, передає думку автора, формує систему оцінок («добре» — «погано»).

Виявлено три типи оповідачів: переповідач, учасник і свідок подій, при цьому переважає переповідач — у 70% аналізованих ДТ та учасник подій — у 17% ДТ (цілком відсутній у текстах про кару).

Категорія континууму зумовлена послідовністю подій і фактів, що локалізуються в часі та просторі. Аналізованим ДТ властиве порушення реальної послідовності подій, а переплетення часових планів розповіді зумовлює членування відрізків тексту, вказуючи на зв'язок із ТК членованості, цілісності й інформативності. ДТ репрезентують три типи хронологічної послідовності подій: лінійну (усі групи текстів), стрибкоподібну (ДТ про зцілення, кару і про чудотворні місця) та кільцеву (ДТ про зцілення, про чудотворні місця). Усі ДТ пронизують поняття простору й часу, проте, на відміну від просторових назв, виражених здебільшого іменниками, часові репрезентовані передусім прислівниками часу, словосполученнями й описовими конструкціями.

До засобів вираження категорії інтертекстуальності належать прислів'я та приказки, алюзії на Святе Письмо й апокрифи, які значною мірою представлені в аналізованих текстах. Діалектоносії свідомо чи несвідомо залучають у своє мовлення інші тексти, що дає змогу розшифрувати основний сенс, адже часто саме інтертекст актуалізує мораль.

ДТ є одним із джерел вивчення говіркової системи. Записані тексти фіксують значну кількість фонетичних та морфологічних рис, більшість із яких — архаїчні.

Відповідно до тематики текстів виділено 5 ТГЛ, які відтворюють різні сфери життя людини, проте найповніше представлені назви фізичних та психічних станів людини (ТГЛ «Людина та її життя»), календарно-обрядові, церковно-обрядові назви (ТГЛ «Духовна культура»); ТГЛ «Матеріальна культура», «Простір і час», «Природа» досить нечисельні.

На підставі ДТ про чуда подано особливості діалектного синтаксису, які зумовлені також темпом мовлення, інтонацією, паузами, жестами й комунікативною ситуацією загалом. Засвідчено типові для наддністрянського говору засоби зв'язку та синтаксичні структури (прості та складні, сполучникові й безсполучникові, із різними видами зв'язку).

Отже, діалектний текст — складне, багатоаспектне мовне явище, яке потребує системного дослідження. Текстові категорії увиразнюють характер ДТ, є критеріями аналізу його структурно-семантичних особливостей. Тексти, зокрема об'єднані тематично, не тільки передають мовну інформацію, відтворюють граматику говору, а й дають змогу виявити лексичні особливості та синтаксичні зв'язки, що розкриваються на тлі розлогого контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю. Лексическая семантика. Синонимические средства языка / Юрий Апресян. – М. : Наука, 1974. – 368 с.
2. Апресян Ю. Образ человека по данным языка : попытка системного описания / Юрий Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37–67.
3. Аркушин Г. Західнополіська діалектологія : [навч. посібник з регіон. діалектології для студ. спец. «Укр. мова та літ.»] / Григорій Аркушин. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 256 с.
4. Аркушин Г. Українські діалектні тексти (до питання методології) / Григорій Аркушин // Філологічні науки. Мовознавство. – №1. – 2011. – С. 3–8.
5. Арнаутова Ю. Чудесные исцеления святыми и «народная религиозность» в средние века / Ю. Арнаутова // Одиссей. Человек в истории. – М. : Наука, 1995. – С. 151–169.
6. Арутюнова Н. Язык и мир человека / Нина Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 896 с.
7. Бабенко Л. Лингвистический анализ художественного текста / Людмила Бабенко, Юрий Казарин. – М. : Флинта, 2004. – 496 с.
8. Бабич Н. Фольклорні матеріали як змістовий елемент наукового тексту (за працею Р.-Ф. Кайндля «Гуцули») / Н. Бабич // Вісник Прикарпатського університету. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 19–20 : Мовознавство. – С. 98–102.
9. Баландіна Н. Предикативно-аргументне представлення семантики речення / Н. Баландіна // Мовознавство. – 1992. – № 2. – С. 60–65.
10. Бандрівський Д. Говірки Підбузького району Львівської області / Дмитро Бандрівський – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1990. – 104 с.
11. Баранник Д. Текст / Дмитро Баранник // Українська мова. Енциклопедія / [ред. кол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови),

- М. П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 679–680.
12. Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика / Ролан Барт. – М. : Прогресс, 1994. – 616 с.
 13. Бахтин М. Проблема текста / Михаил Бахтин // Бахтин М. Собрание сочинений. – М. : Русские словари, Языки славянской культуры, 1996. – Т. 5. – С. 306–326.
 14. Бевзенко С. До характеристики діалектних відмінностей у словосполученні / С. Бевзенко // Мовознавство. – 1978. – № 6. – С. 40–45.
 15. Бевзенко С. Про діалектні відмінності української мови на синтаксичному рівні / С. Бевзенко // Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 46–49.
 16. Бевзенко С. Українська діалектологія / Степан Бевзенко. – К. : Вища школа, 1980. – 246 с.
 17. Бевзенко С. Форми вияву майбутньої дії в українських діалектах / Степан Бевзенко // Український діалектологічний збірник : Кн. 3. Пам'яті Тетяни Назарової / [упоряд., ред., передм. П. Ю. Гриценка ; редкол. : П. Гриченко (відп. ред.) та ін.]. – К. : Довіра, 1997. – С. 213–217.
 18. Белая А. Акцентно-ритмическая структура слова в южно-западных говорах украинского языка / А. Белая. – Черновцы : ЧГУ, 1984. – 84 с.
 19. Бердникова Т. Тексты-апокрифы в диалектной лингвокультуре / Т. Бердникова // Лексический атлас русских народных говоров (Материалы и исследования) / Ин-т лингв. исслед. – СПб. : Наука, 2010. – 466 с.
 20. Бичко З. Діалектна лексика наддністрянського говору / Зиновій Бичко. – Тернопіль : Лідер, 2000. – 280 с.
 21. Бичко З. Діалектна лексика Опілля / Зиновій Бичко. – Львів : Фенікс, 1997. – 160 с.
 22. Бичко З. М. Лексика наддністрянського говору : структурна організація та ареалогія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / З. М. Бичко. – Харків, 2002. – 39 с.

23. Бичко З. М. Наддністрянський (опільський) діалект і його відношення до інших говорів південно-західного наріччя української мови / Зиновій Михайлович Бичко. – Львів : ЛДУ, 1992. – 46 с.
24. Бичко З. М. Словник діалектної лексики с. Грабовець Стрийського району Львівської області : [матеріали до вивчення курсу «Українська діалектологія»] / Зиновій Михайлович Бичко. – Львів : ЛДУ, 1992. – 28 с.
25. Бичкова Т. Південно-західні діалектні риси в апокрифах у контексті становлення української літературної мови / Тетяна Бичкова // Діалектологічні студії. 5 : Фонетика. Морфологія. Словотвір / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – С. 39–47.
26. Бідношия Ю. Діалектні тексти закордонних українців як джерельна база етнографічних студій / Юрій Бідношия // Народна творчість та етнологія. – 2013. – № 2. – С. 112–125.
27. Бідношия Ю. Явища діалектного синтаксису, зумовлені його усною природою / Юрій Бідношия // У силовому полі мови. Інні Петрівні Чепізі / [упоряд. Г. Воронич] / Ін-т української мови НАН України. – К. : КММ, 2011. – С. 40–44.
28. Біловус Л. Теорія інтертекстуальності : становлення понять, тлумачення термінів, систематика / Леся Біловус. – Тернопіль : Видавець Стародубець, 2003. – 36 с.
29. Богин Г. Типологія розуміння тексту / Георгій Богин // Обща психолінгвістика : хрестоматія. – М. : Лабиринт, 2004. – С. 230–258.
30. Бондаренко В. Н. Види модальних значень і їх вираження в мові / В. Н. Бондаренко // Науч. докл. высш. школы. Филологические науки. – 1979. – № 2. – С. 54–61.
31. Брандес М. Стилистика текста. Теоретический курс : [учебник] / М. П. Брандес. – М. : Прогресс-Традиция ; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
32. Бузинская В. Интонационная система (интонация фразы) в покутско-буковинском говоре (экспериментально-фонетическое исследование) :

- автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / В. Бузинская. – Ужгород, 1986. – 19 с.
33. Вакульчук С. П. До питання дослідження динаміки говірок / Світлана Петрівна Вакульчук // Лінгвістика. – № 1 (25). – Ч. I. – 2012. – С. 50–58.
 34. Валгина Н. Теория текста / Н. Валгина. – М. : Логос, 2003. – 280 с.
 35. Венжинович Н. Ф. Лексика народних промислів (ткацтво) говорів Тернопільщини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. Венжинович. – Ужгород, 1998. – 16 с.
 36. Вербич Н. Інтонація діалектного мовлення : проблеми та перспективи дослідження / Наталія Вербич // Діалекти в синхронії та діахронії : загальнослов'янський контекст : [тези доповідей міжнародної конференції / ред. П. Ю. Гриценко]. – К. : КММ, 2014. – С. 60–65.
 37. Верхратський І. Говір батюків / Іван Верхратський // Збірник філологічної секції НТШ. – Т. XV. – Львів, 1912. – 306 с.
 38. Виноградов В. О языке художественной прозы. Избранные труды / Виктор Виноградов. – М. : Наука, 1980. – 362 с.
 39. Вихованець І. Модальність / І. Вихованець // Українська мова. Енциклопедія / [ред. кол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 367–368.
 40. Вільчинська Т. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII–XVIII ст. : [монографія] / Тетяна Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
 41. Войтів Г. Назви одягу духівництва в Картотеці «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» / Ганна Войтів // Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 14 : Слово і доля : Збірник на пошану Уляни Єдлінської. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – С. 123–134.

42. Войтів Г. Слово *пояс* і його семантична еволюція в українській мові / Ганна Войтів // Діалектологічні студії. 3 : Збірник пам'яті Ярослави Закревської. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2003. – С. 113–120.
43. Воробьева О. П. Текстовые категории и фактор адресата / О. П. Воробьева. – К. : Вища школа, 1993. – 199 с.
44. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 138 с.
45. Ганцов В. Діалектологічна класифікація українських говорів (з картою) / Всеволод Ганцов // Записки Історично-філологічного відділу УАН. – К. : Друк. Української Академії наук, 1923. – Кн. 4. – С. 80–144.
46. Гапченко О. Мовна свідомість людини як об'єкт лінгвістичних досліджень / О. Гапченко // Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – № 22. – 2011. – С. 31–34.
47. Гаспаров Б. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования / Борис Гаспаров. – М. : «Новое литературное обозрение», 1996. – 352 с.
48. Герман К. Взаємодія українського літературного і діалектного мовлення в синтаксисі / К. Герман // Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 166–179.
49. Герман К. Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті : Фонетика, фонологія / Костянтин Герман. – Чернівці : Рута, 1995. – 400 с.
50. Гладь С. В. Емотивність художнього тексту : семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англійської прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / С. В. Гладь. – К., 2000. – 19 с.
51. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження : [навч. посібник] / Михайло Глушко. – Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 288 с.

52. Гнатюк В. Русини Пряшівської єпархії і їх говори / В. Гнатюк // Записки НТШ. – Т. XXXV–XXXVI. – Кн. III–IV. – Львів, 1900. – С. 1–70.
53. Гнатюк М. Текстологічні студії : [навч. посібник] / М. Гнатюк. – К. : ВПК «Експрес поліграф», 2011. – 156 с.
54. Гойсак В. Мовна картина світу, відображена в народних колядках з Лемківщини / Вікторія Гойсак. – Горлиці : Об'єднання лемків, 2010. – 288 с.
55. Голик Р. «Чудо зо всѣхъ дивовискъ найчоудовнѣйшее» : образ надприродного та незвичайного у староукраїнській мовній та літературній традиціях / Роман Голик // Слово і доля : Збірник на пошану Уляни Єдлінської. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – Вип. 14. – С. 65–79.
56. Голик Р. Уявлення про надприродне в українській культурі Х–XVIII ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Р. Голик. – Львів, 2005. – 18 с.
57. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і дискурс : [монографія] / Марія Голянич. – Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського нац. ун-ту імені Василя Стефаника, 2007. – 296 с.
58. Горбач О. Говірка Комарна й Комарнянщини / Олекса Горбач // Зібрані статті. – Т. V. Діалектологія. – Мюнхен : УВУ, 1993. – С. 157–172.
59. Горбач О. Говірки Теробовельщини / Олекса Горбач // Зібрані статті. – Т. V. Діалектологія. – Мюнхен : УВУ, 1993. – С. 173–255.
60. Горбач О. Наддністрянські говірки / Олекса Горбач // Енциклопедія українознавства / [гол. ред. В. Кубійович]. – Т. 5. – Париж ; Нью-Йорк : Вид-во «Молоде життя», 1996. – С. 1675–1676.
61. Горбач О. Північно-наддністрянська говірка й діалектний словник с. Романів Львівської обл. / Олекса Горбач // Зібрані статті. – Т. V. Діалектологія. – Мюнхен : УВУ, 1993. – С. 56–156.

62. Гороф'янюк І. Мовні засоби реалізації просторово-часового континууму в діалектному тексті (на матеріалі текстів-спогадів подолян про голодомор) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academia.edu/6833101>.
63. Гринчишин Д. Давньоукраїнські фонетичні й морфологічні риси в говірці села Потік Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл. / Дмитро Гринчишин // Діалектологічні студії. 5 : Фонетика. Морфологія. Словотвір / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – С. 29–38.
64. Гринчишин Д. Писемні пам'ятки XVI – п. п. XVII ст. як джерело вивчення українських діалектів / Дмитро Гринчишин // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Міжнародна конференція на честь 80-річчя проф. Йосипа Дзендзелівського : зб. наук. праць. – Ужгород : [б.в.], 2001. – Вип. 4. – С. 175–181.
65. Гриценко П. Ареальне варіювання лексики / Павло Гриценко. – К. : Наук. думка, 1990. – 269 с.
66. Гриценко П. Наддністрянський говір / Павло Гриценко // Українська мова : Енциклопедія / [ред. кол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. – С. 356–357.
67. Гриценко П. «Слово поза словником» : реєстр словника як проблема сучасної тлумачної лексикографії / Павло Гриценко // Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті : теорія, практика, типологія / [відп. ред. І. С. Гнатюк]. – К. : Ін-т української мови НАН України, 2011. – С. 238–249.
68. Гриценко П. Текст як простір вияву діалектних явищ / Павло Гриценко // Збірник лінгвістичних праць : до 60-річчя проф. О. А. Колесникова. – Ізмаїл : [б.в.], 2000. – С. 9–15.
69. Гриценко П. Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії / Павло Гриценко // Павлюк М. Українські говори Румунії. Діалектні тексти

- / М. Павлюк, І. Робчук. – Едмонтон ; Львів ; Нью-Йорк ; Торонто : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – С. 1–16.
70. Гриценко П. Тексти як джерело дослідження чорнобильських говірок / Павло Гриценко // Говірки Чорнобильської зони : Тексти / [упоряд. : П. Ю. Гриценко та ін.]. – К. : Довіра, 1996. – С. 7–19.
71. Грушко Г. Текстові категорії як фактор текстової системності / Г. Грушко // Лінгвістичні студії : [зб. наук. праць / укл. : А. Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – Вип.8. – С. 192–196.
72. Гуйванюк Н. В. Діалектний текст як лінгво-когнітивна одиниця / Н. В. Гуйванюк, Н. О. Руснак // Українська мова. – 2003. – № 2. – С. 102–110.
73. Гуйванюк Н. Слово – Речення – Текст : [вибр. праці] / Ніна Гуйванюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 664 с.
74. Гуйванюк Н. Категорія часу в діалектних текстах мемуарного характеру «про своє життя» / Н. Гуйванюк, Н. Руснак // Діалектологічні студії. 5 : Фонетика. Морфологія. Словотвір / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – С. 103–112.
75. Ґловінський М. Інтертекстуальність / М. Ґловінський // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст. / [упоряд. Б. Бакули ; заг. ред. В. Моренця ; пер. з польск. С. Яковенка]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С.284–309.
76. Дейк ван Т. Язык. Познание. Коммуникация / Т. ван Дейк ; [сост. В. Петров ; ред. В. Герасимов]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
77. Делюсто М. Граматика говірки у світлі тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / М. Делюсто. – К., 2010. – 20 с.
78. Делюсто М. Діалектний текст як джерело дослідження дієслівної парадигматики / Марина Делюсто // Лінгвістичні студії : [зб. наук. праць / укл. : А. Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Вип. 19. – С. 224–229.

79. Демьянков В. З. Референция / В. З. Демьянков // Краткий словарь когнитивных терминов / [под общей ред. Е. С. Кубряковой]. – М. : ИПО «Лев Толстой», 1996. – С. 160–165.
80. Дзендзелівський Й. О. І. Зілинський і початки застосування лінгвогеографічного аспекту в українській діалектології / Й. О. Дзендзелівський // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 24–36.
81. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології / Й. О. Дзендзелівський. – Ч. 1. Фонетика. – Ужгород : Вид-во Ужгородського університету, 1965. – 126 с.
82. Дзендзелівський Й. Листування Юрія Шевельова з Йосипом Дзендзелівським / Й. Дзендзелівський, Н. Дзендзелівська // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Том ССXLVI. Праці Філологічної секції. – Львів, 2003. – С. 653–586.
83. Добосевич У. Українська мова в учительному Євангелії середини XVII століття / Уляна Добосевич // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – С. 45–63.
84. Добош В. Синтаксис українських південнокарпатських говорів / В. Добош. – Ужгород : Вид-во Ужгородського університету, 1971. – 119 с.
85. Дяків В. «Фольклор чудес» у підрадянській Україні 1920-х років / Володимир Дяків. – Львів : Ін-т народознавства НАНУ, 2008. – 256 с.
86. Єрмоленко С. Я. Методи стилістичних досліджень / С. Я. Єрмоленко // Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ ст. : система понять і бібліографічні джерела / [за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко]. – К. : Грамота, 2007. – С. 13–17.
87. Єрмоленко С. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Подор ; [за ред. С. Єрмоленко]. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
88. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту / Т. А. Єщенко. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 264 с.

89. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика : деякі аспекти досліджень / Віктор Жайворонок // Мовознавство. – №5. – 2001. – С. 48–63.
90. Железняк Н. Предложные конструкции в украинских восточнополесских говорах : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. Железняк. – К., 1989. – 17 с.
91. Железняк І. Теонім / І. Железняк // Українська мова : Енциклопедія / [ред. кол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 629.
92. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Федот Трохимович Жилко. – К. : Рад. школа, 1955. – 314 с.
93. Жилко Ф. Нариси з діалектології української мови / Ф. Жилко. – К. : Рад. школа, 1966. – 215 с.
94. Загнітко А. Методи, методики дослідження сучасного синтаксису / Анатолій Загнітко // Науковий вісник Чернівецького національного університету : [зб. наук. праць / наук. ред. Б. І. Бунчук]. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 475–477 : слов'янська філологія. – С. 207–213.
95. Загнітко А. Особливості конструювання тексту / Анатолій Загнітко // Український синтаксис. – Ч.2. – К. : ІЗМН, 1996. – С. 161–162.
96. Залеський А. М. Вокалізм південно-західних говорів української мови / А. М. Залеський. – К. : Наук. думка, 1973. – 155 с.
97. Зілинський І. Карта українських говорів з поясненнями / Іван Зілинський // Праці Українського Наукового Інституту. – Т. 14 : Серія філологічна. – Кн. 3. – Варшава, 1933. – 20 с.
98. Зілинський І. Проба упорядкування українських говорів / Іван Зілинський // Записки Наукового товариства ім. Т.Шевченка. – Т. 117–118. – Львів, 1913–1914. – С. 333–375.
99. Івановська О. П. Суб'єктно-образна система фольклору : категоріальний аспект : дис. ... доктора філол. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика» / Олена Петрівна Івановська. – К., 2007. – 428 с.

100. Іщенко О. Інформативність акустичних сигналів : діалектне vs. літературне мовлення / О. Іщенко // Діалекти в синхронії та діахронії : загальнослов'янський контекст : [тези доповідей міжнародної конференції / ред. П. Ю. Гриценко]. – К. : КММ, 2014. – С. 212–216.
101. Калнынь Л. Вокалізм одного наддністрянського говора / Людмила Калнынь // Матеріали і дослідження по Общеславянському лінгвістическому атласу. – М. : Наука, 1968. – С. 211–228.
102. Калнынь Л. Опыт моделирования системы украинского диалектного языка. Фонологическая система / Людмила Калнынь. – М. : Наука, 1973. – 398 с.
103. Караулов Ю. Роль прецедентных текстов в структуре и функционировании языковой личности / Ю. Караулов // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы : сб. статей. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – С. 105–126.
104. Кирчів Р. Етнографічне районування України / Р. Кирчів // Етнографія України / за ред. проф. С. А. Макарчука]. – Львів : Світ, 2004. – С. 123–148.
105. Клімчук Ф. Д. Гаворкі Заходняга Палесся / Ф. Д. Клімчук. – Мінск : Навука і тэхніка, 1983. – 128 с.
106. Кметь І. Образ Божої Матері у фольклорі : українська апокрифічна традиція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика» / І. Кметь. – Львів, 2009. – 18 с.
107. Ковалик І. І. Методика лінгвістичного аналізу тексту / І. І. Ковалик, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ. – К. : Вища школа, 1984. – 120 с.
108. Ковалик І. І. Питання українського і слов'янського мовознавства. Вибрані праці. – Ч. II / Іван Ковалик ; [упоряд. З. Терлак]. – Львів ; Івано-Франківськ, 2008. – 496 с.
109. Кононенко В. Мова у контексті культури : [монографія] / В. Кононенко. – К. ; Івано-Франківськ : «Плай», 2008. – 390 с.
110. Кононенко І. Лексико-синтаксичний потенціал прикметника у слов'янських мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол.

- наук : спец. 10.02.03. «Слов'янські мови» / І. В. Кононенко. – К., 2009. – 19 с.
111. Концепт чуда в славянської и єврейської культурної традиції : сб. статей. – М. : Пробел-2000, 2001. – 366 с.
112. Костів О. М. Динаміка і статика в діалектних просторових конструкціях (на матеріалі II тому АУМ) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. М. Костів. – Львів, 2003. – 18 с.
113. Коць-Григорчук Л. Особливе українське діалектне утворення / Л. Коць-Григорчук // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Т. ССХХІХ. Праці Філологічної секції. – Львів, 1995. – С. 296–316.
114. Кочан І. Лінгвістичний аналіз тексту / Ірина Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
115. Кочерган М. Загальне мовознавство : [підручник] / Михайло Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 464 с.
116. Красных В. «Свой» среди «чужих» : миф или реальность? / В. Красных. – М. : Гнозис, 2003. – 375 с.
117. Красных В. Основы психолингвистики и теории коммуникации : курс лекций / В. Красных. – М. : Гнозис, 2001. – 201 с.
118. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / Марія Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
119. Кухаренко В. Інтерпретація тексту / В. Кухаренко. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
120. Ле Гофф Ж. Середньовічна уява / Жак Ле Гофф ; [пер. з франц. Я. Кравця]. – Львів : Літопис, 2007. – 350 с.
121. Лебедева Л. Б. Референциальные критерии в типологии высказываний / Л. Б. Лебедева // Вопросы языкознания. – 1991. – №6. – С. 51–63.
122. Лендау С. І. Словники : мистецтво та ремесло лексикографії / С. І. Лендау ; [пер. з англ. О. Кочерга]. – К. : К.І.С., 2012. – 480 с.

123. Лесів М. Українські говірки у Польщі / М. Лесів. – Варшава : Вид-во «Український архів», 1997. – 496 с.
124. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
125. Лисиченко Л. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу / Л. Лисиченко. – Харків : Вид. група «Основа», 2009. – 191 с.
126. Литвинова Н. Виділення текстових параметрів мовленнєвого жанру оповіді в діалектному дискурсі / Наталія Литвинова // Україністика : нові імена в науці : зб. наук. праць учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих науковців. – Горлівка : [б.в.], 2009. – С. 160–163.
127. Литвинова Н. Ознаки діалектної оповіді як мовленнєвого жанру / Н. Литвинова // Слобожанська бесіда : [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. К. Д. Глуховцевої]. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – Вип. III. – С. 117–120.
128. Литвинова Н. Б. Синтаксис діалектного висловлення в контексті взаємовпливу народного та літературного мовлення / Н. Б. Литвинова // Лінгвістика. – №3 (27). – Ч. I. – 2012. – С. 88–95.
129. Литвинова Н. Структурно-семантичні параметри висловлення в діалектній оповіді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. Литвинова. – Луганськ, 2010. – 20 с.
130. Лінгвістика тексту : [хрестоматія / упоряд. : А. Загнітко, О. Монастирецька]. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – 164 с.
131. Лотман Ю. Семиосфера / Ю. Лотман. – СПб. : «Искусство», 2000. – 704 с.
132. Лукин В. А. Художественный текст : Основы лингвистической теории и элементы анализа / В. А. Лукин. – М. : Ось-89, 1999. – 192 с.
133. Ляпон М. Модальность / М. Ляпон // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 303.
134. Макович Х. Діалектні фонетичні риси в мові рукописних Учительних Євангелій XVI–XVII ст. / Христина Макович // Мовознавство. – 2013. – С. 74–82.

135. Малявин Д. В. Способы выражения модальных отношений в английском и украинском языках / Д. В. Малявин. – Одесса : Наука, 1986. – 69 с.
136. Матвіяс І. Діалектна основа синтаксису в українській літературній мові / І. Матвіяс // Мовознавство. – 2007. – № 1. – С. 38–46.
137. Матвіяс І. Лінгвогеографічне дослідження українського діалектного синтаксису / І. Матвіяс // Мовознавство. – 1977. – № 2. – С. 20–25.
138. Матвіяс І. Особливості словосполучень у західноукраїнському варіанті літературної мови / І. Матвіяс // Українська мова. – 2006. – № 4. – С. 45–57.
139. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори / І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1990. – 168 с.
140. Мацьків П. Концептосфера Бог в українському мовному просторі : [монографія] / Петро Мацьків. – Дрогобич : Коло, 2007. – 332 с.
141. Мацько Л. І. Методологія і методи стилістики / Л. І. Мацько // Стилістика української мови / О. М. Сидоренко, О. М. Мацько ; [за ред. Л. І. Мацько]. – К. : Вища шк., 2003. – С. 11–20.
142. Мечковская Н. Язык и религия. Лекции по филологии и истории религий / Н. Мечковская. – М. : ФАИР, 1998. – 352 с.
143. Миронюк Н. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : [зб. вправ і завдань] / Ніна Миронюк. – К. : Вища школа, 1993. – 159 с.
144. Москаленко А. Методичні рекомендації для практичних занять з української діалектології / Артем Москаленко. – Одеса : [б.в.], 1965. – 63 с.
145. Москальская О. Грамматика текста / О. Москальская. – М. : Высшая школа, 1981. – 183 с.
146. Наддністрянщина // Енциклопедія українознавства / [гол. ред. В. Кубійович]. – Т. 5. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1966. – С. 1676.
147. Непоп-Айдачич Л. Польська когнітивна етнолінгвістика : [навч. посібник] / Лідія Непоп-Айдачич. – К. : ВЦ «Київський університет», 2007. – 336 с.
148. Николаева Т. Лингвистика текста // Лингвистический энциклопедический словарь / Т. Николаева ; [гл. ред. В. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 267–268.

149. Німчук В. Про походження українських діалектів / Василь Німчук // Україна. Наука і культура. – К. : Вид-во АН України ; «Знання України», 1993. – Вип. 26–27. – С. 233–250.
150. Одинцов В. Стилистика текста / В. Одинцов. – М. : Наука, 1980. – 263 с.
151. Осінчук Ю. Історія української богослужбово-обрядової лексики / Юрій Осінчук. – К. : Вид. дім Бураго, 2009. – 176 с.
152. Прилипко Н. Прислівникове вираження часових значень в українських говорах / Надія Прилипко // Український діалектологічний збірник. – Кн. 3. Пам'яті Тетяни Назарової / [упоряд., ред., передм. П. Ю. Гриценка ; ред. П. Ю. Гриценко та ін.] – К. : Довіра, 1997. – С. 52–56.
153. Приступа П. І. Говірки Брюховицького району Львівської області / Павло Іванович Приступа. – К. : Вид-во АН УРСР, 1957. – 135 с.
154. Прокопчук Л. Українська діалектологія : [навч. посібник] / Л. Прокопчук. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 190 с.
155. Пура Я. О. Деякі особливості синтаксису говорів Західної Дрогобиччини / Я. О. Пура // Питання українського мовознавства. – Львів : Вид-во Львів. університету, 1960. – Т. 4. – С. 168–174.
156. Пшепюрська-Овчаренко М. Надсянський говір / М. Пшепюрська-Овчаренко // Мова українців Надсяння. – Перемишль : [б.в.], 2007. – С. 88–266.
157. Радзієвська Т. Текст як засіб комунікації / Т. Радзієвська. – К. : [б.в.], 1998. – 191 с.
158. Рожило Л. Загальні основи лінгвістичного аналізу тексту / Л. Рожило // Українська мова та література в школі. – 1978. – № 2. – С. 20–25.
159. Романюк Н. В. Фразеологія верхньонадністрянських говірок нижньої течії річки Бистриці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. В. Романюк. – Запоріжжя, 2002. – 17 с.
160. Рудницький Я. Українська мова, її початки, історія й говори / Ярослав Рудницький. – Сідней ; Канберра : [б.в.], 1978. – 117 с.

161. Руснак Н. О. Діалектний текст : лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. О. Руснак. – К., 2011. – 36 с.
162. Руснак Н. Діалектний текст як об'єкт лінгвістичного дослідження / Наталія Руснак // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2003. – Вип. 170–171. – С. 42–47.
163. Руснак Н. Лінгвокогнітивні та прагматичні виміри діалектних текстів буковинських говірок : [монографія] / Наталія Руснак. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 448 с.
164. Руснак Н. Передмова / Наталія Руснак // Буковинські говірки : [хрестоматія діалектних текстів / упоряд. : Н. Руснак, Н. Гуйванюк, В. Бузинська]. – Чернівці : Рута, 2006. – 383 с.
165. Селіванова О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики / О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
166. Селіванова О. Лінгвометодологія – наукова парадигма – епістема / Олена Селіванова // Науковий вісник Чернівецького національного університету : [зб. наук. праць / наук. ред. Б. І. Бунчук]. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 475–477. – С. 200–206.
167. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.
168. Селіванова О. Основи теорії мовної комунікації : [підручник] / Олена Селіванова. – Черкаси, 2011. – 350 с.
169. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : напрями та пролеми / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
170. Семенец О. Прецедентный текст в газетном заголовке и современная текстовая картина мира / О. Семенец // Русский язык : исторические судьбы и современность : междунар. конгресс исследователей рус. языка : труды и материалы. – М. : МГУ, 2001. – С. 287–288.
171. Сердега Р. Українська діалектологія : [навч. посібник] / Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровський. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 156 с.

172. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери / Марія Скаб. – Чернівці : Рута, 2008. – 560 с.
173. Словник біблійного богослов'я / [за ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпласі; пер. Владики Софрона Мудрого]. – Рим, 1992 ; Львів, 1996. – 934 с.
174. Сны и видения в славянской и еврейской культурной традиции : сб. статей. – Вып. 19. – М. : Институт славяноведения РАН, 2006. – 224 с.
175. Солганик Г. Стилистика текста / Григорий Солганик. – М. : Центр «Сэфер», 1997. – 256 с.
176. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / [под. ред. М. Н. Кожинной]. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 696 с.
177. Структурні рівні українських говорів / [відп. ред. : І. Г. Матвіяс]. – К. : Наук. думка, 1985. – 184 с.
178. Суховій О. Українська діалектологія : [навч. посібник для практичних занять] / Оксана Суховій. – К. : Фенікс, 2014. – 216 с.
179. Тараненко О. О. Повтор / О. О. Тараненко // Українська мова : Енциклопедія / [ред. кол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. – С. 496.
180. Тетерина И. Функциональный аспект атрибутивного словосочетания модели «прилагательное + существительное» / И. Л. Тетерина // Семантико-функциональные поля в лексике и грамматике : межвуз. сб. науч. тр. – Ленинград : ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1990. – С. 103–109.
181. Тищенко Т. Східнополіський родинний обряд : лексикографічний і текстовий опис / Тетяна Тищенко. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 390 с.
182. Томашевский Б. Писатель и книга. Очерк текстологии / Борис Томашевский. – М. ; Ленинград : «Прибой», 1928. – 230 с.
183. Томашевский Б. Теория литературы. Поэтика / Борис Томашевский. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 334 с.
184. Топоров В. Пространство и текст / В. Топоров // Текст : Семантика и структура / [отв. ред. Т. Цивьян]. – М. : Наука, 1983. – С. 227–284.

185. Тростников М. Перевод и интертекст с точки зрения поэтологии / М. Тростников // Семиотика : [антология / сост. Ю. С. Степанов]. – М. : Академический Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – С.563–581.
186. Тураева З. Лингвистика текста / Зинаида Тураева. – М. : Просвещение, 1986. – 127 с.
187. Український діалектний фонофонд / [упоряд. П. Ю. Гриценко] / Ін-т укр. мови. від. Діалектології, Уман. пед. ун-т ім. П.Тичини. – К., 2004. – 168 с.
188. Федорів Ю. Пояснення Церковних богослужень і Святих Тайн / о. Юрій Федорів. – Львів : Свічадо, 2004. – 160 с.
189. Филиппов К. Лингвистика текста : [курс лекций] / К. Филлипов. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – 336 с.
190. Хендрикс У. Стиль и лингвистика текста / У. Хендрикс // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 9. Лингвостилистика / [отв. ред. И. Р. Гальперин]. – М. : Прогресс, 1980. – 430 с.
191. Хобзей Н. Гуцульська міфологія : етнолінгвістичний словник / Наталія Хобзей. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2002. – 216 с.
192. Хобзей Н. Діалектний словник : автор та читач / Наталя Хобзей, Тетяна Ястремська // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Українська діалектна лексика як об'єкт словникарства та лінгвогеографії (до 100-річчя Миколи Андрійовича Грицака) : зб. наук. праць. – Ужгород : Вид-во Уж НУ «Говерла», 2008. – Вип. 12. – С. 203–205.
193. Хобзей Н. Система дієслова в гуцульських говірках / Наталя Хобзей, Тетяна Ястремська // Ювілейний збірник на честь 80-річчя від дня народження професора Петра Лизанця. – Ужгород : Патент, 2010. – С. 586–600.
194. Хобзей Н. Украинский указатель. Index ukrainian / Наталя Хобзей, Тетяна Ястремська // Общекарпатский диалектологический атлас. Указатели / [под ред. Я. Ригера]. – Краков : ИПЯ ПАН, 2012. – С. 122–155.

195. Ходикіна І. Особові та безособові синтаксичні конструкції в українській літературній мові та північноприазовських говірках / І. Ходикіна // Мовознавство. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. – 2010. – С. 151–163.
196. Цимбалістий М. Крехів. Крехівський монастир / Микола Цимбалістий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kyrios.org.ua/pilgrim/dorogami-ukrayini/krehiv.html>.
197. Человек в языке : этнолингвистика, лингвистическая картина мира / [ред. О. Г. Ковзеле, Е. Е. Королёва]. – Даугавпилс : Академическое изд-во Даугавпилсского университета «Сауле», 2014. – № 4(33). – 520 с.
198. Человеческий фактор в языке : Языковые механизмы экспрессивности / [под ред. В. Н. Телии, Г. А. Графова и др.]. – М. : Наука, 1991. – 214 с.
199. Шевельов Ю. Исторична фонологія української мови / Юрій Шевельов. – Харків : АКТА, 2002. – 1055 с.
200. Шевченко Т. Олекса Горбач як діалектолог / Т. Шевченко // Українська мова. – 2011. – № 2. – С. 75–85.
201. Шелемех В. Назви хліба та його частин у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя / Віра Шелемех // Волинь – Житомирщина : історико-філологічний зб. з регіональних проблем. – №22 (II). – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 296–301.
202. Шило Г. Південно-західні говори на північ від Дністра / Гаврило Шило. – Львів : Львівський державний педагогічний ін-т, 1957. – 254 с.
203. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : енциклопедичний словник / І. Б. Штерн. – К. : АртЕк, 1998. – 336 с.
204. Щирова И. А. Многомерность текста : понимание и интерпретация : [учеб. пособие] / И. А. Щирова. – СПб. : ООО «Книжный дом», 2007. – 472 с.
205. Ястремська Т. Діалектне підгрунття «Біблійної історії» (початок ХХ ст.) : фонетичний аспект / Тетяна Ястремська // Діалекти в синхронії та діяхронії : загальнослов'янський контекст / [тези доповідей міжнародної конференції / ред. П. Ю. Гриценко]. – К. : КММ, 2014 – С. 518–522.

206. Ястремська Т. Діалектний простір Галичини : говірки української мови / Тетяна Ястремська // Українська мова в Галичині : історичний вимір / [відп. ред. Я. Ісаєвич, М. Мозер, Н. Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2011. – С. 55–106.
207. Ястремська Т. Текст як джерело дослідження діалектної системи / Тетяна Ястремська // *Badania dialektologiczne : Stan, perspektywy, metodologia* / [pod. red. M. Raka, K. Sikory]. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2014. – S. 123–135.
208. Adamowski J. Współczesne opowieści i pieśni Maryjne z Mazowsza i Podlasia / Jan Adamowski // *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*. – № 8. – Lublin : Wyd-wo UMCS, 1996. – S. 235–262.
209. Bartmiński J. Stereotyp słońca w polszczyźnie ludowej / Jerzy Bartmiński, Stanisława Niebrzegowska // *Etnolingwistyka*. 6. – Lublin : Wyd-wo UMCS, 1994. – S. 95–143.
210. Bartmiński J. Tekst jako przedmiot tekstologii lingwistycznej / J. Bartmiński // *Tekst. Problemy teoretyczne* / [pod red. J. Bartmińskiego, B. Bonieckiej]. – Lublin : Wyd-wo UMCS, 1998. – 233 s.
211. de Beaugrande R. An Introduction to Text Linguistics / R. de Beaugrande, W. Dressler. – London : Longman, 1981. – 270 p.
212. Bellert I. On a Condition of Coherence of Texts / I. Bellert // *Semiotica*. – 1970. – № 2. – P. 335–363.
213. Burzyńska A. Poststrukturalizm / A. Burzyńska // *Burzyńska A. Teorie literatury XX wieku* / A. Burzyńska. – Kraków : Znak, 2006. – S. 305–359.
214. Dejna K. Gwary ukraińskie Tarnopolszczyzny / K. Dejna. – Wrocław : Ossolineum, Wyd-wo PAN, 1957. – 164 s.
215. van Dijk T. A. Strategies of Discourse Comprehension / T. A. van Dijk, W. Kintsch. – New-York : Academic Press, 1983. – 418 p.
216. Filipkowski P. Historia mówiona i wojna / P. Filipkowski // *Wojna. Doświadczenie i zapis. Nowe źródła, problemy, metody badawcze* / [red. S. Buryła, P. Rodak]. – Kraków : Universitas, 2006. – S. 1–13.

217. Halliday M. Cohesion in English / M. Halliday, R. Hasan. – London : Longman, 1976. – 193 p.
218. Karaś H. Polska leksykografia gwarowa / Halina Karaś. – Warszawa : Wydział Polonistyki UW, 2011. – 432 s.
219. Kuraszkiewicz W. Zarys dialektologii wschodniosłowiańskiej z wyborem tekstów gwarowych / W. Kuraszkiewicz. – Warszawa, 1963. – 168 s.
220. Niebrzegowska-Bartmińska S. Wzorce tekstów ustnych w perspektywie etnolingwistycznej / Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska. – Lublin : Wyd-wo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2007. – 452 s.
221. Pelcowa H. Tekst gwarowy — oral history w perspektywie etnolingwistycznej / Halina Pelcowa // Badania dialektologiczne : Stan, perspektywy, metodologia / [pod. red. M. Raka, K. Sikory]. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2014. – S. 113–122.
222. Phillips M. Aspects of text structure. An investigation of the lexical organization of the text / Martin Phillips. – Amsterdam ; New York ; Oxford : North Holland Publishing Co. Porteous, 1985. – 321 s.
223. Rieger J. Polskie atlasy gwar ukraińskich / J. Rieger // Діалектологічні студії. 6 : Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2006. – С. 7–36.
224. Searle J. R. Speech Acts / J. R. Searle. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – 227 p.
225. Sławiński J. Intertekstualność / J. Sławiński // Słownik terminów literackich / [pod red. J. Sławińskiego]. – Wrocław : Ossolineum, 2000. – S.218–219.

ДОДАТОК А

**ДІАЛЕКТНІ ТЕКСТИ ПРО ЧУДА
В НАДДНІСТРЯНСЬКОМУ ГОВОРІ**

Про зцілення

1.

Ну/ то бу^ло так/ ко^лис'// ма^ма ме^н'і ро^ус^казували шо^у наш тато бу^у сла^бий на тифус// ли^жа^у йак с'і з'і^рва^у з л'і^жка і ста^у до^у в'і^кна// Ма^рун'у/ Ма^рун'у/ о/ о/ йкис' к'ін' сто^йет// ма^ма п'і^шли та і ка^ут/ Ми^хаїле/ йа^кий к'ін' сто^йет та не^има н'і^кого/ Ми^хаїле// шчо то^б'і с'а с^тало// іш^ли тато л'а^гли на л'і^шко/ і трошки про^лежали/ і ка^ут/ Ма^рун'у/ ти з^найеш шчо/ йа^кби ти ми^н'і п'і^шла/ і за^черла во^уди сп'ід ка^м'ін' у Ш^чо^уба/ с^тойі кер^нички де во^на те^че/ йа би по^дужа^у на д^ругий ден'// ка^ут/ а на дво^р'і бу^ли д^ужи дош^ч'і і гро^мовиц'і// ну шчо ро^бити ка^ут ма^ти// п'і^шли ма^ма у су^с'ідну кер^ниц'у од^ну при^несли йе^му во^ди/ в'ін в'і^пи^у н'е/ Ма^рун'у/ то ни та во^уда// ну шчо/ Ми^хаїле/ та йа то^б'і тойі во^ди/ н'е/ Ма^рун'у/ при^неси йа ў^стану на^рано// п'і^шли ма^ма по су^с'іцтву ў д^ругу кер^ниц'у при^несли то^же здо^ро^везна во^да бу^ла// при^несли/ а в'ін ка н'е/ Ма^рун'у/ не^и та во^да/ ни б^уду/ ни хо^чиш а^би йа жи^у// ту^ди п'і^шо^у/ п'і^шли ма^ма ни пи^тали н'і до^уш^чу/ бу то чу^ло в'і^к йі^йі бу^у// п'і^шли/ і д^ут з'і^бра^лис'/ і та^к'і гро^мовиц'і і ду^шч'і па^дут/ во^уни п'і^шли бу во^ни н'і^кого ни бо^уйали/ при^ход'ат' і при^нос'ат' то^ту во^ду// на/ Ми^хаїле/ во^ду/ а^ле во^на бу^ла спра^ун'а в'і^ти та во^да/ там бу^ли ко^лис' по^л'а/ с'і^но^коси// при^носи то^ту во^ду/ в'ін в'і^пи^у/ ка^е от/ Ма^рун'у/ то та во^уда/ а^ну ш йа на за^утра по^удужайу// тато в'і^пили су^б'і до^бре/ мо^же з л'і^тру тойі во^уди// йа^к в'і^пили і тату по^дужали// ну ти^пер/ то^та кри^ничка/ йе/ м'і^сце на ту кри^ничку/ а^ле д^уже во^на за^росла/ бу т'і по^л'а бу^ли л'у^ди ди^ржали ти^пер за^росли в'і^л'ховим л'і^сом//

Інформатор: *Дикун Ольга Михайлівна, 1937 р.н., 7 кл.,
с. Підсухе Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

2.

Йа з'найу/ а во у Гли^н'анах/ Перемиш^л'анс'кого району/ то там ^дуже^н багато [чудодійних образів]/ там йа була минулого року/ ^того^у року ни була/ минулого йа йіздила шос' два ^рази чи три туд^а// то ^нав'іт'/ ро^усказували нам/ йа ^того^у ни ^вид'іла но ро^усказували шчо/ була ^ж'інка х'вора на ^ноги і на кости^л'ах/ при^шла і ^каже/ йак стала с'і мо^лити/ і там с'в'аш'ченик п'ісл'а в'ітп'рави в'ідмо^ул'ейе за здо^ро^уйе/ мо^лит'ви/ і во^на п'іш'ла сво^йіми но^утами/ кости^л'і лишила там у т'їй стар'ен'к'їй це^р'к'о^уц'ї// кости^л'і лишила// так там у Гли^н'анах/ Перемиш^л'анс'кого району/ там/ то не^далеко в'ід Л'во^ва//

Інформатор: *Венська Анастасія Василівна, 1939 р.н., 7 кл., с. Бориничі Жидачівського р-ну Львівської обл.*

3.

Ту ^сил'но по^умага^йе/ ^сил'но// ^сил'но але^н то тре ^дужи в'і^рити// йакшо в'і^рити то вам по^уможе/ а йакшо не^н в'і^рите то не^н по^уможе// ну то йа з'найу так в'ід л'уде^й йак го^уво^рили/ шо^у ко^улис'/ та^кий бу^у х'лопец/ та^кий бу^у багач о^дин ^дуже^н ве^нликий// од^ним с'ло^вом ^уз'ели ту кер^ничку загор^нули// бо ше йак йа хо^дила с'у^да/ то^у то ^узагал'і/ то ту ^було та^к'е/ м'і^л'іц'ї^я ро^узган'ела// та то ни ^було п'ра^ва// то^во та^кво л'уди сп'і^вайут/ то ше не^н ^ус'о/ ви по^удивитес'/ шо то ^буде на^роду// то ^шийно по^чаток/ то ^шийно по^чаток л'уде^й// та ту ^буде йак ^море за^лите// ну йа не^н з'найу чи ^церкву ^будут' чи не^н ^будут'/ та ту кап^личка ^була та^ка малесен'ка/ ота^ка йак вер^теп мален'ка/ ^видите о^тої бал^кон'чик ^уже приму^рували/ о^то то^во п'іднакри^т'е/ тут^во де ^Мат'інка ^Божа ^тоже приму^рували// о^то^во де тої жи^л'ізній хрест/ де т'і^во кв'іто^учки ^видите на хри^ст'і/ то там бу^у та^кий хрест/ та^кий/ кам'я^ний чи то бе^тон:ий/ ну не^н з'найу/ та^кий мален'кий бу^у/ і на н'ім бу^у Ісус Хри^стос та^ким кол'учим/ та йак та^кий кол'учий тер^новий в'і^нок та^кий о^уб^мотаний// о// ну і ^дерево та^к'е ше ^було на по^учатку/ н'і то^го^во накри^т'е не^н ^було н'ічого не^н ^було// та^ке ^було ^дере^нво ^уломане/ і ка^зали/ шо йак^рас там ^Мат'інка ^Божа зйавилас'і/ і на т'ім ^дере^нв'і/ але ^ви^зу/ шо ^того ^дере^нва не^нма да^уно/ ^уже то^то ^дере^нво заб^рали// то ми ше

ко^улис' ше йак йа ¹була с такими д^іт^іми/ а йа ўже ¹маю во/ ше ¹маю с^тарш^і ў^нуки за тих^{во} д^іў^чат// а йа хо^дила з^і сво^йіми такими мален^кими д^іт^іми с^уда/ ¹мала три си^ни// і/ то^уд^і ше ¹нав^іт' то буў дуб/ ¹нав^іт' т^і ¹кори с ¹дуба ми со^уб^і прино^усили/ і ¹дома/ ну чи п^іт^ікурувати чи шо не^нбут// во^уно ¹сил^но по^ума^гало// і от о^удног^о ¹разу м^ій малий син/ му^лочшій// ў ¹него на ру^ці то така ¹була с^лиўка/ ¹гул^а/ а д^руга/ то ¹була тут^{во} на ко^ул^ін^і така йак по^ум^ідор// йа йо^го в^ід^везла до.../ ну ви ¹може не^н з^наєте/ тут йе такий х^ір^ург буй^ніўс^кий йе ў ¹Ходоров^і// йа йо^го за^везла до^у того х^ір^урга і кажу/ во ди^віц^і/ ¹мому малому то^іво/ ¹гул^і/ в^ін поди^виўс^і// і каже/ то йе жир^овик йі^го т^реба уда^лати// ну а малий// а малий ¹каже/ ¹мамо/ в^ід^вез^іт' ме^не до Бор^інич^іў// і ви з^наєте йа в^ід^везла/ ну то т^ре ¹дуже в^ір^іти/ йакшо ви в^ір^іте то по^уможе// йа вам в^ід^разу го^вор^у/ йакшо не^н і^дете з в^ір^ой/ то ¹можна ¹нав^іт' не^н і^ти// ¹можна і не^н ¹митис^а/ н^ічого не^н ро^бити/ во^но/ на^прасно// і ви з^наєте по^миўс^а і ўс^о// і т^і ¹гул^і пошче^зали// то йа вам са^ма по ¹соб^і// по^миўс^а ў во^дичц^і// і то йа ¹нав^іт' не ту йо^го ¹мила/ йа йо^го ¹мила вон ту ў р^іўчику// от йа вам го^вор^у н^ійакого р^ізан^а// а во мо^йа та^{во} ў^нучка ¹тоже// йа../ але син ¹разом ¹робит// ўс^і три си^ни ¹разом ¹робл^ат// йа ¹кажу н^іг^де ме^ні не^н во^зи/ бо^у йі^йі ўже по^ут^ігнули вон/ йа кри^чела/ ¹нашо ви ¹дали по^ут^ігнути// ¹кажу приве^нзеш с^уда і ¹буде^нш ¹вид^іти шо^у д^іт^ін^і ш^чезне// ну то т^реба ¹дуже^н ¹Бога про^усити/ т^ре ¹дуже^н мо^литис// шо^б во^но то^то// Бог так ¹добрий// ви розу^мієте шо^у мо^литва жи^лізо ¹ломит// о//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл., с. Дуліби Жидачівського р-ну Львівської обл.*

4.

Там ж^інка ме^ні одна ро^усказувала ¹тоже шо/ по^указувала ¹ногу/ та^ку страш^ну ¹ногу ¹мала/ ¹була ¹рана на но^зі// і каже/ ви з^наєте ме^ні по^умогло// йа ¹кажу/ а ¹шо-с^те ро^убили?// ўми^валас^а ¹тойу во^дойу// а ¹каже ¹мали ¹ногу в^ідр^ізати// йа ¹кажу/ а ¹видите// ну то йа вам гу^вор^у// йак ти ¹мийс^а/ а ти не^н

в'іриш/ то шкода тоб'і митис'а// шкода тоб'і то ўс'о/ о// пр'осто треба дуже^и
в'ірити ў то/то/ шо воно по'може/о // сил'но в'ірити тре//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл.,
с. Дуліби Жидачівського р-ну Львівської обл.*

5.

Чуйте/ то дуже^и вони мучуц'і за то/то// бо то дуже^и т'ашк'і гр'іх
[руйнувати християнські цінності]// то так'е не^и можна ро^убити// н'е// йа майу
три си'ни/ вони наўчен'і ў Божому дус'і/ вони ход'ат до^у церкви/ мол'ац'а// бо
йа тутка з о^унуком/ а не в'істка п'ішла до^у церкви с'в'атити// син праўда шче з
меншим сином ў'дома/ ну бо хтос' мусе з мален'кою ди'тинойу бути/ п'ят'
м'іс'ац'іў ди'тин'і// а йа по'їхала сином бо тота во мала мае таку мален'ку
гул'ку// але^и Бох добрий/ баба й'ї по'мийец'і і виздоров'іт/ бо баба мае
легон'ку руку// баба в'іре ў Бога і ў т'і Бож'і чуде'са// то треба в'ірити йа вам
гов'ор'у// йак ти в'іриш то тоб'і по'може/ а йак не в'іриш/ то воно н'іц// треба з
Богом ўс'уда йти// бе^из Бога н'і до порога/ би-с с'і д'іти з'нали/ йа вам скажу
о^удно// шо с' того^у/ о/ ди'в'іц'і: і ўбирайуц'і/ закла'дають' роги на себе і шчо воно
да'їе?/ н'іц// н'іц//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл.,
с. Дуліби Жидачівського р-ну Львівської обл.*

6.

Йа маў першій клас/ ме'не баба во'дили/ с'ім'наїц'іт' к'рок'іў/ с'ім'наїц'іт'
к'рок'іў/ тих'во/ с'ім'наїц'іт' к'ілометр'іў йе в'ід могу села с'уда// і ми пол'о'воў
до'рогоў з бабойу/ ме'не баба во'дили// йа ходиў ў першій клас// то йа вид'іў
сл'іпих л'удеї ту/ кал'ік// ти'пер ни бачу/ ни'ма/ ни'ма шос'/ де во'ни?/ чи
поўми'рали.//

Йа бачиў ж'інку с' Харкова тому пару рок'іў/ с' Харкова// і во'на ў р'іци/
мила хлопчика// а на другій р'ік/ йа ўже буў ту/ і во'на сказала жи ўже

чи¹тайімо^у/ ¹чисто// с¹ Харкова приво^зила і ту начу^вала// ¹начит' во^на та во^уда шос' по^умагайе//

Інформатор: *Мирка Юрій Іванович, 1927 р.н., 5 кл., с. Ліщини Жидачівського р-ну Львівської обл.*

7.

Йак буду^вали ту^{во} пут'¹/ пут'¹ буду^вали/ то те жири^ло ¹було за там^тим/ на там^тім ¹боці пут'^і// і во^уни там х^тіли його за^сипати/ а во^но с'і ни ¹дало за^сипати// во^ни то^уди ¹вимували та^кі ба^сейн во/ і пу^стили ¹воду с'у^да тру^бойу/ пу^стили с'у^да/ а там за^сипали/ то^уд^і за^сипали і зро^убили пут'¹// і там ше бу^у то^іво хрест/ шо те^пер йе ту/ то в'ін бу^у там на там^тім ¹боці/ і його пе^ре^несли с'у^да і тут о^ус^бавили/ йак м'іст с^тавили// йак м'іст с^тавили/ то с та^кого ¹самого ¹камен'а йак м'іст/ то тої хрест во^уни п'ідму^рували/ йак с^тавили тої м'іст// н'е ни чу^у [щоб там хтось оздоровлювався]/ шо йа ¹буду/ ка^за^у/ бре^ха^у/ йа ни л'убл'у// йа л'убл'у пра^уду ска^зати/ йак^шо йа з^найу шос' пра^уд^иве/ то йа з^найу// з^найу во йід^но шо пра^уд^иве// йа во їду до^у ¹церкви/ їду во ту^да до^у ¹церкви/ хо^жу// йа їду до^у ¹церкви/ хо^жу ¹каждий раз до^у ¹церкви і сто^уїт три муш^чини/ і п'їут ¹воду// і йі^ден до^у ¹д^ру^гого^у го^уворе/ ¹каже/ ти з^найеш/ ме^не так ¹сил'но ¹горло бо^ліло// йа ¹каже/ ну йа не з^найу/ але йа ¹каже на^пїус'і ¹тойі во^ди і ўс'о// йа ¹каже на^пїус'і ¹тойі во^ди і ме^н'і по^умогло// о^то йа ¹можу ствер^дити їх сло^ва//

Інформатор: *Гринишин Микола Степанович, 1932 р.н., 4 кл., с. Плугів Золочівського р-ну Львівської обл.*

8.

Ну ¹мала та^к'і чир'а^ки по^у но^угах/ і ка^зала шу пу^мила там су^б'і там ¹ноги// там та йа^кас'/ бу^ла/ ¹Мат'ір ¹Божа чи шчо/ йа^ке шчо йе так ¹точно/ йа там не^н ¹була/ йа не^н з^найу// по^упро^сила во^уд^ички ў ко^гос'/ і/ шо^у в'ін там начи^ра^у/ і

по^умила со^уб'і но^ги// ўс'о йі^йі зл'ізло// ўс'і приш^ч'і/ шо^у во^на со^уб'і
по^укал'ічила// ко^улис' хо^дили бос'і/ д'іти/ н'іх^то ў^зути^й ни хо^ди^у//

Інформатор: *Роман Наталія Петрівна, 1938 р.н., 7 кл.,
с. Загірочко Жидачівського р-ну Львівської обл.*

9.

Йа з^найу по^у соб'і// йа п'ішла// дра^бина по^уйіхала по^у лед'і йа ў^пала//
йа^кос' так ме^нне/ пе^ре^ко^утилас'і/ го^уло^войу// ну так йа^кос' бо^ком йа до^у
о^удв'ірка// ў^пала ў сн'іх// ў^стала йа// ў^стала йа і за^чала ме^нні го^уло^ва
кру^титис'і/ іду до^у сина// с^тало^у д^уже^н по^угано// і тими сн'ігами// ка^жу Ган'у/
ка^жу йа ў^пала// р'ішили до^у л'ікарн'і// ў^з'ала л'ікарка// і рука і то ўс'о ўс'о// ну
во^на ме^нне по^укру^тила/ ну та шо будемо ро^убити// ў^з'ала ме^нне до^удому/ ну шо
ро^убити// ка^же с'і ле^жит// ўс'о// ме^нне по^учало нудити туди ўже// а во^на йа^крас
ма^йе на ро^уботу йіхати до^у Л'вова// ну но/ но табл'етки/ ну л'ікарства/ ка^зала
там пи^ти// а йа так про^сила Бо^га/ мо^лила/ шо// то при^ходе п'ятниц'а/ і йіхала
мо^йа су^с'іда/ ту^да/ за во^дичкойу// ў^з'ала тойі во^удички/ Ма^т'інки Бо^жойі// і йа
пи^ла// і йа за дв'і не^д'іли ў^стала// і йа по^уйіхала до^у Жоўкви на С'в'іту
Го^удину// т'ажко// та// ну р'і^уносен'ко т^реба було ли^жати// і йа за дв'і не^д'іли//
праўда ме^нне су^с'ітка вела/ ка^же по^уйіду// но йа за^йіхала до^у Жоўкви на
С'в'іту Го^удину// леген'ко во^на ме^нне вела/ ми ішли// і йа ў п'ятниц'у р^ано
п'ішла до^у с^вого^у с^ела чо^тири к'ілометри// так// але^н йа про^сила Бо^га/ йа
в'ірила шо^у ме^нні так та Ма^т'інка Бо^жа по^може// о// ну а шо ви хо^чете// та//
ка^жу С^тефа/ де ти йідеш/ ка^же до^у монасти^ра// ка^жу на^лиї ме^нні во^дички//
во^уни по^уйіхали/ во^дички ме^нні при^везли// з монасти^ра/ з монасти^ра// і ўс'о//
за дв'і не^д'іли йа ў^стала і по^уйіхала до^у Жоўкви на С'в'іту Го^удину//

Інформатор: *Іваник Анна Богданівна, 1933 р.н., 4 кл., с. Фійна
Жовківського р-ну Львівської обл.*

10.

Та тут с Перимишл'ан ж'інка при'ходе/ йїї ка'зали/ йа за'була йак йїї [звати]// і йїї виписали до'дому з лі'карні/ ка'зали шо' вона ўже нивил'ікоўна/ шо вона бу'де ўми'рала// і вона о'тут і на ве'ч'ірні 'ходе п'іш'ком с Перимишл'ан/ і на С'лужбу 'Божу// чуло'в'ік 'деколи 'возе/ але йак не' 'возе то вона їде// і вона 'каже/ шо' вона т'іки с'уда 'ходе/ бо хтос' йїї ска'заў їти с'уда до' церкви// так йїї здур'оўл'а 'дало// 'каже/ то йїї ўс'і лі'кар'і ди'вуйуц'а/ йак вона жи'ве// бо' йїї виписали шо' вона ўже 'мала ўми'рати// ўже лі'кар'і не' могли ні'чого' йїї// і вона до'те'пер так в'ірує// вона/ так йак йе чуло'в'ік при'везе/ не'ма то вона п'іш'ком їде/ і до'дому їде п'іш'ком// в'ін там 'видно не' 'дуже 'має час/ коли при'їде йїї забере// а так вона 'ходе// вона йак 'ран'ше/ во 'бачила/ шо не' 'було та'кого' дн'а/ шоб вона не' 'була// ну та йак коли С'лужба 'Божа// ў т'і дн'і// не'д'іл'а/ 'рано і 'веч'ір вона тут// то вона ўсе ка'зала/ шо ўс'і йїї ди'вуйуц'і/ йак виписали шо ўже ні'чого йїї не по'магало а// і то ўже ск'іл'ки 'рок'іў про'шло// а вона 'каже/ шо вона/ с'уда 'кинулас'і і йїї Бог та'ке здур'оўл'а даў/ а ні о'дин лі'кар ўже ни да'ваў// то шос' йе тут// бо Воро'ноўс'кії тут/ о'тец'/ в'ін ш тут вес' народ зби'раў ў п'ятниц'у/ ўс'аких тих інвал'ід'іў і ўс'о при'возили с'уда// то в'ін во йак по'мер то то 'море народу зїїхалос'і його// т'і шо ўсе до н'ого за допо'могою ки'далис'// ў п'ятниц'у заўжди в'ін// раз ў м'іс'ац' 'кожну п'ятниц'у Воро'ноўс'кії оздо'роўл'уваў//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів
Перемшлянського р-ну Львівської обл.*

11.

То с'ійали/ то так йак до' тойі С'в'а'тойі го'ри/ заўжди так йак с'тежка/ 'було п'із'нати на зир'ні// то 'було ўсе 'жоўте/ а там вона так йак зиле'ніла// з'найіте/ так йак їти// але' то ти'пер не с'ійут 'того' зер'на// пумогла! [вода з джерела]// Лі'за Паўл'іўна йе та'ка там спочатку села 'мешкає// вона 'була шос' на то'во/ х'вора// і о'пи'рац'іў ро'били йїї// і во'на хо'дила/ 'пила/ б'і'донами 'пила// і йїї пумог'ло!//

Інформатор: *не представився, с. Білий Камінь Золочівського р-ну Львівської обл.*

12.

То йе с'в'ате м'ісце// там коу'лис' казали йшла Мат'інка Божа// і чи то вона там с'іла і ту воду пила/ і вона такою стала [цілющою]/ чи йак// але там коу'лис' такий сл'іт було видно/ на камен'і йакби Мат'інки Божойі// і ше така стешка була/ бо йак зирно с'ійали/ то стешка зилена була/ знаў йак то йти/ нав'іт'/ по зирн'і// а ше там двом д'іўчаткам/ Особам/ вона казали оу'бйавилас'і/ Мат'інка Божа// і ме^ин'і та вода поумогла// йа була дуже слаба// перед тим мала операц'ію на тоїво// і йа думайу буду ходити/ молитис'/ брати ту воду// бо вона йе с'в'ата// і ме^ин'і поумогло// то йа стала здоу'рова// отак//

Інформатор: *Гриндьо Єлизавета Павлівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Білий Камінь Золочівського р-ну Львівської обл.*

13.

Ў Гли'н'анах йа ни чула в'ід л'удей/ шоу'б хтос' оу'здоровиўс'а// але тої с'в'ашченик/ шу тут буў перит тими с'в'ашчениками/ такий Дмитр'ій/ с'в'ашченик Дмитр'ій/ то в'ін русказуваў/ з йаких с'іл/ л'уди і паломники шо прийж'зайут' с'уди/ хто йак оу'здоровиўс'а// шу були так'і випатки шу оу'здо роу'лувалис'// казаў с'в'ашченик шу то треба дуже в'ірити// в'ін русказуваў шу не рас і ц'ілу н'іч л'уди ў т'ій старен'к'ій церкв'і/ де в'ідноу'лений образ ноу'чували/ і проу'сили Бога про оу'здо роу'лен'а// і шу то йім поумогало// о// хтос' в'ід раку вил'ікуваўс'а// оу'здоровиўс'а/ р'ізн'і хвороби// о// нав'іт' русказували/ то ўже ме^ин'і так русказували/ шо/ в'ін виган'аў злих дух'іў тут/ ў т'ій церкв'і// тої с'в'ашченик// нав'іт' йакас' д'іўчина удна так оу'здоровилас'а таким способом/ шо в'ін вигнаў злих дух'іў з неї// йа ўже ти'пер ледве йду доу' тойі церкви// але йду// але йду/ майу ногу зломану/ але

їду/ зади^хайус^а/ ну але т^агне ме^{не} ду церкви/ бо йа чуйу шу йак йа п^іду ду церкви то йа зду^{ро}уша//

Інформатор: *Савчак Ольга Теодорівна, 1933 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

14.

Тоді дес' буў список ў того с^в'аш^ченика/ що приво^зили л^удеї йа^к'і були на милиц^ах/ і п^ісл^а того о^браза/ по^умолилис^а і нав^{'і}т' декотр^{'і} стали на но^ги// ну то буў ц^{'і}лії ар^х'іў ў с^в'аш^ченика// но с^в'аш^ченика тоді арешту^вали/ його вивезли ў Си^б'ір і то/ ті ўс^{'і} дан^{'і} про^пали// знаєте/ що то так^{'е} було/ спочатку// п^ісл^а ц^{'о}го// а пот^{'і}м// ти^пер йа зна^йу/ ну багато л^удеї ка^жут// ну йа особисто таких вад ни мала/ щоб йа могла знати шу ме^{не}// ну ка^жут' ті що прийіж^{'з}айут л^уди/ йе/ вийаў^{'л}айут ў них рак дес'/ а ти^пер п^ісл^а ц^{'о}го/ що к^{'і}лка рас/ в^{'і}д^{'в}ідували тої о^брас і/ ўрод^{'і} ні^{'ч}ого не вийаў^{'л}айут// а хто його зна^йе йак то йе// цей с^в'аш^ченик що тут буў/ то же шос' в^{'і}ў та^кий йа^ки^{'с} ар^х'іў// йа зна^йу/ що прийіж^{'з}али л^уди/ та^кими/ з ранами/ та^кими дес' що ни го^{'й}лос^{'а} на р^уках/ ў д^{'і}теї// но ўрод^{'і} оздо^{'р}оў^{'л}уваў// то доки в^{'і}н буў то рос^{'к}азуваў/ ка^{'з}аў зв^{'і}тки прийіж^{'з}али// то і з фран^{'к}'іўшчини йа^к'іс' були/ і то з ра^{'к}ом//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

15.

Там б^{'і}л^{'а} Л[']вова то же йе йа^ки^{'с} ў Зимн^{'і} Во^{'д}і/ шо^{'у} так^{'е} шос'// то ме^{'н}і рос^{'к}азувала зна^{'к}ома та^{'к}а/ пошта^{'л}онка на^{'ш}а/ шо^{'у} во^{'н}а йі^{'з}дила туд^{'а}// бо ў ней^{'і} вийавили рак// і йі^{'й}і назна^{'ч}или шо не^{'н} о^{'у}пе^{'р}абил^{'не} і назна^{'ч}или йі^{'й}і шо х^{'і}м^{'і}отера^{'п}ію/ і во^{'н}а приї^{'м}ала ту х^{'і}м^{'і}отера^{'п}ію// те^{'п}ер ка^{'ж}ут/ во^{'н}а ўсе ту прих^{'о}дила мо^{'л}илас^{'а}/ йі^{'з}дила туд^{'а} дес' ў Зимну Во^{'д}у// і чу^{'л}ов^{'і}к буў/ ро^{'у}с^{'і}йаним скл^{'і}розо^{'м}// ну а то зна^{'й}те/ йа^{'к}а т^{'а}ж^{'к}а хвороба/ во^{'н}а йі^{'г}о на ко^{'у}л^{'ас}ці во^{'з}ила с^{'у}да до церкви// ну але^{'н} в^{'і}н доўго не^{'н} про^{'ж}иў може// і в^{'і}н

йїї дуже застаўл'аў йїхати ту да ду Зимнойі Во́ди там мо́литис'а і тут мо́литис'а// ну але^н то йо́го хво́рба невил'і́ковувана/ мо́же тро́шки про́доўже жит'а// а во́на/ о/ н'і́би пра́ц'ує на́в'іт'!!!

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

16.

Та то ї при́ход'ат' з'і Л'во́ва/ Стри́йа// а ше ви́дите/ ше йак ўже тутка́во с'і зйави́ла// то при́шла ма́ма/ д'і́учина н'і́ма бу́ла// с'ім ро́к'іў во́на ма́ла та д'і́учина// і во́на при́шла во ту́во йак ўже зйави́ла ту При́чиста Д'і́ва// то́та д'і́чинка// ви́диш/ йак та ма́ма ста́ла с'і мо́лити/ на́рас то́та д'і́учина загово́рила// ма́ма йак по́чула/ шо во́на загово́рила/ ма́ма ўпа́ла прим'лі́ла/ так// то́та д'і́учина загово́рила/ загово́рила// так ба́гато йе та́ких шо при́ж'зайут// йенша/ шо при́йдут/ типер'во при́йдут// во́на при́їде с па́лицейу/ во́на ви́ходе ўже бес па́лиці// так йак то л'у́дина...// розу́м'ієте/ йак ти у'в'іру́єш// а йак ти не у'в'іру́єш то то́б'і н'і́чого Ма́т'і́нка Бо́жа ни да́ст// йак ти при́шла х'і́ба поди́витис'і/ то́то ни йе// то тре́ба/ ка́ут в'і́ра спа́сайе л'у́дину//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

17.

Б'і́ла то́го о́бразу с'ц'і́л'али́с' ду́жи/ та то йак ўс'і йшли х'т'і́ли до́у н'о́го/ приту́литис'// о/ йа з'найу/ шо при́шла ма́ма з ди́тинойу/ те́мна ди́тина бу́ла/ ни ба́чила// і ўже ка́зали до́у л'і́кар'іў ўс'а́ких йїї во́дили/ а́н'і н'і́ц/ сл'і́па// і т'і́ ма́м'і с'ни́ці/ шо тре́ба п'і́ти до́у то́ї хати// то то́же з то́го о́бразу Ма́т'і́нка Бо́жа ска́зала/ шо́б во́на йшла до́у не́ї/ з'йшла з о́бразу і так ка́зала// і та ма́ти з'і́бралас' і ў'з'ала ту д'і́чинку і п'і́шла// а там ж мо́ре л'у́деї// і то л'у́ди ви́ді́ли/ шо йак во́на до́у то́го о́браза д'і́тк'нула/ то ди́тина з'разу про́зр'і́ла// ўс'і л'у́ди ба́чили/ шо о́ч'і чист'і ста́ли// то Ма́т'і́нка Бо́жа так да́ла/ та́ке

мило¹серд¹а// бо хто його з¹нає/ за шо та ди¹тина ¹була сл¹іпа// а ¹Мат¹інка ¹Божа так нас ¹ўс¹іх ра¹тує// ми¹н¹і ста¹ра ¹баба/ су¹с¹ітка ¹наша ко¹лиш¹на ро¹ўс¹казувала/ шо ¹обрас бу¹ў ду¹жи/ на ¹оч¹і хто сла¹бий бу¹ў то о¹здо¹роў¹лува¹ў// шо так¹е ¹було/ моло¹да ¹д¹іўчи¹на при¹шла/ а ни ¹бачит¹/ і по¹мо¹лилас¹ і п¹ішла до¹дому ўже здо¹рова// і ка¹зали при¹ходила ста¹рша ¹ж¹іночка/ то йа ¹ўс¹о ¹чула йак ми¹н¹і то ста¹р¹і ро¹ўс¹казували// во¹на ўже п¹іўжит¹:а ни ¹бачила/ а при¹шла до ¹образа і йі¹йі ¹н¹іби ¹Мат¹інка ¹Божа ¹каже/ п¹іди і ¹виспо¹в¹ідаїс¹і і ска¹жи с¹в¹аш¹ченику/ шо ти ¹бачиш// і во¹на о¹здо¹рово¹вилас¹// зно¹ў ста¹ла ¹бачити// та то ¹нав¹іт¹ так¹е ¹т¹ашко уй¹авити і по¹в¹ірити// ¹али то так ¹було// по¹м¹ічне то йе ¹м¹ісце/ ¹али то ¹л¹уд¹ам іти треба з ¹в¹іройу// по¹ма¹гає і мо¹литва ¹ре¹ўна ¹б¹іл¹а ¹образа і во¹да з ¹жири¹ла// бо ¹нав¹іт¹ ¹мама при¹несла во¹ди ¹ў ху¹стин¹і ди¹тин¹і до¹дому/ ху¹стина ¹мокра ¹була ¹т¹іл¹ки// пу¹упти¹рала ди¹тину і ди¹тина с¹ц¹ілилас¹// ¹ўс¹о шо ¹було по¹з¹ни¹кало// та то ко¹лис¹ ¹за¹писували/ с¹в¹аш¹ченики за¹писували ¹т¹і ¹чу¹да/ ¹али ¹ні¹чого ¹ни¹ма/ ¹тих ¹кни¹жу¹чок ўже ¹ни¹ма// бо тут і ¹пара¹л¹ітики при¹ходили/ так¹і шо ни ¹ру¹халис¹// ¹ў ¹когос¹ ¹чи ¹ру¹ки ¹були ¹ні¹м¹і/ ни ¹могли ¹ни¹ми ¹ні¹чого¹ ¹ро¹ў¹бити/ ¹чи шо/ ¹чи ¹ноги// хто на шо бу¹ў сла¹бий// бо так¹і ¹т¹ашк¹і ¹при¹йі¹ж¹зали// і ба¹гато ко¹му по¹ма¹гало//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

18.

А ше ¹чула/ шо тут с¹ц¹і¹ліўс¹а о¹дин чуло¹в¹ік// в¹ін бу¹ў ўже йа¹киїс¹ ста¹ршії і ни м¹іх хо¹ди¹ти// і йак тої ¹обрас ўже зй¹авиўс¹а/ йак ¹л¹уди ўже по¹чали хо¹ди¹ти/ то йо¹му ста¹ла с¹і зй¹аў¹л¹ати ¹ў снах ¹д¹іўчи¹на/ шо ка¹зала йі¹му/ та чо¹го ни ідеш ¹ў Чаї¹кович¹і/ іди// а в¹ін ш ни м¹іх хо¹ди¹ти// чи то в¹ін з¹і Стри¹йа бу¹ў...// ну його ¹несли до ¹образа// а на¹зад в¹ін ўже сам з¹м¹іх ве¹р¹нути// і ¹пот¹ім в¹ін ¹нав¹іт¹ ¹п¹ішки ўже хо¹диў/ а то до¹роги с¹к¹іл¹ки// і ка¹зали/ шо в¹ін ¹нав¹іт¹ до¹ митропо¹лита до¹ Л¹вова хо¹диў/ шо¹б ска¹зати шо то йе та¹ке тут ¹чу¹до// шо ту йе ¹Боже ¹м¹ісце//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

19.

А ше там було жирило/ ў сам'ї хат'ї/ дес' там б'їл'а того образа// та то ж була така хата не так йак зара// може ни знайте йак то робили/ то така со'лом'яна/ нак'рита со'ломойу хата/ а п'їд'лога то проста/ йак то ко'лис'/ з глини така/ знайте/ бо то ни було нав'їт' з дошок/ а глин'ана// і то тоже таке чудо с тим жириллом// то казали али то так було д'їсно/ шо йак'їс' ж'їнки/ али то ни чайковиц'к'ї/ йїм с'нилис' сні/ шоб в'їдно'вити криниц'у/ шо Мати Божа приходила/ ну с'нилас' йїм і вона так'е йїм казала// а вона була така йак на образ'ї тому/ али його вони ше ни бачили/ ото так'е// і казала/ шоб в'їдкопали і то буде дужи пом'їчна во'да// і так було// казали/ шо то море л'удеї приходило до образа і за во'дойу// і ту воду так брали/ шо аш ви'черпували/ і вона то над'ходила/ то зноў йїї ни було// і то зарас йе там криниц'а// і нав'їт' гуворили/ шо там прокажена ж'їнка приходила/ йа шос' ни дужи в'їр'у ў таку хоробу/ шо вона йїї мала/ бо то ш страшне// але шо н'їби ў нейї кост'ї були видн'ї/ т'їло г'нило// і та вода йїї о'здоровила// Мат'їнка Божа з Ісусиком нас л'їкуйут'/ с'ц'їл'айут'//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

20.

Мин'ї здайец'а колис' б'їл'ше ў то в'їрили/ йшли/ знали/ шо Мат'їнка Божа з Ісусиком йїх спасе// йшли і в'їрили/ бо йак в'їриш/ то по'магає// і ко'лис' так сил'но ўс'ї д'їставали с'ц'їлен'а// казали були шо приходила така ж'їнка/ вона мучилас' так/ ни могла спати/ голова йїї в'їчно бо'л'їла/ ни могла спати/ йїсти/ н'їчо ни могла/ плакала в'їт того т'їл'ки шо так бо'л'їло// і то вона почула/ шо так ўс'ї їдут до'тейї Мат'їнки Божойї// і вона н'їби знала/ шо мусе їти туду// і вона прийшла/ а то ў йакес' с'в'ато було/ ни можна

доступити і вона аш надвеч'ір доубралас' до образу і стала молитис' дуже і захотілос' йійі спати/ і вона дес' там спала// а на ранок устаїе і думайе/ а йак ш то йа спала?// і так себе чуйе/ чуйе голова ни болит'/ ўс'о// о'то так'е роубила Мат'інка Божа// йа чула море таких випатк'іў// али ўже ни згадаїу ўс'ого// а ше про йакогос' молодого хлопц'а знаїу/ шо в'ін ўми'раў/ ўми'раў/ ўже казали н'їц тоу'б'ї ни поўможе/ ўже бат'кам казали// ўже ладили йак то кажут' ў дорогу// і тут йо'му с'ниц'а/ шо до н'ого при'ходе ж'їнка і каже/ а чо'го ти ни їдеш до того м'їс'ц'а шо там йе/ де жива Мат'інка Божа йе / їди до Чайкович// ну али в'ін ўже присмерт'ї буў// али хтос' видно з його р'їдних п'їшли ту'да і набрали води// йак т'їл'ки в'ін напиўс'а тойї води йо'му стало лекше і в'ін йійі видно ше пиў і стаў здо'ровий// о'то так з того с'в'їта на'зат його Мат'інка Божа забрала// і то н'їби йо'му с'нилас' та друга стигматичка/ та ни Наст'а// в'ін ше н'їби пот'їм їздиў д'акувати йійі і Мат'їн'ц'ї Бож'її до образу// о// так'во було//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

21.

Та шчо вам ше казати/ трохи забувайец'а то ўс'о// ў нас н'їх'то не слабуваў на так'е т'аш'ке шос'/ але мама каже/ о йе йака гризота/ йакас' така б'їда/ то п'їшла поўмолила-м с'ї і ми'н'ї на душ'ї лекше стало/ і ў хат'ї чи так нав'їт' ў господарств'ї ўс'о добре стало// бо то ш колис' л'уди периживали/ ну о ни ўроди зб'їжа/ і шо майеш тоу'ди роубити// ўс'о/ ни майеш шчо їїсти і ни продати/ і ни'ма коп'їїчини// то за ўс'о проусили// і вона нам мама казали заўжди поўмагала// а ходили т'аш'к'ї так'ї// дужи/ ну йа вам кажу кал'їки/ сл'їп'ї// і на'зат вертали бачили чи своїми но'гами// декому не ўраз ставало часом/ а були так'ї шо к'їл'ка дн'їў моулилис'/ ночували// али йа думайу/ хто з в'їройу їде/ хто молиц'а ш'чиро/ то Мати Божа поўможе// ми йійі д'їти/ вона за нас перид Богом просе/ молиц'а са'ма за нас/ випрошуйе дл'а нас доброго жит'а/ але то треба і шчоб ми жили-с'мо йак належит'// Бож'ї запов'їд'ї/ так треба жити// і тоу'д'ї вона зас'тупиц'а і поўможе//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

22.

[*А ви щось про теперішні зцілення знаєте?*]

Про ти^пер'ішн'і ни з^найу/ бо то йа^кос' так ни го^вор'ат'/ ни з^найу// о/
з^найу/ ну то ^було дес' ^рок'і^й дес'ат' ^тому/ з^гово^рилас' йа з о^днойу ^ж'інкойу/
шо йа жи^йу ^у Чай^ковичах/ шос' ни памй^атайу з^в'ітки во^на// і во^на ме^н'ні
ро^ус^казуйе// ^каже ^мала йа ^б'іду та^ку/ ^майу од^ну ди^тину/ ^дочку ^майу/ і та
^тоже так ^до^уго шос' ни мо^гла ^д'ітеї ^мати// ну ^али во^на/ ^церк^ви ж ^були
за^крит'і/ ^али во^на так ^сил'но мо^улилас'// йа так зро^зум'іла то ^дужи бо^гу^м'іл'на
^ж'інка ^була// і та наро^ддила ^д'і^учинку// ^али шчо?// ^б'іда ^дал'і/ ^у ^тейі ди^тини
шос' з ^сер^цем// і то ^кажут' ми не ^можем ^вил'ікувати/ ди^тина по^ужи^йе ^м'іс'ац'
^другий і ^ус'о// та ^каже йа ^плачу/ во^но шо/ ^п'іде ан^геликом до ^неба// і ^каже тут
ми^н'і йа^кос' ^просто зга^да^ус'а ^м'і ^д'ідо// а ^в'ін ко^лис' оздо^рови^ус'а ^б'іл'а
^мат'інки ^божойі тут// ^в'ін бу^у ^тоже сла^бий/ на ^ноги/ ни ^м'іх хо^удити// а
^при^шо^у до ^обра^за/ на^пи^ус'а ^тойі во^ди і дес' за ^м'іс'ац' ^ка^за^у ста^у хо^дити//
^чисто здо^ровий ста^у// то ^ус'і ни ^в'ірили/ йа^к то не хо^ди^у не хо^ди^у а тут ^б'іга^йе
^л'і^тайе// і ^каже ме^н'ні то так з го^ло^ви ни ^іде/ ^усе йа ^д'іда зга^дуйу// ^але шчо
^ро^бити?/ ^обра^за ни^ма ^уже ^того/ ^зири^ла ни^ма// то со^в'ецк'і ча^си ^були// і ^каже
^бог так ^да^у/ чи та ^мат'інка ^божа/ шо во^на з^дибала старен'кій обра^зок ^того
^обра^зу/ ^каже та^кий по^ниш^чений/ по^шар^паний/ ^але то тої бу^у// дес' ^м'іж стар^и
кни^жок во^на йо^го знайшла// і ^каже три^майу йо^го ^у себе/ ^мол'ус'а// ^али ^черес
^пару дн'і^у ^каже с^ниц'і йі^йі ^д'ідо і ^каже/ шчо/ ти себе ^майеш ^р'ату^вати?// ^каже
та^кий злиї ^нав'іт' бу^у// ^каже ^устала і страшно ^нав'іт' ^стало// і то^д'і во^на
по^несла тої обра^зок до ди^тини/ по^клала ^б'іл'а нейі// ^каже ^кл'ачу ^ц'ілими
^дн'ами і ^мол'ус' ^плачу і ^мол'ус'// і ^каже ^у ^першу ш ^н'іч ди^тина ^спати ^добре
по^учала// і ^каже аж на ^очах і^накша ^стала// і ^пот'ім йа^к во^ни зно^у ^черес
^ск'іл'ки то ^часу по^несли ту ^д'і^учинку до ^л'ікарн'і/ там ^каже ^ахнули// ^уже ни^ма
^н'і^чого// ну то та^к'е ^пи^тали шчо йа^к// то не мо^гли по^в'ірити// і та ^ж'інка ^каже/
шо тої обра^зок так бу^у ^ц'ілий час ^б'іл'а ди^тини// і ^ус'о// і ^каже ^уже ш^колу

ск'інчила йак ме^ні рос'казувала// то во^на каже/ то ва^ша та Ма^тінка Бо^жа// та/ то тре^ба ўв'ірувати і мо^литис'/ і Бо^х то б'і даст'// ота^к'е/ о//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

23.

Ў Биличах йе та^ке же^рело шчо ў н'ому с'ц'іл'айут'с'а л'уди// йа ни з^найу точно с'к'іл'ки то во^но там йе/ али л'уди хо^дили ту^да даў^но/ його зро^били/ до^угл'адали// чи то кри^ничку зро^били/ чи кап^личку там// і ўже йак при^шли руск'і/ то по^чали ўс'о ва^лити/ церк^ви закри^вати/ с'в'аш^ченик'іу на Си^б'ір ви^возили/ ў т'урми са^дили// і буў о^дин/ чи то сол^дат чи йа^кі с'таршій/ в'ін не^н з України буў/ і в'ін зва^л'аў/ знишчиў те же^рело/ ту кап^личку шо там бу^ла// і йак в'ін ўже буў ў^дома/ наро^диўс'а ў н'ого син// але б'і^да/ тої х^лопец' буў сл'і^пий// дес' його во^зили/ по л'ікар'ах/ н'ічого не по^мага^йе// і тут с^ниц'і тому шчо то по^вал'аў/ с^ниц'і те же^рело// і нав'іт' чи то йо^му хто гово^риў/ ў с^ні тому шчо^б в'ін то в'ідно^виў// в'ін ўс'таў і зга^даў/ шо то бу^ло та^ке/ шо в'ін ва^л'аў кап^личку// і/ дес' жили во^ни да^леко// але з'і^бралис' і при^йіхали до тої во^ди// і шчо ви д^умайте?// та д^итина по^уми^валас' ў же^рел'ц'і тому і про^зр'іла// з^разу стаў ба^чити// і тої тато/ мо^же його сов'іст' мучила/ і шчо в'ін та^ке по^бачиў/ шчо Бог мило^сердний/ хот' в'ін то і ло^маў/ але д^итину ўр'ату^ваў його// і в'ін по^ставиў на^зат/ в'ідно^виў ту кап^личку// о/ ба^чите// Бог виба^ча^йе/ т'іл'ки тре^ба по^кайатис'/ ска^зати шчо йа зро^биў гр'іх/ кайус'і// і Бог про^стит'/ по^милуйе// о/ та^кво// то та^к було// і д^итина та про^зр'іла// та^к// і там ка^жут' ідут' л'уди/ мол'ац'і/ про^с'ат' і с'ц'іл'айуц'і// о/ та^кво йе//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

24.

А то бу^ло та^ке ми^ні рус'казували// зас^лаб х^лопец' ў од^ной с'ім'ї/ сла^бий/ зда^йец'і на но^ги ни хо^диў// йой/ а во^ни та^к'і тро^хи ба^гачш'і бу^ли/ то до ўс'а^ких док^тор'іў йіздили/ а н'ічо/ д^итина сла^ба/ та кал'іка// і на^рас т'ї мам'і

с'ниці 'Мат'інка 'Божа/ 'каже приїди до води/ йа там йе/ йа с'ціл'у тво'їу ди'тину// а то ше 'було 'н'іби ше за 'Пол'шч'і// і та 'мати зби'райец'і/ беру'т ту ди'тину і ве'зут' до Г'рушева/ до 'того з'ере'ла// а то зи'ма 'була/ 'зимно/ мо'рос// і во'на/ во'на бе'ре йо'го розби'рає і ўми'ває так ле'гон'ко во'дицейу// во'на 'мала та'ку 'в'іру/ шо 'Мат'інка 'Божа ўр'атує й'їи ди'тину/ та'ку 'в'іру 'мала/ шо ни бо'йалас' шо в'ін з'мерзне/ бо то ж моро'зи 'були ко'лис'// і так во'на зачи'рала/ зачи'рала/ ўми'вала йо'го// наб'рали во'ди ше 'може до'дому і по'їхали// і 'кажут' на дру'гий ден'/ ну ў сил'і 'рано ўста'їут'/ бо то ху'доба/ 'їісти зва'рити// ну при'ходе 'мама/ а хло'пчика 'того ни'ма/ ў 'л'ішку ни'ма ў 'хат'і ни'ма// во'на наро'била 'шуму/ крику/ де по'д'їлас' ди'тина/ а то ў'с'аке бу'ває/ з'найіте// а тут 'дивиц'і ви'ходить'/ не з'найу де в'ін бу'є/ дес' за хл'і'вами чи де/ дес' 'дал'і/ по'б'іг за псом// о'то на дру'гий ден' ди'тина са'ма ў'стала на 'ноги// то так 'Мат'інка 'Божа о'здоров'ила/ по'їмилувала ту ди'тину// так 'було/ о//

Інформатор: *не представився, с. Літиня Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

25.

Ў'лада 'була со'в'ецка// і та со'в'ецка ў'лада заборон'ала/ за'чали т'аг'нути до комсо'молу/ страшне// і то 'нав'іт' сво'їи директо'ра 'були// так'і з'і сво'їих с'іл/ украї'їн'ці 'наш'і/ во'ни т'аг'нули/ і ни пус'кали// і ў 'тому 'час'і ту кап'личку 'пеўне спалили// ту 'л'уди йїздили з Не'мирова/ з Воробл'ачи'на/ з'і С'молина 'ф'ірами ту'да йїхали// перше 'було ў 'нашої 'мами Сима'чихи// во'на о'сл'іпла/ йшла з 'Рави// і 'мама 'чисто о'сл'іпла/ ми'н'і то 'мама пов'ідали// ну/ 'пеўно во'на ше 'пеўно 'була д'і'ўкою// і ка'зала шо во'на/ 'с'іла там 'коло' кап'лиц'і/ 'тойі во'ди наб'рала/ оч'і со'б'і за/ то'во і во'на прозр'іла// то во'на ўсе 'мама то ка'зала// то ў 'мами/ то ў 'мами// а то 'була 'дужи с'пека/ і во'на ў'милас'а йа'кос' там// ну во'на 'чисто ўсл'іпла ка'зали/ 'чисто// а йшла з 'Рави/ йшла/ 'с'іла/ по'сид'іла там// то 'мама ўсе то ка'зали//

Інформатор: *Лазар Марія Петрівна, 1941 р.н., 8 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

26.

А йа мала/ на т'їй нуз'ї пу'моїму/ бо'уродаў'ки ту'во// то даў'но л'уди так ни хо'дили і йа ни йшла/ бо то 'каут до с'ходу сон'ц'а або 'шоби ше н'їх'то ни буў/ то во'но пома'гає// йа п'їшла ў по'лудни// до'у кап'лички/ по'умо'лилас'ї/ на'пилас'ї во'ди і ў'з'ала во'ди і так во з'мила// 'рано ўста'йу/ поди'вилас'а/ а 'шоби хот' пл'амка 'була/ ни 'було н'їц// бо ту 'нав'їт'/ то ўже йе к'їл'ка 'рок'їў/ йа'кас' 'ж'їнка пи'сала ў га'зет'ї// чим 'можна 'вил'їчити буродаў'ки?// а ми'н'ї так 'було ш'кода!// [ви б їй сказали?] так!// 'шоби при'їхала с'уда і то// бо йа з'найу то д'їсно/ шоб 'була с'ї хот' пл'амка ли'шила де 'були т'ї буродаў'ки// ту'во'во йа з'мила// во'на 'каже так'ї буродаў'ки ў 'мене на ру'ках/ і шо йа ўже ни 'робл'у і ми'н'ї/ пи'сала ў га'зет'ї то 'було// і 'каже ми'н'ї н'їчо ни пома'гає чим 'можна/ л'уди/ чим 'можна зл'їчити буродаў'ки// а йа в'їд'разу так по'ў'думала// а т'ї буродаў'ки йа з'найу/ то ш'чезли/ н'ї пл'амки н'ї н'їчого// з'мила/ но при'їшла з'мила//

Інформатор: *Курило Єва Михайлівна, 1928 р.н., 4 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

27.

'Майу кол'їжанку ў Гри'бовичах/ во'на ўже пок'їйна 'але/ во'на ци'роз печ'їнки мала/ во'на ни могла на гу'род'ї робити// 'але мала 'в'їл'ний час йа при'ходила до 'нейї по'ма'гати/ ни'рас три дн'ї чо'тири на гу'род'ї// і во'ни теп'лиц'у 'майут' пом'їдори ог'їрки/ 'перец' то ўс'о дуже 'рано ро'дило// од'ного 'разу зби'райус'а до'дому/ а во'ни 'мали пса/ кол'єга в'їд'їз'диў до А'мерики/ ли'шиў б'ратов'ї тут у Л'вов'ї// а тої б'рат 'їхн'її зна'їомїй 'каже/ йой та тої пес так 'вийе сус'їдам зава'жайе/ а ти на госпо'дарку в'їз'ми хаї в'їн пу под'в'їру 'б'їгає/ йа хар'ч'ї 'буду да'вати// і во'ни 'того пса ў'з'али// коли йа/ а под'в'їр'ачко мален'ке/ дес' 'йак з'в'їци/ ота'ко/ два к'роки 'нав'їт нема/ би ко'рова могла переї'ти/ бо ўсе за'н'ало/ шоби 'б'їл'ше 'було дл'а го'рода дл'а теп'лиц'ї дл'а ў'с'ого// тут ха'тинка/ тут с'таїн'а/ тут т'ї теп'лиц'ї/ тут но'ву 'хату буд'уйут// йа со'б'ї ў'з'ала 'миску і 'мийус'а/ тут 'вих'їт с ха'тинки тої// йа со'б'ї тут 'мийус'а/ 'дочка в'їт'крила д'вер'ї/ а тої пес 'йак 'вискочиў/ а 'м'їс'ц'а не'ма/ 'мало/ в'їн не

м'іх в'ідразу так'во сковир'нути// спочатку так і мене т'рунуў і йа на ту с'ітку і
 чуйу шос' так х'руснуло// ой/ Ар'нол'д/ шо ш ти наро'биў// а кол'іжанка с
 чуло'в'іком п'ідб'ігає і хочут мене п'ідводити// йа кажу йой л'уди добр'і
 лиш'іт' бо пеўно ми'ні хребет пош'кожений бо шос' х'руснуло// і во'ни
 в'ітступили і йа лежу лежу п'іт тойу с'іткою/ молус'а мол'ус'а// думайу/
 Господи/ шо то сталос'а/ шо то шос' х'руснуло// а то тут [вказує на плече] шос'
 х'руснуло// ну во'на була ме'ні порадила/ шо їди рен'ген зроби/ може то г'іпс
 треба нало'жити може шос'// а во'на нічого не сказала/ а йа тим б'ілше/
 думала/ проїде/ і во'но фак'тично пройшло// бул'іло бул'іло/ перейшло
 перестало бул'іти// але дес' ўже р'ік п'іўтора/ ми'ні/ руку дуго'ри йа ни можу
 п'ідвести// ні так/ ні перехреститис'а// тут доўге волос'а зачешу т'рошки хочу
 зачепити шпил'ками/ так ту руку с'уди виса'зу/ отак/ отак// то'д'і зноў зн'іму
 [руку]// йак хреститис'а/ во так п'ідса'зу і то год'і до чо'ла доче'пити!!! але/
 перед Великоднем ў ц'ому роц'і до нас привезли Гли'н'анс'кий хрест// і/ кождий
 шо хоче то просе/ і йа прошу про оздо'роўлен'а с'вої руки// і на тої час шче
 привезли образ отц'а П'ію/ с'в'атц'а італ'ійс'кого// тут хрест стоїт/ а тут
 образ// ўход'ачи ў церкву/ при ўход'і хрест/ коли треба ме'ні перехреститис'/
 йа ту руку так т'агну дого'ри так т'агну і ўсе од'но// йаг би не ў плаш'ч'і може б
 дот'агнула/ а то ў плаш'ч'і і год'і/ і йа отако хреш'чус'а отако// а за м'ноу
 ж'іночка стоїт// ж'іночко/ та ж чуйете йак отец' Серг'ії наўчайе/ йак треба
 хреститис'а/ йак то ви хреститес'а// а йа огл'анулас'а/ диўл'ус'а/ а то ж'іночка/
 шо бо'жествену лі'тературу продає// йа кажу пан'і/ йа знайу з мален'ких літ/
 мене бабун'а ўчила і йа то дуже дотримуйус'а/ бо йа добр'і знаки бачу йак
 Господ' Бог три'має мене ў своїй оп'іц'і// то йа хочу але не можу бо мене
 рука болит'/ йа тойу п'ітса'зуу бачите і не можу// а во'на каже/ ага/ ну то так//
 йак йа при'хожу с' церкви/ поїм/ соб'і с'аду/ Б'ібл'ійу ў руки/ йа читайу соб'і/
 читайу/ чуйу шос' тако ме'ні/ отако/ так йагби хто рукою розво'диў/ так шос'
 йагби тка'нина мала р'ватис'а/ отако// та ї соб'і дал'і читайу/ думайу Господи/
 шос' то/ то// читайу/ читайу/ то'д'і так тр'іс' тр'іс'// так чути йак во'но шос'
 потр'іскує// і то так ба'гато не'д'іл' п'ідр'ат/ але кожен рас ме'ні лекше/ лекше

ставало/ о/ на ўсі выпатки йа соб'і руку п'ідношу// а насто'йател' церкви ка'заў йак'шо хтос' 'буде в'ітчу'вати йак'іс' пол'іпшен'а ў своїм здо'роўл'у/ йак'іс' с'ц'ілен'а то т'реба/ п'іти і руспов'істи ў зах'рист'ійі// і йа'кос' по'ясн'уе/ каже ўже шестеро л'уде'й йаўл'алос'а і ка'зали/ шо д'іс'тали с'ц'ілен'а// а йа 'дума'ю 'може то ме'ні так причу'вайец'а/ 'може шос' то так не йе/ йа ше так не п'іду с'коро/ йа ше поче'ка'ю// але о/ так/ і так і так і розма'їто [показуе, що може рухати рукою] / то шо/ о/ х'решчус' / і с'у'ди ме'ні год'і на те реме'но ше так о// і йа од'ного 'разу за'йшла до зах'рист'ійу/ рос'казу'ю/ а т'іл'ки бу'ў пала'мар/ йа по'чала рос'казу'вати// тут о'тец' Серг'ій над'ішоў ўже н'іби до'дому йти/ і призу'пи'ниўс'а і послухаў шос' тако'го// йа то роспов'іда'ю/ в'ін каже то т'реба опи'сати// але йа ше не опи'сала// в'ін каже то т'реба опи'сати/ бо 'часом л'уд'ам рос'казу'еш/ а во'ни 'дума'ют чи то 'було чи ни 'було/ але ўже йак йе на'писано// так// і те'пер/ то ми'нулого тижн'а кот'рогос' то дн'а/ н'е то та'ки на 'тому тижн'і// йак йа соб'і 'рано йду до церкви/ то ше за'крито там де л'ітера'туру прода'є// а то од'ного 'разу йа ди'ўл'ус'а пан'і Ан'а в'ітк'рила/ і йа йі'ї/ прив'італас'а до нейі і роспов'іла// кажу пан'і Ан'а не'даўно ви ме'ні ка'зали йак йа хрес'тилас'а/ але те'пер о/ ди'в'іц'і йак// а йа тойу руко'ю п'іт'са'зувала і не мо'гла перехрес'титис'а/ а те'пер/ і показу'ю йі кажу 'бачите/ оздо'ровилас'а мо'я рука// то йа то ш'чиро в'і'р'у// ш'чиро в'і'р'у/ шо Гос'под' Бог ма'є мил'іст' над'і м'нойу і уп'іку'ец'а м'нойу//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

28.

Нап'риклат/ од'на 'ж'іночка йа'ка мешкала/ тут мона'стир/ а то Горбо'виц'а село називалос' / так го'ра та'ка і за го'ро'ю// і во'на на Ра'дех'іўшчину виселена була с'воїми д'іт'ми// та й л'іта пере'ходили ў пра'ці і не'дуга насту'пила на но'ги/ ўс'о бо'лит' / но'ги на'їг'ірше бо'лат' / хо'дити не 'може// во'на ту'д'і каже/ до сина// заве'з'іт ме'не д'іти/ йа 'ма'ю там кол'іжанку і/ йа ў нейі по'буду і йа'кос' тойі во'диц'і во'ни ме'ні 'будут' прино'сити і йа 'буду 'пити ту во'дичку і 'може

ноги буду мочити// йак во́ни при́їхали ў се́ло/ роспи́талис'а/ ўже та йі́ї кол'їжанка не живе/ але недалечко йе село Ф'їна за пару к'їлометр'їў/ і дочка йі́ї там мешка́є// і во́ни при́їхали до тойі Па́ран'ц'ї// т'ї радо́ йїх при́н'али// а Ми́кола Па́ран'ц'ї чуло́в'їк ка́же/ о/ та йа тел'ат колтоспних годуйу во́ни сто́їат на ста́їн'ї йа йім во́ду во́жу пи́ти/ та йа ма́йу б'їдони/ йа по́їду до же́рел'ц'а набе́ру б'їдони во́ди/ ў лі́тн'ї ку́хн'ї ма́йемо ван:у та по́ўно тойі во́ди да́мо до ван:и і будемо вас ку́пати/ будете му́читис'а ў т'ї во́д'ї/ будете уздоро́ў'латис'а// ж'їнка так м'їс'ац' була і д'їти при́їхали/ ну во́ни при́їздили йа́кос' шоне́д'їл'ї дув'їдуватис'а// во́на/ н'е ше не йї́ду/ ше не йї́ду// а то ўже чисто/ ну п'їшла сво́йїми ну́гами/ шві́тко так/ так// ви́йшла ду ма́шини і ўс'о// уздоро́вилас'а во́дицею/ так// ага/ а шче/ на́приклад/ ж'їночка одна// то во́на дуже лі́кувалас'а то нирки/ то пе́ч'їнка ў не́ї// а йак во́на ста́ла во́диц'у в'ї́же:ерел'ц'а прино́сити со́б'ї// йі́сти ва́рит'/ ча́ї п'їе/ так напи́вайец'а/ ка́же йа не ї́ду/ тре́ба бу́ло ко́жен р'їк ў лі́карн'у йти/ то б'їл'ше дес'а́ти ро́к'їў/ то́му во́на ме́н'ї роспов'ї́дала// ка́же/ а те́пер йа не хо́жу н'ї до йа́ких лі́кар'їў/ йа со́б'ї во́ду з же́рел'ц'а прино́шу/ п'ї́у/ так//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

29.

В'їс'ков'ї сто́їали де то тут/ б'їл'а Бори́слава чи б'їл'а Дро́гобича/ йе се́ло/ забу́ла йак во́но нази́вайец'а// до́сит' то́го там бу́ла ка́пличка і л'уди мо́лилис'а/ а о́дин в'їс'кови́ ска́заў то зру́їнувати/ зру́їнувати то ўс'о/ а л'уди ўс'о одно при́ходили і мо́лилис'а і на то́му м'їс'ц'ї же́рел'це/ по́йавило́с'а// а л'уди йак мо́лилис'а так і при́ходили мо́литис'а// а то́ї слу́жиў/ в'їтбу́ў сво́йу слу́жбу по́їхаў ду́дому/ дес' то з Ро́с'її в'їн// одру́жиўс'а/ ма́ў ди́тинку незр'ачу// хло́пчик там ўже ск'ї́ки ро́к'їў йо́му/ б'їл'ше дес'а́ти ма́ў і/ і незр'ачи́й// і одно́го ра́зу то́ї хло́пчик ма́ў сон// шо/ там і там йе/ на́звано се́ло бу́ло ўс'о/ ўс'о то в'їн по́ўтори́ў татов'ї// і там йе же́рел'це/ то ў Укра́їн'ї/ йа мо́жу прозр'ї́ти/ йакшо то́йу во́дицею об'мі́ти// і то́ї со́б'ї то́д'ї зга́даў/ Бо́же/ то мо́же то м'ї́сце де йа по́валиў ту ка́плиц'у// ну але при́їхаў// при́їхаў і

д'ійсно там буў пару дн'іў/ і малиї убми'ваўс'а убми'ваўс'а і прозр'іў// дудому зр'ачиї поїіхаў// а в'ін тоді вир'ішиў на тому м'ісці каплицу поставити/ ту шо поламаў/ ту то ї поставиў//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

30.

То зерело/ ну йак зерел'це с'в'атойі Ан:и/ ше такоґо не було/ шоб ко'мус' не помогло/ йак обми'ватис'а/ с'в'ачену водичку со'б'і там при'воз'ат' з'в'ітам// але йа не йїздила з тим шо/ ўсе думайу со'б'і// йак Папа Римскиї приїздиў до нас/ Йоан д'ругиї і ка'заў/ не б'їтес'а!// а в'ід мене то тоді не в'ідїшло// ой/ думайу не даї Бог мен'і ў до'роз'і шоне'буд' с'серцем/ л'уди ше 'будут' мати помо'року з'і м'нойу// і то йа так н'їґде не йїхала// не йїхала/ а інш'і бо'йац'і о/ йак то ўми'рати// йа не бо'йус'а бо з'найу/ шо то треба// но т'їл'ки треба/ Господа закликати/ і бути з Богом і не треба бо'йатис'а// йак Папа Римскиї ка'заў не б'їтес'а// а во в'ідносно того дес' йїхати/ не йїхала н'їґде// але праўда чула/ чула йак'рас во про Зарва'ниц'у// рос'казуйут' мен'і/ т'ї шо туда йїздили/ ка'жут'// були во'ни дес' чи то на Пок'рови чи коли там// і йак то ж'їноч'ки м'їж со'бойу го'вор'ат'// одна рос'казуйе/ така ше не дуже старша/ молода// і ка'же/ с'уда ше ходила мо'йа баба/ а йїї йїї ма'ма при'водила// во'ни не дуже аш так да'леко з'в'ітам жи'вут'// і та йїї баба зас'лабла страшно/ стала мар'н'їти/ сохнути/ н'їх'то не з'нає шо та'ке/ а во'на/ ну та'ке йїї стало/ шо аж ходити ўже не може// а була д'їўко'йу/ була здорова/ гарна// і ўже думали чи хто поро'биў/ бо то ўс'ак'і л'уди на с'в'їт'і йе// а во'на ўже і ходити не може// і ўз'ала йїї ма'ма по'вела туда до зерел'ц'а// чи може де ф'їро'йу йїхали/ не з'найу// і ка'же та баба ўже са'ма рос'казувала/ йак присту'пайу до того зерел'ца/ то тойі води/ а мене аж тр'асе// ка'же/ але йа со'б'і мол'ус'/ ка'жу/ Ма'т'їнко Бо'жа/ зми'лосер'дис'а// і ка'же йа пїу ту воду/ а во'на мен'і йак го'р'ача/ але н'їкому н'їчоґо не ка'зала// по'йїхали на'зад/ при'йїхали/ і ка'же чуйе во'на/ шо ма'є сили б'їл'ше// і ка'же з того ч'асу баба стала здо'роўша// йїї то ми'нуло/ та йїї хво'роба// о/ то во'на про бабу рос'казувала/ і про себе

ше// а про себе шчо?// каже не мали ми доўго з чолов'яком д'їтеї// йа плачу/ гризус'а// і думайу над'їя т'їл'ки на Бога/ на Мат'їнку Божу// і постановила во'на со'б'ї йїздити кожний м'їс'яц' до Зарва'ниц'ї/ молитис'а/ пити ту во'дичку// і во'на каже так йа йїздила п'їўроку// і ўс'о// каже майу ди'тинку// але каже/ йа молилас'а/ йа про'сила/ але йа в'їрила// о/ каже/ знала/ шо ме'не Мат'їнка Божа по'чує і вислухайе/ і по'може// о так'е йа з'найу про Зарва'ниц'у//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

31.

З'найу та'киї випадок/ прийїж'зала с'уда ж'їночка з ро'динойу// во'на ледве хо'дила// мала з'наєте та'к'ї рани на но'гах// де т'рохи кажут' п'їде до л'їкар'а/ тої шос' випише/ т'рохи п'їдл'їкує/ і дал'ї рани/ не го'їц'а не може вил'їчитис'// і то во'на стала йїздити до жерел'а/ молилас' шче ў монастир'ї// і йїї рани т'ї страш'н'ї стали го'їтис'// во'на остан'н'ї раз ме'н'ї су'с'їдка ка'зала/ са'ма йшла бо то йїї хтос' в'їў заўжди// і так во'на вил'їкувалас'// так йїї та во'дичка з того жерел'ца вил'їкувала// то та'ки чудо Боже йе// бо т'ї рани були та'к'ї шо ди'витис' не можна було/ і ро'ками не мо'гла та ж'їночка вил'їкуватис'// а так Бог даў/ шо не'дуг тої йїї в'їтступіў/ чист'ї но'ги каже стали//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

32.

То ўже було йак монастир в'їдно'вили/ рок'їў може дес'ат' т'рохи б'їл'ше// кожного тижн'а бачу водит'/ при'возит' ж'їнка д'їўчину// во'на ўже до'росла була/ може за вас нав'їт' старша// а та йїї заўжди так за р'учку ве'де/ йак то д'їток ма'лен'ких вод'ат// а то вийаўл'айец'а во'на з чо'гос' пом'їшалас' та д'їўчина/ пси'х'їчно х'вора з'наєте була// і та б'їдна ма'ма йїї во'зила до монастир'а// перед ўс'їма обра'зами з нейу молиц'а і йака би по'года не була їдут' ше до жерел'ца// а то часом там т'ашко хо'дити/ ви там були?// там і

ўпасти можна/ бо таких ше тоді с'ход'іў не було/ йак дошч ўпаде то с'лис'ко/
 т'ашко доби'ратис' чи тудачи ўниз спуск'атис'// але во'ни ўсе йшли і тудачи// і то
 мен'і зда'йец'а йа йіх бачила зо два роки то точно// то серце бол'іло на таке
 дивитис'а// йа вам кажу/ йак г'л'анеш// а то шос' йа йіх не бачила// пам'ята'ю
 вес'на/ диўл'ус'/ ўже ўп'із'нала/ а во'ни так соб'і з аўтобуса йдут' до монасти'р'а//
 і так соб'і шос' говор'ат'/ с'м'і'юц'а// і то пот'ім мен'і ж'інки ка'зали/ шо так/ та
 ма'ма ка'зала/ шо то йі'ї доч'ка ў К'рехов'і с'ц'і'лилас'// бо л'ікар'і ка'зали/ шо
 ўже до к'ін'ц'а сво'їх дн'іў во'на тако'ю буде// і то во'на так ст'іл'ки мо'лилас'// і
 та'ку ласку йі'ї Бог пока'заў// бачите/ ко'мус' пома'гає зразу/ ко'мус' треба
 роки про'сити/ хто може йак заслу'говує чи йак// але то треба в'ірити і
 про'сити Гос'пода/ шоб в'ін то'бойу оп'ікува'єс'а// о і так/ так// так та д'і'ючина
 с'ц'і'лилас'// а то ж йе страш'на хвор'оба йакшо псих'ічна// то д'і'сно мало
 вил'і'кову'єс'а//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

33.

А йак Бог часом ўчит'// ў одного парт'і'їц'а/ ў Жоўкв'і/ то ше на почат'ках/
 з таких ре'у'них парт'і'їц'іў// во'ни до нас йїздили/ і ўс'уди/ закривали/ войу'вали
 з церк'вою// і ў н'ого наро'дилас'а х'вора дитина/ і дуже по'гано бачила// не
 чисто сл'іпа/ а т'ін'і т'іл'ки бачила// ну і шчо// і ка'жут' не'ма на то ра'ди/ бо так
 наро'дилас'// то не йе хвор'оба/ а так буде ўс'о жит'а// а ж'інка його н'і'би то'же ў
 парт'і'ї була// і то так с'талос' шо при'їхала до них йі'ї ма'ма/ ка'жут' проста
 ж'інка/ з'і села/ і бачит' до чого то ве'де/ та й на дитину дивит'а/ п'ідрос'тає
 та'ке// і во'на ка'жут' п'іт'п'іл'но почала хо'дити до К'рехова/ до зерел'ц'а за
 водич'кою/ і мила оч'і то'му хлоп'чику// ага// і/ шу'кала с'в'аш'ченика/ бо
 дитина була нех'реш'чена// і доўго йі'ї то не ви'ходило/ бо то і бо'йалис'/ бо
 треба було так шоби то т'і не з'нали// але йакос' во'на охрест'ила дитину// і
 дал'і во'на так хо'дила/ наби'рала воду/ мо'лилас'а// і тої хлоп'чина стаў л'і'пше
 бачити/ стаў здо'ровий/ зара/ не ба'гато часу про'шло// і во'ни т'іша'ц'а/ бо

бат'ки/ то дитина// а лікарі не знають кажуть чого то так стало// і та баб'ця
 призначас'а/ каже/ ви так воїуйте/ закривайте церк'ви/ а Бог вам дитину
 оздоровиў// і вони кажуть навернулис'а// зрозум'іли йакі то гр'іх йе// о/
 бачите/ Бог добрий йе// нав'іт' таким л'уд'ам може так навернен'а дати// ми не
 знаєм йак то в'ін задумуйе//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

34.

Та ж'іночка дес' зі Стрийщини/ не знаю з йакого села/ і то про сестру
 розказувала і там ў сус'ідньому селі каже йе такі обрас/ Мат'інка Божа з
 Ісусиком// то б'іл'а нейі мол'аці і вона тоже кажуть с'ціл'айе// ше колис'
 даўно/ то та ж'іночка розказувала шчо буў вогон' великий/ церква загор'ілас'//
 то ўс'о згор'іло/ а обрас цілії лишиўс'а/ такво на тому попел'і на тому
 згораному ўс'ому буў цілії// о// а потім казала шчо його шос' хот'іли
 переносити/ перенесли до церкви ў сус'ідн'е село/ а обрас там стаў чорний//
 каже/ ну нічого не видно і ўс'о/ а т'іл'ки зноў на м'ісце занесли/ далі йак буў
 стаў// і то казала та ж'іночка шчо с'ціл'айуц'а б'іл'а н'ого// каже/ принесли
 дитинку туду/ ше каже мален'очке/ але бат'ки не дають ради/ ўже ў н'ого
 шос' таке/ не дихайе добре// то вони дес' зв'іткис' прийіхали/ і каже молилис'
 молилис'/ та ї поїхали// а потім прийіж'зайут' зноў на празник туду/ тоже з
 дитинкою/ але кажуть ўже здоровен'ке// то кажуть ваша та Мат'інка Божа
 нашу дитину оздоровила// і каже нав'іт' йії стр'ійечна сестра/ молилас' до
 того образа і йії помогло// бо каже чулов'ік стаў пити/ грош'і до хати не
 приносить/ д'іти йе/ треба годувати/ ўд'агати/ ну то ш так// і вона сама с тих
 нерв'іў стала хвора/ шос' йії часами причувалос'/ то вона плаче/ то
 с'м'іец'а/ то таке з нервами// і вона каже сама йшла молитис'/ там майе трохи
 часу/ то йіде то того образа// йа не скажу ск'іл'ки/ йак вона там ходила/ але
 стало йії лекше/ вона стала спок'їйна// але вона далі молилас'а/ йіздила
 туду/ ўже за чулов'іка молилас'а і каже в'ін почаў м'ін'атис'/ перестаў пити/

йа'кес' жит'а по'чалос' а не 'мука// о та'ке во'на ме'н'і рос'казувала за тої 'обрас'/
шо то во'на з'нає/ йе в'ін 'д'ійсно пом'іч'ний// 'але то т'реба 'в'ірити//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

35.

Йа вам ше рус'кажу йак 'було/ то ка'зали шчо/ йак ў'з'али 'були за'сунули то'ту 'воду/ ту кер'ниц'у за'сунули/ а 'пот'ім йа'киїс' приїшоў хлоп'чина/ привели/ і в'ін ў'миўс'а 'тойу во'дичкойу/ 'але ўже 'було за'сунуто/ ота'ко 'видите з р'іўчика 'було/ а то ўс'і ле'т'ат до'у 'тойі кри'ниц'і 'митис'/ а то 'Боже т'іло скр'із'/ то ж те'че с 'тойі/ то ж йе 'сила 'Божа// то йа заўж'ди там у'мийус'а/ і там по'мийу сво'ї о'нуки// і тої хлоп'ец' по'миўс'а і 'каже/ йа 'ви'зу кур'ови/ і 'потим во'ни 'тутка то ў'з'али 'наново//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл., с. Дуліби Жидачівського р-ну Львівської обл.*

36.

А ми'н'і ше бори'ниц'к'і ше рус'казували шчо/ о'у'дин чо'лов'ік 'йіхаў до'у л'іса/ а та'киї кал'іка буў// і 'кажи дес' ту'во/ з'наєте кал'іка ни 'годен дес' і'ти/ 'кажи в'із'м'іт' і набе'р'іт ми'н'і ў фл'аш'чину во'ди// ну та і тої чо'лов'ік 'кинуў фл'іш'чину на 'ф'іру// та і тої хлоп'чина 'каже/ при'н'іс'ис' 'воду?// а в'ін 'нав'іт' ни наб'раў с кир'ниц'і/ а так с пот'іч'ка/ йак йа вам го'вор'у наб'раў// і 'каже/ поўми'ваўс'а і стаў здур'овий//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл., с. Дуліби Жидачівського р-ну Львівської обл.*

37.

Ше йе там на ту с'торону йак 'Хоїл'іў/ нази'вайут/ то там ше за 'Пол'шч'і 'було/ но туда 'т'ашчи с'і до'бирати/ с'уда 'лекше// 'али ту 'Мат'ір 'Божа зйа'вилас'і і ту/ но там ше 'ран'че// 'тоже 'Мат'ір 'Божа зйа'вилас'і тим двом

д'їу'чаткам// то ко'лис' ка'зали/ дв'ї д'їу'чин'ї/ і дв'ї д'їу'чин'ї па'сли ху'добу і їм
 Ма'т'ір Божа зйав'илас'ї/ о// то то на'в'їт' мо'їа дво'їур'їдна се'стра бу'ла
 пом'їшалас'ї/ і гет ву'зили ї'її/ і с'тало лекше// а та'же їа'кус' та'ку ма'ла/ но/
 чулу'в'їк п'їшо'ї у' арм'їю а/ у' ха'т'ї бу'ла б'їда/ д'їти ма'лен'к'ї/ і ву'на с' то'го
 у'с'ого пом'їшалас'ї// ну то ї'їздили ту'да/ так//

Інформатор: *Бойко Марія Іванівна, 1936 р.н., 4 кл., с. Смереків
 Жовківського р-ну Львівської області*

38.

Хо'дили/ так// а у' мене/ ма'ма ме'не до' м'їста во'зила до' дох'тор'їу і на
 вочи/ ме'не бо'л'їли вочи фест// але' потим де'с' на'радили ма'му шо/ їак до'
 м'їста то' їа ўже на їїдне во'ко'бу'ла/ ўже-м бу'ла/ а ка'зали на сх'їт сон'ц'ї їти/
 їак сон'це бу'де' схо'дило' то' во'ни ме'не во'дили і їа хо'дила ўго'ру/ ўс'ї
 ка'зали шо' сл'їпа// і то'їво і ма'ма потим ме'не ўсе/ ста'ваї ста'ваї їдем на сх'їт
 сон'ц'ї/ сон'це схо'дило' то' во'ни ве'ли ме'не до' то'її кир'ниц'ї// їа потим
 виши'вала ўс'о/ і но'чийу виши'вала бо' л'ам'пи бу'ли/ а то ме'н'ї ўсе/ ти/
 сл'їпаку ти/ їа те'бе так т'їл'ко л'їчила/ а ти те'перен'ка мар'нуйеш т'ї вочи/
 але' їа о'кул'ар'їу не' но'шу і/ о/ чи'тайу с' к'ниже'чки/ ше на'в'їт' о'тец'/ тої
 Ма'кар'її при'їха'ї/ і так с'ї ди'ви'ї/ шо їа с' к'ниже'чки мо'лебен то'їво/ а в'їн
 ка'же'/ в'їн ше до' мене ка'же'/ ви'дите?/ а їа ка'жу/ ви'жу/ ка'жу/ ме'не та
 Ма'т'їнка Божа спас'ла//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів
 Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

39.

То с'тало ў'дома/ ў ц'отки на по'д'в'їру// тато' ў'мерли ў дв'їц'їт' шосто'му
 роц'ї при к'їнци с'їчн'а м'їс'ац'а ме'н'ї ше три роки не' бу'ло ц'їлих/ а б'рату
 п'їат' не' бу'ло зно'ї ц'їлих/ їак тато' ў'мерли// пот'їм на'ш'ї о'б'їц'али/ то не' то
 ше бу'ло/ шо те'пер'во з'на'їеш ку'да д'їу'ка х'т'їла ту'да п'їшла/ ну та їа ше
 ди'тина бу'ла/ і ко'лис' о'б'їц'али/ бо' їак х'тос' сла'б'її бу'ї чи то їа'кас' ди'тина
 шо' п'їдут ту'да/ там бу'ло пер'ше так'ї п'їразники/ бу'ли Куба'чиха/ Куба'чиха
 то' так ху'дили/ С'евески бу'ли/ С'молин/ то там п'їразник то там/ о'б'їц'али шо'

п'ідут до^у Куба^чихи ме^не воз'мут/ ме^не воз'мут/ мама ўже с'ї по^узна^комила с тим д^ругим тато^ум/ буў ше тат'іў брат Ва^сил'/ ну де во^уни ме^не буд^ут б^рати/ ц"отка Мар^ус'а тато^ува се^нстра була д'іўка/ то^же ме^не не^н б^рала/ і н'іх^то ме^не до^у тейі Куба^чихи не^н ўз'аў/ то на са^му Куба^чиху во^уно бу^ло/ йа так д^уже^н плакала/ а ба^ба не^нб'ішка тато^ува ма^ма ка^же^н/ не^н плач/ Ка^с'ун'/ п'ідем за^раз до^у ц"оц"і Паран'і/ чириз два пудв'іра/ і там та^ка бу^ла ви^лика г^рушка/ та^к'і д^ужи се^нр^дав'і та^к'і д^ужи до^бр'і бу^ли/ і ми п'ішли ту^да з ба^бойу/ п'ішли до^у ц"отки Паран'і// а ў тейі ц"отки бу^ла до^учка то^же Ка^с'ун'а/ ну і буў Г^митер з двац'іт д^ругого ро^ку/ во^на бу^ла з двац'ато^уго/ та во^на ўже бу^ла б'іл'ша/ бо^у йа з двац'іт т^ретого/ а во^на з двац'ато^уго// там ба^ба і та ц"отка во^уни со^уб'і шос' го^уво^рили/ а ми б'ігали/ с тейі г^рушки ў^пала г^рушка/ йа б'ігла і во^уна/ йа борше п'ідб'ігла/ а во^уна при^б'ігла і во^уна так ў^пала на ме^не/ і йа ўже б'іше^н не^н ўс^тала на но^ги/ ме^не ўже зв'ітам ду^дом при^несли/ ну л'ічили/ л'ічили/ то^у л'іва но^уга// з^разу не^н г^нило/ аш пот'ім/ аш пот'ім то на^чало там/ на^риви бу^ти/ ў ко^ул'ін'і// ту^ди л'ічили/ але^н хто л'ічиў?/ сво^йі ба^пки л'ічили/ при^кла^дали то^у ко^лис' бу^ли та^к'і бу^лки на^зивали па^рка/ т'і бу^лки куп^л'али мо^уло^уко па^рили і му^чили тейі бу^лки при^кла^дали/ ду но^уги// і йа ни ху^дила/ йа тро^ха памн'ата^йу/ бу^ло^у три с по^уло^увинойу/ три^нац'ітого кв'ітн'а ме^нн'і бу^ло три ро^ки^е/ а то бу^ло на Куба^чиху три^нац'ітого вересн'а зноў// йа р'ік так ли^жала/ р'ік ли^жала-м шо^у не^н хо^удила/ а потим ка^зали шос' так по^удумали по^удумали шу поне^сут ше ме^не до^у Куба^чихи/ ше поне^сут до^у Куба^чихи/ ўз'али/ бу^ла ма^мина се^нстра Мар^инка мо^улочша// ма^ма хо^удили то^уди ў т'а^жи Мар'ікойу/ і ма^м'і год'і бу^ло то/ не^сти т^реба бу^ло до^у Куба^чихи/ ка^зали ц"оц"і Маринц'і сво^йї се^нстр'і/ ц"отка при^йшла і ў нас ўже начу^вала/ бо^у ка^же ў^дома засп^лу/ то при^йшла ве^че^нром начу^вала ў нас ту^ди ра^но^у по^узби^ралис'/ то т^реба бу^ло^у до^у с^хода сон'ц'а за^нести// во^уни до^у с^хода сон'ц'а ме^не ўз'али ту^да по^унесли/ але^н не^н ма^ли/ н'і та до^у тойі ни го^уво^рила н'і та до^у тойі/ за^несли і ўз'али там пу^розд'а^гали і зап'хали ў во^ду/ а л'уди при^йшли та^кош за тоў л'ічебноў во^доў і то^уди д^уже^н си сва^рили з ма^моў с ц"откоў/ чо^уго ўмер^лу ди^тину зап'хали ў

воду/ ми прийшли за водою щоб лічити/ а ви умерлу дитину/ ви що со'б'і не'
могли ўдома по'мити дитини?/ знайеш/ потим ме'н'і так/ знайеш/
русказували їа ўже сама того не' памн'атайу/ того їа не' памн'атайу/ так
потим йак во'ни то го'во'рили// але' н'і мама н'і ц'отка с'і до' тих лу'ди'ї н'іц
не' о'бзи'вали/ по'тримали/ по'тримали ў т'ї' вод'ї// ка'зали/ їа с'і на'чала
р'ухати/ на'чала їа с'і р'ухати і то'ди с Куба'чихи/ шо' не' і'д'імо/ не' і'д'імо/ бо'
ту д'уже' д'обре'/ ту д'уже' д'обре'/ ну але' шо/ ўд'аг'нули та і ў'з'али та і дал'і
по'несли/ по'несли ду'дому/ і їа с'тала хо'дити/ їа с'тала хо'дити// то ўже
хо'дила//

Інформатор: *Русин Катерини Федорівни, 1923 р.н., 3 кл.,
с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

40.

Про чуло'в'іка одного то'же чула// то т'іл'ки чула/ на свої' оч'і їа того не
бачила// точно знайу в'ін прийіж'заў з'і Л'вова// і то така б'іда ў н'ого була/
в'ін прийіж'заў мо'литис' за с'вого сина/ маў одного сина але з'ї'шоў в'ін з
до'роги/ пиў/ гул'аў/ ну так'е розгул'не жит'а в'їў// до ц'еркви не хо'диў// і
н'ічого с'в'а'того не було ў с'ерц'ї// і ўже тої бат'ко не знаў шчо з ним ро'бити/
не даваў ра'ди// і так за по'т'іхойу й'їздиў в'ін до К'рехова/ за сина с'вого
мо'лиўс'а/ ну шоби тої на'вер'нуўс'а// і то в'ін ка'жут так кл'а'ч'їў б'іл'а обра'з'їў//
а їа'кос' йо'му же ж'іноч'ки на'радили/ ка'жут' в'із'м'іт' ше во'ди то'ї на'бер'іт'/ з
жерел'ц'а// і в'ін так зро'биў/ і дес' ту во'ду мо'же ў пи'т'а даваў// але дал'і
й'їздиў мо'лиўс'а// і одного ра'зу прийіхаў з' сином// во'ни д'во'їе мо'лилис'// і син
до с'пов'ід'і п'і'шоў/ до При'част'а// то так бат'ков'і мо'лит'ви помо'гли// шо в'ін
стаў на до'бру до'рогу// і во'ни так ча'сто ка'жут' прийіж'зайут' ра'зом/ мо'ла'ц'а ў
К'рехов'ї// отак// бо мо'литва кам'ін' л'оме// т'іл'ки т'реба ў то в'ірити і вес' час
Господа і Ма'т'інку Бо'жу закли'кати// бути при Боз'ї заўжди//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта
спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

41.

Роспов'ідають л'уди шчо колис' були так'і з'вони/ непрост'і// то ў йакомус' сел'і// во́ни були дуже даўн'і// то наприклад грим'іло/ чи блискало/ чи в'ітер сил'ній/ то ними звонили і ўсе переставало/ зати́хало// а одного разу ў село пошест' йакас' пришла// чи то хол'ера була чи чу́ма// мрут' л'уди/ одне за другим/ і не знають шчо робити/ бо то ж таке шо не лікуец'а// а ў таких випадках над'іа т'ілки на Бога// праўл'ат' Службу Божу кожен' ден'// нічого/ хвороба не ўступайец'а// і тут один чулов'ік нарадиў так// давайте/ каже/ будем Службу правити б'іл'а звон'іў і хто йе живий і здоровий/ ўсі їд'іт// л'уди послухали/ стали правити б'іл'а звон'іў// і йак во́ни в'іправили с'ім Служб'іў Божих/ то тої каже зноў/ а тепер будем звонити ў т'і з'вони// і во́ни звонили так шос н'іби три дні і три ноч'і/ без перерви/ так л'уди м'ін'алис' пеўно і так звонили// і т'і з'вони таку силу в'ід тих моли́тоў д'істали і л'уди так в'ірили/ моли́лис'// шо та б'іда в'ітступила// через три дні ўже перестали л'уди сла́бнути// отаке ше ме́ні розказували// о шо значит' мо́литва//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

42.

Мо́литва має велику силу/ і в'іра// то йа про себе казала/ йак йа мол'ус'а і в'іру// а шче знаю про одну с'ім'ю// попала під машину їх дочка// і так й'ї побило/ руки/ ноги пола́мала// але к'істки то йе таке/ а сталос'/ сталос' з головою шчос' там// і вона лежит' ў лікарн'і/ а лікар'і кажут' пеўно з неї нічого не буде/ така вона побита/ до себе може ўже не приїти// йак кажут' не приїде до себе черес нед'ілу/ то пеўно ўже не ўстане// і так та нед'іла прошла/ і вона н'іби то жива але то такво// і т'і бат'ки прикликали йакогос' с'в'ашченика/ в'ін ўже старен'кії буў/ і во́ни так тро́є моли́лис' б'іл'а тойі дитини/ може і хто ше буў/ але во́ни тро́є були// і во́ни так моли́лис'// хоч один але хтос' моли́с'а бесперестанку/ і ў но́ч'і// і за к'іл'ка дн'іў та д'іўчинка пробу́дилас'// лікар'і аш не в'ірили/ бо думали ўсо// і ўз'али й'ї/ подивитис'а/ а там ў голо́ві н'іби нічого не було// то таке було//

ну к'іст'ки то потім мали зростис'а/ але так'во вона була при пам'ят'і/ здорова// о що значит' молитис'а// як Ісус Лазар'а воскресиў/ то і слабого ўр'а'тує// так//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

43.

Їа вам го'вору/ ме'н'і призна'чили/ мала два ін'сул'ти// призна'чили тих/ таблеток/ того ў'с'ого// іа того по'пила де'ўйат' дн'іў/ чуїу ме'не бо'лит// іа за'кинула то ў'с'о/ не' пила// т'іл'ки то шо рано ў'стаїу/ д'якуїу Богу/ шо ў'стала// в'ечором мол'ус'а/ п'рошу жи би до ран'а доче'кати// і ме'н'і по'ма'гаїе// то кажут' /а ти ти добре вигл'а'даїеш/ де то п'раўда/ шо ти сла'ба// а іа кажу ме'н'і так Бог даїе//

Інформатор: *Турчин Тетяна Андріївна, 1937 р.н., 4 кл., с. Майдан Жовківського р-ну Львівської обл.*

44.

А іа шо'б іа'ка була з'мучена/ шо'б іа'ка пе'рит'ру'жена була// іа та'ки с'і'даїу/ но с'і'даїу/ бо не' можу кл'а'чити/ іа не' кл'а'каїу// іа со'б'і с'і'даїу і іа мол'ус'а// ў'с'і мо'лит'ви/ дес'іт' мо'лит'в'іў// ў'с'о до'купи// на'пам'ят'// виїшла на поле іа/ по'мо'лилас'а по'про'сила Бога// шо'б Бог на ц'ілії ден' даў п'рац'у// то так треба// хто шо хоче хаї' каже// іа знаїу шо ме'н'і Бог ў'се по'може//

Інформатор: *Іваник Анна Богданівна, 1933 р.н., 4 кл., с. Фійна Жовківського р-ну Львівської обл.*

45.

Бе'з Бога і'накше-м.../ бо і'накше іа би ў'же.../ та шо ви!/ тата'м не' маїу в'іт ш'іст' рок'іў/ ў'же ту в'їїну пам'їа'тайу іак ў'же н'їмц'і ў'т'їкали/ іак палили// іак тата привезли/ мерт'вого// вер'талис'а/ хату спалили/ по чу'жих ха'тах// палили/ би банде'роўц'і не' мали де жити// а потім вистр'іл'али// іа ў'же пам'а'тайу іак нарот тої вистр'іл'ували// по'селили ў' хат'і жи'д'іўск'її// то нас по'селили і ше дв'і с'ім'її// парти'занка// то ми при до'роз'і і ішла/ парти'занка на стри'ху/ а москал'ї їдут шу'каїут// і т'ї с'ї за'чали в'ітстр'іл'увати//

а тої туди давай маму бити// ти каже/ де тв'ї чуло в'їк// каже ў тебе бандероуц'ї периховуйуц'ї// давай маму бити// і мус'їли ўт'їкнути// ту да на Добр'їуц'ї до ц'отки// спали ў сто дол'ї// бо то не було хати// бо то було п'їятиро д'їтиї// і ше нав'їт' тат'їу брат//

Інформатор: *Турчин Тетяна Андріївна, 1937 р.н., 4 кл., с. Майдан Жовківського р-ну Львівської обл.*

46.

Ў котлах/ і йїх двох тр'ох/ зв'азали/ йїх до гола/ і ў котел// кидали варили/ і ў котел// ну али ви знаїте/ але йа там буў/ мене туда загналі/ нас там богато було// там багато нас/ і студент'їу хлопц'їу молодих// а там на стоїц'ї стоїаў оден муш... тоїво/ салдат стоїаў// і на т'ї...// і йа ўт'їкаў// і йа диўл'ус'ї// по молиў// нахилиў/ гет/ так по дивиўс'ї// нікого не ма// а там паркан за штири метри/ пирискочити// йа гадаїу або мене завалит туво або мене застр'їлит/ шо не бут// але йа пирискочиў// [про Дрогобицьку в'язницю, це були не котли, а гарячі плити]

Інформатор: *Петрусь Володимир Іванович, 1930 р.н., 3 кл., с. Добрівляни Жидачівського р-ну Львівської обл.*

47.

Йа про ту силу молитви можу... [розповісти]// йа ўсе молиўс'а// йа робїў на тракториста/ а трактор буў бис каб'їни/ ун'їверсал з жил'їзними колесами і йа робїў/ було так'ї дв'ї д'їучин'ї// і йа тоїво// поїїхали рас п'їт сило Сас'їу/ там йа с'їаў/ с'ївалкойу/ і зачаў дуже град/ дошч// і т'ї д'їу'чата ўл'їзли п'їт с'ївалку/ то/ а йа так буў обмок/ легко ўд'агне'її// і потим мене до арм'її брати/ очаговї туберкул'оз леген'їу// значиц'ї леген'ї с'ї розпадали/ усередин'ї гнили// і маму визвали/ п'їсл'а мене/ і ше було два брати/ нас було четверо/ сестра ўже ў Золочев'ї жила// і викликали шоп йа з ніким не спаў/ з од'ел'ной миски йїу/ і за метир н'ї на кого не дихаў// йа туди.../ туди брали на ц'їлину// значиц'ї так'ї команд'їроўки робити/ і йа поїїхаў на ц'їлину// там була/ Туменс'ка област// Новоро'їс'кї район/ Новоро'їс'кї зерносаўхос//

там було ўзи^м'і ш'ісде^с'ат градус'іў мо^розу/ а ўл'іт'і ш'ісде^с'ат/ ш'ісде^с'ат п'ят' градус'іў типла// і йа там з^разу на ст^ройц'і ро^убіў/ а пот'ім с'і на з^иму стаў тим^{во} по ста^н'ох/ і йа дудому не йіхаў/ хт'іў там бути// і йа д^руге л'іто/ зноў х^лопц'і при^йіхали/ йа дал'і ро^убіў на ст^ройц'і/ ми ста^н'і с^тавили/ короў^ники// йа буў по^уйіхаў на в^есну/ то буў до^у д^руго^уйі в^осен'і// і йа при^йіхаў/ п'ішоў до^у до^хтора/ та^кіі буў до^хтор Зайац'// і в'ін ўз'аў ме^не на с^в'ітло// і в'ін/ йак ме^не за^чаў шарпати/ чим ти с'і лі^чиў// то^уб'і зарос^ло// ка^же/ рана була та^ка/ на в'іс'ім санти^метр'іў/ а зарос^ла// а йа н'ічо/ н'і^якого л'і^карства//

Інформатор: *Стеців Петро Михайлович, 1933 р.н., 4 кл., с. Жуличі Золочівського р-ну Львівської обл.*

48.

То ме^н'і наша Лес'а ро^усказувала шо^у во^на мала рак на чит^верт'іі стад'іі// а мала д^во^йе д'і^тіі// ну і так ўсе/ йа ш мушу ^жити/ йа майу ^жити// во^на інакше ни думала// ну на ко^го?/ ни мала ни ма^ми ни тата/ ўс'і поўми^рали// но/ во^на і д'і^ти і чо^уло^в'ік// а мален'к'і д'і^ти/ а чо^уло^в'ік п'і^йак// і ўсе ко^ли де йшла і ўсе до Ма^т'інки Божой/ ўсту^пала ўсе с'у^ди/ і по церк^вах і так хо^дила// то наша Лес'а ме^н'і ро^усказувала// і ка^же і пот'ім при^йшла на пере^в'ірку/ і ўс'о// во^на так хо^дила мо^улилас'і/ во^на так хо^дила до церк^ви// мо^лилас'а де йшла// о^так о^уздо^ровила// то йа/ то йа то чу^ла//

Інформатор: *Шпиль Марія Михайлівна, 1942 р.н., 9 кл., с. Нове Село Городоцького р-ну Львівської обл.*

49.

Тої шчо йе ў церк^в'і то йе тої глаўніі об^рас/ так то йе глаўніі// а шче/ йак тої об^рас/ ўже церк^ву то^ту/ ўже жи^ди за^верли були кир^ницу// і розум'ієте шчо тої об^рас йак ўз'али в'ід^несли там// то рано ра^нен'ко так/ роса/ При^чиста Д'іва боса ў б'ілен'кому при^йшла с'у^да/ на то м'іс^це/ до тойі вер^би// во^на при^йшла// так!!! і так шо то мусе/ то йе м'іс^це дуже с^в'іте// так// вид'іли л'уди йак рано ран'ком При^чиста Д'іва с'у^да при^йшла// а ту було тр'асовиско// то так'е/ шо то і кон'і стр'ігли// так/ При^чиста Д'іва йшла п'ішки в'ітам/ шо там

ни йі м'ісце/ а тут йі м'ісце// і ви рахуйте шо/ ди'в'іці/ чи йак'іс'/ х'мара
страш'на л'ізе чи йак'іс' грони ми ше так'во йак ни'ма/ 'вос'мойі го'дини/
поз'воним/ ўс'о// ро'зган'айут х'мари/ так// йе і те'пер'ішні/ а йе і даўні
[дзвони]// 'чуйте/ ў нас 'дуже пом'іч'не// во'на нас 'дуже охоро'н'айе// ди'в'іці/
де Во'лошчи/ там т'і град/ ўс'о по'било/ 'Тин'іў/ а нас ми'нуло// 'вите/ 'Мат'інка
'Божа нас охоро'н'айе/ 'б'іше н'іх'то// йак ви с'і до нейі ни 'будете звер'тати/
н'іх'то вам ни по'ў'може 'б'іше// і л'ікар ни по'ў'може/ н'іх'то// л'ікар'і 'кажут ми
л'ічимо/ 'али ви ўда'вайтис'і до 'Бога//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта
середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

50.

'Можу роска'зати йак ўр'ату'ваўс'а о'дин х'лопец'// то 'було йак та'во в'і'на
йшла// ну і ви то з'найте певно/ шо тут 'були і н'імці і 'руск'і/ ну в'і'на// і 'наш'і
'тоже поди'вилис'// н'е/ ми 'хочем Украйіни/ і то 'була 'наша парти'занка// і до'
л'іса йшли так'і с'тарш'і хоч трохи/ 'мали дес' по в'іс'ім'наїц'іт' л'іт/ ну і с'тарш'і
'були/ 'але та'ких аш ма'лих то не б'рали// а т'і 'менш'і то 'були чи та'кими ни то
зв'азко'вими/ ну пома'гали// і о'дин х'лопец'// 'було йо'му 'рок'іў ну 'може
штир'наїц'іт'// дес' так/ то в'ін 'часом шос' чи пере'носиў та'ке чи дес' шос'
пере'казуваў// 'але ш то 'тоже// 'мама йо'го 'дуже за н'ого пере'жи'вала/ ну бо/ то
сек'сот'іў заўжди ўс'уди 'було/ а дес' йак іде 'чериз два чи три се'ла/ а л'ісом/
стеш'ками/ де йака о'уб'лава/ ўс'аке могло 'бути// ну ў 'матер'і за ди'тину заўжди
'серце бо'лит'/ ўсе пере'живайе// 'але то та'ка ро'дина ў них 'була/ во'на ни могла
ска'зати ни їди/ ни роби 'того/ то ўс'і з'нали шчо 'мус'іли за Украйіну// і во'на так
'дуже за н'ого мо'лилас'// і ка'зали/ то ме'ні рос'казували/ п'ішоў тої х'лопец' дес'
ў л'іс/ маў с 'кимос'// шос' маў пере'дати// а ў 'матер'і ў тої ден'/ ну не' 'може
со'б'і м'іс'ц'а знай'ти/ і мо'лиц'а ц'ілії ден'// і тої х'лопец' іде л'ісом/ в'ін знаў
йак то йа'кими стежич'ками/ йак то йти// і 'каже/ о/ іде іде/ і на'рас йа'кас' 'ж'інка
ў 'б'ілому йо'му на до'роз'і/ і н'іби 'маминим 'голосом 'каже/ шоб не' ішоў ту'да//
в'ін 'нав'іт' не' 'дуже зл'а'каўс'і/ 'думає трохи об'і'ду на йа'ких 'дес'ат' 'метр'іў//

а та ф'ігура зноў його не^н пус'кайе/ не дайе йти де то в'ін маў// і так в'ін не п'ішоў туду// а при'ходе ў село/ а там йому пот'ім 'кажут'/ шо де в'ін маў 'бути/ москал'і зро^убили облаву і його би з'лапали// і то би не поди'вилис' чи малий чи н'е/ 'пеўно би де засу'дили/ не з'найу/ ну кату'вали би 'точно/ питали шчо з'найе// і так в'ін ўсе жит'а ка'заў шчо 'мамина мо'литва його ўр'ату'вала// бо то шче буў 'випадок// о'так з ним// та'ке са'ме// 'але то в'ін йіхаў 'к'ін'ми// і тут ўраз 'кон'і зак'л'акли/ не йдут'// і в'ін ше здиву'ваўс'а/ н'ікого не^нма/ 'тихо спо'к'ійно// і 'дивиц'а/ ше 'кон'і не^н з'л'акан'і/ н'ічо// бо то так бу'вайе з'л'акайуц'а і не^н 'хочут' йіхати/ шос' 'фиркайут'// а то так'і с'мирн'і/ 'але з 'м'іс'ц'а не^н ру'шауйт'/ не 'хочут' йти де в'ін 'каже// 'але йому треба 'було/ в'ін 'може трохи роз'ізлиўс'а і да'ваі трохи 'може де йіх ў'дариў// не^н йідут'// в'ін замах'нуўс'а д'ругий рас/ і тут йому ўже пока'залас' та'ка ф'ігура/ 'але ка'заў блист'іла/ йас'на та'ка 'була/ шо в'ін лиц'а не^н 'бачиў// і 'тоже йому ка'зала не йди// і то в'ін ўже послухаў з'разу/ повер'нуў і по'йіхаў до^удому// а ў'дома 'мама плаче/ 'каже та йа вес' ден' 'мол'ус' 'Мат'ін'ц'і 'Бож'ій шчо'б те'бе ўберегла/ бо 'майу та'ке шос'// ну не'добре во'на 'чула// і шо?// зноў там та'ке шос' 'мало 'бути/ йа ўже 'точно не з'найу// і в'ін 'каже/ то ме'не 'Мат'інка 'Божа ўберегла/ 'але то мо'яа 'мама ме'н'і та'ке заслужила/ та'ку ласку// шо йа жи'вий// о/ йак то 'було// йак то йе// то мо'литва жи'л'ізо 'ломе/ а 'мамина то ўзагал'і сил'на йе//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

51.

То та'ка ўже йак ле'генда/ то ме^н'н'і су'с'ітка шчо ў Си'б'ір'і 'була рос'казувала// то ж ви'возили бол'шеви'ки та'ких 'наших л'удей/ і с'в'аш'ченик'іў/ то во'ни ўс'іх ви'возили// 'але хоч то 'було ни 'в'іл'но/ 'але ўс'і мо'у'лилис' по ха'тах/ с'в'атку'вали с'в'ата ўс'і// і йа'кос' то 'була ўже 'ос'ін// а там на по'селин'і буў с'в'аш'ченик// і йа'кес' с'в'ато 'було і з'ібралис' 'наш'і дес' 'дал'і/ на йа'к'іс' гал'авин'і чи то 'б'іл'а 'л'іса 'було чи йак// ну од'ним с'ловом/ с'в'аш'ченик н'і'би в'ітпраў'л'айе с'лужбу/ йа'кос' в'ін так стаў/ там пе'н'ок буў стар'ій шос' та'к'е/ а там куб'ло з'м'іі// ни од'на ни дв'і// 'л'уди по'на'л'акувалис'і/ ўс'о/ 'думайут'/ хоч

одна/ а ўкуси// бо то в'ін туда йа'кос' так стаў// та то ш сикундна справа// а тої с'в'ашченик кажут' стаў шче голос'ніше мо'литис' і шчо ви думайте?// ті гад'уки нав'іт' ни зачи'пили його/ по'урозлі'залис'// ну і шчо ска'зати?// та то так Бох даў/ так охоро'ниў його// шо нав'іт' та га'дина ни зачи'пила ни ўку'сила// бо тої с'в'ашченик не в'ідр'ікс'а с'вого/ бо шчо ви думайте/ та в'ін разом з'і ўс'іма ў шахтах чи на йа'кому за'воді ро'убиў// али с'вого ни в'ідр'ікс'а/ то йак кажут' жит'а в'іда'йут' Богов'і// то ў ўс'ому треба на н'ого на'д'ійатис' і Бох ўр'а'тує нав'іт' йак'би шчо було с то'бойу// треба на'д'ійатис' і в'ірити// отак'е ше чула//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

52.

Та л'уди ти'перка берут ту воду [з джерела в Заглині] стра'шен:о/ приход'ат мол'ац'і ўс'і/ сто'йат// поўно йе/ ў будний ден'/ скр'із// і ў не'д'іл'у і молод'і і старш'і/ і їдут і їдут/ і їдут і їдут// і дуже то йе ці'каво і дуже то йе та'ке/ та'ке Боже м'ісце// то іс'ц"іл'айе не вода/ а в'іра тво'я// то та'ке іс'ц"іл'айе// за то шо ти їдеш туда/ на'д'ійно/ ти зна'йеш шо Бох ти'б'і по'може// і так л'уба мо'литва// мо'литва не дуже мусит бути 'Оч:е наш/ во'на може бути тво'їми сло'вами мо'литва/ Боже по'мо'жи мен'і/ да'і ми'ні// йа ни'рас йак зач'ну мо'литис'а/ то йа ўс'іх по'з'гаду'ю/ добре с'а ви'плачу// [...] ў т'ї кап'личц'і йе дуже ба'гато іс'ц'ілен'а// пеўно шо йе// бо л'уди так їдут/ значит їдут за в'іри/ їдут за Богом/ і їдут до Мат'інки Божой// і так мол'ац'а з'і ўс'іма сво'їми б'ідами/ с кло'потами// а Мат'інка Божа ко'жного вислухайе/ ко'жного// бо йа зна'ю/ ў мене та'ка к'нижка йе/ шо С'в'ата го'дина ў ро'дин'і// то йе дуже дуже пре'красна к'нижка// ти ма'йеш пра'во ви'брати суб'і о'дну го'дину// на'приклад з два'нац'іто'ї го'дини до ран'а// ўс'і спл'ат/ а ти ма'йеш ма'ти роз'мову з Богом// і во так/ ти го'вориш/ Бог то'б'і ўс'о в'ідпов'ідає// і зна'єте/ йак йа ма'ю та'ку в'іру/ шо д'існо/ в'ін коло мене йе/ бо в'ін йе скр'із' коло мене/ де йа його призи'вайу там в'ін йе// і йа в'ічу'вайу шо в'ін йе// і там в'ін ка'же/ сло'ва Ісуса/ в'ін ка'же/ про'моўл'айе до тебе/ Ісус/ і ка'же/ ди'тино мо'я/ ро'ска'жи мен'і про

с'вою б'іду// так на'писано// йа'к'і ти 'майеш клопоти/ 'може ти шос' зата'їла на с'пов'ід'і ни ска'зала/ ска'жи мен'і мо'їа ди'тино// йа ти'б'і ўс'о по'разу// ска'жи про свої 'д'іти/ йак во'ни ти'б'і жи'вуть// по'рад'с'а з'і м'нойу/ чо'го ти ба'жайеш 'саме на'їб'їл'ше// і з'наєте/ йак ти то чи'тайеш/ ти в'їчу'вайеш шо в'їн ти'бе то пи'тає!// і йа начи'найу п'лакати і то ўс'о в'їдпов'їда'ю// а йак ти п'лачеш/ тото йе йак'рас про'шчен:а гр'їха т'вого// бо йак ти визи'вайеш ў со'б'ї с'лезі/ чи на При'част'ї чи де/ то йак'рас то'б'ї про'шчайуц'а ўс'ї тво'їй гр'їхи//

Інформатор: *Лазар Марія Петрівна, 1941 р.н., 8 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

53.

Йа так пережи'вала за 'бапце'ю/ і так в'їтчу'вала/ та'ка с'лаб'їст' йой/ так п'їт на 'мене виступа'є та ї ўсе 'мол'ус'а Господи 'Боже/ забери в'їт 'мене ту не'дугу// йа на будов'ї прац'увала/ 'але пот'їм так трапилос'а шо/ зустр'їўс'а мен'ї о'дин с'в'аш'ченик йа'кїй вернуўс'а з зас'лан'а// та ї 'каже/ а ди'тино/ йак без бат'к'їў чи то 'мусиш на г'їршу ро'боту на будов'ї ро'бити/ ше простудишс'а// а йа так 'кажу/ йа в'їтчу'вайу/ шо 'мене м'їж 'ребрами 'коле// а в'їн 'каже/ з'наєш/ ди'тино/ їди л'уд'ам служ'и// йа 'кажу/ йа'ку ж йа с'лужбу 'можу ви'конувати// а в'їн 'каже/ їди хл'їп прода'ваї// бо йа їду з ро'боти/ тут при'лавок/ тут хл'їп/ тут прода'вец'/ тут кол'їжанка/ го'ворат' безко'нечно/ йа да'йте хл'їп/ 'зара 'зара/ три 'рази Оче наш/ три 'рази Бого'родице пере'мовиў/ а во'на 'дал'ї не да'є// а ти йак 'будеш коло хл'їба сто'їати т'їл'ки ў д'вер'ї л'удина/ ти її ўкло'нис'а по'даї хл'їп йа'кїй ска'же/ і ка'жи д'аку'ю заўтра ше при'ход'їт' до нас// а йа 'кажу 'але то т'реба ў'читис'а/ а йа ўже заби'райу грош'ї і ўже 'купл'у ўс'ого/ 'бапц'ї привезу// а в'їн 'каже та то не'доўго/ та то зо два 'роки// 'але д'їїсно с'талос'а так/ шо йа їшла до 'бапц'їной кол'їжанки на З'бойїска шо'б поб'їлити їїї 'кухн'у// а 'дума'ю/ а так ра'нен'ко ви'їшла з гур'тожитку/ ўс'ї п'їшли на ро'боту/ йа з 'ними бо т'реба 'було 'дуже себе пил'нувати// д'їўчата 'були необережн'ї/ са'ми до 'себе не в'їдно'силис' 'правил'но/ по'їде до'дому рука'виц'ї за'буде/ при'їде/ о/ хтос' мен'ї ўкраў/ о/

ўже с'чезли/ ўже ўз'али/ чи то шал'ік// а йа бапц"і роспов'ідайу/ бапц"а каже/
 не маі права сама лишатис'а// шоби думали на тебе/ йак ти сир'ітка/ то ти
 хочеш йііі рукавиц'у чи йііі хусточки чи шал'ічка?/ ўс'і выход'ат ти виходи//
 але йа кажу/ ніраз бо'лит/ треба бути на л'ікар'н'аному// а іди до церкви і там
 со'б'і пере'будеш або іди до мойі кол'іжанки на З'бойіска// а ўс'і при'ідут з
 ро'боти і ти при'іди// ну то йа так і зро'била/ ўс'і на ро'боту/ то йа п'ішла// іду
 б'іл'а м'ясокомб'інату/ ви'лик'і д'вер'і та'к'і зил'ен'і/ а там та'блиц'а і пише/ шо
 т'ребу'йуц'а прода'вец' і ро'боча// йа думайу продаў'цем не ў'м'ійу бути/ а
 ро'боча/ то прине'си по'даі/ то ўс'о/ заішла до заў'мага// в'ін добре каже/ заўтра
 зм'іну прин'імати будеш// йа кажу йа не ў'м'ійу/ там ше д'руга профес'іа//
 в'ін каже/ йой/ та то стар'і не хочут' ро'бити/ та ти мо'лода/ ти хочеш
 приби'рати?// та то прине'си по'даі// йа кажу/ йа ўс'о буду ро'бити/ йа ро'бл'у на
 будов'і/ ме'не часто ме'жи ребра'ми коле/ то йа хот' ў теп'лі буду// добре// але
 за м'іс'ац' часу йак приішоў інс'пектор по кадрах чо'гос' до н'ого/ ой/ та ў тебе
 мо'лод'і/ та мо'лодих т'реба поси'лати ў'читис'а// а ў тебе мо'лод'і приби'рают//
 йа кажу/ пане/ але йа не мо'жу/ бо так і так/ так і так// але в'ін каже/ та не
 м'усиш ўден' хо'дити/ в'ечер йе ш'кола тор'гова/ будеш со'б'і прац'увати// і от йа
 на с'лужб'і була ў л'удеі// але/ про'давала хл'іп// але йак т'реба було про'іти
 ме'дог'лад/ сан'ітарну к'нижку о'формити/ а ме'ні кажут'/ а коли ви сво'ї
 ле'ген'і л'іку'вали?// йа кажу н'іколи// але ў вас ру'бец' на ле'ген'ах/ а йа кажу то
 Гос'под' Бог ме'ні пол'іку'ваў бо йа мо'лила і про'силас'а// але йа чула ме'не
 коле// тото йа в'ітчу'вайу/ шо то йе с'ц'ілен'а в'іт Гос'пода// д'руге коли за
 бапц"ойу про'падала плакала// то з'нову прот'агом часу йа'когос' рас ў р'ік/
 рен'ген про'ход'ат' і фл'урограф'ійу серц'а// а коли ви сво'є серце л'іку'вали/ ў
 вас ру'бец' на серц'і?// а йа кажу/ н'іколи!// видно Гос'под' Бог ме'ні пол'іку'ваў/
 бо йа в'ічувала// і роспов'іла при'чину/ о/ ва'жаі д'итино/ то не мо'жна ўс'о со'б'і
 так до серц'а б'рати/ так л'ікар каже// то рас/ д'руге// дес' ў деў'я'носто с'омому
 роц'і/ йа хл'ібом торгу'вала/ б'іл'а до'му/ і так б'ігайу/ так прин'імайу хл'іп/
 л'удеі обслу'говуйу/ так ўс'о/ і т'ішус'а/ шо йа так хл'іба ба'гато переп'родам//
 але йак при'іду ду'дому тут же на диван/ так'во чуло'в'ік і д'очка сид'ат'/

диу́л'ац'а йаке́с' к'іно/ а йа т'іки пу́мийус'а і ўже ўс'о// ма́мо/ хо́д'іт
 ве́черйати// а йа не ма́жу при́знатис'а/ шо ме́н'і год'і ўста́ти// йа так/
 обе́с:илена та́ка бу́ла// за́ра за́ра до́н'а// йак йа ўже пересп'л'ус'а/ ма́ма
 става́йте/ бо ми ўже і́дем спа́ти/ до́бре до́бре/ за́ра за́ра до́н'а// йак йа
 про́бу́зус'а пе́рша/ йак йа ўже в'іт п'і́уде'с'ато́йі проле́жала/ продр'і́мала/ то йа
 ўже д'іста́ла си́лу ста́ти з ди́вана// а йак при́шлос'а про́йти так са́мо з
 ме́дичнойу к'нишко́йу// ну йа мо́лилас'// про́силас' та́кош ў Ўсе́вишн'ого/ шо
 Го́споди/ за́бери в'іт ме́не ту не́дугу/ та на́шо ме́н'і так/ йак йа л'ажу́ год'і
 ўста́ти// а п'і́шла ме́доглад/ с са́н'ітарнойу к'нишко́йу// а ко́ли ви л'іку́вали
 сво́йе се́рце?/ у вас с'в'іжи́ ру́бец' на се́рц'і// а йа ка́жу/ н'іко́ли/ ви́дно
 Го́спод' Бо́г ми́н'і пол'іку́ваў// йа вам до́бре го́вор'у/ то шо ста́риі ру́бец'// а то
 с'в'іжи́!// йа ка́жу/ т'і́л'ки Го́спод' Бо́г ми́н'і пол'іку́ваў бо/ йа до л'іка́р'іу́ ни
 хо́дила// ну але то́д'і ми́н'і л'іка́р на́значила йак'іс' шос' там/ тро́шки по́пити
 йак'іс' п'і́гулки//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

54.

Йе та́ка ху́роба/ ху́л'ера// і л'уди дужи ўми́рали// ну і л'уди ни з́нали шо
 ру́бити/ і ту́д'і во́ни пу́ставили там на гур'і/ ту́во ка́пличку пу́ставили там/ і
 наз́вали йі́йі По́укрова/ С'в'і́та По́укрова// і в'іт то́го ча́су/ л'уди за́ч'ели ўже
 ви́здороў'ля́ти/ і ни́е бу́ло ўже то́йі б'і́ди// і так в'іт то́го ча́су там ўсе
 про́цес'і́я і́де// йак йест ў це́ркв'і/ то́й/ п'ра́зник/ то і́де про́цес'і́я там аж на
 го́ру/ в'і́праў'ля́ют там/ так/ в'і́права там йе//

Інформатор: *Яворська Євгенія Михайлівна, 1928 р.н., 7 кл., м. Бібрка Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

55.

То так ў́дома гуво́рили мо́йі ба́т'ки// жи ку́лис' Ма́т'ір Бо́жа с п'і́т
 Ка́м'і́н'а ду По́у́чайева і́шла п'і́шком/ чи́рис по́л'а чи́рис л'і́са/ і так йак во́на

йшла по́лем/ так ко́лис' йак йа ше була ма́лойу/ по́л'а/ то не бу́ли колтоспи то
 бу́ли л'уц'к'і/ ну пу́л'а/ то́ так там зирно́ там/ чи тра́ва/ чи шо в'ідр'із'н'алас'і
 з'на́єте/ ку́да во́на йшла/ так во́но бу́ло так зе́лено так'е/ ну/ зе́ле'н'ішче/ а ў
 л'іс'і/ бо́ йа там ку́лис' ку́рову па́сла/ йа там с' то́го се́ла Гава́речина/ на́йте/ ту
 та́кі буў йак вам ка́зати/ ка́зали ва́лок/ а то та́кі р'іў/ на́йте р'іве́ц йак
 то́во то́во/ ту то ка́зали Ма́т'ір Бо́жа йшла/ і во́на/ на С'в'іт'і го́р'і с'іла на
 гу́р'і/ спочи́вати і захо́т'іло́с'а йі́ во́ди/ і ту по́йа'вило́с'а/ ну йак же́ре'ло/
 во́да/ та// то́ то ше так ку́лис' мо́йі ба́т'ки го́во́рили// а по́тим йак йа ў́же
 бу́ла/ ну йа з'на́ю с'к'і́л'ки'е ро́к'іў/ чи то пра́ўда чи ни пра́ўда/ жи з Гава́речини
 д'іти па́сли там ку́рови/ і ба́чили/ жи там на дере́в'і по́йа'вилас'і так'е н'і́би/
 йас'н'іст' і Ма́т'ір Бо́жа// бо на́в'іт бу́ли о́бра́зи нама́л'ован'і// і ту С'в'іту
 го́ру / з'на́єте ко́лис' ў́же бу́ли зане́хали/ але́ ми там па́сли ку́рови то́ ми
 там ва́ду напу́вали/ ми п'ішли по́мо́лили то́ та́ка бу́ла пе́чера ка́м'іна// і ў́же
 л'у́ди ма́ло хто хо́диў/ а по́тим йак то ў́же т'і д'іти ба́чили/ і там н'і́бито
 го́во́рили на ку́р'і шос' та́к'е йе/ там на ку́тр'ім дере́в'і з'я'вилос'і/ то на лист'і
 дес' пу́казувалос'і// і ў́же за́чали там л'у́ди б'і́л'ше хо́дити/ і та́ких х'ворих
 т'аш'ких ву́зили ту́да/ напу́вали// ну то бу́ло то// ви з'на́єте/ йак то ка́жут/
 л'у́дину спа́сайе йак то ка́ут в'і́ра/ т'реба в'і́рити/ т'реба ту ва́ду пи́ти і
 мо́литис'а і в'і́рити/ то йа так ду́майу/ і так с'в'аш'чени́к го́во́риў і йа так ка́жу//
 о і то та́к'е бу́ло// а по́тим ми бу́ли ў́же/ виве́жен'і ў́ Си́б'ір/ при́йіхали
 с:и́б'іру// оі/ то там ў́же л'у́де'ї не́ пус́кали/ йак за Со́йзу́ ше бу́ло/ н'і́би там
 шо л'у́ди по́буду́вали/ а на Д'руго́й Пре́чисто́й/ то д'ва́іц'іт' пе́ршого ве́ресн'а
 там ї́дут/ д'ва́іц'іт' во́с'мого/ то во́ни ў́се та́ йак о́храну/ солда́т'іў/ там
 наво́зили/ і там/ шо там л'у́ди ту кир'ни́цу там т'ро́шка йі́ї в'іт:о́їво чи ту
 пе́ч'еру/ а во́ни то ро́з'вал'ували/ за́кидали/ за́кидали ка́м'іна́ми ту ва́ду аби
 л'у́ди ни йшли/ і ни пус́кали л'у́де'ї// так бу́ло за Со́йзу́/ так// по́тим дес' ше
 йак йа ро́била на ро́бот'і/ гуво́рили жи о́д'ного та́кого па́рт'і́ц'а/ син
 захво́р'іў/ а в'ін буў па́рт'і́їні і в'ін/ ку́лис' там н'і́би ва́лиў/ ту ка́п'личку ту
 кир'ни́чку/ і дес' йо́му чи то прис'нило́с'а чи то так/ йа́кос'/ жи́би в'ін там

збудуваў капличку/ так його син о^уздо^ровит/ і так ^було^у жи в'ін та^ку
дири^ул'ану по^уст^ройі^у/ та^ку з^найете/ та^ку ла^ковану// то так ко^улис' ^було^у//

Інформатор: *не представився, с. Білий Камінь Золочівського р-ну Львівської обл.*

Про кару

56.

Йа ^чула/ ку^ли/ отам ко^стел на Привок^зал'н'і/ ко^стел Ел'ж^б'ети/ по
пол'ски/ а ти^перка там ^церкву зро^уб'ели/ та йа ^уже ^була ^у т'ї ^церкв'і то йа то
з^найу// і ка^зали та^кож шчо йі^ден муш^чина/ ^вил'іс і т'і хрес^ти// бу^у/ бу^у ^нав'іт'
йі^ден ^з'ірваниї д^ругиї бу^у ^з'ігнениї// то йа ^вид'іла// і ко^ли в'ін тої хрес^т
зг^ина^у/ в'ін ^пада^у і с'і з^лапа^у за тої хрес^т і з'іг^ну^у і ^упа^у і ^ус'о// о^то так шчо/
^кажем/ ми ту ма^лен'к'і/ то йе ^Божа ^сила/ то йе ^Божа ^сила/ ми ни ^майем/ шче
рас ^кажу/ ^права/ ^того ^рушити/ ми ни ^майем// ми по^увин':і/ ми йе ^д'іти ^Бож'і/
ми по^увин':і ^п'іт^римувати/ ^ви^ховувати а не ^нишчити/ бо так//

Інформатор: *Венська Анастасія Василівна, 1939 р.н., 7 кл., с. Бориничі Жидачівського р-ну Львівської обл.*

57.

Та ко^уму^н'істи ни до^узво^ул'али/ си^д'іли не^н пус^кали// т'і ^л'уди ^ішли
до^ук^ола о ту^да// не^н до^узво^ул'али// і не^ма ^уже н'і о^уд^ного^у// тої тракто^рист
котриї ва^ли^у ту Пре^чисту ^д'іву/ то на пере^їезд'і ту^{во} ^у Бо^урусов'і ^вийеха^у
^пойїзд на ^него// ^вийеха^у// ма^шина с^тала/ тракто^р ста^у/ і/ за^глох/ і зава^лило
йі^го і ^ус'о// ^начит' жи по^ука^раниї/ по^ука^раниї в'ін йе ^Богом// по^ука^раниї в'ін йе
^Богом і ни ^треба ^того^у ро^бити// ни тре//

Інформатор: *Мирка Юрій Іванович, 1927 р.н., 5 кл., с. Ліщини Жидачівського р-ну Львівської обл.*

58.

Машиною тросом ст'агнули то/ і там йе се^ило так'е Трост'анец' і во^ини то
 ўс'о тої верх/ ту^да ў ту безодн'у к'енули// а тепер ўже во йак то Україна
 стала/ не^изалежноу/ то тої самий шофe^ир/ йакий в'ін/ йакий ст'агаў с' того^у/ то
 в'ін то ўс'о в'ідновий// і то тепер майе/ реконструкциа ф'ігури// майут'
 реконструкциу тойі ф'ігури по^учинати ро^убити/ жиб то ўс'о в'ідновити// та
 то/ і були кари/ і в'ін ўже пумер/ пумер/ ўже пумер// а пери^ед смерт'у дужи
 мучи^ус'і бу ни м'іх пумерти// йакас' Божа сила йе таки на с'в'іт'і/ йагби то не^и
 було Божойі сили то^у так би тоїво// а во то ўс'і л'уди так стаїут'/ набирайут'
 воду// о//

Інформатор: Цвігун Ірина Миколаївна, 1949 р.н., 9 кл., с. Плуґів
 Золочівського р-ну Львівської обл.

59.

Ў нас тувово/ на початку села/ йе ка^ллиц'а/ може йак йіхали то^у бачили//
 така гарна во^ина зара/ в'ідбудована/ йіі в'ідремонтували// а ко^улис' була така
 старен'ка ка^ллиц'а// і/ на Ко^унин'і буў такий го^улова с'іл'с'койі ради// то
 о^убїєднали наш'і колгоспи/ Ко^унин/ і Крех'іў/ і // в'ін такий буў за^т'атиї
 кому^н'іста/ і в'ін ту ка^ллиц'у завалиў// і кажут'/ шо там ў н'ого чи// йа ни буду
 брехати/ но чи в'ін не^и майе д'ітеї/ чи ў н'ого хвор'і йак'іс' там д'іти/ шос'
 так'е там йе// ў опш'ім/ шо в'ін те^ипер кайіц'а/ ходе до церкви// і тоїво// та
 Бох милостивий/ Бох простит'// та то йе кара Божа/ то не^и можна//

Інформатор: Якимець Катерина, 1942 р.н., 7 кл., с. Крехів
 Жовківського р-ну Львівської обл.

60.

Завезли нас на цілії ден' до^у того Крехова/ хоч дошч ўс'о йідно аш
 ўвечер'і прийіхала машина за то^бойу// а ми майдан'ці були ўсе ушчемлен'і/ і
 ше зарплатойу ушчемл'али// контора була ўс'а крех'іўска/ во^ини со^б'і
 приписували/ прибаўл'али ўс'о/ а ми ту б'іду т'агнули// тепер йе файно/ тепер

йе 'добре^н/ 'але^н ўже с'тар'іст'/ ўже хво'роби// ўже 'можеш с 'пол'а б'рати/ с'вого^у// а то 'перше 'було шос' три 'сотики/ не^н 'б'іше// Ро'канс'кий с К'рехова заг'наў ц'ілу чирі'ду ху'доби 'жиби тої ку'сок ту 'випасти// ўс'і гуро'ди по^утоўк'ли// так/ ота'кий буў// де в'ін йе?// в'ін ше ни буў ста'рий// даў'но ни'ма// було// своїі 'л'уди бу'ли// айакже// ўс'і п'ішли [ті люди, що хрести валяли]// ўс'і по'ўми'рали// н'іх'то не^н жи'ве/ і н'іх'то 'того^у добра 'дал'і не...// ўс'і по'ўми'рали// і то 'випатками// і то 'нагло/ і то ў'с'ако//

Інформатор: *Турчин Тетяна Андріївна, 1937 р.н., 4 кл., с. Майдан Жовківського р-ну Львівської обл.*

61.

А шо/ маїдан'ці то кол'адувати хо'дили/ ўс'о о'дно// і ўс'о о'дно шчедру'вати хо'дили/ а шо// голо'ва/ тої дире'ктор Кре'х'іўс'кий/ Задуйа'н'ук// ўс'у бри'гаду з'ібраў тих ко'мун'іст'іў// ўсе по'п'ід мо'с'ти/ ўсе пе'рис'л'ідували/ приїз'дили/ пе'рис'л'ідували 'жиби ни хо'дили до/ кол'адувати// і йа з'найу// ну 'наш'і до^у К'рехова ни хо'дили/ 'наш'і хо'дили тошо по Маїда'н'і/ д'іти// а пот'ім пи'таліс'і чи хо'дили кол'адувати// тим о'ц'інки/ або ш'трафи накла'дали/ визи'вали// а Задуйа'н'ук шо?// ў'мер 'нагло!// за сто'лом ўмер!//

Інформатор: *Турчин Тетяна Андріївна, 1937 р.н., 4 кл., с. Майдан Жовківського р-ну Львівської обл.*

62.

То ў 'Жоўкв'і та'кий/ ў нас ў ш'кол'і буў ў'чител'ом/ в'ін сам чи то з Нис'кова/ а пот'ім то жи'ниўс'а/ то ў 'Жоўкв'і буў// ну і то Р'ізд'во/ ну і в'ін по'ўйіхаў на са'мій на С'в'атиї 'веч'ір// і ка'заў// а там ў нас 'були та'к'і во'ў'ен'і/ ни 'наш'і/ і в'ін спи'ниў йіх і ка'заў ту кап'личку по'вал'ати// а во'ў'ни 'кажут'// мо'ў'яа ни с'тавила/ мо'ў'яа ни 'буде^н ва'лила/ ти ва'ли/ 'каже^н// во'ў'ни ўс'о так/ мо'ў'яа/ так ц'ілії час го'во'рили// і зва'лиў кап'личку во// і ўс'о ўже//

Інформатор: *Іваник Анна Богданівна, 1933 р.н., 4 кл., с. Фійна Жовківського р-ну Львівської обл.*

63.

Йа майу тоже таких су'с'ід'їў фаїних// шо/ іно дивиц'і би шо ўкрасти// би йаку курку/ би йаку качку/ би йакого йендика/ ше шо// йа вам кажу чесно// то таке/ не даї Бох н'ікому// але во'ни тоже за себе в'ідпов'ідйат'// ме'н'і мо'йа не'в'істка росказувала шо// там ў них по су'с'іцтву// каже/ ше ко'лис'/ не' ти'пер'ішн'і/ а ко'лис' там 'були йа'к'іс' д'ідо з 'бабойу// каже заїшла/ качка на по'д'в'ір'у/ т'і ў'з'ели забили і з'їли// і потим каже/ йак ўже ўми'рали// і// та приїшла дес' су'с'іда до' нейі/ і каже/ іди даї й'їй ше наїл'іпшу качку// видно мучилас'і за н'у/ ни годна 'була ў'мерти// ото йе так// д'іточки/ ви ше йе мо'уло'д'і але' биз 'Бога ни до порога//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл., с. Дуліби Жидачівського р-ну Львівської обл.*

64.

'Руск'і// і х'т'іли с'кинути/ но йім с'і не' ў'дало то зро'бити// але во'ни п'ішли сво'ейу до'рогойу// не'ма йіх ўже// так/ поўми'рали// так// так не' можна ро'бити!// палили тої костел// во'гон' так нагор'і/ так там на ве'ж'і гор'іў тої костел/ то по'жарники приїхали га'сили йіго там/ там// ро'били ў'с'о там/ ну так'і ш'коди ро'били// але' йім с'і н'ічого не ў'дало зро'бити// мур йе мур// мур сто'йаў і сто'їт і 'буде сто'їати// а то шо х'т'іли з'нишчити// а тої х'рест во'ни так з'ігнули/ йіго х'т'іли/ о'уб'ва'зали йіго там ш'нурком// і не' ў'дало'с'і йіму// так'во в'ін з'ігнутиї буў/ аш йак ри'монт за'чали ро'бити/ то ти'п'ір йо'го х'лопц'і направили/ так// по'у'ставили так йак 'маїе 'бути//

Інформатор: *Яворська Євгенія Михайлівна, 1928 р.н., 7 кл., м. Бібрка Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

65.

Ку'лис'/ йак то/ І'сус Хри'стос/ русп'їат'а І'суса Хри'ста йак в'ідну'вилос'а/ те 'чудо с'талос'а ў стар'ен'к'її церкв'і/ то 'зарас ў'лада ту 'дуже/ ко'мун'істи зац'ікавилис'а/ і приїж'зали/ з'в'ідки приїж'зали йа ни з'найу// але'

прийїжзали йак'іс' і хут'їли зн'ати те русп'їат'а// і л'уди так по'в'їдали/ шу того/ шу прика'заў зн'ати русп'їат'а/ шу його спарал'їзу'вало// і його 'винесли з церкви// і ўже ўс'ї то'д'ї нал'а'каліс'а/ і зали'шили то так// ни 'рухали// ше ї таке було// так л'уди по'в'їдали// йа там ни 'була/ а нас'к'їки це п'раўда йа ни знайу// а з 'роспов'їд'ї йа таке 'чула// ну/ му'литис'а т'реба/ 'в'їрити т'реба/ а ко'му йак шо Бог даст'//

Інформатор: *Савчак Ольга Теодорівна, 1933 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

66.

Йак хот'їли тої 'обрас [відновлений образ у Глинянах] ў час в'ї'ни/ хот'їли/ ни то шо вино'сити/ вони хот'їли його ўзагал'ї зн'ати там с престо'лу// то ц'ого во'їен:ого/ йакого зас'тавили зн'їмати/ його парал'їзу'вало// тут же на 'м'їс'ц'ї!!// ну і п'їсл'а того н'їх'то не 'рухаў// то ў час в'ї'ни так'е 'було//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

67.

Отан'ту 'церкву/ но'ву Мико'лайа// так росграбу'вали фак'тично 'були// по'зн'їмали іконос'тас там то ўс'о// і тої чоло'в'їк здо'ровий/ та'кий моло'д'їй буў// 'ж'їн'ц'ї н'їчого/ 'д'їт'ам// а в'їн шос' так рап'тово по'мер// п'їсл'а того// ну в'їн так/ росграбу'вали тут/ шо 'нав'їт' п'литка 'була зн'ата ў 'церкв'ї// так// та'ка з'нишчена 'була//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

68.

Та то та'ка 'кара була// 'тутка ў нас буў/ ди'ректор ш'коли/ і в'їн ту'во д'їтеї ни пускаў до 'церкви// ну то в'їн 'копнуў но'гоў// но'гоў 'копнуў// ну то в'їн по'мер с'коро// друга с'тала бол'їти/ по'мер// Кунч/ тої буў/ участ'ковий/ з

Добр'їул'ан// тоже ту до церкви [не пускав]/ тоже помер с'коро// то нав'їт' то та ж'їнка його казала/ би ти знаў/ шо ти ўмирайеш чирис капличку// так/ так// то йе/ то йе така церква/ ро'зум'їєте/ шо то ни'ма шо шуткувати// йак то йеншиї шуткуйе/ шо то церква/ капличка// але ни'ма шчо...[насмїхатись, зневажати]// йа ўже ту робїу дваїц'їт' ш'їст' рок'їў/ но йа шче в'їт:и ни ў'з'ала/ такой'во нїточкї/ мїн'ї ни потр'їбно//

Інформатор: *Литвинко Марїя Василївна, 1944 р.н., освіта середня, с. Грушїв Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

69.

О/ а ше бач/ про дїтїну розказуйу/ то згадала про так'е/ то троха так'е// одна ж'їнка казали колис' дїтїну/ і зробила/ по'збулас' дїтїни// то мїн'ї так'е розказували// і шо?/ потїм ни могла мати д'їтеї ўзагал'ї// бо то йе т'ашкїї гр'їх// ви то знаїте/ то йак забити л'удїну// то ни можна такого робити// али видно во'на кайалас'// видно ро'зум'їла шчо зробила/ і поїїхала с'уда до нас// і кажут' ўпала/ б'їл'а образа/ а л'удеї поўно/ йїї п'хайут'// і так во'на там була кажут' три дн'ї шчо не йїла і не пила// ну йа не знаїу/ так кажут'// і во'на таку кл'атву шче склала йакус'// строгу// і казали/ шчо во'на так там була і ўже л'уд'ам аш шкода йїї було/ казали ўставай// і потїм нарас казали/ то во'на ўже ко'мус' розказувала потїм/ шо йїї тої обрас з Мат'їнкойу Божойу стаў такий йаснїї/ блист'їти стаў// і причулос'/ шо Мат'їнка Божа каже їди/ будеш мати дїтїну// і тод'ї аж во'на ўстала і п'їшла і води напилас'// о/ то йа кажу/ голоўне молїтїс'/ кайатїс' ў гр'їхах і Бох ўс'о простїт/ бо ж ми його д'їтї// а йак// в'їн нас створїў за с'вейу подобойу/ в'їн нами оп'їкуйец'а заўжди/ нав'їт' йак ми ни заслужили того// али мусе часом і карати// а знаїте/ а кара може бути не тоб'ї/ а твоїї дїтїн'ї чи ўнуков'ї// о'то ўже нав'їт' йе страшн'їше// і то так'во йе//

Інформатор: *Кашуба Марїя Іванївна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичї Самбірського р-ну Львівської обл.*

70.

Та то 'нав'іт' Сте'пан/ в'ін 'тоже шос' ў т'ім// но в'ін ў 'Бога в'іруваў// то ў него 'руки 'сил'но/ бул'іли// і в'ін ху'диў ўже ду Куба'чихи/ 'пот'ім// 'пот'ім бу 'сил'но 'руки бул'іли// і в'ін 'нав'іт' сту'пиў ду 'мене/ бу 'год'і 'було йо'му дес' іти/ 'дихавиц'і маў і то// і/ і в'ін 'казаў/ шо не хо'диў до Куба'чихи/ не призна'ваўс'і// [а що він робив зле?] сто'йаў за 'парт'ійу/ 'дуже сто'йаў за 'парт'ійу// на 'того/ то 'тоже в'ін/ ма'шина го ў'била/ за'йїхала на 'него// то 'тоже// тої буў ў стриб'ках//

Інформатор: *Курило Єва Михайлівна, 1928 р.н., 4 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

71.

Так/ село йе Бришче/ то во'но так в'іт К'рехова не 'дуже дале'чен'ко йа там соб'і на чор'ниц'і хо'дила// і там ўже йак Со'їуз розлет'іўс'а/ то'д'і з 'Руху х'лопц'і поставили хрест/ 'пам'ятниї та'киї/ і напи'сали шо/ ў триц'ят диў'йатому роц'і си'ло Бришче 'було з'нищено// вели'чезна 'липа там сто'йіт'/ 'може т'риста 'рок'іў во'на 'маїе/ ну та'ка гру'беча/ шо к'іл'ка'нац'ат' л'удеї треба щоб йі'ї об'н'али// і од'ного 'разу йа при'їхала ў село і ме'н'і роспов'і'дають шчо// 'кажут/ з'найеш/ на Бришча при'їхаў о'дин чолов'ік йа'киї зан'і'маўс'а 'виселен'ам 'того села// і в'ін 'коло 'тойі 'липи по'мер// о ўже ў те'пер'ішн'іх ча'сах/ 'може то 'було 'дес'ат' 'рок'іў 'тому// напи'саў тої чолов'ік за'писку йа'кус' там/ шо там 'було напи'сано то ме'н'і не перека'зали/ ну ї 'паспорт при 'соб'і маў// а тут 'ж'інка ў Л'вов'і шу'каїе де чулов'ік с'чез/ не'ма і не'ма і не'ма// а в'ін при'їхаў от на те 'м'ісце де 'виселен'а про'вадилос'а/ і там в'ін по'мер// а о'дин чулов'ік ішоў/ С'лав'ік/ називаїец'а/ С'лав'ік/ в'ін ішоў/ так 'само 'л'убит' по гри'би по чор'ниц'і хо'дити// і дивиц'а п'ід 'липойу ле'жит чулов'ік// в'ін так леге'н'ко об'ї'шоў/ і поб'іг до села до сил'і'ради і ска'заў/ шо там і там ле'жит' чо'лов'ік/ нижи'виї// йа 'каже/ пригл'а'даўс'а з'і ўс'іх стор'ін/ но блис'ко ни дотор'каўс'а до 'н'ого// 'визвали швит'ку і при'їхали/ а то/ чо'лов'ік 'мертвиї// його ў'з'али до 'моргу/ і разом с тим стали ро'зго'лошувати/ і 'ж'інка при'їхала// і 'каже/ ц'іле жит'а йі'му/ в'ін страш'н'і ви'довишча маў/ с'пати ни м'іх/ от іза 'того' шо/ ўсе к'рики

йак'іс' йі'му/ йа'киїс' шум' ґ'вухах/ крик/ плач// та во'на каже/ що в'ін спо'к'іїний
буў// а в'ін ни м'іх успо'койітис'а/ так йо'го то мучило шо/ шо л'уди плакали/
д'іти кри'чали/ висил'али йіх і ґ'со// тото так'е во'но од'но то йа з'найу//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

72.

До нас до Крехова йак'іхати на початку села/ йе каплиц'а/ о// то так
само за час'іў рад'ан'с'ких/ то ґ'же так од'ного чолов'іка син комсо'мол п'ішоў
там ґ' район'і секретар/ район:ойі тойі орган'ізац'ії/ а той чолов'ік со'б'і до
парт'ії п'ішоў// але отемн'іў// бо/ диўл'ац'а не'ма ґ' капличц'і Мат'інки
Божойі// а то ка'зали шо то в'ін/ пола'маў// і темний буў!// йа са'ма пам'а'тайу
ж'інка йо'го по жебр'і во'дила в'іт хати до хати// а син той буў секретарем а
мен'шого сина/ Слав'іка мали і// то/ Слаўко такош комсо'молец' буў/ але
с'коро помер// Слаўко доўго не жиў// а тут/ у Л'вов'і йак'і с'церкви/ шо на
Привок'зал'ні йе/ то дес' ґ' ш'ісде'с'атих ро'ках хрест зр'ізали// бо то но ка'зали
йак'і таки лет'ат' то во'но там шос' дуже ви'соко і то на завад'і то так'е// але
кажут'/ шо ґ'паў той шо зр'ізаў// ґ'паў і за'биўс'а//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

73.

ґ' су'с'ідн'ому сел'і/ ґ' Ко'уні'ні// то ка'зали нап'риклат заб'рати/ голов'і
с'іл'іради/ заб'рати там каплиц'у/ ше там дес' т'і хрести поспр'атувати/
по'нишчити/ бо то// а/ де то!// то ди'ректору ш'коли// бо наш ди'ректор ш'коли то
ґ'со ви'конуваў шо ка'зали// а в'ін каже/ та йа не можу то робити то не мо'ї
бат'ки ставили/ йа то не можу/ то мен'і не потр'ібно і то ме'не не зобов'азує
то нишчити// і йі'му ні'чого не було// ні'чого не було і з ди'ратора ни з'нали//
а наш ди'ректор стараўс'а/ ну шо ка'зали то стараўс'а// нап'риклат/ во йа їду до
церкви ґ' Вели'кодній поне'д'ілок/ а д'ітки б'ідні позги'налис'а і тут ш'кола/ тут

клуп/ а тут до^{ро}га// і во^{ни} ту до^{ро}гу так зам'^ітайут'^{//} йа/ да^і Бо^{же} ш^част'^а
 д'^іточ^{ки}/ а во^{но} б'^ідн'^{ат}ко// то де/ ше^сди^с'ати^й р'^ік/ ш'^ісде^с'ат в^{ос}'ми^й/
 де^ўйати^й/ с'^імде^с'ати^й// та і до ^церк^{ви} іду/ а во^{ни} б'^ідн^{ен}'к'^і// ў^чител'^{ка} сто^йіт'
 з^{бо}ку р^{ову} а во^{ни} так до^{ро}гу зам'^ітайут' і ў^с'о// ди^рек^{то}ра ш^коли/ д^{оч}ка
 ў^чилас'^а/ ў Пол'^ітехн'^іц'^і// і з д'^іўч^{ин}ко^юу при^йіхала со^б'і до се^{ла} і п'^ішли до
 л'^іса/ п'^ішли до л'^іса там ко^{ло} мо^{на}сти^р'а// і де йа ка^{жу} де та За^пас'^іка йе/ то/
 тут х^{ата} і тут і л'^уди то^й йіхн'^ій го^урод т'^агне^ц'а ду л'^іса во^{ни} со^б'і
 по^уна^са^зували ди^ре^ў там ф^рук^{то}вих/ ду л'^іса ше ку^сок ^було ^але ко^{ли} ў^{же} то
 за^брали ў л'^уде^й до кол^гос^пу т'^і са^{ди} і ў^{же} н'^іх^{то} не об^роб^л'айе// а там ў л'^іс'^і
 ко^{жен} рас б^лиж^{че} то со^сна ро^{сте} то бе^р'ізон'^{ка} ро^{сте} і с^тим са^дом ў^{же}
 зр'^іўн'^алос'^а// а д'^іўч^{ата} йак по^{вер}'талис'^а з л'^іса то во^{ни} ду^{ма}ли/ шо то ў л'^іс'^і
 йа^блун'^а/ бо мо^{же} на^{пе}ред йа^блун'^і/ чи со^сон^{ка} чи бе^р'ізон'^{ка}// во^{ни} при^йшли
 до^дому/ а по^{ки} во^{ни} при^йшли до^дому/ во^{ни} ро^{сп}ов'^іда^ют' ма^м'і/ шо ми
 п'^ідем п'^ісл'^а об'^іду/ бо там ми б^{ач}или йа^блун'^у/ і ми п'^ідем на йа^блу^{ка}// і
 тим ч^{ас}ом до^шч по^ча^ў не^вел^{ич}к^{ий}/ до^шч пе^{ре}па^{да}ў/ во^{ни} пе^{ре}бу^{ли} со^б'і/
 по^{го}во^{ри}ли/ по^{об}'ідали/ іду^т п'^ісл'^а об'^іду// ^але то ў^{же} п'^ісл'^а до^шчу// і ото^й
 д'^ад'^{ко} шо ў т'^ій х^{ат}'і ме^шка^ў/ в'^ін ма^йе ли^хо^{го}// і йак во^{ни} п'^ішли до л'^іса/ но/
 н'^іби на ту йа^блун'^у// і Л'^уда в'^ід^{ва}жна ^була/ бо во^{на} ал'^п'і^н'іст^{ка} са^{ма}/
 в'^ід^{ва}жна/ а д'^іўч^{ин}ка не хо^т'іла на йа^блун'^у л'^істи// і во^{на} па^{да}ла с^то^й
 йа^блун'^і// і так во^{на} би го^{ло}во^йу до^{ни}зу ка^зала ў^пала/ ^але по^{ск}'іки во^{на}
 ў^м'іла та^{ко} об^{ер}ну^{ти}с'^а/ во^{на} зно^ў ў^пала на но^{ги}// а йак во^{на} так на но^{ги}
 р'^іско ў^пала/ і по^хит^{ну}лас' по си^р'і^й тра^в'і мо^{кр}'і^й і ў^пала отак на х^{ре}бет/
 х^{ре}бет по^шко^{ди}ла// та д'^іўч^{ин}ка шо ро^бит'^{//} ў^з'ала зн'^ала ку^рточ^{ку} с^се^{бе}/ і
 по^клала Л'^уду на ту ку^рточ^{ку} і ду^{ма}йе до се^{ла} до х^{ати} ^буде// йак^{би} во^{на} йі^й
 не ру^хала то ли^{ха} б не ^було/ л'^ікар'^і б вил'^ікували// а во^{на} так^{во} т'^агне йі^й а
 зем^л'а то не^р'і^ўна а х^{ре}бет з^ло^{ма}ні^й і там р'^ізн'^і ос^{ко}лоч^{ки}/ і ў мо^{зо}к/ ў
 спи^н'і^й мо^{зо}к/ по^ўстр'^атали/ ну роз^{ма}йі^т'а ^було// а мо^йейі бра^{то}ви йак^{рас}
 там х^{ата} йе і/ т'^ітка при^йіхала н'^іби до б^{ра}та со^б'і/ ^була на по^дв'^ір'^у// і то^д'і
 до мо^його б^{ра}та ка^{же}/ Ми^ха^йло/ ди^вис'^а там х^тос' іде і так^{во}// жи пле^чима до
 нас шо^с' так^{во} т'^агне/ п'^іди по^{ди}вис'^а шо то йе// Ми^ха^йло зда^{ле}ка б'^іжит'^{//}

л'удина на кур'ці/ ни рухаї/ кричит/ ни рухаї/ ни г'аг'ни// то д'і п'ішоў додому/ зн'аў д'вер'і/ і на т'і д'вер'і пок'лаў і ше шос' там постелиў і пок'лали// і при'несли на подв'ір'я і то д'і поб'іг до/ монастир'а// то д'ідом буў/ в'ін до того ди'ректора д'ідому каже/ шо ви/ заве'з'іт' мене/ мен'і треба до ди'ректора ш'коли/ бо його доч'ка ў катастр'офу поп'ала// а во'ни шос' 'були не ў дружб'і/ т'і ди'ректора/ і в'ін ка'заў/ не по'їду// шос' там// а 'може праўда/ шо шос' ў мото'цикл'і ў н'ого шос' там несп'раўно// і брат б'ігом/ б'ігом/ б'ігом до Кр'ехова/ там дес' зо два/ зо два/ до трох к'ілометр'іў// при'б'іх і до ди'ректора при'шоў каже/ 'ваша Л'удочка ў небез'пец'і/ визи'вайте швит'ку// і во'ни швит'ку 'визвали/ ну і Л'удочка ў л'ікарн'і// і во'на тут у Л'вов'і ў медінстит'ут'і 'була// бу'вало 'яа й'іду/ то й'іде ў'чител'ка/ 'мама тойі доч'ки/ 'яа пи'тайус'а 'яак Л'удочка?// а во'на каже/ 'деў'ят' м'іс'ац'іў мае во'на ле'жати/ 'р'іўно так на т'вер'дому// а за 'деў'ят' м'іс'ац'іў не з'найемо 'яак то с'танец'а/ чи во'на с'тане на сво'ї но'ги чи не с'тане// каже/ ми студентам не дов'іра'ємо/ студенти 'хочут' 'коло нейі 'бути/ чергу'вати// 'але ми т'іл'ки з 'бат'ком/ бо 'яаг'би 'часом во'на не с'тала на но'ги/ сво'ї/ то ми 'будемо 'мати на сум'л'ін'у/ шо ми дов'ірили студентам// а во'ни й'іі 'може не так о'убер'нули/ 'може шос' не так 'може// а так ми каже/ коли зр'обили та'кіі граф'ік/ то каже/ Васил' Григорович чер'гує 'коло нейі/ 'яа уроки в'ід'буду/ то 'яа й'іду його м'ін'айу/ в'ін й'іде сво'ї уроки// і так 'деў'ят' м'іс'ац'іў// 'деў'ят' м'іс'ац'іў 'яак про'шло/ Л'удочка/ с'тала на но'ги/ 'але не стопро'центно/ бо в'ічут'а ў но'гах во'на не 'має// во'на не 'має і во'на так і'де/ так'во пр'осто/ так/ так// і так во'на дотепер// во так// і хто то з'нає?!// 'видно ко'лис' ка'зали шо/ за 'вин'их не'вин'і стра'да'ють//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

74.

Шо ше то'б'і д'іўчінко роска'зати// 'яа так/ шоб ше шос'// а/ з'найу так'е// то тут дес' ў 'наш'іі о'у'колиц'і/ буў п'іст/ а 'яак'іс' х'лопц'і і д'іўчата з'і'бралис' тан'ц'у'вати// то ўже 'е гр'іх/ ви'ликий/ бо не 'можна ў п'іст 'бавитис'//

тан'ц'увати/ сп'івати// а тут од'на д'і'їчина/ не з'найу чо'го то во'на так зроби'ла/
то ли'хий йі'їі споку'си'ї// во'на ўз'ала о'браз Мико'лайа і/ ка'же/ а йа б'уду з ним
тан'ц'увати// і на 'м'іс'ц'і сто'ї'пом ста'ла// на 'м'іс'ц'і йі'їі спарал'ізу'вало// і
ўс'о// і так пок'лали/ і во'на ле'жала// і з'найу мо'лили'с' за 'нейі/ ш'чоби зно'ї
о'жила// і ка'жут'/ шо ста'ла во'на// о'то та'ку ка'ру 'мала// так пока'ра'ї йі'їі Бог за
бого'хул'ство// бо йак то/ нас'м'і'хатис' з о'браза?// о'так//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

75.

А то йак мона'с'тир зак'рили/ мо'нах'і'ї вивезли/ то ўс'уда так б'уло/ то ч'ула
та'кії ви'падок// з'найете йак то йе хрест'и ста'їл'ат'/ ф'і'гури// о'то дес' бли'зен'ко
Л'вова та'кії хрест сто'ї'а'ї// а 'може то 'ран'ше б'уло// ну і йшли чи йі'хали
сол'дати// а то та'кії бу'ї/ т'реба б'уло то ўс'о вал'ати// і во'ни йдут'/ ста'ли ко'ло
то'го хрест'а і да'ваї стр'і'л'ати по 'н'ому// а там б'уло Росп'ї'ат'а// і о'дин
стр'і'л'а'їе/ д'ругий// то дл'а них за'бава// і о'дин в'ідвер'тайец'а/ рас/ і н'і'чого не
б'аче/ потем'ні'ло ў о'чах/ ста'ї темний/ сл'і'пий// а ў д'ругого/ йа не з'найу з'в'ітки
то л'уди з'найут'/ ста'вали та'к'і на'риви ў 'н'ого/ на т'і'л'і/ йак то в'ін стр'і'л'а'ї/ і
то ў 'н'ого так б'уло// то йе так/ бо чо'го нат с'в'а'тим нас'м'і'хайес':а// так//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

76.

А ка'же та'ке б'уло// во'на ка'же йа са'ма не з'найу чи то йе п'ра'їда/ але л'уди
так ка'жут'// то ў час в'і'їні/ чи т'рохи п'і'зн'іше/ йа так зрозум'і'ла шчо то ў
то'му сел'і/ йа'когос' чу'ло в'і'ка/ ше мо'лодо'го х'лопц'а на'мовили пок'расти з
ц'еркви/ шо б'уло та'ке ц'і'н:е// то ко'лис' 'мали на'в'іт' ў с'елах але та'кого ўс'ого/
ч'аш'і пу'золочен'і мо'гли б'ути/ та йе вангел'і'їа то'же стар'і// і в'ін на то п'і'шо'ї/
зго'ди'їс'а/ бо 'може йо'му то'же об'і'ц'али за то йа'ку част'ину г'рошеї чи йак// ну
в'ін то н'і'би пок'ра'ї// і ка'жут' з'разу за к'і'л'ка ден'/ йо'му 'руки/ пал'ц'і
по'корчи'ло// а 'руки ше ч'ерес т'рошка зан'і'м'іли/ парал'ізу'вало так йак// і то в'ін

зразу ку¹дас' ¹вийіха¹ў// ну бо в'ін йак інвал'іт ста¹ў/ і ¹пеўно в'ін зрозу¹м'іў за шо то йо¹му та¹ка ¹кара// бо з'і с'в'а¹того с'в'ате к¹расти!!! то та¹ка ¹кара йо¹му ¹була і д¹ругим на¹ука// бо та ¹ж'іночка ка¹зала/ шо йак ка¹зали хрест валити ў ¹тому сел'і/ то ўже п'ісл'а ¹того/ то н'іх¹то не хот'іў/ і ¹нав'іт' пар¹т'іін'і ¹того не робили// ота¹ке во¹на ме¹н'і рос¹казувала// ота¹кво ¹було//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

77.

Так/ за жит'а/ то треба зга¹дати/ бо ¹заўжди л'уди йшли до ¹Бога/ йа¹к'і би часи не ¹були// зна¹ю йак ме¹н'і да¹ўно Ок¹санки д'ідус' рос¹казува¹ў// про од¹них л'уде¹ї// гос¹подар/ с'ім'їі ¹тойі// во¹ни та¹к'і з ба¹гачших ў сел'і ¹були/ а то ко¹лис' йак// т'і б'ід¹н'іш'і йшли по¹ма¹гати/ чи на ¹пол'і/ чи з ху¹добо¹ю/ чи ¹може йа¹кос' ше з гос¹подар¹ко¹ю// мо¹гли ¹жати/ чи ко¹рови ¹пасти/ де шо там ше// і в'ін йа¹кус' ўдо¹ву/ не пам'я¹тай¹у/ ¹може не запла¹тиў чи за¹мало запла¹тиў/ ¹але шчо ¹ма¹йе робити/ п'ішла// а йак ¹були об¹жинки/ во¹на при¹шла// а ¹мала ба¹гато д'іте¹ї/ і та¹ких ма¹лен'ких/ і са¹ма ¹мус'іла зароб'л'ати// і ¹були об¹жинки ўже/ і во¹на при¹шла до ¹того гос¹подар'а/ ка¹же/ да¹ї ¹може тро¹хи му¹ки/ чи шчо/ шоб ¹було д'іт'ам ¹дати/ во¹на про¹сила// а в'ін йі¹ї ¹вигна¹ў/ н'ічо¹го не да¹ў// і ¹може во¹на де зле по¹думала чи ска¹зала/ чи то так Бог да¹ў бо в'ін б'ід¹н'їі не по¹м'іх/ хоч сам ма¹ў// ¹але ў н'ого са¹мого по¹чали д'іти хвор'іти// і ¹нав'іт' од¹не дит'атко по¹мерло// і ў гос¹подарств'і не ¹ладиц'і// і в'ін ¹пеўно зрозу¹м'іў/ п'ішо¹ў до с'в'аш'ченика// і тої йо¹му ска¹за¹ў мо¹литис'/ ¹ка¹ятис' ў гр'і¹хах// і тої гос¹подар ¹може зга¹да¹ў про ту ўдо¹ву/ бо ка¹зали в'ін йі¹ї зб'іж'а да¹ва¹ў і так// в'ін/ бо йак ¹кажут' Бог за ¹добре на¹го¹ро¹жу¹йе а за зле ка¹ра¹йе// і ў н'ого д'іти с¹тали здо¹ров'і і ўс'о// то треба ¹заўжди ¹бути ¹добрим і ¹чесним// в'ід ¹Господа не ўта¹йіш н'ічо¹го// то йак йа ¹мала ¹була/ то так ме¹н'і рос¹казува¹ў//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

78.

То було дуже даўно// ўже нав'іт' стар'і л'уди імена тих пан'іў позабу'вали// б'іл'а стар'ен'койі 'церкви йе могила// ў н'іі по'ховано даўно предаўно л'удину// могила обго'рож'ена/ заўж'ди дог'л'анута// л'уди 'кажут' што тут по'хованіі ше зоўс'ім молодіі с'в'аш'ченик/ було йо'му ўс'ого 'сорок чо'тири 'роки// але чи то 'через сво'ю 'молад'іст'/ чи 'черес ха'рактар/ поў'чаў с'в'аш'ченик найба'гачших л'удеі села// ка'заў/ шо загор'дилис'а па'ни/ не 'хочут' б'ідним пома'гати/ а то йе не по хр'исти'янс'ки// і 'виго'лосіў в'ін о'тоту про'мову ў 'церкв'і п'ічас 'казан'а// і 'черес це йо'го па'ни 'дуже зне'на'вид'іли// і покл'алис'а помс'тис'а// і 'виконали сво'ю кл'атву// ў тоі ден' ко'ли с'в'аш'ченик хо'диў окропл'увати с'в'аченойу водою/ ў 'час'і Йордан'с'ких с'в'ат/ йо'го по'били/ заб'рали вес' зароб'іток// і с'в'аш'ченик не м'іх стерп'іти тако'го г'луму// не ўт'римаўс'а/ і п'ічас С'лужби 'Божойі/ ўд'агнениі ў 'р'асу/ ўпаў к'рижмом на 'земл'у/ і прокл'аў пан'іў/ 'виго'лосіў прокл'он на ўс'у 'церкву// і з'разу ўс'о зд'іис'нилос'а// о'дин пан он'ім'іў на м'іс'ц'і/ д'ругіі о'г'лух// але п'ісл'а 'того 'випатку с'в'аш'ченик по'мер// нар'аз'ениі в'ін буў не ў 'р'ас'і і з 'чашойу/ ў 'р'ас'і і з 'чашойу ў прав'іі ру'ц'і/ але не ў 'церкв'і/ мож'ливо за то/ шо не з'м'іг прос'тити сво'іім к'риўдникам//

Інформатор: *Попадинець Орыся Василівна, 1959 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

79.

Було то дуже даўно/ шче за панш'чини// жили ў сел'і добр'і/ работ'ашч'і л'уди// ў будн'і дн'і т'ашко робі'лі/ а ў с'в'ата до 'церкви хо'ди'лі/ с'тарших шану'вали/ д'іт'ей мо'литис'а наў'чали і/ про 'Бога пам'я'тали// посе'лилис'а на о'колиц'і села/ посе'лилис'а жид з'і сво'ейу с'ім'ейу/ стаў в'ін у корч'м'і торгу'вати/ з б'ідних л'удеі г'рош'і вит'а'гати// зам'іст' до 'церкви ў с'в'ато йти/ 'дейак'і л'уди по'чали у корч'му зачаш'чати/ йак 'мухи на мед зл'і'таліс'// дар'ма шчо з'вони з'вон'ат/ до 'церкви к'личут/ а д'іў'чата і х'лопц'і до корч'ми посп'ішайут бо там/ му'зика г'раіе// с'тарш'і л'уди попере'зали 'молот' шчо зле/

та не с'лухало їх молоде покоління// йакос' у Великодній п'іст у п'ятницю з'ібралос'а/ у корчмі багато л'удей// жит' у засмал'цovan'ї мармурці/ латаному сердаку ледве ўстигаў подавати пийакам гор'їлку/ музики бесперестанку грали веселих тан'ціў/ а д'їўчата витан'ц'овували/ аж земл'а гуд'їла/ н'їхто з них не згадаў/ шо у цей ден' Христа роз'їп'їато// здригнулас'а земл'а в'їд Господнього гн'їву/ порвалис'а струни/ музик і/ зан'їм'їли// корчма разом з музикантами і тан'ц'уристами ўрас провалилас'а п'їт земл'у/ а на тому м'їсц'ї з'їавиўс'а ставок/ с' чистоїу водоїу// проїшли роки°/ вода стекла/ це м'їсце і дос'ї л'уди пам'їятаїут// с' того часу ў Брошнев'ї немаїе своїх музик/ а на вес'їл'а музикант'їу запрошуйут з'їнших с'їл//

Інформатор: *Попадинець Оріся Василівна, 1959 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

80.

Йак колис' так і тепер жили ў одному сел'ї не лише побожні л'уди// один пан маў великий майеток/ жиў ў роскошах/ купаўс'а ў баґацтв'ї// в'їн ўважаў шо то ўс'о не в'їд Бога/ а нажито лише його заслугоў// ўсеї час/ нав'їт' дн'ї Великого посту з в'їкон його буди'нку лунала голосна музика/ чути йаку було на ўс'о село// дивувалис'а л'уди/ але н'їхто не м'їх зрозум'їти зухвалого пана/ бо дуже бойалис'а ўс'ї його// і от одної нед'їл'ї/ повертайучис'а с' церкви/ не побачили л'уди/ н'ї його роди'ни/ ан'ї його майетку/ була лише величезна йама// і л'уди зрозум'їли шо то кара Божа ўпала на тої р'їд/ шо ўс'о добро провалилос'а п'їт земл'у//

Інформатор: *Михайлишин Марія Михайлівна, 1968 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

81.

Видите тут в'їшайут [рушники, вервиці, хрестики] на Ісусу Христу/ а кулис' на Мат'їн'ц'ї Бож'її в'їшили/ і корал'ї/ хто шос' приносиў таке знаїете ўс'аке// дес' казали хустину були пов'їсили/ ну йа не вид'їла тої хустини/ шо

буду брехати// і кажут усі си поросходили/ може йака бідна жіночка знаєте йа не дивуйус'а/ ўз'ела забрала ту хустину// потім кажут чириз рік вона приходить і плачи жіночки муліц'а за мою дитину бо моя дитина ўсліпла// шу ўз'ела тоту хустину//

Інформатор: *Гнатюк Ольга Миколаївна, 1947 р.н., 9 кл., с. Дуліби Жидачівського р-ну*

82.

На Великден' йак буў той поділ на правослаўних і католик'іў/ і ў нас дуже тї хтіли наперед правити і тї/ і сварили/ і йіден/ і ўже не мали плашчаниці бо тойво/ і той католицької кс'онз той Мит'іў/ в'ін ше дес' жиїе/ був ў нас/ в'ін вийіхаў дес'/ йа ўсе хочу з ним с'ї здибати боу йа жиїу колоу кс'онза// о// і в'ін таку старенку оубшургану поўдерту плашч'іўниц'у/ ми мали/ в'ін йїї ўзаў так во/ а йіден виходиє і каже/ ўзаў оўнучу/ забирайс'ї/ злапаў йїго за мира// назваў ту плашч'іўниц'у стародаўн'у/ шо йїї не знати к'іл'коу літ ўже/ то с старих церкоў/ назваў оўнучойу// і тепер шо в'ін/ жінка с'ї спіла/ б'іда ў хат'ї/ і ўже жит'а не мае/ ну нашо ж ти оўнучойу називаў// то ж йе страшне/ то йе с'в'атин'а//

Інформатор: *Стеців Петро Михайлович, 1933 р.н., 4 кл., с. Жуличі Золочівського р-ну Львівської обл.*

83.

На С'в'атейе С'в'атих// тоу ни можна засувати/ ни можна валити/ ни можна нічого робити/ тому шо то йе с'в'ате// ми ни маємо на то права і ми ни повин'ї нав'їт' тогоу робити йакшчо ми йе/ йа так скажу так'ї л'уди йак повин'ї бути/ йак ми йе д'їти Бож'ї/ ми не повин'ї Божого нічого нишчити/ бо тому шчо ни можна то йе великим гр'їхом// ну то йїї побили/ ту фігуру/ і ну голова ўпала ў керниц'у// і то чуйеш тово/ ў Бориничах/ мушчин'ї/ приснилоу с'ї/ шчо каже/ тому мушчин'ї приснилоу с'ї шоу каже/ п'їди/ ў тїї кирниц'ї// і воуни рас хоудили шукали ни знашли/ по тому другий рас хоудили

ни знайшли// а потім уже йак третій раз пішли каут/ будем кидати поки не знайдем// і так винайшли то ту голову// тоді завезли до Л'вова і йїї у Л'вов'ї/ ну/ в'іднов'ели бо вона була побита/ по'нишчена і так по'ставили і от ти'пер уже сто'їт// їс'ї їдуть до'ней і мол'ац'ї/ про'с'ат/ їс'ї ласки/ йак'ї ко'му треба// 'файно/ 'файно// так ка'зали шо/ [той, хто валив] по'паў п'їт поїзд 'зара ў ку'роткї час/ і поїзд йїго перер'їзаў// та'ких// та'ким та'ка заплата 'мусе 'бути/ бо Бох зго'ри 'палицею 'бити не' 'буде// то не' ми/ шо ми 'можем накри'ч'ети йа'зиками і 'палицею ўдарити/ а Бох на їс'о мае час/ 'але' по'ма'лен'ку/ по'ма'лен'ку//

Інформатор: *Венська Анастасія Василівна, 1939 р.н., 7 кл., с. Бориничі Жидачівського р-ну Львівської обл.*

Про чудотворні місця і предмети

84.

Ти'пер ў Зарва'ниц'у 'дуже' ба'гато їїздат'/ там та'кош 'дуже'/ 'дуже'/ 'дуже' 'кажуть з'ц'їл'уйут'са л'уди// ми були восе'ни/ там у т'її Зарва'ниц'ї/ так п'їзно/ уже мо'роз буў// там йе та'к'е ве'лике 'озеро/ йак там їс'ї купали ж'їнки та'ко ў н'їч'них сороч'ках/ ну йак с'ї купали?// заїшла ў 'воду три 'рази// та/ там йе 'озеро с'в'а'тойї 'Ан:и/ то ше тре їхати 'пїат' к'їлометр'їў// не' По'чайїў/ ў Зарва'ниц'ї// йа ў По'чайов'ї 'була пару раз та'кош// ў По'чайов'ї їс'о по правос'лаўному/ так [шепотом] // а там ў Зарва'ниц'ї то не'/ то 'наше// а нам с'в'аш'ченик ро'с'казуваў/ 'каже йа ўже в'їс'їм'наїц'їт' 'рок'їў на т'її параф'її// та'кїй йа'кїс' 'добрий/ ми ту пус'їдали там на 'лаўку/ п'їт 'церквойу в'їн при'шоў/ 'виїшоў с 'церкви/ при'шоў п'їсл'а в'їтп'рави/ так си з 'нами 'файно по'гово'риў/ та'кїй йа'кїс'// там їд'ного засудили с По'чайева.../ с 'того/ з Зарва'ниц'ї/ 'але' чо'їму йїго засудили?// тої с'в'аш'ченик на 'церкв'ї ска'заў/ бо їх там 'було два/ а по'тому ли'шиїс'а тої о'дин// в'їн ка'зав та'ко/ йак хтос' до вас при'ходе/ шось с'ї вас пи'таїе/ л'їпше ка'ж'їт'/ шо ви не знаїете н'їчо// і не' суд'їт сам'ї с'воїїх// бо то на с'в'аш'ченик'їў 'кажуть не' 'можна н'їчо'го ка'зати/ бо' вони 'вис'в'аче'н'ї/ во'їни

йе с'луги Бо́гов'і// ну а так// йа зна́йу?// то шче би с'і сц'ілити!// то шче тре т'вердо в'ірити/ шо ме́н'і то по́може/ шчо ме́н'і то по́може//

Інформатор: *Венська Анастасія Васи́лівна, 1939 р.н., 7 кл., с. Бориничі Жидачівського р-ну Львівської обл.*

85.

Тут ше ко́лис' бу́у монасти́р і бу́у та́киї Па́сивик// та́ка л'а́л'очка ма́лен'ка// в'ін по́мер/ за Хри́ста// та́киї ма́лен'киї/ і то бу́ла та́ка золо́та ко́лисоч'ка/ і ў т'ї́ ко́лисоц'і ле́жала та́ка/ та́киї Па́сивик то́ї// ми ўсе б'і́гали до́у н'ого/ і коло́у н'ого ми ўсе сто́йали на С'лужб'і Бо́ж'ї// бо до...// йа са́ма с'сорок дру́ого ро́ку// і/ ну ко́ли виво́зили монасти́р// на Си́б'ір йі́х за́бирали// то йа так ни пам'я́тайу/ то роз'казувала ма́ма/ ко́ли приво́дили нас до́у церкв'и то ми ўсе б'і́гли до́ того/ до́ то́ї ко́лисоч'ки// і ўс'і д'і́ти ко́лоу н'ого так сто́йали по́скла́дали во́ ручки// но́ зарас/ та́к'і йе чу́дот'ворна і́кона Мико́лая с'в'а́того і чу́дот'ворна і́кона Ма́т'ї́нки Бо́жойі// то во́ни зберег'лис'а// Ма́т'ї́нки Бо́жойі чу́дот'ворна і́кона бу́ла ў церкв'і С'в'а́то́ї П'я́тниц'і у Л'вов'і/ а Мико́лая йа не́ зна́йу де// но́ п'і́сл'а́ того́ йак в'і́ткрили монасти́р йі́х з'в'і́там пере́несли/ так профе́с'їно/ п'і́шком ўс'і л'уди і́шли/ одні́ одні́м переда́вали а на́ш'і бра́т'а і́шли та́ки/ профе́с'їно не́сли йі́й аш с'у́да// а то́гоу Па́сивика не зна́йшли// дес' хтос' заб'раў ў йа́кус' церкву// ну то то́ видно правосла́н'і дес' заб'рали/ і його́ не́ма// бо т'і́ чу́дот'ворн'і і́кони/ то// в'ін по́мер ўже/ о́тец'/ в'ін у Л'вов'і бу́у ў церкв'і О́у́нуфр'ї́я// то в'ін йі́х пам'я́таў/ де йі́х заб'рали// його́ на Си́б'ір ни вивезли/ в'ін йа́кос' тут до́устро́йіўс'а на ро́боту і так пере́жиў/ то в'ін знаў то// чу́дот'ворну і́кону Ма́т'ї́нки Бо́жойі с' церкв'и П'я́тниц'і то пере́дали з'разу/ с'в'і́ченик не́ протесту́ваў ні́ ні́чо// а/ о́тец' Анто́н'ї́ // так// а то́во/ а Мико́лая не зна́йу де/ а то́го Па́сивика то так і не́ма// то йа то́ т'і́ки так пам'я́тайу// бу́ло та́к'е [що до́ нього мо́лилися]/ бу́ло/ бу́ло/ так// шо оздо́роў'лаў л'уде́й і ўс'о так// то ў нас на́в'і́т' на С'паса/ то бу́у та́киї в'і́тпуст тут// бо то́ бу́ли т'і́ мо́щ'і то́го Па́сивика// на́ша К'рех'і́ўс'ка чу́дот'ворна Ма́ти Бо́жа то ба́гато оздо́роў'ла́йе/ оздо́роў'ла́ла/ так// ко́лис'

мама пов'їдала шо ўсе ту// на с'в'а'того^у Нико'лайа то буў в'їтпуст/ то дуже з'їж'залис'а л'уди/ так'ї і б'їд'н'ї і кал'їки ўс'ак'ї// і приб'їгали до тих чудот'ворних і'кон/ во'на оздо^уроўл'ала йїх// так//

Інформатор: *Якимець Катерина, 1942 р.н., 7 кл., с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

86.

Ої/ вал'али// нав'їт' ў нас йе х'ресна до^урога по гор'ї Поб'їн'їй/ коло^у монасти'р'а// і там йе/ те^нпер ўже робл'ат'/ стац'їйї/ тих чу'тирнац'ат' стац'їй// а перша стац'їя то сто'їала та'ка ка'плиц'а/ і посл'їд'н'а стац'їя то же ка'плиц'а/ де буў ўже по^ухованїй Ісус Христос// але^н та ка'плиц'а була та'ка/ ну так ўгор'ї// шо^у во'на т'їки зв'їти во так була ка'плиц'а/ решта зв'їтам ўс'о було так ўгор'ї// то там дуже ба'гато/ та/ визво'лител'ї наш'ї йїздили тра'кторами/ бо там л'уди хо'дили/ нав'їт' вичо'рами/ в'їтпраўл'али мо'лебени до Ма'т'їнки Божойї// са'ми со'б'ї л'уди// бо церкву зак'рили/ ўс'їх повиво'зили/ і ни пус'кали ту'да// а ту'ди л'уди по^учали хо'дити до^у ка'плички там/ мо^улебени пра'вили// м'їс'ац' маї/ маїїўки т'ї пра'вили/ ми ўс'ї б'їгали ту'да на маїїўку// і/ во'ни до'в'їдалис'а шо там л'уди хо'д'ат в'їтпраўл'а'ют// заг'нали тра'кто^ура/ і х'т'їли зава'лити// але^н не^н мог'ли зава'лити бо^у/ во'на була ў земл'ї// і зв'їти то повал'али/ а решту там то ўс'о ли'шилос'а/ а л'уди пот'їм п'їшли зноў в'їт./ в'їдремонту'вали/ во// і так то ўс'о зберег'лос'а//

Інформатор: *Якимець Катерина, 1942 р.н., 7 кл., с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

87.

Та ба'гато с'в'аш'ченик'їў ўр'ату'валос'а йа'ких ви'возили на Си'б'їр// нав'їт' два о'ц'ї: Йантухи/ о'тец' Йантух Іг'нат'їй/ о'тец' Йантух Йур'їй/ во'ни при'їхали с:и'б'їру/ пот'їм ше пра'вили/ ў нас тут/ пот'їм ше ў Жоўкв'ї// то ше нав'їт' о'тец' Ан'тон'їй/ то ше нав'їт'/ тої монасти'р в'їдби'рали/ то була ш'кола інтер'нат недо^уроз'винутих/ ў мо^унасти'р'ї// то було ў церкв'ї/ то було стра'х'їт'а// там буў

склат/ там ру^бали дро^ва/ там ф[']ірами йіздили розвер[']талис[']а/ бо^у мо^унас[']тир
 церква са^ма ве^нлика та^ка/ там страш[']не// а шо там [']було гадост[']і пона[']писувано
 то о[']дин Бох т[']іл[']ки з[']нає// по с[']тінах// де то [']вилізло аш ту[']да на [']купол/ церква
 ви[']сока і там пона[']писувало// ну то [']були д[']іти та[']к[']і// спо[']чатку то бу['] д[']іт[']дом//
 д[']іти [']були та[']к[']і до[']роз[']винут[']і/ т[']іки та[']к[']і ну/ не['] мали/ [']видно сироти/ не[']
 мали н[']ікого[']// а во[']ни шо?/ йіх/ ра[']д[']ан[']с[']ка [']у[']лада чо[']го на[']у[']чила?//
 биз[']божництва// і/ то во[']ни там// там стра[']х[']іт[']а [']було о[']д[']но// од[']ним с[']ловом там
[']було стра[']х[']іт[']а// ко[']ли о[']тец['] Ан[']тон[']ії при[']йіха[']у ко[']ли до[']з[']волили с['] п[']іт[']п[']іла
[']вийти/ на[']ш[']ії церк[']ві// то о[']тец['] Ан[']тон[']ії йак при[']йіха[']у с[']уда і ше два
 с[']в[']аш[']чен:ики/ то [']було йак[']рас/ на Водос[']в[']ат:а/ на Йордан[']// л[']уди там
 з[']б[']іглис[']а с кан[']ками/ [']с[']і/ то [']було страх о[']дин// ж[']інки [']у[']пали// тої о[']дин [']кутик/
 так/ [']кутик/ де [']Мат[']інка [']Божа [']була/ Пре[']с[']т[']іл [']Мат[']інки [']Божой// то так/
[']ведрами/ хто чим/ хто чим м[']іх то так ви[']п[']р[']атували// те с[']м[']іт[']а ви[']но[']сили// і
 там по[']ставили два та[']ких сме[']речки/ чим[']іс['] там при[']к[']расили і там нам с[']в[']а[']тили
[']воду// [']у нас [']у К[']рехов[']і йе церква/ але['] церква правосла[']уна// але та церква [']у
 нас [']у К[']рехов[']і то йе [']тоже з монасти[']р[']а// то ко[']лис['] там [']була дири[']у[']л[']ана
 церква// а пот[']ім ко[']ли/ [']уже/ ко[']ли по[']ча[']у[']с[']а монастир то/ то там по[']с[']тавили
 му[']ровану церкву// а ту дири[']у[']л[']ану церкву пе[']ре[']несли/ по[']с[']тавили [']у нас [']у
 се[']л[']і/ шо[']б л[']уди [']мали/ бо[']у то йе далеко/ то йе [']добрий ку[']сок йти так йак[']шо йе
 с[']тарша л[']удина/ то[']у то не[']ма зду[']ро[']у[']ла за[']іти// і тоїво// ту то [']було// тої [']першій
 ден[']// йак то нам с[']в[']а[']тили там [']воду на в[']іткри[']ту/ то [']уже т[']і с[']тарш[']і л[']уди то
 пам[']а[']тали/ а ота[']к[']і йак йа то йа ш не пам[']а[']тала [']тойі церк[']ви// то ми йак
 при[']шли то [']було жах/ то [']було жах// а пот[']ім при[']йіха[']у о[']тец['] Тео[']доз[']ії Йанк[']іу/
 з бра[']тами [']уже// а в[']ін бу['] [']чудо с[']в[']аш[']чен:ик// в[']ін при[']йіха[']у з бра[']тами// но йіх
 шо/ йіх [']було дес['] чо[']лов[']ік в[']іс[']імде[']с[']ат/ [']перш[']і/ т[']іво// йак ми в[']ідкрили
 монастир/ там [']було до сто д[']ваца[']т['] до сто п[']яде[']с[']ат бра[']т[']іу// одних бра[']т[']іу//
 та[']к[']і шо['] [']училис[']а// но пра[']ўда [']дейак[']і то [']училис[']а [']у п[']іт[']п[']іл[']:у/ а [']дейак[']і то
 посту[']пали [']уже пот[']ім// там йак в[']іткрили монастир там/ ну то [']було/ то л[']уди//
 ми не['] мо[']гли с[']а на[']т[']ішити// а йім в[']ід:али/ ну т[']іки ту церкву л[']уди ви[']п[']ратали/
 а ре[']монт то треба [']було ро[']бити// а то [']уже п[']ісл[']а [']того не['] [']була ш[']кола д[']іт[']дом

такий/ а була школа інтернат недоурозвиннутих дітей таких/ кал'ік'ію// і/ вони с'ї не хт'їли уступити/ не хт'їли тих дітей забирати// брат'їю прийїхало/ а вони у с'ї/ а вони не оусвобод'ат к'ел'їю/ нї нїчо/ то у с'о// о/ їм оусвободили пару к'ел'їїю/ вони с'а там так мучили/ їсти не було// як роуказуваў о'тец'/ каже/ ми прийїхали поселили с'а/ вечер'а/ а ми ше не о'б'їдали/ їсти ни майїм шо// каже/ кл'акнули/ ў капиц'у і/ помолилис'а/ і каже/ дивимос'ї/ з'вони йакас' ж'їнка/ ў д'вер'ї// каже ми в'їткрївайем/ несе нам каструлу борш'ча/ миску/ каже/ таку вилику вареник'їю// каже/ о/ ми ўже с'їли у с'ї найїлис'ї каже// то то ў с'ако було// б'їда/ та ї так// але в'їн буў дужи такий// в'їн буў такий проубиўний/ шу в'їн/ маў зв'яски праўда і з заграницею поум'агали/ кошти поусилали// то в'їн в'їдре'монтуваў/ монастир у с'ої в'їдре'монтуваў/ к'ел'її// пот'їм то у с'о виселили/ л'уди їздили/ писали// і у с'о// і їїх заб'їрали тих дітей з'в'їти// учител'ї ше пот'їм не хт'їли ступитис'а/ а ти'пер ход'ат доу церкви// але то у с'о...// [чула у вас ще є джерело...] йе// там ми на Йордан' с'в'атимо воду// там поставили капиц'у/ там йе Мат'їнка Божа дуже гарна// дуже гарно зроблено/ йе так'е/ така купел'// в'їз'ерела така р'їчечка те'че/ і тут така купел'// там можна п'їти/ поумитис'а/ оч'ї/ ношки/ у с'о/ то йе дуже л'їкувал'не// ў нас л'уди їїдут/ берут' воду з з'ерела// так// так/ дуже/ дуже фаїно// то ўже зробиў о'тец'/ Пантелеїмон// йакий ў нас йе зарас йегуменом// в'їн ше буде ў нас до к'їнц'а року// і ўже к'їнч'аєс'а срок чутири роки/ його ўже будут' пеўно забирати/ а може ше о'стаўлат'// [а то кожні 4 роки є хтось їнший?] так/ так// хто добре го'спода'рує то вибувайе/ а хто ни добре то зам'їн'айут'/ бо ту йе брат'а новики// то так йак д'їти/ з'найте// йак мама виховує д'їти/ колоу них так треба хо'дити// ми с'ї дивимо о'тец' Пантелеїмон в'їн точно йак р'їдний бат'ко// дл'а них// того погладиў/ того...// нахилиўс'а до кожного/ погладиў/ притулиў до себе// а во ў нас на С'паса будут' о'блечини/ на о'динац'ату го'дину С'лужба Божа/ і будут' о'блечини// будут' брат'а/ то їїх нибагато/ деўйат' їїх ўрод'ї буде/ брати поїаси так'ї/ т'ї ши'рок'ї ўже// вони ўже в'їдбули р'їк// получили габ'їди// а ти'пер в'їдбули д'ругий р'їк/ по'лучат' поїаси і ўже п'їдут ўчитис'а// хто ку'да//

хто ў Брухович'і/ хто може загра́ниц'у/ хто ку́да// йак хто/ мае з'д'ібно́ст'і// б'іше ўже ти́пер ідут' ў Брухович'і/ бо ў нас ў Бруховичах йе на́ша ду́хоўна сем'іна́р'іа// так// [а те джерело то є віддавна?] так/ так // во́на йе в'і́д:аўна// но в'і́д:аўна бу́ло та́ке/ та́ка/ та́ка кри́ничка// а ти́пер дуже^н га́рно збуду́вали/ ти́пер виму́рували/ ка́м'ін'чыкамі// і по́стави́ли та́ку ка́пличку/ Ма́т'інку Бо́жу// то так га́рно йак ўзи́м'і/ мо́рос/ іне́й та́кі́й кру́гом/ аш скри́пит' і л'уди ідут' по́ т'ім сні́гу// про́цес'іа/ йак ідут' с'в'а́тити во́ду// а йак стави́ли ту ка́плиц'у/ то ми...// чи то бу́ло на Ма́т'інки Бо́жой/ чи то бу́ло йа́кес' і́нше с'в'ато ўже не^н пам'я́тайу// то ми хо́дили там профе́с'ійно там пос'в'ачува́ти ка́пличку/ і ту купе́л// то нас о́тец' Пантеле́мон ўс'і́х о́бливаў во́дойу// бра́т'а л'ізли ту́да ў ту купе́л/ но́гами хо́дили/ в'ін йі́х ў тих га́б'ідах пхаў ў ту во́ду// а нас ўс'і́х то о́бливаў з'верху во́дойу// дуже^н га́рно/ так// та ба́гато/ ба́гато ў нас за то́ час йе́гумен'і́ў пом'і́н'алос'а// і ўс'і́ йа́к'іс' так/ йа́кос' так// ўс'і́ до́ кожного приви́кайе// йак йі́дут то ми ўс'і́ аш плаче́мо// ка́же о́тец' Васи́л'і́ Мандру́н/ ка́же/ йа вас ўчу ўчу і н'і́йак н'і́чого не^н наўчу// ка́же/ ви зна́єте шо́ ми йе о́собі та́к'і/ шо ми/ ку́да по́шл'ут' ту́да ми му́сим і́ти// і ўс'о//

Інформатор: *Якимець Катерина, 1942 р.н., 7 кл., с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

88.

Там та во́да робе́ с'а те́пла// но́ги л'і́чат// і бо́гато на́в'іт// бо́гато ви́л'і́чилос'// по́мага́йе// так// то то так бли́зен'ко// в'і́ти і́де аўто́бус// но те же́рело ўже даўно́ бу́ло// ше/ пе́рид ру́скими// там// а по́тим/ то/ ўз'а́ли і заки́дали// але шо́ во́но по́сте́пен:о про́би́валос'і// а л'уди ко́пали в'і́т'копу́вали то// то там на́в'іт не^н мо́жна бу́ло і́ти// штра́фува́ли л'уде́й// шо́ там і́деш в'і́т'копу́еш то// за ру́ских// а ти́пер то там в'і́дно́вили і хо́д'ат ге́т/ то то бли́зен'ко// і ту Ма́т'і́р Бо́жа зйа́вилас'а//

Інформатор: *Бойко Марія Іванівна, 1936 р.н., 4 кл., с. Смереків Жовківського р-ну Львівської обл.*

89.

Во¹на [ікона Богородиці] не^н да^уно/ то ¹тайа шо^у йе/ то не^н йе та// н'е// та то
 йа ше майу о^убра^зочо^к// а там^{ту} заб^{ра}ли// і ¹потим пи^талас'і/ тут бу^у та^кий
 Ку^гут/ ¹монах/ і в'ін ^усе хо^уди^у ^у ту кап^личку і ми хо^удили до^у кап^лички// йа
 йі^{го} пи^талас'і/ ¹кажу/ де ^{на}ш'і ¹Ма^т'інка ¹Бо^жа// в'ін ¹каже/ во^уна йе ^{але}^н/
^схована// а ¹потим ка^зали шо ^йї ^і про^дали до^у/ до^у то^{го}во/ до^у ¹Амери^ки чи// і
 так шо н'е// а ¹пот'ім з^в'іц:и з'і се^нла/ при^несла/ На^стун'ка во^уна нази^валас'а/
 во^уна при^несла шу ^уже биз ^{зо}ло^ута/ биз н'і^{чо}го/ во^уна ^{бу}ла [попередня ікона] ^у
^{зо}ло^ут'і ^ц'іла// [то та давня була в золоті?] та!// і ко^уруна і ко^рал'і чир^вон'і
^мала/ та^ка ^фа^йна ^{бу}ла// то то та^ки так то^їво// і во^уна ^уже при^несла но ту
^дикту// то^у там во^уна при^несла ту ^дикту с'у^да/ і то^їво// і йа не^н з^найу чи то
 во^ни с ^{то}ї ^дикти/ і та ^ж'інка/ во^уна ^дала ше ^обра^з та^кий ^б'ішиї// то там йе ^у
 кап^лици/ ^у с^ил'і/ ¹Ма^т'інка ¹Бо^жа/ шо во^на та йак та ^Ун'і^уска// а ту/ нат
 кир^ницею/ то [сміється]// йа з от^ц'ом ^Орестом/ йа... // то в'ін ¹потим на
 ве^нч'ірн'і/ йа при^шла/ в'ін/ ви про^бачте шо^у йа так// а йа ^кажу то/ ви мал'уєте
 то ни та^ка// во^на ^{бу}ла/ то вуш п'ід ^нею бу^у/ і ф'і^гура ^{бу}ла та^ка/ ф'і^гура/ і
 во^на сто^уйала над кир^ницею// а во^ни ¹потим ^обрас/ по^умал'ували во ти^пер
 так йе// а йа ^кажу то ^{бу}ла голу^бин'ка/ по^умал'ована голу^бойу/ ^б'іла ту^да // а
 в'ін ^каже/ ви ^пол'с'ку ^хочете// то йе ^пол'с'ка//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів
 Перемшлянського р-ну Львівської обл.*

90.

О/ ше бу^у скит на го^ур'і ^тутка// йа ше по^указувала ^{то}му ¹монахови// там ^у
^л'іс'і йе ^йїх ^цвинтар/ а тої [скит] п'ітпалили ^{бу}ли // то ми ше там ^бавилис'і/
^л'італи// бу^у Іно^кент'ії і Ко^бил'ник// то ми ^усе ^л'італи там з ни^ми/ там до^у
^{то}го^у// а там ^{бу}ли т'і мо^унахи// а во^ни ^ішли ^тими ^двер'ми// і ^грушка ^{бу}ла// а
¹потим ^уз'ели тої скит ^спалили// то бу^у ^дирив'яниї та^кий/ а ви^соко ^{бу}ло// то
 йак го^ур'іло тото так ^фест// мо^ускал'і// мо^ускал'і п'ітпалили// н'і^кого^у там не^н
^{бу}ло// і ^уже ^ан'і мо^нах'і^у/ ^ан'і н'і^хто/ бу во^ни пови^вожували// мо^нах'і^у

по^увиган'ели// брацтво заб^рали/ ўс'о по^угара^тали/ по^убили// ўс'о// замк^нули
ц^кркви і так так та ц^крква сто^йала// аш ўже ти^пер зноў/ во^на йе//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів
Перемисьлянського р-ну Львівської обл.*

91.

Там на ц^квинтарі йе мо^гила та^ка фест ве^нлика/ шу де^уйат' бра^т'іў і
д'іўчину ту о^дну за^били// тут нав'іт' с Те^рнопол'а при^йіхали по^ус^тавили йім
пам'атник// там// де^уйатеро йіх ка^зали/ і сестра од^на йе// то йіх так і на
ц^квинтар'і там на уг^л'і так по^ухоро^нили// там б'іл'ше н'ікого не^ма та^ких
по^ухоро^нених// т'іки мо^нахи/ с'в'аш^ченики/ виш^ч'і ц'і ўс'ак'і// там мож^на
прочитати/ йе таб^лички/ хто по^ухованій/ де// тут ба^гато при^возили// тут/ де йе
по^хованій тої с'в'аш^ченик італ'ійец//

Інформатор: *Дзень Наталія Романівна, 1952 р.н., освіта
середня спеціальна, с. Унів Перемисьлянського р-ну Львівської обл.*

92.

Ў ш'ісде^с'ат д^ругому ро^ц'і/ йак зак^рили ко^устел то ми хо^дили/ ў нас та^кий
при^йіхаў ксенз/ буў/ в'ін ўже по^умер/ з Закар^пат':а// то в'ін в'ітпраў^л'аў на
тому^во/ на ц^квинтар'і/ йе та^ка кап^личка там// то там ми хо^дили/ там в'ін
в'ітпраў^л'аў з на^ми// та^кий буў о^ден пан та^кий/ ўже то^же по^мер/ жи в'ін
в'ітпраў^л'аў то^же з на^ми// ми там ўсе хо^дили// йак ў ш'ісде^с'ат д^ругому ро^ц'і
зак^рили/ то нам ўс'о по^уза^бирали/ ўс'о// з^нишчили ч^исто ко^стел бу^ли...// йак
в'ітк^рили там по^уно бу^ло с'м'іт'а/ так по ко^л'іна бу^ло с'м'іт'а// там перше
бу^ла та/ спор^тиўна зал'а/ пот'ім зр^обили склад йа^кийс// ну і там йаш^чики та^к'і
бу^ли/ ўс'о та^к'е бу^ло/ по^уроскидувано// йак за^чали в'ітк^ривати ко^стел/
хо^дили-смо по до^мах зби^рали гр^ош'і/ ўс'і л'уди да^вали нам/ ўс'і// а ду^по^могу
там до^у ко^стела то йшли ўс'і ро^бити/ ўс'і// ў нас не^н було/ і правос^лаўн'і/ йшли/
хо^дили ўс'і ро^бити там// ўс'о шо хто м'іх то ро^биў// маши^нами по^ума^гали/
ўруч^ну// ўс'о/ ўс'о нам по^ума^гали ро^бити// і так ми тої ко^стел в'ітк^рили// там

ўс'о |було по^унишчене// там т'ійі в'іўтар'і по^унишчен'і |були// і так'і бал'аски |тоже |були/ ше йідн'і |мали |бути в'іўтар'і пубочних/ йіх не|ма// |тоже по^узнишчили// ми так шо мо^угли ми так зру|били// то ми на Р'із'дв'ан'і с'в'ата спраўл'али двайц'ат' |рок'іў в'іткрит'а:а костела//

Інформатор: *Яворська Євгенія Михайлівна, 1928 р.н., 7 кл., м. Бібрка Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

93.

То |було/ |але^н то |були і|накш'і ча|си// ў т'ій |церкв'і зро^убили му|зеї// там і ки|лими зно^усили і ўс'і старо|вин'і:і |реч'і так'і побу|тов'і// і там буў |доўго му|зеї// ну ти|пер/ з|нову в'ідно|вили/ ту ўс'у/ ўсе в'ідно|вили ў |церкв'і/ так// ну і зноў |стали ро^узказувати йак то |було^у/ йак то в'ідно|виўс'а |образ// і йак'і там д'іў|чата/ |бавилис'а// шо |д'іти |бавилис'а |коло^у |церкви/ |тойі старен'койі/ і по^у|бачили ў в'ікн'і |дуже^н |с'аїво велике// о// і то^у|д'і |л'уди/ ну/ о^у|дне |другому по^у|в'ідомили/ так//і ўже то|д'і ўз|нали шо о^убно|виўс'а |образ// ну і зац'і|кавилас' тим ў|лада/ то ш то|д'і |комун'істи |були/ так тут// і/ то |було абсо|л'утно зак|рито/ за|боронено// йа с |триц'ат' |трет'ого |року// і/ ўже |п'ісл'а |того йак йа ў|чилас'а ў ш|кол'і/ то шо то?// то буў |комсо|мол/ то ўсе |було абсу|л'утно за|бороне^нно// буў |колгосп/ |мама до^у |ко^улгоспу/ до^у |церкви за|боро|нили ху|дити// а |п'ісля |того йак/ |церкв'і по^у|закри|вали/ і та |церква |Мико|лайа/ шо |зарас во |йа |хожу до |нейі |також/ |во|на |була зак|рита/ там по^у|гро|мили ўсе ўсе// і// а ў т'ій старен'к'ій/ |йа то|б'і ка|зала/ шо там |було// буў му|зеї// ну |але^н ти|пер йак то ўже в'ідно|вили/ та |ї |стали ўже/ і |руспов'і|дати йак то |було// |йа |сама і |точно так |дуже не^н |знала/ то|му шо то/ то ўсе |було зак|рито/ за|боронено//

Інформатор: *Савчак Ольга Теодорівна, 1933 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

94.

Тої |образ в'ідно|виўс'а/ те в'ідно|ўлен'а |було ў |триц'іт |диў|йятому |роц'і// |йа так |точно не^н |пам'я|тайу/ но то ў |газет'і |було на|писано// о// ну на|пříklad

мо́йа однокласни́ца/ во́на бачи́ла то о́собисто// бо во́на тут жи́ла о́тут/ ў т́ї во ву́личці// і во́ни д́іти б́ігали ѓралис́а б́іла́ церкви і/ то ди́вилис́а чи́риз в́ікна/ і ви́кликали́ то́го шо ма́ў клу́ч і в́іт церкви/ в́іткри́ли церкву// то дв́і ни́длі́ три́вало/ та́ке/ с́в'іт́ін'а то́гоу́ о́бразу// і п́ісл́а то́гоу́ ў́же в́ін по́чаў бл́акну́ти/ те с́в'ітло// ну та́к'е ў́ражен́а/ че́рез в́ікна ви́гл'а́дало шо́ н́іби там ву́гон' го́рит// а то́д'і йа́к в́ідкри́ли/ то д́ійсно́ бу́ло// ба́гато то та́ких бу́ло мо́йа ма́ма ди́вилас́а на то/ ну ро́сказу́вала// ну йа́ ў т́ї/ дес́ йа́ мо́же ну ма́ла три́ ро́ки то/ ну чо́тири/ чи то ме́н'і бу́ло/ йа́ то́чно...// то та́к з́найі́те д́іти йа́к'і да́лше́ жи́ли то ни б́ігали/ а т́ї шо́ тут бу́ли// о́тут ше́ жи́ве ж́інка/ во́на йе́ ў Те́рнополь́і ў д́очки бо во́на о́сл'і́пла/ в́іт ц́о́го/ в́іт ката́ракти/ ну то во́на то о́собисто́ бачи́ла// ну л́уди то при́йж́зали́ п́ісл́а то́го/ ди́вилис́а// ну по́ступо́во то з́никло/ найі́те те с́в'ітло// но дв́і не́длі́ во́но три́вало//

Інформа́тор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

95.

Ў́род'і та́ церква́ ни́ бу́ла ро́змал'о́вана/ бу́ли ви́терт'і́ ст́іни/ і на тих ст́інах п́ісл́а то́гу по́мал'у́вали// то та́к ќілка́ л́уде́й/ та́ких ба́гачших на се́лі/ се́ліан/ зло́жи́лис́а на ту́ церкву́ і по́чали́ будо́увати// ну во́ни то́ церкву́ то ви́буду́вали/ але́ ў́же гро́ше́й да́л'і не́ вистар́чало/ шо́б й́ї́ ро́змал'у́вати//

Інформа́тор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

96.

Тут ше́ бу́ла о́така/ п́ісл́а ц́о́гоу́ то́ бу́ло тих в́ідпуст'і́ў ќілка́/ то йа́ бачи́ла/ йа́ ў́же хо́дила з ма́мо́ю до́у́ церкви/ то йа́ бачи́ла шо́ та́ка На́ст'а Во́лошин/ с та́кими ра́нами бу́ла/ на ру́ках// й́ї́ ту́ при́вози́ли// во́на т́ї ра́ни ма́ла/ чи то/ але́ так йа́к на ру́ках/ йа́к то ў́ Хри́ста/ та́к'іво́ бу́ли ра́ни// йа́ то бачи́ла// то йа́ ў́же то́ бачи́ла о́собисто́ йа́к во́на заў́жди хо́дила тут ко́жного в́ідпусту́/ ро́к'і́ў два́ три во́ни при́во́зили́ й́ї́/ с́уда// шо́с' та́ке бу́ло ў́ тойі́

д'їучини/ во̀на дуже" зрѝвалас'а ўноч'ї/ шос' таке було// але йа того́
о́собисто не бачила/ бо йа ў не́д'їлу прихо́жу до церкви ў осно́вному/ а то дес'
було на тижн'ї/ шо йїї при́возили/ шо в'їн б'їса виган'аў/ зна́йте//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища,
с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

97.

Йе/ йе на в'їкнах [можна побачити Богородицю]/ йе скр'їс'/ йе скр'їс'//
нав'їт' йак ти́пер/ бо во̀ни ўже поставили таку// то во̀на йе// йа була на
Возне́сенійе/ йа тако стала/ то йа ви́д'їла йак во̀на три́мала Ісуса тако// так/ на
Возне́сенійе// три́мала// на Стр'їтен'е/ можна йїї ви́д'їти ту/ шо во̀на/
три́має Ісусика/ так/ во̀на йе// во̀на н'ї́де ни пу́д'їлас'ї/ во̀на йе// [Кажуть, що
її часто в чорному бачать...] то во̀на плаче// а шчо нин'ї с'ї ро́бит?// поди́в'їц'ї/
на́й бу́де та неза́лежн'їст' Укра́їни [святкування Дня незалежності України]/
була/ йа ни кажу// Укра́їна/ на́й бу́де низа́лежн'їст'// али то була п'їатниц'а//
то ни треба було гу́л'ати// так чи н'ї?// ў п'їатниц'у/ ў п'їатниц'у дужи ви́ликий
гр'їх// йак гу́л'ати/ чи хл'їп пи́чи чи шо// так/ йа вам пов'їда́ю//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта
середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

98.

То ф'їгура// то при́шло два хлоп'їчини/ то нав'їт' йе знімка// то При́чиста
Д'їва/ во̀на плакала// д'їсно/ то йе чо́го плакати// то во̀на плаче би с'ї на́р'їд
пока́йаў// би с'ї на́р'їд пока́йаў// йа ни кажу/ на́ш'ї груш'їўци нипо́ган'ї л'уди/
ї ўс'о// бо ви́дите/ церко́ўний ком'їтет ў нас мо́лодиї і дру́жній/ от Хрєсну
Дорогу ро́бимо// во̀на плакала/ плакала// ти́пер ўже та йак замал'ували йїї//
так/ то то во̀на плакала// та то йе до́брїй знак!// во̀на плаче// а шо мо́лод'їж
нин'ї ро́бе?// ану ти поди́вис'ї на́й йак бу́де у не́д'їлу ў церкв'ї/ к'їко л'уде́ї// а
п'їди до Га́линки чи де до к'лубу/ там ва́лиц'ї// ну/ ва́лиц'ї!// бо так йе//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

99.

Та то л'уди прийїж'зали/ то буў 'зошит на'писаний// то 'купа л'удей с'ї оздоров'ї'ало типер'во// йак с'ї зй'вила Причиста Д'їва// ну 'али то шче 'має 'бути// ўже 'буде та йак 'менше/ вона шче 'має с'ї зй'вити// то ў'писує'т' ў к'нигах 'даўних/ 'даўних/ хто 'має 'даўн'ї к'ниги/ то ў'писували// то так'е 'буде// то 'буде зй'ава/ шо то ц'їлий с'в'їт пе'реїде// а пе'реїшло// та то бу'ло на'рода/ та то стра'х'їт'а// 'їенш'ї приїшли/ грош'ї да'вали/ а д'руг'ї прихо'дили/ грош'ї б'рали// бо так 'було// бо так 'було// а ти'пер т'роха ремо'нтує'м це'ркву// а ти'пер Х'ресну До'рогу захо'т'їли зро'бити/ бо так// бо без 'Бога 'нин'ї не д'ї'деш до по'рога 'нав'їт'// ви з'найїте/ йак то приїшло/ ну а та'кий буў ў нас/ с До'лини приїшоў/ тако т'рошки д'вери/ д'вери зак'рит'ї бу'ли// так д'вер'ї зак'рит'ї/ і тако в'їн т'роха с'ї ўпер ў т'ї д'вер'ї/ т'ї д'вер'ї ўтво'рили// до 'ран'ї!// л'уди но'сили во'диц'у// до 'ран'ї// а м'їл'їц'їя ўже та'я сте'регла/ розу'м'їєш// 'али то'д'ї ни 'було/ то вий'їхали бу'ли чи йак// то л'уди до 'ран'ї// то'д'їка ўже на 'того/ на І'вана/ то'д'ї ўже й'її в'їтк'рили// і то'му на І'вана зро'били// то ўже на І'вана в'їтк'рили ту 'нашу кап'лиц'у// та// то'д'їка ўже-смо п'равили/ на І'вана//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

100.

Та Об'їава с'талас' ўже даўно/ то 'перид в'ї'їнойу ше 'було/ ше 'перид соро'ковим 'роком// там 'жили так'ї п'рост'ї л'уди ў 'хат'ї йа'когос' 'їншого'/ ба'гатшого чо'лов'їка// то ўже 'були л'уди с'тарш'ї/ стар'ї так'ї// і 'кажут'/ то 'нав'їт' 'кажут/ шо вона куку'рузу тере'била/ і то 'н'їби вона по'чула шо з'вон'ат' на мо'лебен/ і повер'тайец'а і 'бачи на в'їк'н'ї об'раз// то зи'ма 'була/ і тої об'раз ота'ко буў п'росто на в'їк'н'ї/ на 'шиб'ї// ну йа ни 'бачила 'того об'разу са'ма/ йак в'їн зй'авиўс'а/ а ше 'мама ро'сказували// його так 'добре 'видно 'було/ на 'н'ому

йе Мат'інка Божа з Ісусиком/ тримає Ісусика на руках// во́ни так'і з ко́ронами та́кими// і так'і шо с'в'іт'ад'а [мають німби]// али з'найіте/ ў Мат'інки Божойі меч ў г'руд'ах/ то так'е шос'/ тої меч ў неїі ў г'руд'ах// то та́кіі об'рас// то ма́є шос' з'начити/ бо Ісусик там вिति'рає йііі кроў// то йак по'д'умаєш/ вिति'рає про'бите 'серце/ ў с'вейі 'мами// а на ни'зу/ то два хрес'ти там йе// дес' йа 'чула/ шо отої чайко'виц'киї об'рас по'д'ібниї на гош'іу'с'киї// али то йа вам ни 'можу ска'зати/ бо йа йо'го ни 'бачила// али так 'кажут'// а то йа ўже 'чула/ то 'нав'іт' к'нижечку пи'сали/ шо то Мат'інка Божа 'дужи да'вала ўс'ім про то з'нати/ во'на с'нилас' 'л'уд'ам і ка'зала шо ро'убити чи шо// перет тим йак маў зйавитис' на в'ік'ні об'рас/ то тої чуло'в'ік шо жиў там/ йіму с'ниўс'а сон// ў 'тому сн'і в'ін 'бачи шо з в'ік'ном шос 'робиц'а і йа'кус' мо'нашку ў 'чорному// 'може во'ни/ шчо гово'рили до 'н'ого йа то ни скажу// а/ йіх 'було та йак т'роє/ та ў 'чорному і хрест 'мала/ йа'кас' ф'ігура ў чер'воному і о'дну ў 'б'ілому// то во'ни йо'му с'нилис'// при'шли до' хати і шос' йо'му го'во'рили// і ў три дни тої об'рас з Мат'інкойу Божойу об'я'виўс'а// то шо?/ то ш 'була з'начит' Мат'інка Божа з ан'гелами сво'їеми// чи 'може з'і с'в'а'тими йа'кими// йа ўже то ни з'найу// али то таке про'роцтво 'було йо'му// і там 'дужи 'л'уди йшли/ Ст'риї/ Дру'гобич/ Самб'ір/ та 'нав'іт' з'і Л'вова йшли// то наро'да 'було 'гурми йшли// і с'ц'і'л'алис' там/ так'і 'чуда Ісусик тої і Мати Божа ро'убили/ 'дужи ви'лик'і// а ўже йак бол'шеви'ки при'шли то ўс'о// с'в'аш'ченик'іў на Си'б'ір/ л'удеї на Си'б'ір// ви пе'ўно 'чули/ з'найіте з іс'тор'ії/ шо то за 'л'уди 'були/ йак во'ни з'і с'в'а'тим по'сту'пали/ 'нишчили/ закри'вали// то ту ха'тинку 'тоже ро'узвал'али/ ўс'о// йім то ни тре 'було/ йім то 'було нина'висне// во'ни ни бо'йалис' н'і гр'і'ха н'і 'кари/ ше мо'гли нас'м'і'хатис'/ во подив'іц'і шо ми 'можим/ то страш'не 'було// то аш йак Україна с'тала низалежна/ то ўже по'с'тавили но'ву каплиц'у/ на т'ім 'м'іс'ц'і де та ха'тина ста'ра сто'яла//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

101.

Мині моїа мама ро^усказували про той об^рас// і йа пам'ятаю шо вона ка^зала/ шо Мат'інку Бо^жу мож^на бачити ў чорному і ше ў б'ілому// али ў б'ілому йііі р'ітко бачили// б'іл'ше ў чорному// а йак інакше/ вона ш знала/ знала/ знала то в'ііна скоро б^уде/ йака то кроў б^уде/ йак той нар'іт мучити б^удут// то вона і ў чорному/ ў жалоб'і// і так ў Грушов'і/ то зарас/ можна бачити Мат'інку Бо^жу б'іл'ше ў чорному/ бо ни^ма добра на с'в'іт'і// ну то йа со^уб'і так д^умайу// а були ка^зали/ на тому об^раз'і Ісусика йак жи^вого бачили// чи то в'ін рухаўс' чи йак/ чи при^вижуваўс'а// ни то шо об^рас/ мал'ованіі/ а жи^вий// і ка^зала/ шо прийіжжали ўчен'і йак'іс'/ бо спочатку мали ўзнати чи в'ін намал'ованіі чи н'е// і в'ін ни намал'ованіі буў// то Сила Бо^жа// і його видиш йак ў хатин'і йе і йак на двор'і сто^уйіш// то так мама ка^зали// і йііі ўже тоже ро^усказували/ н'іби про^чани/ бо ш то йа вам ка^жу/ то при^ходили навіт' з Волин'і ка^зали/ шо бачили йак Мат'інка Бо^жа така йак на об^раз'і ішла дес' з ними ў пол'і// шо вони йііі на ўласн'і оч'і бачили/ і то ни о^дин хтос' шоб збрехаў а ўс'і// і об^рас то л'іпше видно було то г'ірше// бо знайте/ ка^жут' шо Мат'інка Бо^жа по земл'і ходит'// о^то так'е йа знаю//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

102.

То ка^зали/ шо то пасту^хи пасли худобу// і о^удн'іі д'іўчин'і зйавилас'і Мат'ір Бо^жа// і вона до^у нейі шос' там примоўл'ала навіт'/ йа не знаю ўс'ого там// Мат'ір Бо^жа/ і та д'іўчина/ то^уди по^уб'ігла дудому/ а коли та д'іўчина була то над'ійшла Мат'ір Бо^жа ў б'іл'ім так гуво^рили/ і так було на^писано ў нас там ў т'ііво йе на^писано// і і та д'іўчина/ а то д'і Мат'ір Бо^жа/ ни зйавилас'і/ про^пала/ а полу^жила по^йас с'в'іі/ скинула// і то навіт' то називайес'і Положен'а по^йаса// там той ден'/ о/ тринац'ітого вересн'а Положен'а по^йаса// ў той ден'// то д'і виникло те жирило// так/ йак та д'іўчина вид'іла і то в'іт того^у// [чому Діва Марія з'явилась?] так просто т'іі д'іўчин'і// а може вона застер'ігала

бо т'ї в'їни були/ і там йак'їс' монахи пот'їм жили// то називалас'ї Кубачиха/ бо то йак'їс' там монах буў/ Куба/ Куба// але то ўже за нас не було за того монаха// капличка була фаїна/ покрашина йак'ос' так на зелено і так такими г'їлками/ і ўс'а ўсередин'ї об'їта/ то дес' жертвували л'уди/ куп'їли образочки/ мален'к'ї/ і так в'їшали по ст'їнах// скр'їс'/ то була майже ўс'а об'їта тими образочками// а то ўже т'ї/ йак'ї прийшли москал'ї// [то в 50-х роках?] то ше ўпер'їд/ ме'н'ї с'ї здаїе/ шо то ше ўпер'їд ту першу капличку спалили// але то не москал'ї/ то наш'ї нав'їт'// наш'ї з раїону// першу капличку то спалили таки з нашогоу раїону//

Інформатор: *Курило Єва Михайлівна, 1928 р.н., 4 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

103.

Ну то то ўже була/ то ўже була/ таку л'уди зробили// то ў Тоўтихи нав'їт' на по'дв'їр'їу то робили а везли// а то таке було/ ну/ можна сказа'ти/ з досок/ зби'вали хлопи сами і завезли ду л'їса/ а ўже в'ечер ставили// ту то туд'ї ставили// а т'ї мали приїти то вал'ати комун'їсти// то з Жоўкви/ то наша ўлада/ з Жоўкви// а мама т'воїа прийшла [звертається до родички, що була присутня при розмові]/ Йеўка!// а йа мала л'агати спати такво в'ечер// ходи будем пил'нувати капличку бо ка'зали спал'ат зноў// а заўтра три'наїц'їтого вересн'а// та йа с'ї о'д'агнула плаш'чиско такиї стар'їй/ та п'їшли-смо// п'їшли/ і нав'їт' була Типчиха і тайа Ган'а// во'ни прийшли/ так/ і нав'їт' з йак'їмос' вобразом/ при'несли/ то'ди до тойї каплички// ўс'ї сид'їли ў т'її капличц'ї нав'їт'// такво на зем'ли/ та шо то так'вово була капличка/ а тут д'вер'ї// нав'їт' д'вер'ї ни були/ ну такво/ і дириў'л'ан'ї// і ми так по'с'їдали/ по' п'їд'лоз'ї і сид'їли чирис н'їч// ни мали// на ранок приїж'зайут з Жоўкви// приїж'зайе ж'їнка// а/ і Мар'їїка була/ Гван'ц'а і Гванц'о/ і хлопи були/ али хлопи с'ї ни пу'казували// но ми ўс'ї ба'би сид'їли// а тайа прийшла з Жоўкви/ і секретар/ і голо'ва/ і во ўс'ї// а на вод'ї запалили с'в'їчки/ а вона п'їшла/ ту пухо'дила пухо'дила/ тайа з Жоўкви/ і хап за ту с'в'їчку і бриз'!// пот'їм м'їл'їц'її ба'гато прийшло/ з Жоўкви і були

ц'ілії ден' то буў празник// [і та капличка так залишилася?] н'е!!! потим ше запалили// ше запалили// там гор'іло і гор'іло// а потим ше третю/ по'с'тавили/ ўже таку/ нав'іт' була фаїна// тото потим ўже заб'рали ў Намастир/ бу то не х'т'іли шоби запалили/ і вона стоїт до'нин'і там на по'д'в'іру// о'то та та капличка с Куба'чихи//

Інформатор: *Курило Єва Михайлівна, 1928 р.н., 4 кл.,
с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

104.

Ў Зарва'ниц'і/ там тоже було таке/ ма'лен'ке м'ісце йак ми ше йіхали ў п'іт'п'іл':у// так само та капличка Зарва'ниц'ка була йак ми йіхали ў п'іт'п'іл':у йак нас м'іл'іц'іа страшне пирил'ідувала// йак м'іі Іван по'мер/ то було дес' пеўно рок'іў двац'ат' п'ят' на'зат// і ту нав'іт' так йак йа зака'зала тої аўтобус/ йак дл'а ви'с'іл'а ми йіхали// ту ми колу них йак нас м'іл'іц'іа зупи'нила/ то ми колу них нав'іт' сп'івали «Чорна йа с'і чорна»// і ми спере'д'і зро'били таку/ с' того' во/ с' торта/ н'іби кору'ваї стоїт/ нама'йіли// і во'ни заход'ат' і с'м'і'йуц'а/ бо во'ни то пеўне і знали шо то йіде/ і аўтобус за аўтобусом йіде/ туду// там мала бути мо'литва ви'лика// і дуже п'іт'п'іл'н'і с'в'аш'ченики/ шу були ў п'іт'п'іл':у/ во'ни спов'ідали л'удеї// а так'во доў'кола ми ж'інки поста'вали/ а во'ни ў гражд'ан'с'кому та'кому були/ ни йак с'в'аш'ченики/ а ў плаш'ч'і// і тут в'ін кл'ак'нуў і ўже ж'інка йо'му каже/ спов'ідає/ а тут в'ін рас'с'таў/ бо ўже каге'б'іст з'боку// а ми йіх ни пропус'каєм/ ми так'во ўс'і стис'нули/ шо кажем йідете/ ми ни пус'кали йіх// али йак ми тим аўтобусом при'йіхали туду ў Зарва'ниц'у/ туду т'і так'і часи були страш'н'і/ шу т'і каплич'ки ўс'і розвал'ували// ми при'йіхали туду/ во'ни зупи'нили наш аўтобус і кажут' куду?// хто/ куду ви йідете?/ з в'іс'іл'ам/ хто ўлас'ниц'а?/ йа ўлас'ниц'а// ну і ўс'о/ зас'м'і'ялис'а/ по'бачили/ от куро'ваї ве'земо/ і ми по'йіхали дал'ше// і коли ми йіхали дал'ше/ нам ска'зали л'уди шоби ми йіхали/ та'киї йа'киїс' хут'ір там буў п'ід л'ісом// і там ми м'іж с'тир'тами по'с'тавили с'в'іі аўтобус/ с'тир'ти були ви'лик'і/ а са'ми ўс'і п'ішли// то там/ ў т'іі Зарва'ниц'і так було/ йа пам'я'тайу

йак було йак нині/ уже ўс'о чириз н'іч приго'товили// во'ни пус'тавили так'іво с'тоўпчики скр'із// хрис'том// отак'во/ хрест/ з'найіш/ отак'во/ хрис'том// шо так/ с'в'аш'ченики с При'част'ами хо'дили там/ а л'уди кл'ачали с' того бо'ку/ шоби там нав'іт' не м'ішало// і ўс'о то зробили/ і н'іх'то ни розвал'уваў/ бо так на'роду було// і там така м'ята дика ро'сла// ту м'яту с'лухайти йак русту'чили/ во'но пахло! а доў'кола так'і сме'реки// там так зда'валос' йак то уже ў ра'йу л'уди/ ро'зум'ієте// там так'і мо'лит'ви ішли// ту то'д'і там ше буў Гел'// предстаў'ник з'і Л'вова висту'паў/ т'і ўс'і п'іт'п'іл'ники висту'пали// с'в'аш'ченик/ йа уже так ти'пер по'забу'вала/ йа йіх так з'нала// с' Тер'нопол'а бу'ли ба'гато с'в'аш'ченик'іў п'іт'п'іл'них/ та'ких// то'во шо во'ни бу'ли у Л'вов'і по п'іт'п'іл'у/ наш о'тец' Йерон'ім буў з'і Л'вова// в'ін буў та'кий с'в'аш'ченик т'ретього чина монастир/ ў монастир'і ў нас/ то ми йіхали з ним// і так/ отак л'уди бо'ролис'а за в'іру// і бо'ролис'а по тих каплич'ках так//

Інформатор: *Лазар Марія Петрівна, 1941 р.н., 8 кл.,
с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

105.

Де монастир/ і за монастиром так/ си'ло було то во'но виселене ти'пер// т'іво в'іс'ка рад'анс'к'і йак приішли/ ў'лада рад'анс'ка і по'чали сво'ї по'р'адки наводити/ полігон хот'іли зробити і та'ки і зробили// тири'тор'ія в'ід Йаворова до Ма'гєрова то виселен'і ўс'і і ўс'і церк'ви/ ўсе по'нищено і н'ічого н'і'якого не мае з'наку нав'іт'// але йе село Вишен'ка нази'вайец'а і так до'тепер церква зберег'лас'а// а чо'му зберег'лас'а?// то'му шо/ йак за'думали церкву будувати/ йі'ї за'к'інчили будувати ў дев'а'цот д'ругому ро'ц'і// йак за'думали л'уди будувати то/ село Дуб'ровиц'а йе і там та'кий ў т'і'ї Дуб'ровиц'і ма'істер шо/ з'нае йак церк'ви будувати// в'ін по'йіхаў на це'гол'н'у/ і за'мовиў цеглу/ спец'іал'но ви'пал'ували дл'а будови церк'ви// то л'уди зби'рали йа'іц'а з наў'кол'ішн'іх с'іл і до то'гу рост'вору т'реба було да'вати йа'іц'а// а потим/ то м'іцно три'мае// а потим жи ш йак муру'вали то так само до то'го рост'вору/

давали// і воно дуже дуже м'іцне йе// бо тому що йак уже села виселені церкву треба знищити// наприклад йак солдати сид'ат' ў танков'і а зверху чубок такий/ танк майе// а з'і заду генерал сидит' ў машин'і і спостерігає і йак то будут' ламати ту церкву// в'ікна/ двер'і тово верх зн'али/ ти'пер ст'іни треба// і така доўбн'а величезна груба і ливойу прив'язана/ і во'ни йак розмахайут і бйут і бйут і бйут/ і с тойі сторо'ни і с тойі/ і з'і ўс'аких сто'рін бйут// і ни розби'вайец'а// тої уже генерал йак побачиў і каже/ атстав'іт'// ага/ та лива йак об'ірвалас'а/ і тойу доўбн'ойу чубок того танка знесло// а генерал тоді каже/ атстав'іт'/ в'ідат' Гаспод' іх с'іл'н'ейе ўс'іво// пот'ім жи ш йак в'іс'ка прийіздили на наўчан'а то та церква служила м'ішен'йу/ во'ни стр'іл'али/ о// так наўчан'а в'іс'ков'і проводили// коли Со'йуз ро'злет'іўс'а і наш'чатки тих л'удей/ мо'я бабус'а там народилас'а/ і м'ї прад'ід і прабабус'а похоронен'і на тому цвинтар'і// то ти'пер ми остан'а нед'іл'а траўн'а ўс'і зйіж'займос'а туди і Служба Божа в'іпраўл'айец'а/ з наўколишн'іх с'іл с'в'аш'ченики прийіж'зайут'// дуже дуже багато л'удей// дехто виселені і до Гли'н'ан і до Золочева/ до Бус'ка/ ну скр'із з'і ўс'іх о'колиц' зйіж'айуц'а// і во'на доте'пер сто'їт' та церкоўц'а// так/ так//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

106.

Ну наприклад тут у Л'вов'і/ ро'дина Кра'соўс'ких тут// д'іўчинка низр'ача ў них була/ народилас' низр'ача// а заўжди перид обрас Матер'і Божойі во'на кл'акала/ і молилас'а// і прозр'іла одного разу// одного дн'а во'на прозр'іла// л'уди тоді тої образ подали до/ монасти'р'а нашого// і тут [має книжечку про Крехів] не'ма на'писано йак мо'нахи в'іпраўл'али Службу Божу/ али йа то знайу/ л'уди роспов'ідали/ шо йіде си'лом машина і сп'іў чути циркоўній// а то ви'ходить йак при'їхали п'іт монасти'р/ от Службу Божу правили мо'нахи/ і ўс'іх ў машину/ во'ни про'силис'а шоби/ ну за'к'інчимо Службу Божу/ а тоді заби'райте нас/ н'і!/ ўс'іх на машину/ машина/ а во'ни на машин'і сп'івали

Службу// і так черис село Крех'їу йїхали/ і було чути сп'їу с тойї машини// о// йак ў Сиб'їр вивозили// так/ так// а тоді один чолов'їк/ то в'їн/ доброд'її на той час називали/ Антон'її Мас'ак// в'їн бжол'арством зан'їмаўс'а/ сад'їўництвом// і йак монастир/ ўже ўс'їх виселили то зробили дит'ачий будинок// тоді д'їти були багато/ шо бат'ки ни вир'нулис'а с ф'ронту і ўс'аке було/ шо кутр'ї д'їти сироти/ то там зробили// а в'їн продоўжуваў/ його не вивозили тому шо в'їн не буў монах// і в'їн залишиўс'а і далі продоўжуваў сад догладати і повидло варити і мед і тих д'їток д'їдом'їўс'ких кликаў// частуваў йїх/ там до тойї хатинки де в'їн живе/ приходили д'їтки// а одного разу приб'їгли і кажут там пал'ат' Бог'їу/ там пал'ат'!!! а то ўс'ї образи/ то ўсо почали на купу скидали і палили// і в'їн приб'їг ўже ўсе палає а зверху образ Мат'їнки Божойї/ в'їн зарас знаходиц'а ў церкв'ї с'в'а'того Андр'їя/ і в'їн цей образ вихопїў/ і в'їн ўсе жит'а с тим образом перебуў// пот'їм п'їтп'їлно в'їн наўчаўс'а на с'в'ашченика/ і доўгий час в'їн ў церкв'ї Андр'їя буў с'в'ашчеником/ недаўно в'їн помер// але коли ше в'їн мешкаў соб'ї ў т'її хатинц'ї/ то ўже п'їдес'ат першїї р'їк буў/ і ўчител'ка істор'її Параска Йухим'їїна і парторг Данило Гаўрилович мали донечку/ во'ни чолов'їк і ж'їнка/ мали донечку Райу// і во'на дуже хвор'їла/ майучи с'їм м'їс'ац'їў і ўже во'на і температура// і н'їчо не знали л'їкар'ї/ не знали йак дитину р'атувати// і л'уди кажут ід'їт там/ от ід'їт до того Антон'їя/ хаї в'їн молиц'а// і п'їзно вечером той парторг пришоў до тойї хатинки де той Антон'її мешкаў/ застукаў/ ої ўже пеўно пришли/ на Сиб'їр висел'ати// в'їткриў а/ отої каже/ роўспов'їў по йак'її в'їн причин'ї// треба молитис'а/ каже/ за донечку/ бо л'їкар'ї не можут ради дати/ і температура поуст'їїно// а в'їн каже/ а чи о'хрещена дитина?/ н'ї/ то насаперет треба о'хрестити// то ви о'хрестите// принесли дитинку/ о'хрестили/ і той Антон'її мулиўс'а ц'їлий час/ і дитинц'ї почала недуга в'їтходити// так молиўс'а молиўс'а і так дитинка о'уджала//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

107.

То наприклад ў т'риц'ят' шостому роц'і д'іти мал'і/ то ўже тод'і та ж'інка/ на тод'ішн'ій час во́на мала деўйат' рок'іў/ чи в'ісім/ ну дес' до тих літ// і то во́на то опи́сала і розпо́віла про хрест тої// про йаке то чудо в'ідбуло́с'а// д'іти бавили́с'а коло́ церкви/ і ўже темні́ло/ а побачили́ шо дуже св'іти́ц'а/ йасні́ст' ви́лика ў церкв'і// і пуб'ігли до́дому там сказа́ли/ шо дуже там ў церкв'і чи шос' го́рит' чи шо/ бо дуже йасно// і л'уди ско́рен'ко поб'ігли одні́ до дру́гих шоп в'іткрити́ хто ма́йе кл'уч'і/ в'іткри́ли церкву// а то хрест/ самообно́виўс'а// та́киї/ ну золо́тиї і ўс'о/ так йак в'ін буў с са́мого по́чатку йак його́ виготови́ли// то ти́пер/ то ўже церква́ дуже ста́рен'ка/ і в'ін обно́виўс'а то́ї хрест//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

108.

Наприклад/ йак йа до школи хо́дила/ то ўчител'ка одна та́ка ше ста́рен'ка/ шо во́на ўже за час'іў рад'ан'с'ких/ во́на ше даўн'іше була́// і во́на викла́дала бо́тан'іку// і чо́мус' со́бі ўсе брала аби остан'і́ї у́рок буў// бо во́на мала нам'ір/ за́далег'ід'/ йак Вели́кодний поне́д'ілок/ то во́на ве́де д'іте́й до лі́са на е́скурсі́ю н'і́би// а нам не го́воре бо шоби ми шос' не бел'кну́ли/ і шоби йі́ не по́пало// але ўже прот'а́гом часу́ йак йа ўже школу́ за́к'інчила і йа роздума́ла ў сво́йїй голо́ві/ йа́ка ш то розумна́ та пан'і́ Шчербо́ва А́н:а Бро́ніслав'і́ўна була́// во́на в'і́з'ме но́жик ў сумочку і/ д'іти/ будемо́..// ўже за́далег'ід' нам ска́же/ шо ми пі́демо на е́скурсі́ю// і во́на чу́му так ска́же/ шоби ми ў́дома ска́зали// ми ў́дома руспов'і́мо// а ў́дома ко́жн'і́ дитин'і́ ма́ма ска́же/ е́й/ то то ви́ йак і́дете на е́скурсі́ю// то там Хресна́ ду́рога прухо́дила ў т'ім лі́сі/ а там ста́ц'і́я остан'а/ а д'і́дом'і́ўск'і́ д'іти пуб'і́ут/ І́сусик ле́жит'/ гр'і́б І́суса пуб'і́ут чисто// і там пуна́руб'ла́йут шо та́к'е/ шо не тре́ба/ туа́лет/ йак туа́лет хо́д'ат'/ там// то ми д'і́ўчатка/ ба́пц'а ме́н'і́ ка́же/ ви́ в'ирв'і́т'/ г'і́лочок к'і́лка до́купки/ зроб'і́т' та́ку м'і́тлу і га́рно там пу́зам'і́та́йте/ га́рно пу́зам'і́та́йте// і

ми ўс'о так до^{ни}зу/ ўс'о позам'і^{тай}емо// а х^{ло}пц'і зноў б'і^{жат'} с тойі сторо^{ни}/ го^{ри}/ йе ц^{вин}тар і мона^{х'}іў ба^{гато} по^{хо}ронено/ ба^{гато} йе мо^{гил}// то так са^{мо} матер'і ка^{жут'} шос' там зро^{б'ит'} трав^{ичку} з'ір^{в'ит'}// но/ але і л'уди на^ўколишн'іх с'іл/ то бо^йалис'а присту^{пати} так/ д^{уже} сво^{б'ідно} і в'іл'но на ц^{вин}тар п'і^{ти}// бо ўсе шос' там йа^{ке} ка^{ге}бе/ шо то там стере^{гло}// ўсе шо то там стере^{гли} і л'уди бо^йалис'а// ну але ўсе та^{ки} хтос' шос' зро^{би}ў// на^{при}клад ж'ін^{ки} при^{хо}дили на ма^йіўку там де с^{тац'ія} о^{стан'}:а/ де гр'і^б І^{суса} то там Ко^узу^{л'ка}/ неба^{гато} ха^{т'і}ў йе/ і то^{во} За^{пас'і}ка з дес'ат ха^{т'і}ў// а чо^{му} на^{зи}вайец'а За^{пас'і}ка?// а то^{му} шо/ на^{при}клад/ мона^{сти}р/ сад/ а тут па^{с'і}ка мона^{сти}рска/ а тут ше з дес'ат ха^{т'} і на^{зи}вайут За^{пас'і}ка// і до с'о^{го}дн'ішного дн'а/ там з дес'ат ха^{т'і}ў йе// ну і ж'ін^{ки} ро^{бл'ат'} ро^{бл'ат'} ў кол^{госп'і}/ але на ма^йіўку ве^{чером} раз два/ по^{ми}лис'а// до К^{рехова} да^{леко} б'і^{гти}/ до ц^{еркви} а во^{ни} со^{б'і} тут [на о^{стан}ній ста^{ці} Х^{ресної} до^{роги}] пу^{сход'ац'а} і пра^{ўл'ат'} С^{лужбу}// і пра^{ўл'ат'} ма^йіўку// а бу^{вало} при^йі^{жайут'}// і за ру^{ки} ве^{дут'} до ма^{ши}ни/ п^{хайут'} шо там не з^{нати} йа^{ку} ка^{ру} бу^{дут'} на^{кла}дати йа^кби до Жо^{ўкви}/ за^{вести} йіх// а ж'ін^{ки} ка^{жут'} та не роз^{ган'а}йте нас/ та ми так спра^{ўно} ў кол^{госп'і} пра^{ц'у}йемо/ а ти^{пер} ве^{чером} при^{хо}димо с'у^{ди} мо^{литис'а}/ бо до ц^{еркви} да^{леко}/ ми не заб'і^{жи}мо// а ми стар'і та і ми тут мо^{ли}мос'а// тут на^{ш'і} д'і^{ди} пра^{д'і}ди/ бат'ки мо^{ли}лис'а і ми мо^{ли}мос'а// но/ і так ц'і^{лі} час//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

109.

Йа ба^{гато} не з^{найу}// з^{найу} шчо бу^{ло} три чу^{дот}ворн'і об^{рази} ў мона^{сти}р'і// то бу^{ло} дв'а шо Ма^{т'ін}ка Бо^{жа} бу^{ла} на^{ма}л'о^{вана}/ і С'в'а^{того} Мико^{лай}а// то вер^{ну}ло^{с'} т'іл'ки дв'а/ о^{дин} об^{раз} про^{па}ў/ н'іх^{то} не з^{най}е де в'ін йе/ чи з^{ни}шчєні^ї чи ў ко^{гос'} йе// то Мико^{лай}а/ то йе на^їда^ўн'іш^{ий}/ його при^{н'іс} ка^{жут'} Йо^{іл}/ тої шо зас^{ну}ва^ў тут мона^{сти}р// і тої об^{раз} йе д^{уже} пом'і^чний// то ме^{н'і} ше мо^йа ба^{пц'а} ро^{ска}зу^{вала}/ шо там б'іл'а н'о^{го} з^{ц'і}л'алис'а л'уди// і то л'уди його ў^{д'а}гали/ а його гра^{бу}вали/ але за ўс'і т'і

ласки його зноў ўд'агали// а той образ Мат'інки Божой/ то ше колис' даўно/ триста чи і б'іл'ше рок'іў тому його привезли до Крехова// але то ўже знали шчо в'ін је чудотворний/ б'іл'а н'ого ўже оздоров'їл'алис'// то кажут'/ шчо колис' ўраз побачили л'уди св'їтло велике/ над церковойу// ўс'ї позб'їгалис' ди'витис' шо то је// а зайшли до церкви/ а то так той образ Мат'інки Божойі св'їтиц'а/ але ше вона плакала// то так распов'їдають// а той трет'їй/ то його ўже нема/ то д'їўчинка наїперше прозр'їла сл'їпа б'іл'а н'ого// то його нема/ а т'ї је// то бачите/ Господн'а сила таки ўберегла їх/ бо то ж могли понишчити/ попалити// і тепер їх ўже вернули назат до Крехова// то так гарно було/ так з процес'їями вертали//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

110.

То знайу йак пишут' ў книжичках/ йак кажут'// с'уда приїшли два монахи/ Йоїл і Сил'вестир// вони спочатку жили ў печер'ї кам'ін'ї/ то ше дос'ї вона там је/ то можна їти поди'витис'// то пеўно Бог їм так/ так направиў с'уда/ і так їм тут бути сказаў/ то Господн'а вол'а// вони жили сам'ї/ але л'уди почали до них їти/ і вони збудували церкоўц'у і так почаў рости монастир/ монахи шче почали приходити// але то ж турки татари напали/ і/ вони зробили такий мур/ і вода була/ шоб т'ашко було доступити// і то так монастир аж до нин'ї стоїт// але то за рад'анс'ких час'їў було страшно// шо там з н'ого зробили// монах'їў пови'возили/ церкву пограбували// йак то наново почали робити йак монастир/ йак ж'їночки приїшли шоб там поприбирати/ то було страшне// вони не могли на то ди'витис'/ плакали// шоб то так с'в'ате/ так знишчити//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

111.

Недалеко в'ід Л'вова йе Строч// то таке село/ там ў т'їй церк'оуц'ї тоже йе образ Мат'їнки Божой/ чудотворний кажут' тоже// і там така велика/ доўга Хресна дорога йе// то йа знайу шчо колис' то йак татари напад'али// там буў монастир/ то не такий йак то збудований/ а такий// ну монахи жили ў печер'ї// і йак татари мали напад'ати одному монахов'ї прис'нило' то// чи Мат'їнка Божа/ хтос' ў сн'ї його поперед'ї// і в'ін каже л'уд'ам/ хо'вайтес' ў печер'ї// але ўс'ї його не послухали// але частина п'їшли за ним/ до монах'ї// і йак татари напад'али/ то винишчили/ поўб'ивали ўс'їх л'удеї/ шо не були ў печер'ї// і йак хот'їли ўже до тих л'удеї/ шо хо'валис'// але// і тут йім Мат'їнка Божа стала на ўход'ї/ і зн'ала с'в'їй плашч/ і така ст'їна стала/ татари не могли заїти// во'ни йїї не бачили/ і не могли ўт'амити шо то йїх не пускайе// але во'ни то зрозум'їли пот'їм шчо то йе йакас' сила така// і так л'уди ўр'ату'валис'// отак бачите з даўн'їх давен Мат'їнка Божа наш народ захиш'чайе// та пеўно йак не Божа вол'а і ласка то нас би не було на т'їй земл'ї// бо шо то ўже наш народ терпит'// а во'на тримае над нами с'в'їй омофор// тримае/ так//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

112.

Колис' д'їдо розказуваў/ то було даўно// шо ў нас була чудотворна ікона ў сел'ї Махн'їуц'ах// і л'уди приходили с'ц'їлатис'а/ приходили на палиц'ах/ с палиц'ами а їшли здо'ров'ї// і так о'дин пан сво'їу дочку/ дуже дочка була х'вора/ во'на ни могла ходити і// чи парал'їч ў нейї буў/ чи шос' шо во'на ни могла ходити// і тої пан прив'їс ту дочку/ і там с'в'аш'ченик буў/ йа ўже не знайу йак'ї там с'в'аш'ченики були то/ йа то ни пам'їтайу ўже// але та ікона така чудотворна/ шо во'на дуторк'нулас'а до нейї чи поц'їлу'вала і во'на о'здоровилас'а// во'на/ йїї ўже не несли а во'на ўже п'їшла/ своїми ногами// ну і тої пан/ за то шо так'е чудо/ ну то в'ін ў тому сел'ї подаруваў земл'у// такий л'їс/ березина була/ то такий л'їс буў/ з березами// і пот'їм ў роки в'їїни/

ту березину дуже зніщили/ там були/ б'її пеўно буў/ шо ти пер там нї одного дерева не лишило́с'а/ но сам'ї йами/ окопи та йак'би так'ї// і трава заросла/ так понищили// потім тї пеўно дїрева л'уди забрали палити до́дому// і потім/ пеўно ў роки в'їни/ тої обрас/ пеўно/ чи бомбили ту церкву/ чи шо/ ну тої обрас буў загублений// чи хтос' забраў його// ну короче в'ін буў загублений/ його не знали де в'ін йе// потім/ ўже пеўно п'їсл'а в'їни/ орали земл'у// і/ тої тракторист шо ораў/ заглох йому/ тої трактор/ ў ц'ому/ ў пол'ї// і в'ін вишоў/ думаў шо шос' пола́малос'ї чи шос'// і в'ін вишоў наперет трактора/ і тої обрас нашоў// і тої обрас/ такий ма́лен'кий в'ін/ не йе ви́ликий/ в'ін такий ма́лен'кий// і то так було ў пол'ї/ і то ни знали чи то до тойї церкви чи то ни до тойї// бо то ўже л'уди стар'ї ни пам'ятали// але во́ни ўз'али і до сус'їдного села дали// пеўно чи ў Торгов'ї// ту ікону до церкви/ і та ікона була ў церкв'ї// но вона не/ не/ вона росила// шо роса виходила/ та йак плакала/ та іконка// тоді пеўно ше до одного села дали// чи то до Чижева чи то/ йа ўже шос' так/ конкретно// то сус'їдн'е село/ так поле і так сус'їдн'ї села// і так л'уди не знали де то/ і в'їдали до тойї/ там тоже вона не цеї// а ўже дали до Махневцкойї/ тойї церкви/ то та іконка ўже не росила// і так само л'уди...// нав'їт' ў наш час/ йа пам'ятаю така була Паўл'їнка і вона// то ш були церкв'и закрит'ї// але вона ўсе правила/ ўсе приходила/ тишком нишком пару л'удеї приходило/ і так молило́с'а/ і так вона/ ну вона в'їдала ўс'о жит'а церкв'ї// і вона йак Благов'їшчен'а було/ св'ато/ йа ше була ма́лен'ка/ то/ вона нас во́дила туда до того образу// то так ў захрест'їю/ буў тої обрас високо/ і вона давала нам драбину/ і ми так л'їзли по т'її драбин'ї і так ц'їлували тої обрас// тоді/ то так/ то так'е було чудо/ шо ми йшли і ц'їлували/ то так йакос'// ну ти пер та іконка збер'їгаец'а ў нас// йїї поновили трошки/ поновили/ не дуже/ але поновили// і так вона ў нас йе// а на так'ї ви́ликий св'ата то вистаўл'ають на титрапод шоб л'уди ц'їлували//

Інформатор: *Мудрак Леся, 1966 р.н., освіта спеціальна, с. Махнівці Золочівського р-ну Львівської обл.*

113.

Роскажу вам ше про образ тоже такий чудотворний// в'ін йе ў Самбор'ї/ в'ін йе старий/ йа знайу може дес' зо грїста рок'їў майе/ а може ше б'їл'ше// перше тої образ не^н буў ў церкв'ї// його мала йакас' рoдина/ отак'во прoсто в'ін со^уб'ї буў ў л'удей йак прoстиї образ шо^у до н'ого мол'ац'а// така йак то мал'уйут' Богорoдиц'а з Ісусикoм мален'ким на руках// а ў йакийс' ден'/ то ўже так рoсказуйут'/ гoспoдин'а дивиц'ї/ а ў Мат'їнки Божойї сл'oзи тeчут// і то кажут' були ни так'ї прoст'ї/ чи то таке йак мирo йак то бувайе/ а то кроў тек'ла/ і так на чoл'ї тоже таке н'їби було// бо то знайїте/ то ў Ісусика таке бувайе/ знайїте йак то/ в'ін в'їнок маў/ тернoвий в'їнок маў на гoлoв'ї// а то ў Мат'їнки Божойї тоже так// і шчо тод'ї// а тод'ї йїї ўже забрaли до^у церкви// і вoнa дужи доўго плакала// і плакала і плакала// але то кажут' йшли л'уди і дужи с'ц"їл'алис'// то було даўно/ то ўже н'їх'то не^н знайе йак то док'ладно було/ але знайут' шо с'ц"їл'алис' л'уди слаб'ї// і то значит' шчо вoнa чудотворна ўже дужи даўно/ шче с тих час'їў/ то може ше козaки були то^уд'ї// може бути/ бо тод'ї в'їїни були і вoнa плакала так фeст// і то ўже вo не^ндаўно мoжна сказати вoнa тоже так сил'но плакала// то перид першoйу в'їїнoйу/ і перид другoйу/ вo ўже коли бoл'шевики були// але хто то знаў/ шо то так буде/ чoгo то вoнa плаче// та може шoс' думали шчо то не^н йе дoбре// та пeўно л'уди шoс' сoб'ї думали/ але шо зрoбиш// мусим т'їл'ки прaвe^ндно жити// oтo вoнa така йе// то то шо йа знайу//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

114.

Туткаво було тр'асовиско/ туткаво// то було тр'асовиско тут росла верба// та верба вoнa ўже мала роки і та верба стала дуплава// і ў т'їм дупл'ї зйавилас'а водичка// і то/ і тод'ї на т'її верб'ї нараз зйавиўс'а образ Прeчистойї Д'їви// л'уди приходили мoўлилис'ї/ і тойї водички зачерали// і тойу водичкoйу/ йак зачерали/ нав'їт' йак оч'ї бoл'їли/ чи ни вид'їў/ то л'уди

висл'іпали/ і ўс'о вид'іли// і то прихо|дили л'уди так часто/ і прихо|дили/ і
 прихо|дили і мо^улилис'і/ сп'івали// так тоту вербу/ ту бгоро|дили до^укола
 парканц'ом// ну але^н ту нагор'і/ жили жи|ди/ йа не^н знайу чи йа так пов'ім//
 жи|ди/ і шчо во|ни зроби|ли?// во|ни не^н мог|ли на то с'і ди|вити/ шчо л'уди с'і
 зби|рали/ шо хо|дили// і во|ни ту кер|ничку за|сипали/ с'м'іт'ам ўс'аким/
 за|сипали/ жи л'уди пе|рис|тали хо|дити ўже так// на|рас!// бе|рес'а хо|роба// л'уди
 ни мрут н'і там/ н'і там/ н'іг|де л'уди ни ўми|райут// х'іба ту|во за|шла та|ка
 чу|ма/ шо л'уди мер|ли по п'єтеро по шестеро л'уде|й/ шо с'в'аш|ченик не
 ўсп'іваў хо|вати// ота|ка бу|ла чу|ма// то^уди йа|киїс' с'і зди|баў старі| чуло|в'ік// і
 так чи прис|ниў йо|му с'і сон/ шо^у треба ту кер|ничку в'ідно|вити// во|ни ту
 кер|ничку п'ішли вичис|тили/ бгоро|дили й|йі/ пирис|тали л'уди мер|ти// л'уди
 ўже прис|тали мер|ти і то^уд'і зноў за|чили л'уди с'і схо|дити/ і так схо|дили/ так
 мо|лилис'і// то було ў тис'ача в'іс'ім|сот соро|ковому ро|ці/ по|ставили дал'і/
 по^уйїхали до Доросе|ва/ з|ібра|лис'а/ ўже л'уди так'іво стар'і купили та|ку
 стару кап|личку і по^ус|тавили ту|во/ кап|личку// на т'ім|во м'ісци по|ставили/
 с|тали л'уди прихо|дити мо|литис'а// ту л'уди в'і|жи|ўлу|валис'і// то йе м'ісце
 так'е шчо...// бо йа нав'іт' чи|тала ў так'і|книш|чин'і/ шо ту йе найго|лоў|н'іше
 м'ісце// бо йе штир|на|ц'іт' кап|личок де с'і При|чиста Д'і|ва з|я|вила// о/ і тут|ка
 три було в'іт|пусти/ на Прис'в'а|тойі Бого|роди|ці/ на С'в'і|того^у Духа/ то на
 Прис'в'і|тойі Тр'і|ц'і було/ на/ от на Успен'а/ і на Чесного Хреста// то були
 в'іт|пусти// а пот'ім йак за|шоў мас|кал/ церкву/ йак то ска|зати/ за|крили// во|на
 за|крита була дві|ц'іт' в'іс'ім ро|к'іў// але/ ми хо|дили/ і л'уди хо|дили// так було
 д|руга го|дина но|ч'і// ми ту|во п'ід|логу в'і|дерли/ поп'ід сп'ід/ ми ўс'о ра|ўно до
 тойі во|дички хо|дили і ми тойі во|дички на|би|рали// йа так пов'і|дайу по
 простому// і ми хо|дили тойі во|дички на|би|рали// були л'уди прихо|дили// а так-
 смо тро|ха і/ пр'італи ў церкв'і/ так// але пот'ім зноў/ при|шли/ з|везли ўс'о до
 кап|лички/ церк|ви с|тали за|кри|вати/ шче б'і|л'ше і// церк|ви/ з|вожу|вали с'уда/
 ўс'о/ х|ламу поз|вожу|вали// але ўс'о ра|ўно ми церкву ту ни по|м'іту|вали// ну і
 ўже дві|ц'іт' в'іс'ім ро|к'іў при|шло/ то ўже було ў в'іс'ім|ди|с'ет'/ вос'мому
 ро|ці/ йак ту на бал|кон'і// та Мар'і|я ма|лен'ка/ во|на ма|ла три|на|ц'іт' ро|к'іў/ йа

ни з¹найу/ три¹найц¹іт' чи штир¹найц¹іт'// йак во¹на ви¹шла с¹ хати/ і тако¹ дивиц¹а на бал¹кон¹і сто¹йет/ о¹соба// сто¹йет о¹соба і так шче/ ма¹хайе/ к¹личе до¹ себе/ то було¹ перед¹ вечером/ йа не з¹найу йа¹ка с¹ема го¹дина чи йак// і/ стали с¹і ди¹вити/ то При¹чиста Д¹іва// ў чорному сто¹йала/ инш¹і вид¹іли ў б¹ілому/ инш¹і ў чорному// ну то з¹найете/ до¹ вечор¹і ўс¹і л¹уди наш¹і пери¹шли// і/ хо¹дили// т¹іко ўже стала м¹іл¹іц¹ія/ то ўже було¹ страш¹не то¹ди йак// м¹іл¹іц¹ія стере¹гла/ тутка шчо тутка...// во¹ни ни пус¹кали/ во¹ни зро¹били каран¹т¹ін були// та во¹ни ўс¹і/ ўс¹і грани¹ці по¹закри¹вали// але ту л¹уди йшли/ страш¹не// вид¹іли/ вид¹іли// м¹іл¹іц¹ія сте¹рег¹ла// на до¹роз¹і/ там л¹уде¹й ни пус¹кали/ то бго¹ро¹жено було// то було¹ нав¹іт' на Возне¹сеніе// ви з¹найете на Возне¹сеніе йа са¹ма/ йак во с¹і При¹чиста Д¹іва/ Ісусик голово¹ў// видите йа би/ бо йа си ў т¹ім до¹ми/ то в¹ін тако/ тако голо¹во¹ў/ тако голо¹во¹ў хо¹ди¹ў [показує рухи головою]/ ма¹ха¹ў тако/ так с¹і// то було¹ перед¹ Возне¹сеніем// во¹на з Ісусиком/ то во Ісусик шо сто¹йет і так го¹ловочко¹ў так ма¹ха¹ў і ма¹ха¹ў// ну і ви ка¹жете//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

115.

То же¹ре¹ло і йе во¹да// а во на го¹р¹і/ а во¹да йе!// то на Гава¹реч¹ин¹і/ л¹уди там хо¹д¹ат/ л¹уди там претали/ ўс¹о ро¹били// отак// перше хо¹дили/ а за рад¹анс¹ких ни пус¹кали/ го¹нили виго¹нили// і так// л¹уди берут ту во¹ду/ бан¹ками/ їдут/ і кан¹істрами/ заби¹райут/ хто сла¹бий/ хто шо// а йак ш// то о¹дин рас¹ була О¹б¹йава// і з¹найу шо¹ го¹во¹рили/ шо Мат¹інка Б¹ожа/ йшла/ ўдарилас¹і і то вибухла во¹да// о// і ми їдем на С¹в¹іту го¹ру/ ти¹пер хот' йа ни їду бу ни мо¹жу/ а їдут л¹уди// о/ так/ о¹б¹йавилас¹і/ пасли ку¹рови д¹і¹чатка/ і о¹б¹йавилас¹і//

Інформатор: *Гриндьо Єлизавета Павлівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Білий Камінь Золочівського р-ну Львівської обл.*

116.

Найдаўн'іша// ну йііі ше Богдан Хмел'ниц'киї/ в'ітпочи'ваў з'і своіейу ко'мандойу в'ііска на подв'ірыі тойі 'церкви// там 'були по'сажен'і 'дуби йа'к'іс' та'к'і/ то то ўже дес' гр'ім ў'дариў ў 'н'ого/ ў той дуб/ то зго'р'іў// то його 'викопали ўже/ зр'ізали// то во'на 'даўн'а// Богдан Хмел'ницькиї йак ў час в'ііни во'ни тут зупи'н'алис'а/ то во'ни тут п'іт тойу 'церквойу в'ітпочи'вали// то шо во'на ўже 'маіе 'б'іше йак т'риста п'ядес'ат 'рок'іў// 'але^н хто його з'наіе так 'точно/ не пам'атайут'/ оче'н'виц'іў не'ма// бо на т'іі 'церкв'і [церкві Миколая] на'писано/ шо во'на 'б'іше ста 'рок'іў майе// побу'дована/ но'ва// а тут н'іг'де шос' 'напису не'ма// о//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

117.

А то ко'лис' йак ше 'турки і та'тари напа'дали// йа то так не^н з'наіу/ но так по 'роспов'ід'ах 'бат'ка і 'матер'і/ шо йак напа'дали 'турки і та'тари/ то ў нас там 'коло^у монасти'р'а/ так 'було 'викопано/ доў'кола/ та'киї ка'нал// і 'мури та'к'і 'висок'і 'були// і м'іст/ но/ шо 'л'уди ішли до 'церкви/ то м'іст п'ід'носиўс'а// йак 'турки і та'тари напа'дали во на нас/ на ту о'у'колиц'у/ то/ 'л'уди т'і'кали туду/ до'у' монасти'р'а і/ той м'іст п'ід'носили/ і во'ни не^н мог'ли туду// р'іка до'у'кола ішла і во'ни не^н мог'ли до'у'братис'а туду і так 'л'уди р'ату'валис'а в'ід них// то 'нав'іт// там ў нас/ отуду йак ота 'вулиц'а/ аш туду/ за се'н'ло/ там йе/ ў нас нази'вайут' «До 'турка»/ то там йе по'хованіі 'турок// 'може його 'мошч'і ўже і заб'рали з'в'іц'и/ йа не з'наіу/ но там сто'їт та'киї 'пам'ятник 'високиї/ та'киї/ і/ то ўсе 'кажут до 'турка і'демо// і то тої'во/ то його/ той/ ну йак/ шо руково'диў 'тими 'турками/ с'таршиї// во'ни напа'дали тут/ а тут йа'кос' 'наш'і/ до'мовилис'а с' 'тими 'турками і во'ни його 'видали// шо во'ни його там 'забили// в'ін си'д'іў йа'к'рас 'в'іч'ер'аў ка'зали/ йа ни з'наіу чи праўда/ 'але^н так рос'казували// шо в'ін си'д'іў там 'в'іч'ер'аў і/ з'в'іти з 'башн'і в'ід монасти'р'а 'луком/ його ў'ц'ілиў і в'ін там за'гинуў// так/ та// то так і нази'вайут/ 'коло^у 'турка там/ 'коло^у 'турка// та//

Інформатор: *Якимець Катерина, 1942 р.н., 7 кл., с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

118.

Ту ў Крехов'ї/ нападали турки на Крех'їў с тамтойі стоуро́ни/ з заходу// п'їт тейу го́ройу дес' ту Матир Божа зйавилас'а і тих турк'їў в'їд'їгна́ли// в'їд Крехова// о// і турк'їў в'їд Крехова в'їд'їгна́ли// і в'їт:о́ди ўже стало/ то йакрас на Миколи стало// то́ди стало посто́ян:о там в'їтпраў'л'атис'а// там ўже мо́нахи за́чали//

Інформатор: *Бойко Марія Іванівна, 1936 р.н., 4 кл., с. Смереків Жовківського р-ну Львівської обл.*

119.

Коли турки нападали і// монастир доўкола тут/ монастир доўкола опушчений буў водо́йу/ тут ўх'їт ў браму/ м'їст// а м'їст буў та́киї шо п'їдн'їмаўс'а і// ўден' турки ни зач'їпали л'уде́й/ во́ни в'їтпочи́вали а ўно́ч'ї нападали// і ўс'ак'ї пакост'ї робили// то л'уди/ видно йїх не так ба́гато було/ і пом'їшчались'а на подв'їр'а монастир'а// і то́д'ї брама закри́валас'а/ м'їст п'їдн'їмаўс'а/ брама закри́валас'а і во́ни не могли досту́пити ту́ди// то ў та́к'їм раз'ї во́ни дра́бини пристаў'л'али там// шо мур/ і ў мур'ї ви́соко йе та́к'ї ма́лен'к'ї в'їконц'ата// і во́ни пристаў'л'али/ во́ни хот'їли ту́да до́братис'а/ але во́йни/ і йїх тру́чали/ і во́ни н'їйак ни до́братис'а не могли// л'уди то́д'ї дума́ют' йак ту на́пасть то йї в'їтче́питис'а/ йа́гби то йїх про́гнати// то́д'ї боро́н'ані́й зуб ўз'али/ осв'ачували// боро́ни/ ко́лис' та́к'е/ йак по́ле о́райеш/ а то́д'ї йе та́к'е/ боро́на нази́вайец'ї і во́ни ма́йут' та́к'ї зу́би// на́приклад ко́н'ї т'а́гнут' т'ї боро́ни і во́ни так розри́хл'уйут' земл'у// і/ то́й боро́н'ані́й зуб осв'ачували два́нац'ат' раз'їў в'їтпраў'л'али Служби Бо́ж'ї/ над цим зу́бом// а то́д'ї ж ви́р'їшили/ йа́г би то на то́го турка/ стр'ї́л'ати з зв'їни́ц'ї// і то́й йа́киї ко́ло турка прислу́говуваў хлопчина/ в'їн до́в'їдаўс'а шчо в'їн йе ўз'ати́й в'їт ба́т'к'їў// і в'їн ви́р'їшиў то́му туркови помстити/ туркам ви́р'їшиў помстити і

роска^{за}у л[']уд[']ам шо/ де та к[']і[']б[']ітка сто[']йіт[']// [']вечером [']буде ве[']чер[']ати і напе[']ред то[']го турка [']буде сто[']йати [']син[']е св[']ітло// і то[']д[']і йак з зв[']іниц[']і йак [']лука [']вистр[']іліу/ йак [']вим[']і[']р[']ау йак [']виц[']іліу/ то в[']ідразу у [']того турка по[']пау// о// і застр[']іліу [']того осно[']у[']ного хана/ і в[']ійско то[']д[']і ўже спо[']лохалос[']а і по[']чало ўт[']ікати// то ме[']ні Галинки д[']ідус['] роспов[']ідау і йа то со[']б[']і то запам[']йа[']товувала// пот[']ім/ [']черес [']дейакі['] час [']ж[']інка [']того['] турка при[']йіхала/ і там [']н[']іби йа[']кес['] роска[']йан[']а хо[']т[']іла во[']на/ і мо[']нахи йі[']йі слухали// і при[']везла во[']на св[']ічку/ вели[']чезну/ [']тона д[']в[']іст[']і [']важила/ та св[']ічка// і во[']на ка[']зала шо во[']на йак о[']ф[']іру [']хоче по[']ставити то/ і мо[']нахи при[']н[']али йі[']йі// зро[']у[']били укри[']т[']а/ шо[']би н[']і в[']іт[']ром н[']і дош[']чем [']тойі св[']ічки не за[']га[']сило// і во[']на со[']б[']і так св[']і[']тилас[']а ден['] і н[']іч// пере[']ішоу [']дейакі['] час/ і мо[']нах у сн[']і бачи[']у ш[']чос['] проти[']у тойі св[']ічки/ йа[']к[']іс['] сон бу[']у йо[']му// во[']ни/ [']думали [']радилис[']а/ [']пе[']ўно [']треба с под[']в[']і[']р[']йа [']вивести св[']ічку// го[']ра По[']б[']і[']йна/ о[']тут зразу/ на ту го[']ру По[']б[']і[']йну/ [']вит[']анули ту св[']ічку там с тим укри[']т[']ам с тим ўс[']ім і во[']на со[']б[']і го[']рит[']/ го[']рит['] по[']ле[']ген[']ко/ го[']рит[']/ го[']рит[']/ а йак ўже до к[']ін[']ц[']а до[']го[']р[']айе/ йак [']вибухнуло/ вес['] [']чубок го[']ри знесло// і до с[']о[']го[']д[']н[']ішного д[']н[']а там тра[']вичка не проро[']стайе/ от йак ми [']будем спо[']стережлив[']і/ [']п[']ідемо на Х[']ресну до[']рогу/ то там// так почи[']на[']йец[']а Х[']ресна до[']рога/ о[']стан[']а не[']д[']і[']л[']а м[']іс[']ац[']а/ [']п[']ісл[']а С[']лужби [']Божойі с про[']цес[']і[']йе[']у ўс[']і ідут['] на Х[']ресну до[']рогу/ с[']в[']аш[']ченики/ [']л[']уди сп[']і[']вайут['] і ўс[']і ста[']ц[']і[']йі пере[']ход[']ат// о[']стан[']а не[']д[']і[']л[']а м[']іс[']ац[']а і так ле[']гесен[']ко ідут['] ў[']верх ў[']верх і/ [']можна спо[']стер[']і[']гати/ шо на[']го[']р[']і т[']і['] рос[']тут// [']р[']ітко де не де [']дерево/ а тра[']вичка дес['] там од[']на/ там там// ск[']і[']лки [']рок[']іу/ то ўже [']триста [']рок[']іу/ о[']так во[']но// ага/ роспов[']ідали/ шо то[']й хло[']пчина йа[']к[']і прислу[']говува[']у до [']турка/ то йак за[']би[']рали [']наших хло[']пц[']іу/ йак йа[']к[']іс['] йани[']чар[']іу з них ро[']били ота[']ке// і в[']ін вес['] час [']дума[']у шо в[']ін без бат[']к[']іу/ а то йа[']кос['] і до[']в[']іда[']ўс[']а/ шо ў [']н[']ого йе ро[']дина/ б[']рат[']:а [']сестри// і от в[']ін так[']е ўчи[']ни[']у д[']іло зро[']бити// [а то[']го турка стріляли тим освяченим..?] ос[']в[']аченим от/ з [']лука і/ то йа з[']найу/ то дес['] то [']може ота[']к[']іво зуб то[']й// два[']нац[']ат['] [']ра[']з[']іу ос[']в[']ачували/ і з висо[']ти тойі зв[']і[']л[']ниц[']і/ йак [']вим[']і[']ріу йак [']виц[']іліу [']просто [']туркови/ так/ [']просто [']турка за[']би[']у// ота[']к[']е то во[']но [']було//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

120.

То буў де^нрив^нйаніі м'іст / то поїзд йіхаў/ та^кіі зил'ізніі м'іст буў// а потім ў дваіц'іт шостому роц'і то аўстр'іа разом інже^нери і пол'аки по^уставили тоі м'іст// там на^в'іт' на^писано^у тис'ачу дваіц'іт шостому роц'і// там йе ўсе^редин'і два^наіц'іт же^нрел// ўсе^редин'і// отам/ і то йак на^сип ро^били/ во^ни там по^убуду^вали та^ку хату/ і за^сипали там Ма^т'інку Бо^жу// каут т^риста ро^к'іў то^му/ істор'іа то^го^у Плугова/ йак ше Бо^угдан Хме^нл'ни^ц'кіі во^уй^уваў/ то кажут шо ту...// там же^нре^нло було^у а тут та^к'е ба^гно було^у// йак к'ін' стаў ко^питом/ а о^удин со^ул^дат та^кіі ўже ўми^раў і каут шчо/ ўс'і по^йіхали а тоі со^ул^дат ли^ши^ўс'а ле^нжати/ але там/ і не^н було води/ а к'ін' стаў ко^питом/ коло^у н'ого буў/ і там ў т'ім ко^пит'і во^да/ назби^ралас'і і со^ул^дат с'ц'ілі^ўс'і і по^уйіхаў// і ту л'уди при^йіж^зайут/ ту во^ду на^би^раут/ ўс'і бо^ул'уч'і м'іс'ц'а мийут/ і кажут жи то во^да/ та во^да дуже^н ко^рисна йе// а ми то^го не^н зам'іча^йемо бо ми вес' час йі^йі п'іемо/ зна^йете// та ж ми вес' час йі^йі п'іемо// ну шо йа вам ше с^кажу? // і ту ше каут ше Ма^т'інка Бо^жа зйа^вилас'а// і там ўже йак ту хату буду^вали то там то^же Ма^т'інку Бо^жу заму^рували// там йе та^ка хата і там т'і же^нрела там ўс'і з^в'іт'и вит'іка^йут//во^уна тут зйа^вилас'а/ тота...// же^нре^нло те ма^йе ту^ди йак т^риста ро^к'іў/ і ту ў нас церкву побуду^вали та церква ма^йе то^же т^риста ро^к'іў// де^нрив^няна/ бо^у ўс'уди це^нрк^ви за^кри^вали а ў нас церкву не за^кри^вали/ то^му жи то арх'ітек^турна пам'ятника і т^риста ро^к'іў там та церква ма^йе// і ту каут так те же^нре^нло ма^йе т^риста ро^к'іў// і кажут там Ма^т'інка Бо^жа ту зйа^вилас'а// коло^у мене ше ж'інка йе с дваіц'іт першо^уго ро^ку/ стара ба^б'ц'а та^ка/ йі ўже во на весну буде див'а^носто^у ро^к'іў/ то^у во^на ка^же/ жи во^на зйа^вилас'а і та^мон йак п'іт церквойу ў голу^бому п'ід^н'алас'а до^уго^ри// кажут' жи то [люди] с'ц'і^л'айут'с'а// так і к^нишка пи^ше/ жи на^питис'і і полу^чайіс'і с'ц'ілен'а/ до^доби і л'у^дина с'ц'ілу^йес'а//

Інформатор: *Цвігун Ірина Миколаївна, 1949 р.н., 9 кл., с. Плугів
Золочівського р-ну Львівської обл.*

121.

В'ін буў кал'іка// і його/ прис'нилас'і Мат'інка Божа шо йе ў л'іс'і вода
йкака йіго оздоровит// і його слуги при'несли і в'ін при'шоў// тут буў л'іс/ тут
не^н було н'ічого// і в'ін по'бачиў ў с'в'ітлі// в'ін коли при'шоў/ йому зйавилас'
Мат'ір Божа і побачиў воду// в'ін помиў ноги і зразу стаў на ноги// і так як
в'ін стаў на ноги/ в'ін ўже і побудумваў тут церкву/ і так то жере'ло і так се'ло
пойавилос'а//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів
Перемшлянського р-ну Львівської обл.*

122.

Лаго^удоўскі/ Лаго^удоўскі буў ту/ то ше йе п'іс'н'/ за Уневом ў л'іс'і та і
ше ў чист'ім гайу/ стойт' храм Цариці до^у л'удско'гу райу/ а ў т'ім храм'і
Чудотворна Мати б'ідному народу да'є благо'дати// о// знайу шо^у йуму с'і
зйавила к'н'аз'ови кал'іці ка'зала шу'кати же'ре'ла у л'іс'і/ і в'ін шу'каў же'ре'ло
у л'іс'і і зйавилас'а йіму Мат'інка Божа і ка'зала шоп то в'ін по'буду'ваў ту
церкву/ і то^уди ка'жут/ т'і слуги заб'ралис'а і п'ішли/ слуги/ а в'ін то побуду'ваў
і там в'ін ле^нжит/ п'іт гал'ерами// ну то ка'зали шо йіму с'і з'авила Мат'ір Божа
на корч'і йасн'іс'т' і ціла ў б'іл'ії о'удеж'і була/ і в'ін то^уди ту ф'ігуру
по'с'тавиў тамка//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів
Перемшлянського р-ну Львівської обл.*

123.

А ви знайіте Іл':а во/ Іл':а/ йа читаў к'н'игу таку// в'ін мае при'йти і
ўдарити ме'чом/ у тої другі при'х'іт// з'і с'ходу ўдаре ме'чом і буде к'інец//
вугон'/ значіці такий вугон' спалит// бу першій/ при'х'іт/ то було/ потоп// то

потоп буў казаў Господ' Бог/ ўже не^н буде потопу// а буде ўдарено/ Іл':у// і в'ін/ к'іл'ко в'ін ўже л'удеі по^убіў/ Іл':а// к'іл'ко/ страшне народу// і в'ін ше зйіхаў туда/ своіоў теў кол'аскоў/ на небо// і в'ін тої Іл':а йіму не^н можна було о^уздоровити о^удного чулов'іка/ зачаў Николаю/ Николаї буў чудотворець'/ а Іл':а буў пророк// і в'ін мае то ўс'о спалити// і во Американ'с'ка держава вона мае п'іти то ўс'о ў прах// та йак Йапон'ія/ Йапон'ія там потопайе/ ви чули там землетрус буў/ к'іко там л'удеі с'і потопило/ там мало шо л'удеі йе// і к'іл'ко л'удеі поўмирайут'//

Інформатор: *Мирка Юрій Іванович, 1927 р.н., 5 кл., с. Ліщини Жидачівського р-ну Львівської обл.*

124.

Ў нас дужи випатки були того року// ж'інка вивела ко^урову/ пасти// і заgrim'іло^у і ўдарило і забило^у// дв'і ж'інки забило тово// кажут' жи тоїво Іл':а/ шо в'ін забирайе л'удеі/ то в'ін Богом забирайе// бо в'ін п'ішоў з Богом до неба// с кол'асницею тийу// і поки/ поки не^н буде вот к'інец' с'в'іту/ доти в'ін буде існуваў// буде існуваў// так ше го^уво^рили стар'і ше л'уди наш'і// пов'ідали таку істор'ію//

Інформатор: *Мирка Юрій Іванович, 1927 р.н., 5 кл., с. Ліщини Жидачівського р-ну Львівської обл.*

125.

Дуже ўже хот'іло^с'а л'уд'ам одного села мати своіу церкву// бо йім приходило^с'а ходити далеко/ аж до сус'ід'ного села/ а треба було добиратис'а через р'ічку// кажут' шо не раз начекайуц'а л'уди п'іт церквою на зел'мана/ шо прислуговуваў там/ зрад'ійут' йак в'ін приїде// а в'ін поверне коней і гаїне на^зат// за^мало л'удеі до молитви з'ішло^с'а// з'ібралис'а наймудр'іш'і/ та ї п'ішли до зел'мана на раду/ радити/ йак би йім храм Божий у своіему сел'і побудувати// зел'ман каже/ йакшо ви за одну н'іч зможете роз'ібрати церкву і перевезти до свого села/ то будете мати ййі// а йакшо н'і/ то н'і грошеі н'і церкви вам не вид'іти// таку умову поклаў йім// з'ібрали сел'ани ўс'і сили// помагали л'уди нав'іт' з'і сус'ід'них с'іл// цілу н'іч кип'іла робота// до рану

перевезли вес' матер'іал/ велике бажан'а мали л'уди мати свою церк'оуц'у// але де ж їм її збудувати?// Мат'інка Божа сама п'ітказала л'уд'ам// один чулов'ік переносиў образ Прес'в'атойі Бого'родиці су'с'ідн'ого села до/ того де будувалас'а церква// треба було нести його не озираючи і не зупин'айучис'і// але д'іішоў до р'ічки/ чулов'ік зупиниўс'а аби розутис'а і перебристи р'ічку// коли в'ін це зробиў/ то зразу побачиў/ що б'іл'а н'ого образу не стало// повернуўс'а в'ін назад і зноў ўз'аўс'а його нести/ зрозум'іў шчо не має в'ін права на зупинку// і так в'ін не розувайучис'а перебр'іў воду/ і д'іішоў до свого села// коли виішоў на гору Пригору/ то чолов'ік прис'іў в'ітпочити// дуже здивуваўс'а шо Прес'в'ат'їі Бого'родиці такош сподобалос'а це м'ісце/ обрас не те шчо не повернуўс'а а наўпаки/ зас'айаў// так і вирішили л'уди на ц'ому м'ісці збудувати церкву// і д'істала вона назву Р'іздва Прес'в'атойі Бого'родиці/ бо йакрас на Р'іздво висв'ачували// одного разу Прес'в'ата Д'іва з'явилас'а на церкві// було це ў тис'ачу дев'яцот в'ісімдес'ят шостому роц'ї// ўсі дуже дивувалис'а і рад'їли/ молилис'а і прослаўл'али Божу Мат'ір// л'уди села і дотепер переконан'ї шчо Мат'ір Божа охорон'ає їх село в'ід великих нещас'т'/ село обход'ат' бурев'її/ блискавиці/ пожеж'ї/ авар'її//

Інформатор: *Попадинець Оріся Василівна, 1959 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

126.

Один перекас розпов'їдає шчо т'їл'ки чверт' в'їку простойаў монастир нат Чечвой/ іншими переказами монастир існуваў к'їл'ка стол'їт' і чен'ці Кийево Печерс'койі лаўри в'ітшукали/ запушчені на тої час монастир/ оновили його/ і там поселилис'// за даўн'їми переказами татарс'к'ї наб'їги/ спустошили і землі Доли'нщини// завоїюники напали на замок пана Чечви/ жител'ї замку поскидали ўсі скарби до глибокого колод'аз'а і засипали його землею/ а сам'ї ўтекли/ п'ідземним ходом// ў ц'ому переказ'ї йе дол'а праўди/ бо на гор'ї Замчишч'ї йе залишки руйїн// зруїнували замок/ татари

розб'іглис'а по ўс'їй о'уколиц'ї і напали на монастир і зруїнували його ўшчент// т'їл'ки одному чен'цев'ї пошчас'тило захопити ікону Ёасной Пан'ї та старовин:у рукописну Ёевангел'їю і ўтекти/ в'їт татар'їў// Ёасна Пан'ї чудесно оберегла чен'ц'а і ўз'ала його п'їт сво'їю о'п'їку// в'їн дожи'є до глибокої старост'ї/ а перед смерт'ю передаў чудотворну ікону наш'чадкам пана Чечви// доўг'ї роки^е не було в'їстки про ікону/ збереглас' вона/ ў приватних руках/ т'їл'ки на початку в'їс'їм'нац'а того стол'їт'а знову попала на Прикарпат'а// зарас ц'а ікона знаходиц'а на Ёасн'їй гор'ї/ ў Гошев'ї/ це і ёе/ о/ йакрас ота чудесна ікона Матер'ї Божойї Гош'їўс'койї//

Інформатор: *Попадинець Оріся Василівна, 1959 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

127.

Одного разу мандруваў Господ' Ісус Христос горами Карпатами/ доўго хо'диў/ чо'гос' шукаў/ допомагаў потребу'ючим/ його чарували непоўторн'ї карпат'к'ї крайевиди// Госпот' буў задоволен'ї твор'їн'ам сво'їх рук// п'їсл'а доўгих мандр'їў Божїй Син дуже змучиўс'а/ тож вир'їшиў в'їтпочити// буў Ісус високого росту/ нав'їт' дуже високого// почаў в'їн со'б'ї виб'їрати зруч'не м'їсце/ дл'а в'їтпочинку/ див'їўс'а/ а неподал'їк сто'їт' невисока гора/ йака густо поросла/ сосновим л'їсом// от вибраў в'їн со'б'ї й'її та ї с'їў в'їтпочивати// руки роспростер/ Госпот' наўхрест/ ноги теж вит'агнуў// сип'ка земл'а почала сунутис'а і згодом утворилас'а невелика пол'ана// на м'їс'ц'ї де були Хрестов'ї ноги залишилас'а р'їўна пл'ощча/ і сп'їт чудотворних Ісусових рук почали бити ц'їл'ушч'ї зерела/ а нишче/ утворилис'а два велик'ї водоспади// сподобаўс'а Божому синов'ї ц'а/ м'їсцев'їс'ц' і/ благосло'виў в'їн й'її// нехаї тут буде монастир ў й'акому мо'нахи/ реўно служитимут' Богов'ї та спасатимут' л'уц'к'ї душ'ї// черес те/ шчо йа спочи'ваў тут/ то називатимут' гору/ Господ'н'ойу// тод'ї Ісус рушиў знову у мандри// ш'витко йому трапилос'а/ на дороз'ї дек'їл'ка мо'нах'їў/ й'ак'ї подорожували з далекойї Грец'її/ у пошуках пустел'ного м'їс'ц'а/ дл'а подвиг'їў// Госпот' ўказаў куди

йім іти^е// коли чен'ці прибули с'уди то назвали гору Кири'йак/ топто Господн'а го'ра/ бо Бох сам пока'заў до'рогу туди// жили^е т'і чен'ці і тру'дилис'а ў ц'ому монасти'р'і до того часу/ доки жорсток'і та'тари не напали на б'ідну нашу мат'інку Укра'їну// нал'акан'і л'уди наўколишн'іх с'іл/ посп'ішали/ кидали свої господарства та ўтікали ў монастир шчо тут знайти захи^ест// та'тари д'ізналис'а про те/ шчо на Чури'ков'ім йе монасти'р фортец'а і/ розпо'чали напат// во'ни ўсе ш таки д'істалис'а обител'і// монасти'р буў зру'нованій/ і спаленій/ а ўс'і л'уди заги^енули смерт'у в'ід ме'ча/ проте во'ни слаўно захиш'чали в'іру і о'дин о'дного//

Інформатор: *Попадинець Оріся Василівна, 1959 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

128.

Трохи дал'і пол'а Реш'іўка йе го'ра Магура/ в'ід Магури пол'ова до'рога ве'де до села Бризова/ а на т'ій пол'ов'ій до'роз'і до'нин'і сто'їт' капличка// йа'кос' Божа Мати ўтікала в'ід войн'іў шчо пересл'їдували ма'лен'кого Ісусика// вона при'сіла в'ітпочити на камен'і шчо лежаў серед пол'овой сте'жинки/ і на камен'і в'ітбилас'а до'лон'а Божойі Матер'і// посеред до'роги кам'ін' зава'жаў л'уд'ам і во'ни скинули його ў пот'ічок// і сталос'а ди'во// кам'ін' зноў з'явиўс'а на с'вому м'іс'ці/ посеред до'роги// то'гда л'уди вир'ішили побуду'вати там капличку// капличка д'уже гарна/ хот' і невели'чка/ через й'ї в'ікно/ ў ку'т'і шче і до'нин'і мож у'вид'іти тої кам'ін'/ і ч'іт'ки'є в'ідбиток ру'ки Матер'і Божойі на н'ому//

Інформатор: *Михайлишин Марія Михайлівна, 1968 р.н., освіта середня, с. Луги Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.*

Про чудесні знаки

129.

Бо'у/ ви знайете/ зара с'і буде^нм ро'усходили// йа такий т'а'гар пере'несла ў жит'у/ д'уже^н/ д'уже^н ве^нликий т'а'гар// м'ї чу../ мо'я ма'ма по'мерла/ ў ш'ісде'с'ат' рок'іў/ така мо'лода мо'лода// чуло'в'ік по'їхаў до'у л'іса за

тижден'/ зламаў ногу по паў ў лікарн'у//а йа с тр'ома д'іт'ми/ го'рода не мала/ ў колгосп'і не роб'ела// шчо йа майу роб'ети? Боже Йе'диний/ куда х'очу ту'да кочу// і так ўже-м то'то ўс'о пере'жила пере'жила// а снит ми с'і шчо йа/ ў'дома/ ў там'т'і хат'і бо то йа ўже була в'ийшла замуш ми с'і побуду'вали/ а ў т'і мо'йі хат'і/ ше та хата йе/ снит ми с'і/ та'ких три мо'ло'дих муш'чини при'шло до нас до хати// та'к'і мо'ло'д'і мо'ло'д'і// йак на'чала та вер'хоўна рада/ Пин'зеник та'киї був по'д'ібний/ ў чорних куст'умах/ б'іл'і со'рочки/ тут чор'нен'к'і мален'к'і бабочки// і то/ при'шли до нас до хати і та'ко соб'і йі'ден с'і'дае// ў нас був пере'х'ід з'і с'і'неї і та'ко ч'ерез ту хату і до д'ругой хати// йа соб'і та'ко пере'хо'жу/ а во'ни си с'і' о'ден ту/ д'ругий ту/ т'ретий ту/ а йа попе'ред них та'ко їду// і йі'ден ка'же^н до' мене/ ти ш'час'лива/ і та'к'во п'раво'ю руко'ю тим пал'ц'ом/ ка'же/ ти ш'час'лива// а йа та'к с'і б'іу дум'ками чи д'акувати/ чи ш'чо ка'зати і ўже п'лачу/ і ро'с'і'яламс'і і не^н з'найу шо йа майу роб'ити/ але^н пи'тайус'і/ чо'му йа ш'час'лива/ а д'ругий ка'же^н/ та'к йак ти тудаво/ то'же та'к п'раво'ю/ та'к'во пал'ц'ом/ йа йакс'і ди'ўл'у на тої палец'/ йак ти тудаво пе'ре'їшла то'у ти д'уже^н ш'час'лива// і ка'жу/ і чо'лов'ік в'издоров'їў/ ну ма'ми ми-смо не^н вир'нули бо то смерт'/ а чулов'ік в'издоров'їў/ і слава Богу/ і о'нуки/ і пов'і'д'авалис'а д'ї'ч'ета/ ўс'о та'к слава Богу п'ішло// а ми'нулого ро'ку/ у нас/ ми пасли ч'ергу/ і сташ'на гро'мовиц'а була/ ну та'ка гро'мовиц'і/ та'ка страш'на блиска'ўка би'ла і ўсе та'ко в'ід земл'і і до неба/ в'ід земл'і// а йа худобу же'ну/ худоба йі'дна на д'ругу л'ізе/ не^н в'иде куда їти/ дошч л'е/ гри'мит/ блиска'є// але ви з'найете /д'ї'ч'ата/ йа зга'дала/ ў тої мо'мент йа зга'дала тої сон/ ш'чо йа ш'час'лива// і йак ми'н'і ко'р'ова зайшла до' мого дво'йур'ідного б'рата на по'дв'і'р'я/ і йі'го ко'р'ова/ йа ўже в'іт'крила д'вери/ ди'ўл'ус'/ на по'дв'і'ру н'і'кого ни'мае/ йа за'крила ў стаїни і та'к думайу си...// ну йа ка'жу/ ну страш'на гро'мовиц'а була/ то на воч'і ни витко було н'і'чого// і йа при'гнала ту ко'рову там на подв'і'р'я// а там су'с'ідка ка'же/ пек!/ пек!/ а йак би та'к гр'ім удариў// а йа ка'жу ну то би бу'ў ў'дариў/ але йа ў тої мо'мент зга'дала ш'чо йа ш'час'лива// і йа ту гро'мовиц'у пере'їшла//

Інформатор: *Венська Анастасія Василівна, 1939 р.н., 7 кл., с. Бориничі Жидачівського р-ну Львівської обл.*

130.

Дідо робіу на роботі// а ішоу дос'віт/ ўночи/ палити смолу/ то^упити// би смола була готова/ би л'уди мали чим ро^убити/ рано// ну і л'іг спати і задр'імау// і йіму щос' чи прис'нило'а чи таки д'ійсно/ хтос' йак'би со^уломкою по^уп'ід н'іс так по^уп'іт:ер і ска'зау/ ти спиш?// Дідо си збу^удиу// ву'ген' коло^у него/ в'ін буу би зго^ур'ів// ну але^и/ 'ангел хо^уро'нител' йіго збу^удиу//

Інформатор: *Роман Наталія Петрівна, 1938 р.н., 7 кл., с. Загірочко Жидачівського р-ну Львівської обл.*

131.

То йа тоб'і ро^ускажу/ бо то д'ійсно на мен'і то д'ійало^ус'і// баба/ ўже по^умерла/ ск'іл'ки то часу проішло йа не^и памй'ітайу/ йа хт'іла коўдру/ шче не^и л'агала спати/ треба було ўже п'ідм'ітати і л'агати спати// а ту на'рас/ ўже п'ізна го^удина була// а ту на'рас муха дуже/ бри'нит/ бри'нит муха страшній звук// такий звук шо^у страшне// а до^у мене зразу д'ійшло/ шо то баба приішла/ мене гоне спати// а йа кажу/ баб/ та поди'в'іці/ поди'вис'і йа/ мамо/ от поди'вис'і// йа кажу та йак ка'зала// мамо/ та йа ўже 'зара їду спати/ йа зам'ітайу тої мох і їду спати// і плачу і го'вору і муха пири'стала бри'н'іти// а тоді йа поди'вилас'і/ така мален'ка мушка сидит/ на крайу с'толика/ коло^у л'ампи/ тойі шо стоїт настол'нойі// йа думала шо то не^ижи'ва/ по^урухала йі'йі/ х'востиком до^у ст'іни а на хату о^учима дивис'і// по^урухала а во'на жи'ва/ а во'на с'і рухайе// і йа йі'йі н'і била н'і н'ічо/ йа зро^узум'іла шо то баба була// о/ ўс'о//

Інформатор: *Роман Наталія Петрівна, 1938 р.н., 7 кл., с. Загірочко Жидачівського р-ну Львівської обл.*

132.

Дідо ме^ин'і с'і ни сниу// т'іки йак ме^ине дуже но^уга бо^ул'іла/ і йа про^усила са^ама шо^уб в'ін приішоу// йа так плакала/ мене так но^уга бо^ул'іла/ такий б'іл' буу/ адс'кий тож ў мене за'пален'а с'ід'ничного нерва// і йа/ прошу/ тату приіди/

приїди забери мене/ йа уже не^н годна терп'іти того^у бол'у// ну і йа^кос' видно
 йа заснула// ўночи// збудилас'і/ а мо^йа така ма^ла подушка сто^уїт так ^фаїно^у
 коло^у/ того ди^вана/ о^того та^пча^на/ н'і пери^верне^на н'і н'ічо^у/ так ^фаїно^у// і
 йа так зро^ум'іла з^разу шо^у тато при^ходи^у// то да^у ме^ні знак шчо в'ін бу^у// і
 б'іл'ше йа тата н'іколи не^н про^сила// може йі^му т'ашко ^було при^їти/ може
 шчо// йа б'іл'ше йо^го не^н про^сила би в'ін при^ходи^у// а так/ ко^лис' с'і с^ни^у/
 шчо ни^бут// то/ ти^пер не^н с^ни^ц'і/ бо йа хо^дила на ц^винтар/ п^лакала/ ка^зала
 шоби с'і не^н с^ни^у// с^ни^ус'і/ коли тел'а на ко^урову п'ішло/ с^кочило/ і ко^урова
 ро^усчих^нулас'і// шу так йа н'іколи йі^го ни ^ви^зу/ ни ^вид'іла/ так о^учима/ али
 зна^йу шо^у в'ін там дес' бу^у// і йа ка^зала тату ід'іт/ ід'іт до^удому/ а йа ішла
 до^удому/ би там ко^уров'і тел'а шчо не^н зробило// зробило// с^кочило/
 ро^усчих^нуло// то д'існо було/ д'існо було// сон ми^ні прис^ни^ус'а шчо д'ідо там
 сто^йа^у/ коло^у/ там/ того де типер ви^будували/ то^то// там бу^ла зу^пинка/ шо л'уди
 с'ідали на а^утобус// і/ але д'іда/ зна^йу шо в'ін там йе/ але д'іда йа н'іколи так з
 лиц'а ни ^вид'іла/ н'іколи// прис^нитис'а прис^ни^у/ але йа з лиц'а ни ^вид'іла// а
 то^д'і йак д^руги^ї рас прис^ни^ус'а// коли йа тут на го^урод'і ко^пала ^бул'бу// ^бул'би
 ни ^було а д'ідо дес' сто^уїа^у бу^у/ але^н йа йо^го ни ^вид'іла// і то^во/ і ^бул'би ни
^було/ ан'і/ ан'і о^уд^нойі йа ни ^вико^пала/ т'іл'ки йа^му/ така ўже гл^убока// а йа/
 пу^ди^вилас'і а там три бу^ра^ки кур^мов'і/ сту^їїт// і йа пу^л'ізла по^у т'і кур^ма^ки/
 бу^ра^ки вит'ігати// так о^удин бу^у ў о^уд^ну с^торону/ д^руги^ї ту/ т^рет'її ту// і йа
 збу^дилас'і ў тої/ ў тої мо^мент// йак йа ўже по^ул'ізла ў йа^му// збу^дилас'і/ і/
 Бо^же!/ ни знати чи йа с^тойі йа^ми ^вил'ізла чи н'е// але^н живу шче по ^нин'іш^н'її
 ден// а коли йа при^їшла з л'ікарн'і// а п'із^н'іше йа со^б'і палец' по^ука^л'ічила
 о^тої/ тим^во// п'ісл'а того^у// і йак йа при^їшла з л'ікарн'і/ то^уди три пал'ці бу^ли
 зате^нрп^л'і// ^чисто// йа ^ними ни ру^хала// але^н ти^пер т'іл'ки тої о^уден ни
 пра^ц'ує ко^ули ми^ні вит'а^гали/ ту за^ст^р'аг з то^во/ з м'іт^ли/ цв'ач/ д^ротик і
 йа йо^го зв'ітам ^вит'ігнула/ ну та і за^несла ін^фекц'і^у// ото^та йа^ма// та// то^уд'і
 йак йа при^їшла ўже з л'ікарн'і/ дв'і не^нд'іл'і бу^ла ў л'ікарни// ми^ні то
^вичистили/ п'іт нар^козом ро^убили// дв'і не^нд'іл'і ў л'ікарни ^була/ ше то/ і
 п'ішла на ц^винтар/ п^лакала-м/ і ка^жу/ чо^му ви ме^ні ни ска^жете/ або ни ід'іт

ту|да/ ни ї|ди ту|да або шчо// присни|тес'ї шос'/ а ме^н|н'ї н'їчо|го ни с|кажете// ни с|н'їц'ї б'їл'ше// б'їл'ше д'їдо ми|н'ї с'ї ни с|ниї// н'їко|ли// їс'о//

Інформатор: *Роман Наталія Петрівна, 1938 р.н., 7 кл., с. Загірочко Жидачівського р-ну Львівської обл.*

133.

То ка|зала с|ваха/ Ми|рошчина ма|ма// ка|зала шо во|на// шо там ж'їнка ї Сугоров'ї їсе хо|дила на по|хорон/ а чо|лов'їк со|б'ї д|умаї/ шо ма|є йа|когос'/ с|кимос' с'ї зди|байє/ з|найєш/ йа|когос' ко|ханка/ зди|байєс'ї// а в'їн їти|хар'а п'їшої со|б'ї на по|хорон// за не|їу// але^н во|на йо|го не^н ви|дїла// а в'їн/ йак не|сли т'їло/ на ц|винтар/ їже до|хо|дили// л'у|деї по|їно ви|їшло їїх зу|стр'їчати// тих шо по|їми|рали// ви|диш/ йа го|вору/ но ти|пер ме^н|н'ї їже н'їчо|го/ а йак ме^н|н'ї ро|с|казували то йа/ ме^н|н'ї ти|рп|ц'ї їшли// і то// то і в'їн при|їшої до|дому а пи|тайєс'ї ж'їнки/ а то їсе так л'у|ди ви|ход'ат на ц|винтар/ зу|стр'їчайут то|го по|мершого/ так// а во|на ни ви|дїла н'їко|го// але^н йо|му с'ї д|ало// по|ка|зало/ і в'їн їже в'їт:о|д'ї по|чаї хо|дити їсе на по|хорон// о//

Інформатор: *Роман Наталія Петрівна, 1938 р.н., 7 кл., с. Загірочко Жидачівського р-ну Львівської обл.*

134.

На вес|н'ї с'їїати ма|ли// п|ерид Зи|леними с|в'атами За|душна су|бота/ л'у|ди їдут ду |церкви мо|литис'а/ за по|мерших/ а чо|лов'їк о|дин д|умаї/ чи їти с'їїати/ не з|найу/ чи йач'м'їн' чи о|вес/ не з|найу шчо/ чи їти до |церкви// а то |було дес' коло ц|винтару// але п'їшої с'їїати// ну і во|ни п'їшли// і йак|рас с'їїали і в'їн по|бачиї сво|їу ма|му/ йак |була їб|рана йак по|мерша/ йак їшли л'у|ди с| ц|винтару до |церкви// і за|сту|пиї/ за|дере|в'її/ тої ду |него гу|вори/ тої ни ви|д'її/ тої д|ругїї шо з ним/ бу в'їн ни д|умаї про то/ а тої д|умаї/ д|умки ї |него |були // а тої — та чо|го сто|їїш та да|ваї ро|бимо/ а ти шчо|с' ви|д'її/ — н'є/ — а йа ви|д'її |нав'їт' сво|їу ма|му// п'їзнаї йак во|на |була їб|рана// о/ і їс'о// о/ так'є// ї

Зи|лену су|боту йе За|душна су|бота/ |перид Зи|леними с|в'атами/ і |л'уди їдут ду|церкви мо|литис'а за по|мерших//

Інформатор: *Роман Наталія Петрівна, 1938 р.н., 7 кл., с. Загірочко Жидачівського р-ну Львівської обл.*

135.

А ше йак ми|н'і с|нило|с'// шо^у йа |майу |йїхати// йа та|ке |вид'ї|// йа ро|би|ї тракто|ри|стом// |їже во та|ка |ос'їн'// п'їз|н'їше |було/ ми |їже о|р'али по|л'а// а та|кий Б|ри|тан |Ромц'у бу|ї/ ма|ї до^у т|ре|тойі к|л'аси хо|ї|д|ити/ бу|ї мо|їм/ на плу|гах си|д'ї|ї// бо^у то |була б'ї|да/ го|ї|лодне |було// о// йа п'їд го|ру п'їд|ї|їж|зайу/ |їже с'ї сме|р|ка|їе// і ви|ходе |ж'їнка зго|ри// йа |ви|зу шо то муш|чи|на/ за|кру|ти|їс'а |ї с|ведир йа|ки|їс'// [їмітує жіночий голос] х|лоп|чи|ку/ зл'їс'/ йа то|ї|б'ї шо|с' с|кажу/ зл'їс'// та йа с|ко|чи|ї с |того т|ра|кто|ра/ п'їд'ї|шо|ї// п|ри|ве|зи нам во|ї|ди// а йа ш п|итай|ус'// нам?// бо ми |їже т|иж|ден' т|ра|ву с|мо|к|чем/ бо ми т|иж|день' не^н |ї|ли// во|ди не^н |було/ |ро|су смок|тали// йа с'ї |ди|їл'у |ї кор|чах/ ше шо|с' с'ї |ру|хайе// йа |кажу/ йа |майу/ но з |наф|ти ве|дро// бо то в'їн ро|ї|би|ї на |наф|т'ї/ т|ра|кто|р// на|ї |бу|де з |наф|ти/ п|ри|ве|зи// і йа туди ма|ї та|кий к|лоп'їт// йа з|ї|їх|а|ї на д'їл/ |ди|їл'у|с'а на шта|х'є|тах шо|с' с'ї б'ї|л'ї|їе/ а то |ж'їнка по|в'ї|сила су|шити [вї|дро] на шта|х'є|ти// йа п'ї|шо|ї/ йа |ду|майу в'їз'му/ на|зад з|ї|їду// а |того х|лоп|чи|ка ски|н'// ну йак йа за|ве|зу т|ра|кто|ром?// т|ра|кто|ром ме|н'ї т|ре ру|л'у|вати// йа то|ї|ди |кажу/ |Ромц'у/ йа то|ї|б'ї да|їу те ве|дро во|ди// о// а на плу|гах/ з|на|ї|є|те в'їн та|к|во т|ри|ма|ї/ о/ та |ї во|но |р'ї|їно ве|дро ви|с'ї|ло// і ми |ви|вели/ п'їд'ї|їх|али/ йа |їже по|ї|ма|лен'ко |ї|їх|а|ї с плу|гами п'їт го|ру// і |ди|їл'у|с'ї/ а в'їн |їз'а|ї те ве|дро п'ї|шо|ї |ї кор|ч'ї// по|ї|ду|ма|їте! |їх т|ри |ви|пи|ло ве|дро во|ди і ше та|ко т|ри|ма|ї пе|р|е|ки|не|не// ве|дро ц'ї|ле// п|ар|ти|з|ани/ не^н |ма|ли [во|ди]/ |ви|дно |ду|же^н на них то|ї|во// во|ни си|д'ї|ли |ї |л'їс'ї/ |ї йа|к'їм'їс' |м'їс'ц'ї/ бо йа|кас' |була.../ |на|гл'ад ви|ли|кїї за то|ї|во/ бо то та |Жу|лиц|ка го|ї|ра/ туди йак |ї|їх|ати до^у |Б'ї|лого |Ка|ме|н'а//

Інформатор: *Стеців Петро Михайлович, 1933 р.н., 4 кл., с. Жуличі Золочівського р-ну Львівської обл.*

136.

Йа знайу/ шо ме^н'і йак сон прис^ниу^с'а// шо йа пере^тт с^мерт'у мо^йейі ба^пц'і/ йа при^шла...// ме^н'і та^кий сон с^ниу^с'а/ шо йа при^шла і с^тала ў с'іни/ і коло^у од^нойі с^т'іни/ три с^т'іні па^да^йе/ і на тих с^т'інах д^уже^н було ба^гато му^х'іу/ чор^них/ си^д'іли та^ких/ з^найіте/ ну ви^дно було// і три с^т'іні па^да^йе а йа п'ід о^уд^нойу сто^йу/ і та с^т'іна не^н ў^пала// і так дес' до ро^ку/ по^мерли там не^нв'істка с тойі ха^ти/ ба^пц'а по^умерла/ і ше х^тос' т^рет'іі// то йа так// і то ск'іки так ўже/ к'іка раз'іу пере^тт тим йак ма^йе х^тос' по^мерти ме^н'і з ро^дини/ ме^н'і с^нит'ц'а т'і чор^н'і му^хи йа^к'і о^уп'с'іли су^ф'іт або йа^ки^с' р'іх ха^ти/ з^найіте так// то йа так то зам'ічайу// отак і м'і бат'ко ма^у по^мерти і ма^мина сис^тра// тоже шо^у йа при^шла до^у них до^у ха^ти/ так ў од^ному ро^з'і// ну во^на ўже х^вора ле^нжала/ пе^ридо с^мерт^иу/ і ме^н'і прис^нилос'а то/ на д^ру^гий ден' по^мерла// то шос' та^к'е/ шо л'у^дина шос' то//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

137.

Коли йа ма^у опи^раційу ў ш'ісди^с'ат п'йатому ро^ц'і// і ми^н'і на ў^ласн'і вочи прис^нилас'і ўно^чи При^чиста Д'іва// йа йі^йі ба^чи^у// ў ри^зах так над'і м^но^у сто^йала/ і йа с'і про^буди^у на т'ім сн'і// бу йа ма^у опи^раційу три го^дини п'іт нар^козом// і йа жи^ву// прис^нилас'// і гово^рила йа те^бе спас^ла/ над'і м^но^у//

Інформатор: *Мирка Юрій Іванович, 1927 р.н., 5 кл., с. Ліщини Жидачівського р-ну Львівської обл.*

138.

Х^тос' ка^же/ шу то/ н'іби по^уно^ул'уйуц':а сп'іт/ сп'іт тойі/ по^уб'ілки по^уно^ул'уйуц':а х^рести/ т'і шо ко^лис' бу^ли на^мал'ован'і// да^уно йак цер^ква по^умал'ована бу^ла// а пот'ім йі^йі ше рас по^умал'ували// і то с тойі по^уб'ілки т'і х^рести ўже/ в'ідно^ул'уйуц':а// а чи то во^ни в'ідно^ул'уйуц': із лас^ки Бо^жойі/ чи то д'існо во^ни/ сти^ра^йец'а та по^уб'ілка і во^ни/ ви^ход'ат' на^верха/ то йа ни

знайу// с'в'аш'ченик тої/ тої ў'ласне тої Д'митр'ії/ то рус'казуваў/ шо прихо'дили
йак'іс' ў'чен'і з'і Л'вова/ і дусл'і'дили шу то та'ки там ни 'було тих хрест'і'ў/ а шу
то во'ни так/ в'ідноўл'уйуц'а/ 'чудо йа'кес'// о// ота'ке 'чудо йа то'б'і по'в'ім// то
шо йа знайу йак с'в'аш'ченик ка'заў// а там йак дусл'і'дити то?// то треба
дусл'і'дити//

Інформатор: *Савчак Ольга Теодорівна, 1933 р.н., освіта вища,
с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

139.

І ше та'к'е було// йак ўже то'та м'і'л'іц'іяа сте'регла// ни пус'кали тут л'у'дій/
ти'перка/ так над/ над'ран'а// 'дивиц'і їде/ ўс'а ў 'б'ілому/ При'чиста 'Д'іва/ з неў
їдут 'ангели// і та'ко їдут до б'рами// йак во'ни т'і ўс'і ўзр'іли!// во'ни ўс'і
пуду'б'іли// во'ни 'с'ели ў машину і по'їхали/ то ду 'Рихтич/ 'к'іко во'ни
к'ілометр'іў за'їхали/ то йі'ден до другого н'іц не ска'заў х'іба йі'ден 'каже/ до
йі'дного/ ти 'вид'іў?// 'вид'іў// 'вид'іў/ і то'ди с'тали ўже//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта
середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

140.

Йак ўже ту зйа'вила При'чиста 'Д'іва// о/ 'видите/ шче бал'кон// йак
при'їхали т'і маск'ал'і/ йак во'ни с'тали/ бал'кон за'б'ели/ а на ма'тер'іюу
б'ілен'ку [якою завішали балкон] /проти'радло/ зйа'вилас'і 'образ При'чистої
'Д'іви на т'ім проти'радл'і// 'дал'і во'ни шо зр'обили/ 'вил'ізли/ з'дерли// 'але'ⁿ
йа'кас' 'ж'інка с Стр'і'яа чи з'в'іткис'/ п'ідо'мила/ бо во'ни 'вели ў боло'то/
п'ідо'мила і так то по'везла до'дому// та то чуде'са с'і ро'били 'тутка/ йа ни 'можу
вам 'нав'іт' по'в'істи// йа ўже то в'ід'вид'іла/ ни то шо йе ўже 'даўне/ а то шо йа
в'ід'вид'іла// йе во'на 'тутка та При'чиста 'Д'іва// бо так йе/ бо 'нав'іт' так 'було//
йа при'їшла до 'церкви/ бо йа 'тутка 'роб'іу// об'рус пра'суйу на то'т'ім// а до
З'вона'рихи 'кажу/ Ма'рус'у/ бис при'їшла хоч пот'римайеш об'рус/ на хор// а 'дал'і

йа так пришла/ то ўже так мрок падае/ йа кажу/ Боже/ Матінко Божа/ йаке сילו велике нїхто ни прїде/ би хоч шос' пом'їх!// ви знайте нарас/ йа на хорах/ нарас йак то зачїрайес'ї ведро води/ виливайес'ї воду// беўх!// хтос' гадаю пеўно воду зачїрайе// так/ тїпер йа ўстайу лигон'ко/ бо йа на колїнах прасувала/ нїкого нїма// Матінко Божа!// може йа тебе образила/ шо йа так сказала// так// і йа перипрошувала/ та// во̀на с'ї дала чути/ шо во̀на тут йе// і йе!//

Інформатор: *Литвинко Марія Василівна, 1944 р.н., освіта середня, с. Грушів Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

141.

Церкву то вибудували/ але ўже грошеї далї не вистарчало/ шоб йїї розмалувати// то во̀на була просто поўб'їлена наб'їло так/ витерта// ну а п'їсл'а ц'ого йак йїї ўже п'їзн'їше/ перид в'їноу/ перималували/ ту церкву/ то там чо̀гос' йак'їс' поїаўл'айуц'а так'ї рїсунки на тих стїнах// ну йа так ни дуже то зам'їчайу/ але йакиїс'/ таке зображен'а ў в'їнку хреста/ видно//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

142.

А та ф'їгура/ шо там далї стоїт/ то во̀на плакала// во̀на йе но̀ва/ то ни даўн'а// али ўс'о йедно Бох показує нам// то спочатку йак'їс' хлопц'ї поўбачили// і то̀ди ўже ўс'ї диўл'ац'ї/ шо то йе?// а то сл'ози/ так течут ў нейї/ так во̀на плаче/ та наша Матінка Божа// та/ то так видно було// то йе йакиїс' знак/ шос' значит'/ во̀на нам каже// жиби покайалис' видно/ або шо// йа то̀ди прїїж'їзала/ дївилас'// чи то шос' мае бути/ йа ни знаю// а чо̀го то так йе?/ пеўне с'ї хоче би навернули ўс'ї/ бо зара ў св'їт'ї так'е робиц'а/ то во̀на за нас плаче// али хоче би покайалис' і жили йак належит'// ото во̀на соўб'ї йако̀с' вибрала тої Груш'їў/ бо видите і тої обрас с капличкой/ і то шо обїаўл'алас'/

і зара ше л'уди можут бачити/ і типерка та фігура// то йе так'і знаки// то вона до нас говоре// али ми ше то майем слухати// о'то йа так кажу//

Інформатор: *не представився, с. Літиня Дрогобицького р-ну Львівської обл.*

143.

А ше вам ро'скажу про тих стигматичок/ вони прийїж'зали до нас/ і їм про обрас і жирило с'нилис' тоже сни// Наст'і [Настя Волошин] то с'нилос' ўс'о йак було/ вона бачила обрас на в'ік'ні/ і Мат'інку Божу і Ісусика/ так йак то'во/ і жирило с'нилос'і/ вона пот'ім то ўс'о н'іби ро'сказувала і то ўс'о так і було// і Наст'а ка'зала/ шо то майе бути так'е вилике с'в'ате м'ісце/ йак ў Франц'її шо йе/ шо туда тоже ўс'і йїзд'ат' і шо там Мат'інка Божа д'ї'чаткам зйа'л'алас'// може то так'е ше буде// а друга/ йа шос' ни знайу йак вона називалас' [можливо, йдеться про Евстахію Бохняк]/ то йїї с'нилос'// шо Мат'інка Божа ка'зала йїї про то жирило/ шо те жирило/ шо ў н'ому йе кроў Ісусика і йїї сл'ози/ шо вона за нами плаче/ та вода чиста/ ми то ни бачим// і то значит' шо та вода дужи пом'ічна йе// і так йе//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

144.

Та ўзагал'і йа так скажу шо с'тими с'нами то шос' так'е йе ў Чайковичах// о наприклат/ йак то ўже москал'і приїшли і то ўже зане'хали/ і з'нищили/ то о'дин чуло'в'ік/ забраў те в'ік'но то шкло/ тої обрас// інакше ни можна було/ бо вони б його або забрали/ али пе'ўно на м'іс'ц'і би роз'били або шчо// ну і так просто ни положе ў земл'у/ ни закопайе так'во// то в'ін зробиў такиї йашчичок/ такиї дири'в'їанії// а дерево шчо?// гни'є ў земл'і// і йому чирис йаки'с' час с'ни'ц'і/ шо Мат'інка Божа при'ходи і каже/ називайе його на ім'я/ шчо треба то д'іс'тати// а в'ін думає/ ну йак/ та ж ни можна/ али д'іс'таў і баче шчо дерево ўже ма'їже зог'нило// і в'ін зрозум'їў шо майе зробити но'вії тої// і

так зро^уби^й// і так зда^йец^а ни рас ^було// ну то ни ^чудо?^у// то з^начит^т// шо тої ^обрас ^має ^бути// і то ^уже його син ^пот^ім ро^усказа^у/ до^бу^у/ при^ніс тої ^обрас// бо в^ін його ше ^кілка ра^зі^у ^ніби хо^ва^у/ ^у ^ріжн^іх м^ісц^ах// то во^на ^йо^му с^нилас^т// і так ^кажут^т// шо до ^того ^обраса ^мат^інка ^божа ^кличе/ так ^сниц^а і ^каже при^іти/ ^йа^кос^т так// і ^йак та л^удина ^при^іде/ то оздо^ро^ул^ає// ^дехто ^просто ^при^ходе/ бо з^нає шо то та^кі ^чудот^ворн^і ^обрас ^йе/ а ^декого ^кличе// ни з^наю чо^го так/ ^але так ^йе//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

145.

Ну так^е ми^ні о^дного ^разу ^було// ^йак ^у нас/ кап^личка ^була/ ^у нас кап^личка ^була ^у Бор^ратин^і/ на пол^ах// там ко^лис^т ^було та^ке да^уно да^уно си^ло/ ^йа^ке/ дес^т те село спалили// на Бор^ратин^ских пол^ах// і там пу^ставили та^ку/ пу^ставили ^мат^інку ^божу// во^на ^бідна та^ка ^була/ ну ^йак то во^на ^у пол^ах ^була/ ^али ми там ^усе ^у ^піт^піла ^хо^дили// там при^йж^зали с^ваш^ченики ^бог з^нати з^вітки// і ми ^мали ^право/ бо то ^були ^дужи пол^а ви^лик^і/ і ^було ^видно хто би де з^вітки при^ішо^у// то ми со^бі ^пішли і ^нікого^у би ни ^дали с^ваш^ченика ^уз^ати// там ^була ^у нас с^пов^ід// там ^було ^при^част^а/ там ми мо^лебени в^ітпра^ул^али на в^ітк^ритому ^тому пол^і// ну і та ^мат^інка ^божа/ во^на та^ка ^була ^йак то з^на^йіте/ ^йак то з ^гіпсу/ ни ^мала ^ні^йакого ^даш^ка о^так сто^уйала// ми хо^дили з О^легом/ Івана ^мого ^уже ни ^було// ми з О^легом мо^йім хо^дили на в^ітпра^ви і ^йа так со^бі поди^вилас^і і ^дума^йу/ ^боже/ ^йа ^пе^уно ту ^мат^інку ^божу/ ^треба ме^ні по^правити ^йі^й/ або ^піти ^уз^ати ^йі^й хоч помал^увати/ ^йа^кос^т з ^не^йу зро^бити// ну і тут во^на// і ^йа так ^до^уго дес^т ^уже то за^була// і дес^т с^і ми^ні снит ^мат^інка ^божа/ ну та^ка ^йак во^на там сту^йіт і во^на ^підрухуй^іц^а/ і ^каже/ ти ка^зала шо ти ме^не по^умал^уйеш/ а ти того ни зро^убила// ^йа ^рано ^устала ^кажу/ О^лег/ ти з^на^йіш/ і!// ми ^мусим ^ус^акими ^силами то зро^убити// то над^ран^ам ^уже ^було// ми ^рішили/ ^йа на^чала шу^кати ху^дожника// і там ^у нас ^у о^дної ^мар^ріїки ме^цест^ри бу^у син/ ^йа^кі то мал^ує

образи/ і йа до^у него казала/ в'ін каже добре// ми ўз'али фарби/ голубойі там/ б'ілої// ми по^узбиралис'а/ али злобна сила/ ну так дала дощ/ дала дощ/ на/ ни їд'їт/ де п'їдете?// али ми ўз'али парасол'у/ і ту Мат'їнку Божу ми по^умал'ували// по^умал'ували во^{на} така ўже була гарна/ купили кв'їти і зноў там п'їтп'їл'а було// али ни пропало то^{то} ўс'о// ту Мат'їнку Божу йа^кїс' о^удин мушчина/ поставиў там ка^плиц'у/ там тоже сто^уїт ка^плиц'а// ни знайу з йа^койу цел'у в'ін ту ка^плиц'у поставиў/ може дес' йа^к'їс'/ йо^{го} б'їда поставила// в'ін поставиў ка^плиц'у і та Мат'їнка Божа йе ў середин'ї ў т'ї ка^плиц'ї//

Інформатор: *Лазар Марія Петрівна, 1941 р.н., 8 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

146.

А ше йа со^б'ї так подумала/ то снї йе так'ї шчо тоже значат// ме^н'ї ше мо^йа ба^пц'а ўсе розказувала йа^к й'її Мат'їнка Божа с^нилас'// мо^йа ба^пц'а т'ашке жит'а мала/ а пот'їм з ма^мойу/ з'ї м^нойу мала б'їду/ але во^{на} жила з Богом/ то йа мо^жу ска^зати// і во^{на} ме^н'ї ка^зала/ Мат'їнка Божа з'ї м^нойу/ йа не бо^йус'а// бо йа^к ма^ма мала по^мерти й'її с^нилас'а Мат'їнка Божа// ка^же/ така ви^сока/ гарна/ але їде така сум^на і ў тем^ному/ ка^же не пам'я^тайу/ але не ў чор^ному/ а шос' тем^не// і така ви^сока ви^сока/ йа^к їшла до мене ка^же/ то так пл'їт/ отак^{во} просто пересту^пила// а ба^пц'а н'їби так^{во} сто^їт' коло хати/ а та їде// і ка^же п'їд^ходе/ ста^їе до мене/ і ка^же/ йа то^б'ї ў жит'ї пома^гайу/ але то мусе бу^ти// так ка^же мусе бу^ти// і так ба^пц'а мо^йа зрозум'їла шчо пе^ўно буде йа^кас' б'їда/ бо Мат'їнка Божа ў тем^ному і й'її при^ходила/ попере^дила// але ка^же ме^н'ї йа^к би т'ашко не було дал'ї/ бо то йа сир'їтка ли^шилас'а і во^{на} мене ви^ховувала/ йа ка^же ўсе знала/ шо б'їл'а мене йе Мат'їнка Божа// ото та^кїй сон бу^ў/ пра^ўдивий// шо Мат'їнка Божа при^ходила/ с^нилас'а// о/ а було шчо мого д'їда ўр'ату^вала// то йа^к в'ін бу^ў молодїї// ко^лис' мали кон'ї і па^сти йїх ўно^ч'ї ходили/ і д'їдо п'їшо^ў// йа^к л'їтом то спали надвор'ї/ ў пол'ї/ дес' чимос' може на^кри^ўс'а/ а може н'е// а то була ўже ос'їн/ тра^ва ше йе/ але

бе|рут' ў|же/ ў|же з|имно ста|е но|чами// і дес' не|далеко |була |шопа |йа|кас' чи|йас'
і м'її д'їдо ше с х|лопц'ами п'їшли ту|да// і |йа|кос' так ўс'ї пузаси|нали// і |мому
д'їдов'ї с|ниці/ шо |будит' |йо|го |Мат'їнка |Божа/ |каже/ ану не спи/ ўста|ваї/ то не
тво|їе// отак|во гово|рила// і д'їдо ўста|ў/ х|лопц'ї спл'ат'/ і |чуйе/ а там та |шопа
го|рит'// і в'їн да|ваї |їїх |будити/ во|ни поўста|вали/ да|ваї ту |шопу га|сити/
пеўно// о|то та|ке |було// то |йа |точно з|найу бо ме|н'ї то |баба рос|казувала//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

147.

А ше про сон з|найу/ то ў л'їкарн'ї |ж'їнка рос|казувала/ |йа ше рос|кажу вам/
во|на ме|н'ї ба|гато рос|казувала// то |їїї сестра/ захво|рїла/ |мала з хреп|том
шос'// і то та|ке шчо кажут' |їїї т|реба |їти на опе|рац'їю/ бо |будеш інвал'їдом//
|але та опе|рац'їя кошт|уйе ба|гато і п'їсл'а неїї то|же |можна не хо|дити// і |маїе
во|на во ў|же |черес |пару |тижн'їў на опе|рац'їю |їти// |але во|на так ш|чиро
мо|лилас'/ про|сила ў |Бога допо|моги// і тут |їїї с|ниці сон/ при|ходе до |нейї
|Мат'їнка |Божа і |каже/ |йа те|бе |вил'їкуйу/ |але не ли|шаї мо|литви/ |йа
заступл'ус'а за |тебе// і та |ж'їночка ўста|ла/ п|лаче/ |але н'їкому |того не ка|зала// і
|йак |їїї т|реба |було |їти на опе|рац'їю/ то |їїї пров'їр'айут'/ а н'ї|чого ў хреп|т'ї
ў|же не|ма// о|то |можна со|б'ї та|ке по|думати// то т'їл'ки |наша мо|литва/ |наша
в'їра/ і Бог те|бе пор'ат|уйе//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

148.

Там ў т'їм|во/ ў Г|рушови то там |їе/ там |була |Матка |Божа оў|бїа|вила// во|на
оў|бїа|вила// то к'їка |рок'їў на|зат/ то даў|но// то оў|бїа|вила/ а типер|во |Матка
|Божа/ так во|ни с'ї ти|пер |мол'ац'ї/ бо |Матка |Божа/ та|к'ї |їїї р'їўц'ї гет/ так
|їїї/ п|лакала// во на т'її фї|гурц'ї// то там|того |року |було// так// п|лакала/ шо

во|ни там то ти|пер доў|кола ў|с'о зро|били/ і там в'ітпра|йейут// так'і р'іў|ці |були
гет/ сл'ози/ з|найш//

Інформатор: *Шпиль Марія Михайлівна, 1942 р.н., 9 кл., с. Нове
Село Городоцького р-ну Львівської обл.*

149.

Сто|йала ф'і|гурка |Мат'інки |Божойі// за Со|ўйзу ту ф'і|гурку ро|зва|лили/
ро|ски|дали// кам'ін|ці |вивезли/ ни |було н'і|де/ ли|шило|с'а два ви|ликих
кам'ін|ці/ то в'іт|кинули на|б'ік// а там |була та|ка ў|чител'ка/ не з|найу |як
пи|салас'і/ |Ан:а нази|валас'і// с чоло|в'іком п'ішли і ў|крали ту ф'і|гурку/ са|му/
|Мат'інки |Божойі// |вико|пали |йаму п'іт |церквойу/ на под|в'іру і там
захоро|нили// ти|пер// |пот'ім |дали о|д'н'і| ж'ін|ці |план на |хату на т'ім |м'ісци//
чи во|на не з|нала чи шо/ не з|найу/ по|ста|вила |хату// і на в'і|кн'і/ то дес' два |роки
|тому/ в'і|кн'і/ о|ўб|явилас' |обрас |Мати |Божа// там |йі|здили/ с'в'аш|ченики
|йі|здили/ і тої |парох с'і|л'с|кий/ в'ітпра|ў|л'али С|лужби |Бож'і// ба|гато л'у|деї
зйі|ж|зало|с'і/ і ти|пер ў|же |менше зйі|ж|зайут/ дес' хтос' дес' ко|ў|лис' но при|йіде//
|зарас та|кого ч'іт|кого |виразу не|ма/ |т'іки так'і о|ўбрас|ки/ шо|у тре
до|ў|гадуватис'і// ка|заў с'в'аш|ченик жи |будут с|та|вити там ф'і|гурку/ но ф'і|гурки
не по|ста|вили ка|зала во|на/ а по|ста|вили та|кий |пам'ятник/ з |образом |Мат'інки
|Божойі// ти|пер ў| сел'і там/ ў|ласник буду|є со|ў|бі ча|йну// ну і |йі|му на|везли
ка|м'ін'а і тих два ви|ликих |камін'і при|везли то|ў|да// а в'ін |каже та |яа шос'/ та
шос' |кам'ін' ни та|кий/ в'іт|шлі|фований/ в'ін і|накшій/ то шос' т|реба старо|жил'іў
пи|тати/ шо то за |кам'ін'// з|диди|ли |я|когос' |Худо|жник в'ін/ чи про|зи|вайут чи
так |пи|шец'а/ не з|найу// при|кли|кали |того|у |Худо|жника/ то в'ін ка|заў жи тої
|кам'ін' то |є с п'іт ф'і|гурки// ми|н'і |було |дес'іт' |рок'іў/ |яа пам'я|тайу |як |йі|го
роз|вал'ували// то і тої |каже жи |яа ни |буду |того|у с|та|виў ў| фун|дамент/ то ни
мож|ливо// |яа | |колу |тойі ча|йнойі по|с|таў|л'у за|го|ротку/ і по|с|таў|л'у т'і
кам'ін|ці/ і з|робл'у там фун|дамент і по|с|таў|л'у там ф'і|гурку// і так//

Інформатор: *Швейка Володимира Степанівна, 1935 р.н., освіта
середня, с. Ясенівці Золочівського р-ну Львівської обл.*

150.

То так ме н'ї мо'їа баб'ц'а роспов'їдала// нап'риклад/ отут// ран'ше села не були так як зарас/ а б'їл'ше так поп'їт л'їс// і м'їж К'рех'їу бу'ї і село поп'їт л'їс і// де ми пасли ко'рови ўсе називали П'їткир'ничка/ а по'серед/ неда'леко в'їд л'їса/ така кри'ничка була і там жерел'це та'ке// з'начит' так// шо затр'ас'лос'а там/ там і церква була// і о'то де та кри'ничка/ то так як церква за../ тр'асо'вин'а йа'кес' було/ затр'ас'лас' і п'їшла п'їт земл'у// але пер'їо'дично/ так як вигул'кувало/ так як зв'їн вигул'кне с тойї во'ди// і йа'к'би йо'го п'їтхо'пити і Божим с'ловом добрим ска'зати/ то би може і затр'има'є'а в'їн тої зв'їн// а то попало йа'комус' нев'їрному чуло'в'їков'ї і в'їн як то видовишче побачи'ї/ шо так як вигул'кну'ї// ли'хого згада'ї/ з'найте// і йа'к п'їшо'ї тої зв'їн п'їт во'ду то ўже н'їколи б'їл'ше не показува'є'а// йа'к'би йа'к'їс' побожн'її л'удин'ї/ то во'на/ ой/ Господи/ та помо'жи/ шо ш то та'ке чудо// но/ то може тої зв'їн і зали'ши'є'а тут// і було б дл'а ўс'їх поко'л'їн' з'гатка/ д'їсно шо/ тут була церко'їц'а// а во'но ли'хе слово та'ке/ то нав'їт' не тре по'їто'р'ати/ о' йа'к'їс' ту/ ро'гатового згада'ї// а то рас і п'їшо'ї п'їт земл'у/ п'їт во'ду/ то ўже б'їл'ше../ то т'їл'ки йе знак того кир'ниц'а там та'ка/ л'уди убгоро'дили//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

151.

Йїхала йа йа'кос' до Л'вова і на зу'пин'ц'ї згово'рилас'а ж:'їноч'ками// од'на розка'зує/ шо с того села де йїїї ма'ма/ про хреста// то ка'же/ ше ба'ба ма'ми пам'їа'тали/ та'к'ї стар'її в'їн бу'ї// і ў т'ї ча'си шо церкву за'крили// а л'уди зби'ралис' п'їт церкво'їу/ п'равили// і хтос' з пар'т'їц'ї'ї/ видно запали'ї церкву/ то л'уди ка'зали з'на'їут' хто то/ бо то село/ з'на'їут' од'н'ї дру'гих// і запали'ї церкву/ церква по'чала гор'їти// л'уди побачили/ по'чали зб'їгатис'/ да'ваї га'сити/ але ра'ди не да'їут'// думайут'/ ну ўс'о/ чисто ўс'а церква згор'їт'// і тут на'рас во'гон' сам па'дає// а то в'їн ста'ї перет тим хрестом// в'їн сто'їа'ї перет Царс'кими ўра'та ми/ до них ўс'о згор'їло/ форен'г'ви/ виши'т'а/ ўс'о// а дал'ї за

хрестом ц'їле ўс'о// о/ то йа чула// о/ шо то з'начит' старе/ с'в'ате/ перед ним с'к'їл'ки л'удей молило с'а// о йака сила Божа/ вогон' може зага'сити//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

152.

Знайу/ хтос' ми'н'ї рос'казував про образ та'киї шчо р'ату'ваў в'їт вог'н'у// то в'їн тоже буў ў йа'койіс'// не^н церк'оўній// та родина мала йо'го даўно/ в'їн перида'ваўс'а з поко'л'їн'а ў поко'л'їн'а// там буў на н'ому йак то/ чи С'в'ата Тр'їц'а намал'ована чи то Возне'сен'а/ то йа вам ни скажу/ не^н знайу// і то ка'зали/ шо йак дес' йа'ка хата гор'їт// бо ко'лис' то були дерив'їан'ї ха'ти/ со'ломойу накривали/ то во'но гор'їло с'їл'но// то йак ў ко'гос' де хата гор'їла/ то ка'зали зразу б'їгли за тим образом// і тої господар браў/ ста'ваў до вог'н'у/ ше пеўно мо'лиўс'а/ але ка'зали хрест'їў нейу// і хоч йа'киї вогон' би буў ўрас падаў// ўс'о га'силос'// о'то та'киї об'рас буў// і ка'зали йак с'їл'но блискало/ то тоже ви'ходиў тої господар с тим образом і хрест'їў ў ту сторону де то блискало// і ка'зали шо тоже/ дошч м'їх падати/ а ўже не^н блискало// бо в'їт то'го тоже вогон' м'їх бути і могло ко'гос' заб'їти/ чи л'удину чи худобу// а так в'їтступало// то та'киї с'їл'ній об'рас буў// не^н знайу/ може то ч'ерес то шо там йа'гби Бог буў намал'ованій// а вогон'/ ту блискаўку то ка'зали Іл'а р'обе/ б'їе так// а то ш Бог йо'го ўз'аў на небо// не^н знайу то'го/ але чула/ шо буў та'киї об'рас// а шчо з ним дал'ї/ де в'їн йе/ то не^н знайу/ бо то в'їїна по'чалас'/ чи в'їн ли'шиўс'а чи йак/ бо то ш так'ї ча'си були// о'то знайу шчо та'киї с'їл'ній буў//

Інформатор: *Кашуба Марія Іванівна, 1947 р.н., освіта середня, с. Чайковичі Самбірського р-ну Львівської обл.*

153.

Ну ше то/ церква/ кругом по'жар буў// на церкв'ї ск'їн'чиўс'а по'жар// ну по'жар буў/ гор'їло ў час в'їїни/ гор'їла ц'їла вулиц'а і д'їшло до церкви і на церкв'ї зупинило с'а і б'їл'ше ўже/ по'жар зупиниўс'а// ну то йа знайу// о'то та'ке/ ни ўс'о можеш ска'зати чо'го// ну ба'гато йе та'ке//

Інформатор: *Маркевич Ольга Петрівна, 1932 р.н., освіта вища, с. Глиняни Золочівського р-ну Львівської обл.*

154.

Так// а шче було таке// часом йак'іс' знаки йе л'уд'ам/ але ми того не розум'ієм// перед в'і'нойу/ чи то на Волин'і/ чи де/ було таке// правиц'а Служба Божа/ і с'в'ічки гор'ат'// ну ви знаєте йак с'в'ічка горит'// р'і'юно/ а то// л'уди ди'ул'ац'а/ а с'в'ічки гор'ат' х'рестиками/ так/ рас/ пот'ім ше рас і ше рас/ три рази так// п'і' час Служби Божойі// дума'ю трохи л'уди того нал'акан'і були// бо то не од'на с'в'ічка/ і ўс'і то бачили/ але шчо майут' робити// і так нічого// а пот'ім кажут' там велика б'іда ў тому сел'і була// чи то йіх бомбили/ чи йакас' облава була/ але дуже багато л'уде' поўми'рало// о/ гор'іли х'рестиками// то ўс'о/ то кажут' тоже йак образи плачут'// то тоже не йе добре// бо можут' плакати та'ким миром/ а йе і кроў/ кровав'і сл'ози бувайут'// але ми не зна'єм чи то статис' шос' ма'є чи йак// а ше зна'ю йак то л'уде' вивозити мали/ на Си'б'ір/ то од'ному чуло'в'іков'і/ три дн'і п'ідр'ат на неб'і показува'с'а хрест// але в'ін ні'кому не ка'заў/ може і дума'ў со'б'і шчо то йе зле шчос'/ але так// то так ў Бога заслу'жиў/ шчо йо'му знак бу'ў// і дес' за тижден' по'чали л'уде' вивозити/ і в'ін со'б'і ка'заў то ме'н'і Господ' Бог ка'заў/ говори'ў говори'ў до мене/ а йа йо'го не слуха'ў// бо і йо'го тоже вивозили/ але шо би в'ін м'іх зроби'ти//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

155.

В'ін прий'ізд'и' багато'// шоби знали/ кожної п'ятниц'і то було// і прий'ізд'и' і тут прави'ў// і потим на Успен'а ўсе прий'ізд'и'ў// і л'уди лет'іли за ним// а в'ін но с'і по'ди'ви'ў на небо// ко'му йака/ шо т'і' л'удин'і йе// так//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

156.

То хвор'ї йшли/ та// та хто нужду маў// вон там ў Йакторов'ї шос' було сталос'ї/ шо о'дна с'їм'їа не мали п'рава ў хат'ї спати// в'ін там хо'диў там йакогос' б'їса виган'аў шо' дитину с ко'лиски вики'даў/ запал'уваў штори/ так'е во ўс'о// то в'ін хо'диў туд'а// в'їкна зату'лиў// то' там йак'їс' чудеса с'ї тв'орили/ то в'ін хо'диў туд'а//

Інформатор: *Дзень Софія Михайлівна, 1926 р.н., 4 кл., с. Унів Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

157.

Нап'риклат/ нап'риклат/ то йе про оц'а Вороноўс'кого нап'исано/ ви чули про н'ого?// але шче за час'їў п'їт'п'їл'а/ то в'ін прийїздиў нап'риклат до одної ж'їнки// во'на на т'її Запас'їц'ї/ бо блис'ко монастир'а то ше по д'ругому називайут/ Голуби// Голуби кажут// і там к'їл'ка хат// коло жерел'ц'а во'на мешкала// Процаїло фам'їл'їя/ то то во'на орган'їзовувала ўсе/ шо ж'їнки схо'дилис'а там/ в'їтпраў'л'али соб'ї Службу Божу і маїїўки// но і/ і про/ про того отц'а Вороноўс'кого з'нали і л'уди к'ликали// там на Ф'їн'ї дитина хвора/ і в'ін/ прийїздиў ту дитинку/ молиўс'а над неїу// але йак в'ін повер'таўс'а/ йшоў до аўтобуса/ туди ў ший'їс'атих роках/ то його п'їїмали і засудили і в'ін сид'їў ў т'ур'м'ї// то нап'риклад/ ўже йак м'її ўнучок/ в'ін те'пер ўже три'наїц'їт л'їт буде мати ў л'утому// а/ йак в'ін буў мален'киї/ і дочц'ї йа своїїї кажу/ дочечка/ то корисно п'їти до церкви с'в'а'того Михаїла// і ми приїшли/ то по понед'їлках о'тец' Вороноўс'киї правїў// ми приїшли/ заўчасно/ а ўже/ молимос'/ а ўже плаче йакас' л'у'дина так/ і ўс'у Службу Божу во'на плакала/ так ой ой ой ой ой.. і во так'во такиї плач йїїї буў// але о'тец' Вороноўс'киї йак провадиў молитву на вигнан'а злого д'уха/ то ўс'ї л'уди повин'ї були обер'нутис'а до дверей/ а до прес'толу плечима/ питаїец'а чи в'їдр'їкаїетес'а в'їд ўс'ого злого і/ в'їд ли'хого і його злих д'їл// в'їдр'їкаїемос'а три |рази т'реба було ка'зати// дитина йакас' йак почала плакати!// ну ви з'наїете/ так йагби / йагби хто р'їзаў ту дитину/ йагби йакас' напаст' в'їдразу напала і во'но так

к'риком!// тоді ўже повернулис'а чи об'іц'айте/ лицем до престолу/ чи об'іц'айте Господу Богу в'ірно служити// об'іц'айте// а воно ше г'ірше/ а воно ше г'ірше// а тоді отец' каже/ йа вас перепрошуйу ша'ноўні параф'ійани// л'уди добр'і/ ви дитину привели дл'а сц'ілен'а видно/ воно вам плаче/ так йак тут плаче// але ўдумајтес'а ў те/ чи дитина охрешчена/ і чи ви в'інчан'і// йакшо охрешчена і ви в'інчан'і/ то добре/ йа буду молитис'а над дитинкойу// але йакшо так не йе йак йа кажу/ то треба вийти/ бо воно буде плакати до к'інц'а/ і то нічо не допо'може/ т'іл'ки тут л'уд'ам на перешкод'і/ молитис'а// і чуйемо/ тихо// виходит' л'уди/ вийшли с тойу дитинкойу// о/ так воно//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

158.

Ти пер мен'і зноў роспов'ідали шчо// приїшла одна ж'інка і// до спов'ід'і/ до отц'а Вороноўс'кого// і каже/ шо син не хоче до церкви ходити/ причашчатис'а/ спов'ідатис'а// дуже тугу вона мае с того// а в'ін каже/ то полетен'ко привед'іт' його// і ви знајете/ в'ін йакос' ўдаўс'а ўговорити тої син/ пришоў// ну та мати спочатку приступила а тоді тої син// йак отец' стаў його шо там питати/ ў недоўг'ім час'і йак в'ін кулаком йому/ йак даст' йому кулаком межі оч'і// і устаў і ўже т'ікає// то оц'а Вороноўс'кого до Києва на операц'ію возили на оч'і// от йак лихий сид'іў і йак спрац'уваў// о/ таке//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

159.

Росказувала/ то згадала йак то Вороноўс'кий виган'аў злого/ лихого// то страшно подумати/ в'ін буў ў д'іўчин'і// і йії привели до оц'а// то мен'і су'с'ітка розказувала// і в'ін то н'іби ў н'її зразу побачиў/ шо то йе таке// і молитви читаў над нейу/ то спец'іал'ні йе// і йії так н'іби тр'асло/ кидало/

во|на страш|н|ї/ страш|не там гово|рила// бо |кажут| ли|хий так не їде/ не |кидає| л|у|дину// то ж ду|ша// в|їн |хоче| не|їу керу|вати// але в|їн ма|ї та|ку |силу/ шчо то з |нейї |вигна|ї// та|ку в|їн ма|ї |силу// ви по|дума|їте/ то з|начит| їа|ку в|їру т|реба| |мати/ т|реба| |мати| шоби во|но до |тебе не п|їдсту|пило/ і з л|у|дини |вигнати// то їе страш|не// в|їн тут да|їно бу|ї/ о|тец|// то їо|го арешту|вали ї нас/ за то шчо хрест|її д|ї|теї// а |пот|їм то в|їн і та|ку |силу ма|ї//

Інформатор: *Коваль Ярослава Іванівна, 1942 р.н., освіта спеціальна, с. Крехів Жовківського р-ну Львівської обл.*

160.

То їе ст|рашн|її |зара с|в|їт/ |ц|отко/ ви н|їчо ту|во на Ви|сок|її ни |видите// а по тели|в|їзор|ї то ни їс|о так по|казу|є їак то жи|ї|цем їе// то їе ст|рашно// ко|му іс|корка |Божа ї|паде на голову/ ну то |Божа л|у|дина/ то Гос|под| ни да|їє того|во їс|ого ро|їбити/ з|най|їте// а їак н|е/ то за д|ругих т|реба мо|їлитис|а//ї їак ка|за|ї/ о|тец| ї нас та|кїї бу|ї Їоса|фат/ в|їн висту|па|ї/ з д|їт|їми/ Мал|а|тко/ їсе висту|па|ї// то в|їн |дуже ба|гато по|ума|га|ї л|уди// в|їн сам бу|ї/ |виходец| з Їугос|лав|її/ то/ і ї |него три б|рати с|в|аш|ченики/ і дв|ї сист|р|ї мо|нахин|ї// у|їа в|їт/ їа|ка ви|лика благо|дат| ї с|їм|її// в|їн та|кїї бу|ї ш|чири|ї/ їа не |можу| вам пере|дати/ ну |монах/ в|їн н|їкого| не ма|ї/ а їак їа|кус| ко|п|їїку ма|ї/ то да|ва|ї |тому хто |б|їдн|її// їа пам|їа|тайу їак т|ї во г|рош|ї |були/ шо шахтар|ї но|їсили |бул|бу на |шахту/ бу не |мали/ не |мали за шо |нав|їт| тормоз|ка їз|ати// б|рали ва|рену |бул|бу/ і ци|бул|у там со|їб|ї їз|а|ї/ в|їт |того|ї// ну шо а г|рошеї ни да|їут/ а с села не |дуже там |було де ко|му |пом|їч/ та|ке |було// то їа пам|їа|тайу в|їн при|шо|ї до нас до |хати/ |дуже в|їн їсе до нас при|ходи|ї/ до О|лега до На|талки на квар|тиру// а то ж в|їн при|ходи|ї/ бо їа мо|нахин|у ту ду|хо|жувала і в|їн їсе ме|н|ї до |нейї |дуже пу|ма|га|ї// і при|шо|ї і |каже| ду О|лега// О|лег/ їак ти там |каже| жи|веш/ їак |шахта?// та |каже/ н|їчо не п|лат|ат// о|ї |Боже/ |доки то так |буде?// |вит|а|гну|ї з ки|шен|ки т|риста г|ривен|ї і |каже/ на то|б|ї д|їтино/ їа то|б|ї то да|їу// |але їак |буде| ко|мус| потр|їбно/ ти |тоже| в|їд|аш їак |будеш| |мати/ з|най|ш// о|то бу|ї с|в|аш|ченик!// то їа розум|їїу/ шо в|їн слу|ж|її |Богов|ї// ти з

ним йаґби була гоґвоґрила і в'ін с тоґбойу буґ заґжди ну таґки пр'аґмиї/ в'іткритиї// ти йоґо не боґйалас'і/ не ўстидалас'і/ ти йоґму/ шо знала сказала// і поґмер// ну йаґки буґ у Л'вов'і похорон/ Боже/ йак л'удеї// ск'іко л'удеї плакало за ним!// йа саґма так ўсе за него зґадуїу/ йа йоґо запиґсала ў сґвої молиґви// і деколи йоґо так зґадуїу йак в'ін буґ таґки зґнаєте ўсе ўсґм'іхненїї//

Інформатор: *Лазар Марія Петрівна, 1941 р.н., 8 кл., с. Середкевичі Яворівського р-ну Львівської обл.*

161.

В'ін з Італ'її/ в'ін ни з Італ'її/ в'ін буґ тута/ алеґ коли церкву роґзґан'али в'ін маґ триґнаїц'іт' рок'іґ// в'ін ішоґ ў монастир// йоґму казали хґлопче то ўже// йа чула йак в'ін вернуґс'а з Італ'її в'ін роґзказуваґ// шоґ хґлопче т'ікаї зґв'іци поки ше не п'ізно// а в'ін таґки/ шо в'ін хоче буґти тим// в'ін і ў Золочев'і буґ і пот'ім з Золочева зноґ с'уда приїшоґ// а пот'ім їх вивезли/ йаґос' то/ в'ін казаґ ў Італ'їїу// алеґ в'ін ўс'о жит'а мр'їяґ шоп повернутис'а ў ту церкву// в'ін казаґ/ шоґ/ ше хоц' рас на поґр'іґ сґтане т'їґейі церкви і ўсе оґдно Службу Боґу в'ітп'раве// в'ін так плакаґ йак розказуваґ то// і каже/ так Бог даґ/ шо йа ўже неґ можу/ і в'ін ўже так і мову забуґ і цеї/ алеґ д'акуваґ Боґу шоґ йіґо мр'їяґ с'і збула/ шоґ в'ін боґдаї ше хоц' рас// в'ін п'равиґ/ в'ін баґато рас п'равиґ// і пот'ім з мовойу с'і так т'рошки вимовиґ// а йак буґ ў т'урґм'і/ і били/ шос' йоґму зробили/ йа ўже ни пам'ятаїу/ алеґ в'ін каже/ йа ўс'о перибуґ// і цеї// і тиґпер в'ін доґбиґс'і шоґ йоґо таґки приґвезли с'уда/ таґкого старен'кого ўже були// і в'ін тута ше ў церкв'і п'равиґ// тоґе йе поґхованїї тут// і Сировоїд тоґе йе поґхованїї/ тут таґки с'в'ашченик старен'киї// баґато йе// ну і/ воґни та йаґби т'і стар'і с'в'ашченики/ воґни ўс'і хочут тут буґти поґхован'і/ шо воґни тут були с'аґмоґо поґчатку/ начиґнали// то йа так диґл'ус'а/ шо воґни ўс'і с'а наґзад/ хочут похороґнити// йаґби воґни.../ хто тут буґ с'аґмоґо поґчатку/ зарас ше таґкі старен'к'і то воґни ўс'і с'уда с'а

п'рос'ат// шо в'ін тут ў т'їй церкв'ї по'чаў сво'ю ду'хоўн'іст'/ і так на т'їй Чер'нечн'їй гор'ї так 'хоче 'бути по'хованій//

Інформатор: *Дзень Наталія Романівна, 1952 р.н., середня спеціальна, с. Унів Перемишлянського р-ну Львівської обл.*

162.

Так так// а во Цибер// з'найте Цибера// Цибер буў с'в'аш'чеником// Цибер буў там// ну і с'в'аш'ченик'іў б'рали/ т'ігнули так'во нич'ком/ з'найте голо'воў/ жи'вого/ за 'ноги// т'агнули його ў ма'шину тако'во// ну йа вам 'кажу 'мучили с'в'аш'ченик'іў страшно/ 'сил'но 'мучили// а Цибер ту'ди буў/ 'мати ро'боти не'^и хт'іў/ с 'тими правос'лаўними// правос'лаўн'і то йе т'ї/ 'Лен'іна/ правос'лаўн'і// а Цибер не'^и хот'іў// в'ін 'каже'^и/ л'іпше йа в'ід'си'зу/ і не'^и п'ішоў/ не'^и 'хочу// і в'ід'сид'іў//

Інформатор: *Петрусь Володимир Іванович, 1930 р.н., 3 кл., с. Добрівляни Жидачівського р-ну Львівської обл.*

163.

Йі'го ни за'били/ н'е/ йі'го заб'рали напи'ред ту сид'іў/ і ни мо'гли йі'го до'питати т'ї с''л'еч':і/ бо' ў т'їй к'ім'нат'ї де в'ін сид'іў/ в'ін про'сиў ўс'іх/ ўс'і кл'а'кали і ўс'і мо'лили/ і во'ни то'ди не'^и мо'гли 'нав'іт' не'^и то йі'го но тих/ шо з ним сид'іли/ ни мо'гли до'питати т'ї с''л'еч':і/ за'гикувалис'і/ во'ни за'гикувалис'і// то'ди йі'го заб'рали до' Л'вова на Лонск/ і там на 'Лонску/ йа ўс'о з'найу про' него/ на 'Лонску в'ін сид'іў ў палат'ї те са'ме/ ни мо'гли йі'го до'питати/ там ўже в'ін о'кремо 'дали йі'му палату/ биз н'ікого/ і ни мо'гли йі'го до'питати/ то'ди йі'ден ш'л'еч'їй/ зна'чиц':і/ йа'ки'с' старшій йа'ки'с' ма'йор/ чи ше старшій/ 'каже'^и/ йак ви не'^и до'просите/ то' йа до'про'шу/ і ўз'аў йі'го до' себе/ йі'го за'чаў до'питувати і ў'дариў йі'го/ і то'ї сам за'чаў с'ї за'гикувати/ і то'ди/ в'ін в'їшоў а другий йі'го пита'є/ в'ін іде по' с'ходах/ а то'ї сто'йаў йа'ки'с' 'тоже'^и ве'лики'ї на'чал'ник/ то шос' до'просиў йі'го?/ а в'ін 'каже'^и/ ни до'прос'іў/ і йак с'ї о'гл'ануў і ўпаў з'ї с'ход'іў злу'маў 'ногу/ з'разу злу'маў 'ногу// і то'ди/

во|ни ўже зро|били леїм/ шо то ўже та|ке йе?/ і зак|рили йїго ў о|у|к|рем'її
к'їм|натц'ї/ наї|мен'ш'її/ і замуру|вали д|вер'ї/ і в'їн/ н'їх|то не" знаїе/ |к'їко в'їн
жиў/ ко|у|ли в'їн не" жи|виї/ і ўс'о/ і |к'їко за йуго т'їлом шу|кали і ўс'о/ і н'їх|то
не" знаїе де воф|у|но с'ї по|у|д'їло|у|//

Інформатор: *Стеців Петро Михайлович, 1933 р.н., 4 кл.,
с. Жуличі Золочівського р-ну Львівської обл.*